a. lat. a
Sec. an
1202

Ovidius

<3660931547001 6

<3660931547001 6

Bayer. Staatsbibliothek

PUBLII
Ovidii Nasonis
Metamorphoseon,
SIVE
Transformationum
LIBRI XV.

EDINBURGI:
Ex Officina *Jacobi Watson* Typographi,
prostant venales ad Signum rubri Leonis
ex adverso *Luckenbooths*. MDCCXIII.

BIBLIOTECA
REGIA
MONACENSIS

Bayerische
Staatsbibliothek
München

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER I.

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Di cœptis (nam vos mutaſtis & illas)
Aſpirate meis. Primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

1. Ante mare & terras, & quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos, rudis, indigeſtaque moles ;
Nec quicquam, niſi pondus iners, congeſtaque eodem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan,
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe,
Nec circumfuſo pendebat in aëre tellus,
Ponderibus librata ſuis : nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & æther.
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër : nulli ſua forma manebat :
Obſtabatque aliis aliud : quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.
Hanc Deus, & melior litem natura diremit.
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas :
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre cœlum.

Quæ poſtquam evolvit, cœcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & ſine pondere cœli
Emicuit, ſummaque locum ſibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi levitate, locoque;
Denſior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui: circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coercuit orbem.
2. Sic ubi diſpoſitam, quiſquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Juſſit, & ambitæ circundare littora terræ.
Addidit, & fontes, immenſaque ſtagna lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis;
Quæ diverſa locis, partim ſorbentur ab ipſa;
In mare perveniunt partim, campoque recepta,
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Juſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſylvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextra cœlum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur;
Quarum quæ medio, non eſt habitabilis æſtu.
Nix tegit alta duas. Totidem inter utramq; locavit;
Temperiemque dedit, miſta cum frigore flamma.
Imminet his aër. Qui quanto pondere terræ,
Pondere aquæ levior; tanto eſt onerofior igne.
Illic & nebulas, illic conſiſtere nubes
Juſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non paſſim mundi fabricator habendum
Aëra permiſit. Vix nunc obſiſtitur illis,

Cum ſua quiſque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram, Nabathæaque regna receſſit,
Perſidaque ; & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ littora ſole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro. Scythiam ſeptemq; triones
Horrifer invaſit Boreas. Contraria tellus
Nubibus aſſiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ ſæcis habentem.
Vix ita limitibus diſſepſerat omnia certis ;
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa,
Sidera cœperunt toto ferveſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba ;
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæque deorum :
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ ;
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentiſque capacius altæ
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera poſſet ;
Natus homo eſt, ſive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo ;
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli.
Quam ſatus Iapeto, miſtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantum cuncta Deorum.
Pronaque cum ſpectent animalia cætera terram ;
Os homini ſublime dedit. Cœlumque videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic modo, quæ fuerat rudis, & ſine imagine, tellus,
Induit ignotas hominum converſa figuras.

3. Aurea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſua, ſine lege fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant. Nec verba minacia fixo
Ære legebantur, nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui. Sed erant ſine judice tuti.

Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua littora, norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erant, ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus aurī
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant ilice mella.
4. Poſtquam Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,
Sub Jove mundus erat; ſubiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo precioſior ære.
Jupiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hyemes, æſtuſque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primum ſiccis aër ferveribus uſtus
Canduit: & ventis glacies adſtricta pependit.
Tum primum ſubiêre domus. Domus antra fuere,
Et denſi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primum longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, preſſique jugo gemuêre juvenci.
Tertia poſt illas ſucceſſit aënea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promptior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrupit venæ pejoris in ævum

Omne

Omne nefas. Fugère pudor, verumque, fideſque:
In quorum ſubiêre locum fraudeſque, dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos,
Navita: quæque diu ſtererant in montibus altis;
Fluctibus ignotis exſultavêre carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo ſignavit limite menſor.
Nec tantum ſegetes alimentaque mitia dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygiiſque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat. Prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto. Non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer à genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet pietas. Et virgo cæde madentes
Ultima cœleſtûm terras Aſtræa reliquit.

5. Neve foret terris ſecurior arduus æther;
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad ſidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excuſſit ſubjecto Pelion Oſſæ.
Obruta mole ſua cum corpora dira jacerent;
Perfuſam merito natorum ſanguine terram
Immaduiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem:
Et, ne nulla ſeræ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum. Sed & illa propago
Contemptrix ſuperûm, ſævæque avidiſſima cædis,
Et violenta fuit. Scires è ſanguine natos.

6. Quæ pater ut ſumma vidit Saturnius arce;

Ingemit, & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras,
Conciliumq; vocat. Tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet; candore notabilis ipso.
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis.
Regalemque domum. Dextra lævaque deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis:
Plebs habitat diversa locis. A fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuêre Penates.
Hic locus est; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi sedere recessu;
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem; cum qua terram, mare, sidera, movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit;
Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Injicere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quamquam ferus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex unâ pendebat origine bellum.
Nunc mihi, qua totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus. Per flumina juro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda: sed immedicabile vulnus
Ense recidendum; ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, sunt rustica numina Nymphæ,
Faunique Satyrique, & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, cerre terras habitare sinamus.
An satis, ô superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoque, regoque,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?

Confre-

Confremuêre omnes : ſtudiiſque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic, cum manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romannm extinguere nomen ;
Attonitum tanto ſubitæ terrore ruinæ
Humanum genus eſt, totuſque perhorruit orbis.
Nec tibi grata minus pietas, Auguſte, tuorum,
Quam fuit illa Jovi. Qui poſtquam voce, manuque,
Murmura compreſſit ; tenuere ſilentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis ;
Jupiter hoc iterum ſermone ſilentia rupit :
Ille quidem pœnas (curam dimittite) ſolvit ;
Quod tamen admiſſum, quæ ſit vindicta, docebo,
Contigerat noſtras infamia temporis aures :
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,
Et Deus humana luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum,
Enumerare. Minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cyllcno gelidi pineta Lycei.
Arcados hinc ſedes, & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cum ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum, vulguſque precari
Cœperat. Irridet primo pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis : nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſſa
Obſidis unius jugulum mucrone reſolvit :
Atque ita femineres partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis ; ego vindice flamma
In dominos dignos everti tecta Penates.
Territus ipſe fugit ; nactuſque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur. Ab ipſo

Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes : & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ.
Canities eadem eſt, eadem violentia vultus:
Iidem oculi lucent : eadem feritatis imago.
7. Occidit una domus : ſed non domus una perire
Digna fuit. Qua terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes. Dent ocyus omnes
Quas meruêre pati (ſic ſtat ſententia) pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimuloſque frementi
Adjiciunt: alii partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: & quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant: quis ſit laturus in aras
Thura ; ferîſne paret populandas tradere gentes ?
Talia quærentes (ſibi enim fore cætera curæ)
Rex ſuperûm trepidare vetat ; ſobolemque priori
Diſſimilem populo promittit origine mira.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras ;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longuſque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat ; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum.
Pœna placet diverſa: genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis ;
Terribilem picea tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis ; canis fluit unda capillis :
Fronte ſedent nebulæ : rorant pennæque, ſinuſque;
Utque manu lata pendentia nubila preſſit,

Fit

Fit fragor : hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota jacent ; longique labor perit irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo Jovis ira : ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes. Qui poſtquam tecta tyranni
Intravère ſui, Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum : vires effundite veſtras.
Sic opus eſt : aperite domos ; ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat : hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit. At illa
Intremuit, motuque ſinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos ;
Cumque ſatis arbuſta ſimul pecudeſque, viroſque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indisjecta malo ; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus, nullum diſcrimen habebant.
Omnia pontus erat. Deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem : cymba ſedet alter adunca,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ,
Navigat : hic ſumma piſcem deprehendit in ulmo.
Figitur in viridi (ſic Fors tulit,) anchora prato :
Aut ſubjecta terunt curvæ vinctæ carinæ.
Et modo quo graciles gramen carpſère capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aqua lucos, urbeſque, domoſque
Nereïdes : ſilvaſque tenent delphines, & altis
Incurſant ramis agitataque robora pulſant.

Nat lupus inter oves, fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres. Nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, ubi sistere detur,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immensa licentia ponti,
Pulsarantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur, quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.
Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; sed tempore in illo
Pars maris, & latus subitarum campus aquarum:
Mons ibi verticibus petit arduus astra duobus;
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.
Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parva rate vectus adhæsit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa metuentior ulla Deorum.
Jupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem,
Et superesse videt de tot modo millibus unum,
Et superesse videt de tot modo millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet. Positoque tricuspide telo
Mulcet aquas rector pelagi, supraque profundum
Existantem, atque humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat; conchaque sonaci
Inspirare jubet, fluctusque, & flumina signo
Jam revocare dato. Cava buccina sumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine crescit ab imo,
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
[illegible] voce replet sub utroque jacentia Phœbo.

Tum

Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus;
Omnibus audita eſt telluris, & æquoris undis,
Et quibus eſt undis audita coërcuit omnes.
Jam mare littus habet, plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubſidunt, colles exire videntur.
Surgit humus, creſcunt loca decreſcentibus undis:
Poſtque diem longam nudata cacumina ſilvæ
Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat: quem poſtquam vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras;
Deucalion lacrymis ita Pyrrham affatur obortis:
O ſoror, ô conjux, ô fœmina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcunque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus. Poſſedit cætera pontus,
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis, terrent etiam nunc nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me ſatis erepta fuiſſes,
Nunc animi miſeranda foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante dolores?
Namque ego (crede mihi) ſi te modo pontus haberet;
Te ſequerer conjux, & me quoque pontus haberet.
O utinam poſſem populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus:
(Sic viſum ſuperis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant. Placuit cœleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Et nondum liquidas, ſed jam vada nota ſecantes,
Inde ubi libatos irroravêre liquores
Veſtibus & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faſtigia turpi

Squallebant muſco ; ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigêre gradus ; procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo :
Atque ita, Si precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira deorum ;
Dic Themi, qua generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit ; & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.
Mota Dea eſt ; ſortemque dedit : Diſcedite templo ;
Et velate caput, cinctaſque reſolvite veſtes :
Oſſaque poſt tergum magnæ jactata parentis.
Obſtupuêre diu : rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior ; juſſiſque Deæ parêre recuſat.
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore : pavetque
Lædere jactatis maternas oſſibus umbras.
Interea repetunt cœcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet, &, Aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis,
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna parens terra eſt, lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici : jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota eſt ;
Spes tamen in dubio eſt : adeo cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis. Sed quid tentare nocebit ?
Diſcedunt ; velantque caput : tunicaſque recingunt ;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, niſi ſit pro teſte vetuſtas ?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem :
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit ; ut quædam ſi non manifeſta videri
Forma poteſt hominis ; ſed uti de marmore cœpto
Non exacta ſatis, rudibuſque ſimillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.

Quod

Quod ſolidum, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quæ modo vena fuit, ſub eodem nomine manſit:
Jamque brevi ſpatio, ſuperorum munere, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxêre virilem.
Et de fœmineo reparata eſt fœmina jactu.
Inde genus durum ſumus, experienſque laborum:
Et documenta damus, qua ſimus origine nati.

8. Cætera diverſis tellus animalia formis
Sponte ſua peperit; poſtquam vetus humor ab igne
Percaluit ſolis, cœnumque, udæque paludes
Intumuêre æſtu: fœcundaque ſemina rerum
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo
Creverunt, faciemque aliquam cœpêre morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarſit ſidere limus;
Plurima cultores verſis animalia glebis
Inveniunt; & in his, quædam modo cœpta per ipſum
Naſcendi ſpatium: quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident numeris: & eodem corpore ſæpe
Altera pars vivit; rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumpſere humorque calorque;
Concipiunt: & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aquæ pugnax; vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fœtibus apta eſt.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti
Solibus æthereis altoque recanduit æſtu;
Edidit innumeras ſpecies: partimque figuras
Rettulit antiquas; partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet, ſed te quoque maxime Python
Tum genuit: populiſque novis, incognite ſerpens
Terror eras. Tantum ſpatii de monte tenebas.
Hunc Deus arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante, niſi in damis, capreiſque fugacibus uſus,
Mille gravem telis, exhauſta pæne pharetra

Perdidit

Perdidit effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam poſſit delere vetuſtas;
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomitæ ſerpentis nomine dictos.
His juvenum quicunque manu, pedibuſve, rotave
Vicerat; eſculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
9. Primus amor Phœbi Daphne Peneïa; quem non
Fors ignara dedit; ſed ſæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper victa ſerpente ſuperbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi laſcive puer cum fortibus armis?
Dixerat. Iſta decent humeros geſtamina noſtros;
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti,
Qui modo peſtifero tot jugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tua, nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta Deo, tanto minor eſt tua gloria noſtra.
Dixit: & eliſo percuſſis aëre pennis
Impiger umbroſa Parnaſſi conſtitit arce,
Eque ſagittifera promſit duo tela pharetra
Diverſorum operum. Fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acuta:
Quod fugat obtuſum eſt, & habet ſub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Peneïde fixit; at illo
Læſit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat; fugit altera nomen amantis,
Sylvarum latebris captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coërcebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiëre: illa averſata petentes,

Impatiens

Impatiens experſque viri, nemorum avia luſtrat :
Nec quid Hymen, quid amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit : Generum mihi filia debes :
Sæpe pater dixit ; Debes mihi, nata, nepotes.
Illa velut crimen tædas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffunditur ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui : dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur : ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat ; votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat ; viſæque cupit connubia Daphnes :
Quodque cupit, ſperat : ſuaque illum oracula fallunt:
Utque leves ſtipulæ demptis adolentur ariſtis,
Ut facibus ſepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit ;
Sic Deus in flammas abiit : ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos.
Et, Quid ſi comantur ? ait. Videt igne micantes
Sideribus ſimiles oculos : videt oſcula ; quæ non
Eſt vidiſſe ſatis, laudat digitoſque, manuſque,
Brachiaque, & nudos media plus parte lacertos :
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocior aura
Illa levi : neque ad hæc revocantis verba reſiſtit ;
Nympha præcor Penei mane : non inſequor hoſtis.
Nympha mane. Sic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ ;
Hoſtes, quæque ſuos. Amor eſt mihi cauſſa ſequendi.
Me miſerum, ne prona cadas, indignave lædi
Crura ſecent ſentes ; & ſim tibi cauſſa doloris.
Aſpera qua properas loca ſunt. Moderatius oro
Curre, fugamque inhibe : moderatius inſequar ipſe
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor : non hic armenta, gregeſve

Hor-

Horridus obſervo. Neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias: ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.
Jupiter eſt genitor. Per me quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt: noſtra tamen una ſagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt; opiferque per orbem
Dicor; & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi, quod nullis amor eſt medicabilis herbis;
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes!
Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit, cumque ipſo verba imperfecta reliquit.
Tunc qnoque viſa decens. Nudabant corpora venti,
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes,
Et levis impexos retro dabat aura capillos.
Auctaque forma fuga eſt: ſed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem:
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat & extento ſtringit veſtigia roſtro;
Alter in ambiguo eſt, an ſit comprenſus, & ipſis [illegible]
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit:
Sic Deus, & virgo eſt. Hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugacis
Imminet; & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumptis expalluit illa; citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneïdas undas,
Fer pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis,
Qua nimium placui, tellus, aut hiſce; vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finita, torpor gravis occupat artus:

Molli

Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:
Pes modo tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit. Remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat. Poſitaq; in ſtipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexuſque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe;
Arbor eris certe, dixit, mea. Semper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cum læta triumphum
Vox canet; & longas ducent Capitolia pompas.
Poſtibus Auguſtis eadem fidiſſima cuſtos,
Ante fores ſtabis, mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonſis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modo laurea ramis
Annuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

10. Eſt nemus Æmoniæ, prærupta quod undique (claudit
Silva, vocant Tempe: per quæ Penëus ab imo
Effuſus Pindo ſpumoſis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummiſque aſpergine ſilvis
Impluit; & ſonitu plus quam vicina fatigat,
Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis. In his reſidens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphiſque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primum;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populiſer Sperchios, & irrequietus Enipeus,
Apidanuſque ſenex, leniſque Amphryſos, & Æas.
Moxque amnes alii, qui, qua tulit impetus illos,
In mare deducunt teſſas erroribus undas.

Inachus

Inachus unus abeſt, imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas: natamque miſerrimus Io
Luget, ut amiſſam; neſcit vitane fruatur,
An ſit apud manes. Sed quam non invenit uſquam
Eſſe putat nuſquam, atque animo pejora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Jupiter Io
Flumine: & ô virgo Jove digna, tuoque beatum
Neſcio quem factura toro, Pete dixerat umbras,
Altorum nemorum, & nemorum monſtraverat umbras.
Dum calet, & medio ſol eſt altiſſimus orbe.
Quod ſi ſola times latebras intrare ferarum;
Præſide tuta Deo nemorum ſecreta ſubibis:
Nec de plebe deo; ſed qui cœleſtia magna
Sceptra manu teneo; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me (fugiebat enim) jam paſcua Lernæ,
Conſitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arva;
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitq; pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros:
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Eſſe, nec humenti ſenſit tellure remitti:
Atque ſuus conjux ubi ſit circumſpicit; ut quæ
Deprenſi toties bene noſſet furta mariti.
Quem poſtquam cœlo non repperit; Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait. Delapſaque ab æthere ſummo
Conſtitit in terris, nebulaſque recedere juſſit.
Conjugis adventum præſenſerat, inq; nitentem
Inachidos vultus mutaverat ante juvencam,
Bos quoque formoſa eſt. Speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita probat: nec non, & cujus, & unde,
Quove ſit armento, veri quaſi neſcia, quærit.
Jupiter è terra genitam mentitur, ut autor
Deſinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat? crudele ſuos addicere amores:

Non

Non dare, ſuſpectum. Pudor eſt, qui ſuadeat, illinc;
Hinc diſſuadet amor. Victus pudor eſſet amore;
Sed leve ſi munus ſociæ generiſque torique
Vacca negaretur poterat non vacca videri.
Pellice donata, non protinus exuit omnem
Diva metum; timuitque Jovem, & fuit anxia furti,
Donec Ariſtoridæ ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat.
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cætera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque modo; ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis averſus, habebat,
Luce ſinit paſci: cum ſol tellure ſub alta eſt;
Claudit, & indigno circundat vincula collo:
Frondibus arboreis, & amara paſcitur herba:
Proque toro, terræ non ſemper gramen habenti,
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cum brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri, mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos propriaque exterrita voce eſt.
Venit & ad ripas, ubi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas novaque ut conſpexit in unda
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit. At illa patrem ſequitur, ſequiturque ſorores:
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas;
Illa manus lambit, patriiſque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrymas. Et, ſi modo verba ſequantur,
Oret opem, nomenque ſuum, caſuſque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus, inque gementis
Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ;

Me

Me miſerum ! ingeminat : tune eſ quæſita per omnes
Nata mihi terras ? Tu non inventa reperta
Luctus eras levior. Retices : nec mutua noſtris
Dicta refers. Alto tantum ſuſpiria ducis
Pectore : quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos, tædaſque parabam :
Speſque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum :
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores :
Sed nocet eſſe Deum. Præcluſaque janua leti,
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti ſtellatus ſummovet Argus :
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit. Ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat. Unde ſedens partes ſpeculatur in omnes.
11. Nec ſuperûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt. Natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa eſt, letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumpſiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patria Jove natus ab arce
Deſilit in terras. Illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas : tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, adductas & ſtructis cantat avenis.
Voce novæ captus cuſtos Junonius artis,
Quiſquis es, hoc poteris mecum conſidere ſaxo,
Argus ait : neque enim pecori fœcundior ullo
Herba loco eſt, aptamque vides paſtoribus umbram.
edit Atlantiades, & euntem multa loquendo
etinuit ſermone diem : junctiſque canendo
incere arundinibus ſervantia lumina tentat.
lle tamen pugnat molles evincere ſomnos :
Et quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus ;
Parte tamen vigilat. Quærit quoq; (namq; reperta
Fiſtula

Fiſtula nuper erat) qua ſit ratione reperta.

12. Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit. (Nymphæ Syringa vocabant.)
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcunque Deos umbroſave ſilva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipſaque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia, ſi non
Corneus huic arcus, ſi non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat, redeuntem colle Lyceo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: reſtabat verba referre;
Et precibus ſpretis fugiſſe per avia Nympham;
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit. Hic illam curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores:
Panaque, cum prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuiſſe paluſtres.
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti:
Arte nova vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi concilium tecum, dixiſſe, manebit:
Atque ita diſparibus calamis compagine ceræ
Inter ſe junctis nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus, vidit Cylleneus omnes
Sucrubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno:
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem
Languida permulcens medicata lumina virga.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat enſe,
Qua collo confine caput; ſaxoque cruentum
Dejicit: & maculat præruptam ſanguine molem.

13. Arge jaces: quodq; in tot lumina lumen habebas
Exſtinctum eſt: centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos; volucriſque ſuæ Saturnia pennis

Collocat;

Collocat ; & gemmis caudam ſtellantibus implet.
14. Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ ;
Horriferamque oculis animoque objectat Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectore cœcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori.
Quem ſimul ac tetigit, poſitiſque in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo ;
Quos potuit ſolos, tollens ad ſidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat : Inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſſa doloris
Hæc erit : & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores :
Fitque quod ante fuit, fugiunt è corpore ſetæ :
Cornua decreſcunt : fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus : redeunt humerique manuſque :
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ niſi candor, in illa :
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur : metuitque loqui ; ne more juvencæ
Mugiat. Et timide verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea Linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus de ſemine tandem
reditur eſſe Jovis : perque urbes juncta parenti
empla tenet, fuit huic animis æqualis, & annis
ole ſatus Phaëthon : quem quondam magna loquen-
(tem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides : Matrique, ait, omnia demens
Credis, & es tumidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaëthon, iramque pudore repreſſit :
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quoque

Quoque magis doleas genitrix, ait, ille ego liber
Ille ferox, tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu ſi modo ſum cœleſti ſtirpe creatus;
Ede notam tanti generis: meque aſſere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo:
Perque ſuum, Meropiſque caput, tædaſque ſororum
Traderet, oravit, veri ſibi ſigna parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an ira
Mota magis dicti ſibi criminis; utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectanſque ad lumina Solis,
Per jubar hoc, inquit, radiis inſigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque, videtque,
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi: ſitque oculis lux iſta noviſſima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe Penates.
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modo fert animus; gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëthon, & concipit æthera mente.
Æthiopaſque ſuos, poſitoſque ſub ignibus Indos
Sidereis tranſit; patrioſque adit impiger ortus.

METAMORPHOSEON LIB. II.

REgia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro flammaſque imitante Pyropo:
ujus ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat:
rgenti bifores radiabant lumine valvæ.
ateriem ſuperabat opus. Nam Mulciber illic
quora cælarat medias cingentia terras,

Terrarumque orbem, cœlumq; quod imminet orbi.
Cœruleos habet unda Deos: Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas quarum pars nare videntur;
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos;
Piſce vehi quædam; facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros, urbeſque gerit, ſilvaſque, feraſque,
Fluminaque, & nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago,
Signaque ſex foribus dextris, totidemque ſiniſtris.
Quo ſimul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus:
Conſiſtitque procul; neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatis veſte ſedebat
In ſolio Phœbus clara lucente ſmaragdo.
A dextra, lævaque Dies, & Menſis, & Annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ:
Verque novum ſtabat cinctum florente corona:
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat.
Stabat & Autumnus calcatis ſordidus uvis,
Et glacialis Hyems canos hirſura capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem
Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies Phaëthon haud inficianda parenti?
Ille refert, O lux immenſi publica mundi,
Phœbe pater, ſi das uſum mihi nominis hujus,
Nec falſa Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar; & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circum caput omne micantes
Depoſuit radios; propiuſque accedere juſſit:

Amplexuque dato, Nec tu meus eſſe negari,
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quoque minus dubites; quodvis pete munus, ut illud
Me tribuente feras. Promiſſis teſtis adeſto
Dis juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene deſierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem. Qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput, Temeraria, dixit,
Vox mea facta tua eſt: utinam promiſſa liceret
Non dare; confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet: non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas
Plus etiam quam quod ſuperis contingere fas ſit,
Neſcius affectas: placeat ſibi quiſque licebit;
Non tamen ignifero quiſquam conſiſtere in axe
Me valet excepto. Vaſti quoque rector olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextra;
Non agat hos currus: & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt; & qua vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altiſſima cœlo;
Unde mare & terras ipſi mihi ſæpe videre
Fit timor, & pavida trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt; & eget moderamine certo.
Tunc etiam quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde quod aſſidua rapitur vertigine cœlum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus; & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus quid agas? poteriſne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forſitan & lucus illic urbeſque Deorum

Concipias animo, delubraque ditia donis
Esse. Per insidias iter est formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque erroro traharis ;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Æmoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est. Vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi ; cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate cave : dum resqne sinit, tua corrige vota.
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas ;
Pignora certa petis. Do pignora certa timendo :
Et patrio pater esse metu probor. Aspice vultus
Ecce meos : utinamqne oculos in pectora posses
Inserere, & patrias intus deprehendere curas.
Denique quidquid habet dives circumspice mundus:
Eque tot ac tantis cœli terræque marisque
Posce bonis aliquid : nullam patiere repulsam.
Deprecor hoc unum ; quod vero nomine pœna,
Non honor est : pœnam Phäethon pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita ; dabitur (Stygias juravimus undas)
Quodcunque optaris. Sed tu sapientius opta.
Finierat monitus. Dictis tamen ille repugnat :
Propositumque premit : flagratque cupidine currus.
Ergo, qua licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus ; aurea summæ
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per juga chrysolithi, positaque ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phäethon miratur, opusque

Per-

Perſpicit: ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria. Diffugiunt ſtellæ: quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione noviſſimus exit.
Tum pater ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ:
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupides ducunt; adddunrque ſonantia fræna.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Imposuitque comæ radios: præſagaque luctus
Pectore ſollicito repetens ſuſpiria, dixit:
Si potes hic ſaltem monitis parere paternis;
Parce puer ſtimulis; & fortius utere loris.
Sponte ſua properant. Labor eſt inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum lato curvamine limes,
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugito auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.
Hac ſit iter, manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Utque ferant æquos & cœlum, & terra, calores;
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus cœleſtia tecta cremabis;
Inferius terras. Medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem;
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
Inter utrumque tene. Fortunæ cætera mando;
Quæ juvet, & melius quam tu tibi conſulat, opto.
Dum loquor; Heſperio poſitas in littore metas
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis:
Poſcimur. Effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel ſi mutabile pectus
Eſt tibi; conſiliis non curribus utere noſtris.

Dum potes; & ſolidis etiam nunc ſedibus adſtas;
Dumq; male optatos nondum premis inſcius axes;
Quæ tutus ſpectes, ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum:
Statque ſuper, manibuſq; datas contingere habenas
Gaudet: & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeïs, Eous, & Æthon,
Solis equi, quartuſque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibuſque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Reppulit; & facta eſt immenſi copia mundi;
Corripuêre viam, pedibuſque per aëra motis
Obſtantes findunt nebulas, penniſque levati
Prætereunt ortos iiſdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitaque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto ſine pondere naves
Perque mare inſtabiles nimia levitate feruntur;
Sic onere inſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
Succutiturque alte, ſimiliſque eſt currus inani.
Quod ſimulac ſenſere; ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium: nec, quo prius, ordine currunt,
Ipſe pavet; nec quo commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, qua ſit iter; nec, ſi ſciat, imperet illis.
Tum primum radiis gelidi caluêre triones,
et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
æque polo poſita eſt glaciali proxima ſerpens,
igore pigra prius, nec formidabilis ulli,
calvit: ſumpſitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut vero terras deſpexit ab æthere ſummo
Infelix Phaëthon, penitus penituſque patentes;
Palluit, & ſubito genua intremuêre timore:
Suntque oculis tenebræ per tantum lùmen obortæ:

Et

Et jam mallet equos, nunquam tetigiſſe paternos:
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando:
Jam Meropis dici cupiens; ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Borea, cui victa remiſit
Fræna ſuus rector, quam Dîs, votiſque reliquit.
Quid faciat? multum cœli poſt terga relictum,
Ante oculos plus eſt. Animo metitur utrumque:
Et modo, quos illi fatum contingere non eſt,
Proſpicit occaſus: interdum reſpicit ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet: nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario paſſim miracula cœlo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios, & cauda, flexiſque utrinque lacertis
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum:
Hunc puer ut nigri madidum ſudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuſpide vidit;
Mentis inops, gelida formidine lora remiſit.
Quæ poſtquam ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi: nulloque inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaque impetus egit.
Hac ſine lege ruunt: altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modo ſumma petunt, modo per decliva, viaſque
Præcipites ſpatio terræ propiore feruntur:
Inferiuſque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis ut quæque altiſſima tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademptis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbor:
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror: magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Sylvæ cum montibus ardent:

Ardet

Ardet Athos, Tauruſque Cilix, & Tmolus, & Oete;
Et nunc ſicca, prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineuſque Helicon, & nondum Oeagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſſuſque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimaſque,
Dindymaque, & Mycale, natuſque ad ſacra Cithæron.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, Majorque ambobus Olympus:
Aëriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc vero Phaëthon cunctis è partibus orbem
Aſpicit accenſum: nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſque auras, velut è fornace profunda,
Ore trahit, curruſque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit, picea caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrum raptatur equorum.
Sanguine tum credunt in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida; tum Nymphæ paſſis, fonteſque, lacuſque
Deflevere comis. Quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
Peneoſque ſenex, Teuthrantæuſque Caycus.
Et celer Iſmenos, cum Phocaïco Erymantho,
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænareus Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus; Gangeſque & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheos: ripæ Spercheïdes ardent.
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum.

Et, quæ Mæonias celebrarant carmine ripas,
Flumineæ volucres, medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet. Oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſque amnes, Rhenum, Rhodanumque, Padumque,
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tybrin.
Diſſilit omne ſolum, penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge regem.
Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat; quoſque altus texerat æquor,
Emergunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata natant. Ipſum quoque Nerea fama eſt
Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aëris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto
Inter aquas pelagi, contractoſque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppoſuitque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens paullum ſubſedit; & infra
Quam ſolet eſſe, fuit: ſacraque ita voce locuta eſt:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina ceſſant
Summe Deum? Liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo: clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor) Toſtos en aſpice crines,
Inque oculis fumum; volitant ſuper ora favillæ,
Hoſne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,

Of-

Officiique refers? quod adunci vulnera aratri,
Rastrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi credita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miserere tui. Circumspice, utrumque
Fumat uterque polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat:
Vixque suis humeris candentem sustinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli;
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis,
Si quid adhuc supersit: & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: suumque
Rettulit os in se, propioraque manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus; nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; summam petit arduus arcem;
Unde solet latis nebulas inducere terris:
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cœlo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam: pariterque, animaque, rotisque
Expulit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternantur equi: & saltu in contraria facto
Colla jugo excutiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic fræna jacent, illic temone revulsus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum:
Sparsaque sunt latè laceri vestigia currus.
At Phaethon rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu.
Fertur;

Fertur; ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
Etſi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul à patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus; fumantiaque abluit ora.
2. Naïdes Heſperiæ trifida fumantia flamma
Corpora dant tumulo. Signantque hoc carmine ſaxum:
Hic ſitus eſt Phaëthon, currus auriga paterni:
Quem ſi non tenuit; magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos luctu miſerabilis ægro
Condiderat vultus: &, ſi modo credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt. Incendia lumen
Præbebant; aliquiſque malo fuit uſus in illo:
At Clymene poſtquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis; lugubris & amens,
Et laniata ſinus totum percenſuit orbem,
Exanimeſque artus primo, mox oſſa requirens;
Repperit oſſa tamen peregrina condita ripa.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis: & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas. Et cæſæ pectora palmis
Non auditurum miſeras Phaëthonta querelas
Nocte, dieque vocant: aſternunturque ſepulchro.
Luna quater junctis implerat cornibus orbem:
Illæ more ſuo (nam morem fecerat uſus)
Plangorem dederant. E quîs Phaëtuſa ſororum
Maxima cum vellet terræ procumbere; queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubita radice retenta eſt.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes. Hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex:
Perque gradus uterum, pectuſque, humeroſque, ma-
(nuſque
Ambit:

Ambit: & exſtabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? niſi quod trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc; &, dum licet oſcula jungat;
Non ſatis eſt: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpere, at inde
Sanguineæ manant, tanquam de vulnere, guttæ.
Parce precor, mater, quæcunque eſt ſaucia, clamat:
Parce precor, noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale, cortex in verba noviſſima venit.

3 Inde fluunt lacrymæ: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis; quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.

4. Affuit huic monſtro proles Stheneleïa Cycnus,
Qui tibi materno quamvis à ſanguine junctus,
Mente tamen Phaëthon propior fuit. Ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio ripas virides, amnemque querelis
Eridanum implerat, ſylvamque ſororibus auctam:
Cum vox eſt tenuata viro, canæque capillos
Diſſimulant plumæ: collumque à pectore longe
Porrigitur, digitoſque ligat juncturа rubentes:
Penna latus veſtit, tenet os ſine acumine roſtrum:
Fit nova Cycnus avis. Nec ſe cœloque, Jovique
Credit, ut injuſtè miſſi memor ignis ab illo,
Stagna colit, patuloſque lacus: ignemque peroſus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.

5. Squallidus interea genitor Phaëthontis, & expers
Ipſe ſui decoris, qualis, cum deficit orbem,
Eſſe ſolet: lucemque odit, ſeque ipſe, diemque,
Datque animum in luctus; & luctibus adjicit iram,
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, ab ævi
Sors mea principiis fuit irrequieta: pigetque
Actorum ſine fine mihi, ſine honore laborum.
Quilibet alter agat portantes lumina currus.
Si nemo eſt, omneſque Dei non poſſe fatentur;

Ipſe

Ipſe agat, ut ſaltem, dum noſtras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat.
Tum ſciet, alipedum vires expertus equorum,
Non meruiſſe necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumſtant omnia Solem
Numina: neve velit tenebras inducere rebus,
Supplice voce rogant. Miſſos quoque Jupiter ignes
Excuſat, precibuſque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore paventes,
Phœbus equos: ſtimuloque domans & verbere ſævit:
Sævit enim, natumque objectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit: &, ne quid labefactum viribus ignis
Corruat, explorat. Quæ poſtquam firma, ſuique
Roboris eſſe videt: terras, hominumque labores
Perſpicit. Arcadiæ tamen eſt impenſior illi
Cura ſuæ, fonteſque, & nondum audentia labi
Flumina reſtituit. Dat terræ gramina, frondes
Arboribus: læſaſque jubet revireſcere ſylvas.
Dum redit, itque frequens: in virgine Nonacrina
Hæſit: & accepti caluêre ſub oſſibus ignes.
Non erat hujus opus lanam mollire trahendo;
Nec poſitu variare comas. Huic fibula veſtem,
Vitta coërcuerat neglectos alba capillos,
Et modo leve manu jaculum, modo ſumpſerit arcum;
Miles erat Phœbes: nec Mænalon attigit ulla
Gratior hæc Triviæ. Sed nulla potentia longa eſt.
Ulterius medio ſpatium ſol altus habebat;
Cum ſubit illa nemus, quod nulla ceciderat ætas:
Exuit hic humero pharetram, lentoſque retendit
Arcus: inque ſolo, quod texerat herba, jacebat.
Et pictam poſita pharetram cervice premebat.
Jupiter ut vidit feſſam, & cuſtode vacantem;
Hoc certe conjux furtum mea neſciet, inquit:
Aut ſi reſcierit, ſunt & ſunt jurgia tanti.

Protinus induitur faciem cultumque Dianæ:
Atque ait, O comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata jugis? De cespite virgo
Se levat: &, Salve numen, me judice, dixit,
Audiat, ipse licet, majus Jove. Ridet, & audit,
Et sibi præferri se gaudet; & oscula jungit;
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Qua venata foret sylva narrare parantem
Impedit amplexu: nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modo fœmina possit,
(Aspiceres utinam, Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quisve Jovem poterat? Superum petit æthera victor
Jupiter. Huic odio nemus est, & conscia sylva.
Unde pedem referens, pæne est oblita pharetram
Tollere, cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit;
Et timuit primo, ne Jupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit;
Sensit abesse dolos: numerumque accessit ad harum.
Heu quam difficile est crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo: nec, ut ante solebat,
Juncta Deæ lateri, nec toto est agimine prima:
Sed silet; & læsi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo, poterat sentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono;
Cum Dea venatrix fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Ut loca laudavit; summas pede contigit undas.
His quoque laudatis, Procul est, ait, arbiter omnis,
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.

Par-

Parrhasis erubuit. Cunctæ velamina ponunt :
Una moras quærit, dubitanti vestis adempta est :
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibsque uterum celare volenti
procul hinc, dixit, nec sacros pollue fontes,
Cynthia, deque suo jussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis :
Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est ; & jam puer Arcas (idipsum
Indoluit Juno) fuerat de pellice natus.
Quo simul obvertit sævam cum lumine mentem :
Scilicet hoc nobis restabat adultera, dixit,
Ut fœcunda fores : fieretque injuria partu
Nota : Jovisque mei restatum dedecus esset.
Haud impune feres : adimam tibi nempe figuram ;
Qua tibi, quaque places nostro importuna marito.
Dixit, & adversa prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam. Tendebat brachia supplex :
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Utrvarique manus & aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Sive preces animos, & verba superflua flectant ;
Nec loqui eripitur : vox iracunda, minaxque,
Quæque terroris rauco de gutture fertur :
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa,
Questuque suos gemitu testata dolores,
Mala sumque manus ad cœlum, & sidera tendit :
Nec patrumque Jovem nequeat cum dicere, sentit.
Ah quoties sola non ausa quiescere sylva ;
Ire domum, quondamque suis erravit in agris !
Ah quoties per saxa canum latratibus acta est !
Patrixque metu venantum territa fugit !
Sæpe feris latuit visis ; oblita quid esset :
Ursaque conspectos in montibus horruit ursos :

Pertimuitque lupos; quamvis pater eſſet in illis.
6. Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumque feras ſequitur: dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibuſque plagis ſylvas Erymanthidas ambit;
Incidit in matrem. Quæ reſtitit Arcade viſo;
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refugit;
Immotoſque oculos in ſe ſine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiuſque accedere aventi.
Vulnifico fuerat ſaxurus pectora telo:
Arcuit omnipotens. Pariterque ipſoſque, neſaſqu
Suſtulit; & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cœlo, vicinaque ſidera fecit.
Intumuit Juno, poſtquam inter ſidera pellex
Fulſit; & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem. Quorum reverentia movit
Sæpe Deos; cauſſamque vitæ ſcitantibus, inſit;
Quæritis æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adſim. Pro me tenet altera cœlum.
Mentior, obſcurum niſi nox cum fecerit orbem;
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cœlo
Videritis ſtellas illic; ubi circulus axem
Ultimus extremum ſpatioque breviſſimus ambit.
Eſt vero cur quis Junonem lædere nolit,
Offenſamque tremat? Quæ proſum ſola nocendo.
O ego quantum egi! Quam vaſta potentia noſtra e
Eſſe hominem vetui; facta eſt Dea. Sic ego pœna
Sontibus impono; ſic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultuſque ferinos
Detrahat; Argolica quod in ante Phoronide fecit;
Cur non & pulſa ducit Junone, meoque
Collocat in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumit?
At vos, ſi læſæ contemptus tangit alummæ;
Gurgite cæruleo ſeptem prohibere Triones;
Sideraque in cœlum ſtupri mercede recepta
Pellite; ne puro tingatur in æquore pellex. 7

7. Di maris annuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus æthera pictis;
Tam nuper pictis cæso, pavonibus Argo;
Quam tu nuper eras, cum candidus ante fuisses,
Corve loquax subito nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas;
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno; lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota quam Lariſſæa Coronis
Non fuit Æmonia. Placuit tibi Delphice certe;
Dum vel casta fuit, vel inobservata. Sed ales
Sensit adulterium Phœbeïus. Utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter; quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia, cornix;
Auditaque viæ caussa, Non utile carpis,
Inquit, iter; ne sperne meæ presagia linguæ.
8. Quid fuerim, quid simque, vide: meritumque (require;
Invenies nocuisse fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium prolem sine matre creatam
Clauserat, Actæo texta de vimine cista;
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Servandum dederat, sic inconfessa quid esset;
Et legem dederat, sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commissa duæ sine fraude tuentur,
Pandrosos, atque Herse, timidas vocat una sorores
Aglauros; nodosque manu diducit; at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero. Pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutela pulsa Minervæ:

Et ponar poſt noctis avem. Mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt; ne voce pericula quærant.
At puto non ultro nec quicquam tale rogantem
Me petiit. Ipſa licet hoc à Pallade quæras;
Quamvis irata eſt; non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïca clarus tellure Coroneus.
(Nota loquor) genuit. Fuerámque ego regia virgo
Divitibuſque procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi nocuit. Nam cum per littora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſumma ſpatiarer arena;
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis abſumpſit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur. Fugio, denſumque relinqu
Littus, & in molli nequicquam laſſor arena.
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem, mota eſt pro virgine Virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat; inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis;
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut ante, pedes retinebat arena:
Sed ſumma tollebar humo. Mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?

9. An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt? Patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? Avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat: & à cunctis expellitur æthere toto.
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina corvus
Sint precor iſta malo. Nos vanum ſpernimus omen.
Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem

Cum

Cum juvene Æmonio vidisse Coronida narrat:
Laurea delapsa est audito crimine amanti:
Et pariter vultusque Deo plectrumque, colorque
Excidit. Utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma assueta capit; flexumque à cornibus arcum
Tendit: & illa suo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque à vulnere ferro,
Candida Puniceo persudit membra cruore:
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dedisse;
Sed peperisse prius. Duo nunc moriemur in una.
Hactenus; & pariter vitam cum sanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale secutum est.
Pœnitet heu sero pœnæ crudelis amantem:
Seque quod audierit, quod sic exarserit, odit:
Odit avem, per quam crimen caussamque dolendi
Scire coactus erat: nervumque arcumque manumque
Odit: cumque manu, temeraria tela, sagittas.
Collapsamque fovet. Seraque ope vincere fata
Nititur; & medicas exercet inaniter artes.
Quæ postquam frustra tentata, rogumque parari
Sensit, & arsuros supremis ignibns artus;
Tum vero gemitus (neque enim cœlestia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter quam cum spectante juvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora discussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Ut dedit amplexus, injustaque justa peregit;
Non tulit in cineres labi sua Phœbus eosdem
Semina. Sed natum flammis uteroque parentis
Eripuit; geminique tulit Chironis in antrum:
Sperantemque sibi non falsæ præmia linguæ
Inter aves albas vetuit considere corvum.
10. Semifer interea divinæ stirpis alumno

Lætus erat; miſtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit rutilis humeros protecta capillis
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën. Non hæc artes contenta paternas
Edidiciſſe fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi faticinos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Aſpicit infantem, Totique ſalutifer orbi
Creſce puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt; animas tibi reddere ademptas
Fas erit. Idque ſemel Dis indignantibus auſus,
Poſſe dare hoc iterum flamma prohibebere avita;
Eque Deo corpus fies exſangue; Deuſque,
Qui modo corpus eras; & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, nunc immortalis, & avis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe more cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient; tripliceſque Deæ tua fila revolvent.
Reſtabat fatis aliquid; ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ;
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata: vetorque
Plura loqui; vociſque meæ præcluditur uſus,
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxêre mihi: mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur:
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque pectora vertor.
Tota tamen quare? Pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ
Intellecta parum: confuſaque verba fuêre.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur;
Ad ſimulantis equam: parvoque in tempore certos

Edidit

Edidit hinnitus : & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt ; & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula : creſcit & oris,
Et colli ſpatium : longæ pars maxima pallæ
Cauda fit. Urque vagi crines per colla jacebant,
In dextras abiêre jubas : pariterque novata eſt
Et vox, & facies. Nomen quoque monſtra dedere.

11. Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreïus heros,
Delphice, poſcebat. Nam nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras. Nec, ſi reſcindere poſſes,
Tunc aderas : Elin Meſſeniaque arva colebas.
Illud erat tempus ; quo te paſtoria pellis
Texit : onuſque fuit baculum ſilveſtre ſiniſtræ.
Alterius, diſpar è ſeptem fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet ;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Proceſſiſſe boves. Videt has Atlantide Maja
Natus : & arte ſua ſylvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo, niſi notus in illo
Rure ſenex (Battum vicinia tota vocabat.)
Divitis hic ſaltus, herboſaque paſcua Nelei,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit : blandaque manu ſeduxit : & illi
Quiſquis es hoſpes, ait, ſi forte armenta requirat
Hæc aliquis ; vidiſſe nega : neu gratia facto
Nulla rependatur ; nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit : accepta voces has reddidit hoſpes :
Tutus eas : lapis iſte prius tua furta loquatur :
Et lapidem oſtendit. Simulat Jove natus abire.
Mox redit : & verſa pariter cum voce figura,
Ruſtice, vidiſti ſiquas hoc limite, dixit,
Ire boves ; fer opem : furtoque ſilentia deme :
Juncta ſuo pretium dabitur tibi fœmina tauro.
At ſenior poſtquam merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erunt, & erant ſub montibus illis.

Risit Atlantiades. Et, me mihi, perfide, prodis?
Me mihi prodis? Ait, perjuraque pectora vertit
In durum silicem: qui nunc quoque dicitur Index.
Inque nihil merito vetus est infamia saxo.
12. Hinc se sustulerat paribus caducifer alis:
Munychiosque volans agros, gratamque Minervæ
Despectabat humum, cultique arbusta Lycei.
Illo forte die castæ de more puellæ
Vertice supposito festas in Palladis arces
Pura coronatis portabant sacra canistris.
Inde revertentes Deus aspicit ales; iterque
Non agit in rectum; sed in orbem curvat eundem.
Ut volucris visis rapidissima miluus extis,
Dum timet, & densi circumstant sacra ministri;
Flectitur in gyrum. Nec longius audet abire;
Spemque suam motis avidus circumvolat alis:
Sic super Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat cursus: & easdem circinat auras.
Quanto splendidior, quam cætera sydera fulget
Lucifer; & quanto, quam Lucifer, aurea Phœbe;
Tanto virginibus præstantior omnibus Herse
Ibat: eratque decus pompæ, comitumque suarum.
Obstupuit forma Jove natus: & æthere pendens,
Non secus exarsit, quam cum balearica plumbum
Funda jacit. Volat illud, & incandescit eundo:
Et quos non habuit, sub nubibus invenit ignes.
Vertit iter; cœloque petit diversa relicto:
Nec se dissimulat. Tanta est fiducia formæ,
Quæ quamquam justa est; cura tamen adjuvat illam:
Permulcetque comam, chlamydemque ut pendeat apte
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum:
Ut teres in dextra, qua somnos ducit, & arcet:
Virga sit, ut tersis niteant talaria plantis;
Pars secreta domus ebore, & testudine cultos
Tres habuit thalamos. Quorum tu Pandrosa dextrum,

Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe,
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium : nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventus : cui ſic reſpondit Atlantis
Pleïoneſque nepos : Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. Pater eſt mihi Jupiter ipſe.
Nec fingam cauſſas. Tu tantum fida ſorori
Eſſe velis, proliſque meæ matertera dici.
Herſe cauſſa viæ, faveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis iiſdem quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ :
Proque miniſterio magni ſibi ponderis aurum
Poſtulat. Interea tectis ſecedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem,
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, poſitamque in pectore forti
Ægida concuteret : ſubit, hanc arcana profana
Detexiſſe manu tum, cum ſine matre creatam
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit :
Ingratamquë Deo fore jam, ingratamque ſorori,
Et ditem ſumpto, quod avara popoſcerat, auro.
Protinus Invidiæ nigro ſquallentia tabo
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento ;
Triſtis, & ignavi pleniſſima frigoris ; & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago ;
Conſtitit ante domum (neque enim ſuccedere tectis
Fas habet) & poſtes extrema cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam : viſaque oculos avertit. At illa
Surgit humo pigra : ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum : paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formaque armiſque decoram ;

Ingemuit : vultumque ima ad ſuſpiria dúxit.
Pallor in ore ſedet : macies in corpore toto ;
Nuſquam recta acies : livent rubigine dentes ;
Pectora felle virent : lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt ; niſi quem viſi movère dolores.
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis :
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum : carpitque, & carpitur una.
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderit illam,
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis :
Infice tabe tua natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit ; & impreſſa tellurem reppulit haſta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit : ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit. Baculumque capit ; quod ſpinea tortum
Vincula cingebant : adopertaque nubibus atris,
Quacunque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit :
Afflatuque ſuo populoſque, urbeſque, domoſque
Polluit. Et tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibuſque, & feſta pace virentem.
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſtquam thalamos intravit Cecrope natæ ;
Juſſa facit : pectuſque manu ferrugine tincta
Tangit : & hamatis præcordia ſentibus implet.
Inſpiratque nocens virus, piceumque per oſſa
Diffipat & medio ſpargit pulmone venenum:
Neve mali ſpatium cauſſæ per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulchraque Deum ſub imagine ponit :
Cunctaque magna facit. Quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur : & anxia nocte,
Anxia luce gemit, lentaque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole.

Feliciſque bonis non lenius uritur Herſes ;
Quam cum ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret :
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum. Cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima, Deſine, dixit,
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait, pacto, velox Cyllenius, iſto :
Cœleſtique fores virga patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quaſcunque ſedendo
Flectitur, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto ſe tollere trunco,
Sed genuum junctura riget. Friguſque per artus
Labitur, & pallent amiſſo ſanguine venæ.
Utque malum late ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes ;
Sic lethalis hyems paulatim in pectora venit,
Vitaleſque vias, & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt ; nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis habere iter. Saxum jam colla tenebat:
Oraque duruerant, ſignumque exſangue ſedebat.
Nec lapis albus erat. Sua mens infecerat illam.

13. Has ubi verborum pœnas mentiſque profanæ
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatus æthera pennis.
Se vocat hunc genitor, nec cauſſam faſſus amoris ;
Fide miniſter, ait, juſſorum nate meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu :
Quæque tuam matrem tellus à parte ſiniſtra
Suſpicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete : quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides ; ad littora verte.
Dixit. Et expulſi jamdudum monte juvenci
Littora juſſa petunt, ubi magni filia regis.

Ludere virginibus Tyriis comitata ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur;
Majeſtas, & amor. Sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deûm ; cui dextra trifulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem ;
Induitur tauri faciem : miſtuſque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt ; quam nec veſtigia duri
Calcavère pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris extant : armis palearia pendent :
Cornua parva quidem ; ſed quæ contendere poſſis
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ fronte minæ ; nec formidabile lumen :
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prœlia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primo.
Mox adit : & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans. Et dum veniat ſperata voluptas ;
Oſcula dat manibus : vix jam vix cætera differt :
Et nunc alludit, viridique exſultat in herba :
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu dempto ; modo pectora præbet
Virginea plaudenda manu, modo cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Cum Deus à terra, ſiccoque à littore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediiſque per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc : littuſque ablata relictum
Reſpicit : & dextra cornu tenet ; altera dorſo
Impoſita eſt. Tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

METAMORPHOSEON LIB. III.

1. JAmque Deus, poſita fallacis imagine Tauri,
Se confeſſus erat : Dictæaque rura tenebat.

Cum

Cum pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, si non invenerit, addit
Exsilium; facto pius & sceleratus eodem.
Orbe pererrato (quis enim deprendere possit
Furta Jovis?) profugus patriamque iramq; parentis
Vitat Agenorides: Phœbique oracula supplex
Consuluit, & quæ sit tellus habitanda, requirit.
Bos, tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis;
Nullum passa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce carpe vias. Et qua requieverit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lente videt ire juvencam;
Nullum servitii signum cervice gerentem.
Subsequitur; pressoque legit vestigia gressu;
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.
Jam vada Cephisi, Panopesque evaserat arva.
Bos stetit: & tollens spatiosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes,
Procubuit, teneraque latus submisit in herba.
Cadmus agit grates: peregrinæque oscula terræ
Figit: & ignotos montes, agrosque salutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Sylva vetus stabat, nulla violata securi:
Est specus in medio virgis, ac vimine densus;
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Uberibus fœcundus aquis. Hoc conditus antro
Martius anguis erat, cristis præsignis & auro.
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno.
Tresque vibrant linguæ, triplici stant ordine dentes,
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu; demissaque in undas
Urna dedit sonitum, longo caput extulit antro

Cæruleus

Cæruleus ſerpens; horrendaque ſibila miſit.
Effluxere urnæ manibus, ſanguiſque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu ſinuatur in arcus;
Ac media plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus. Tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas, ſive illi tela parabant,
Sive fugam; ſive ipſe timor prohibebat utrumque;
Occupat. Hos morſu, longis complexibus illos,
Hos necat affatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam ſol altiſſimus umbras:
Quæ mora ſit ſociis miratur Agenore natus;
Veſtigatque viros. Tegimen direpta leoni
Pellis erat, telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum, teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, lethataque corpora vidit,
Victoremque ſupra ſpatioſi corporis hoſtem
Triſtia ſanguinea lambentem vulnera lingua;
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit, dextraque molarem
Suſtulit: & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent. Serpens ſine vulnere manſit.
Loricæque modo ſquamis defenſus, & atræ
Duritia pellis, validos cute reppulit ictus.
At non duritia jaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit; & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille dolore ferox caput in ſua terga retorſit:
Vulneraque aſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit. Ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum vero poſtquam ſolitas acceſſit ad iras

Plagas

Plaga recens; plenis tumuerunt guttura venis:
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus:
Terraque raſa ſonat ſquamis. Quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipſe modo immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur: interdum longa trabe rectior adſtat.
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſylvas.
Cedit Agenorides paulum, ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætenta. Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro; figitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas;
Sed leve vulnus erat, quia ſe retrahebat ab ictu;
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longius ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture. Ferrum
Uſque ſequens preſſit, dum retro quercus eunti
Obſtitit; & fixa eſt pariter cum robore cervix,
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi conſiderat hoſtis;
Vox ſubito audita eſt: neque erat cognoſcere promptu
Unde; ſed audita eſt, Quid, Agenore nate, peremptum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix ſuperas delapſa per auras
Pallas adeſt; motæque jubet ſupponere terræ
Vipereos dentes; populi incrementa futuri.
Paret: & ut preſſo ſulcum patefecit aratro;
Spargit humi juſſos mortalia ſemina, dentes.
Inde (fide majus) glebæ cœpêre moveri;
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ;

Tegmine

Tegmina mox capitum picto nutantia cono,
Mox humeri pectuſque oneraraque brachia telis
Exiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris;
Surgere ſigna ſolent, primumque oſtendere vultus,
Cætera paulatim, placidoque educta tenore
Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus, capere arma parabat,
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat. Nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit. Jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo
Vivit, & exſpirat, modo quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba, ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitæ ſortita juventus
Sanguineam tepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus. Quorum fuit unus Echion,
Is ſua jecit humi monitu Tritonidis arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes,
Cum poſuit juſſam Phœbeis ſortibus urbem.
2. Jam ſtabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri
Exſilii felix, ſoceri tibi Marſque Venuſque
Contigerant: huc adde genus de conjuge tanta,
Tot natos, nataſque, & pignora cara nepotes.
Hos quoque jam juvenes, ſed ſciliset ultima ſemper
Exſpectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo, ſupremaque funera debet.
Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſſa fuit luctûs, alienaque cornua fronti
Addita, voſque canes ſatiati ſanguine herili.
At bene ſi quæras; fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies. Quod enim ſcelus error habebat?

Mons

Mons erat, infectus variarum cæde ferarum :
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras ;
Et ſol ex æquo meta diſtabat utraque,
Cum juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore,
Lina madent comites, ferrumque cruore ferarum,
Fortunæque dies habuit ſatis. Altera lucem
Cum croceis invecta rotis Aurora reducet :
Propoſitum repetamus opus. Nunc Phœbus utraque
Diſtat idem meta, finditque vaporibus arva.
Siſtite opus præſens, nodoſaque tollite lina.
Juſſa virifaciunt ; intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ ſacra Dianæ,
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nulla, ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo. Nam pumice vivo
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra tenui pellucidus unda,
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Hic Dea ſylvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit ; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque arcuſque retentos.
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ :
Vincla duæ pedibus demunt. Nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum ; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhaniſque,
Et Pſecas, & Phiale, fundunque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolita Titania lympha ;
Ecce nepos Cadmi dilata parte laborum
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans
Pervenit in lucum : ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra ;

Sicut erant viſo, nudæ ſua pectora Nymphæ
Percuſſêre, viro: ſubitiſque ululatibus omne
Implevêre nemus, circumfuſæque Dianam
Corporibus texêre ſuis. Tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ:
Quæ quamquam comitum turba ſtipata ſuarum;
In latus obliquum tamen aſtitit, oraque retro
Flexit, & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas:
Quas habuit, ſic hauſit aquas, vultumque virilem
Perfudit. Spargenſque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ.
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres;
Si poteris narrare, licet. Nec plura minata,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi,
Dat ſpatium collo, ſummaſque cacuminat aures:
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt. Fugit Autonoëius heros,
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut vero ſolitis ſua cornua vidit in undis,
Me miſerum, dicturus erat: vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit, vox illa fuit, lacrymæque per ora
Non ſua fluxerunt. Mens tantum priſtina manſit.
Quid faciat? repetatne domum & regalia tecta?
An lateat ſylvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes, primuſque Melampus,
Ichnobateſque ſagax latratu ſigna dedere;
Gnoſſius Ichnobates, Spartana gente Melampus.
Inde ruunt alii rapida velocius aura,
Panphagus, & Dorceus, & Oribaſus; Arcades omnes
Nebrophonoſque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas, & naribus utilis Agre,
Hylæuſque

Hylæuſque fero nuper percuſſus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudeſque ſecuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et ſubſtricta gerens Syconius ilia Ladon,
Et Dromas, & Canache, Stictequeque, & Tigris, & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævaliduſque Lacon, & curſu fortis Aëllo,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lyciſce.
Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos, & Melaneus, hirſutaque corpore Lachne,
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor,
Quoſque referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes ſcopuloſque, adituque carentia ſaxa,
Qua via difficilis, quaque eſt via nulla, ſequuntur;
Ille fugit: per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus.
Heu famulos fugit ille ſuos. Clamare libebat,
Actæon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt, reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas; Oreſitrophus hæſit in armo.
Tardius exierant, ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis
Cætera turba coït; confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt. Gemit ille, ſonumque,
Et ſi non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet: mœſtiſque replet juga nota querelis:
Et genibus ſupplex pronis, ſimiliſque roganti,
Circumfert tacitos, tanquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculiſque Actæona quærunt;
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: & abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem, ſed adeſt: velletque videre:

Non

Non etiam ſentire canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant: merſiſque in corpore roſtris
Dilacerant falſi dominum ſub imagine cervi.
[Nec niſi finita per plurima vulnera vita
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.]

3. Rumor in ambiguo eſt, aliis violentior æquo
Viſa Dea eſt, alii laudant, dignamque ſevera
Virginitate vocant. Pars invenit utraque cauſſas.
Sola Jovis conjux, non tam culpetne, probetne
Eloquitur; quam clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet, & à Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſſa recens; gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelen. Tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia, dixit?
Ipſa petenda mihi eſt: ipſam, ſi maxima Juno
Rite vocor, perdam; ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet; ſi ſum regina, Joviſque
Et ſoror, & conjux. Certe ſoror. At puto furto
Contenta, & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit. Id deerat, manifeſtaque crimina pleno
Fert utero, & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri. Tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam faxo; nec ſum Saturnia, ſi non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrabit ad umbras.
Surgit ab his ſolio: fuſcaque recondita nube
Limen adit Semeles: nec nubes ante removit,
Quam ſimulavit anum, poſuitque ad tempora canos.
Sulcavitque cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit paſſu, vocem quoque fecit anilem:
Ipſaque erat Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato ſermone, diuque loquendo
Ad nomen venere Jovis: ſuſpirat, & Opto
Jupiter ut ſit, ait; metuo tamen omnia. Multi
Nomine divorum thalamos inière pudicos.

Nec tamen esse Jovem satis est: det pignus amoris;
Si modo verus is est: quantusque, & qualis ab alta
Junone excipitur; tantus, talisque regato
Det tibi complexus: suaque ante insignia sumet.
Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formârat. Rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patière repulsam.
Quoque magis credas; Stygii quoque conscia sunto
Numina torrentis. Timor, & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obsequio Semele, Qualem Saturnia, dixit,
Te solet amplecti, Veneris cum fœdus initis;
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere. Exierat jam vox properata sub auras.
Ingemuit: neque enim non hæc optasse, neque ille
Non jurasse potest. Ergo mœstissimus altum
Æthera conscendit: vultumque sequentia traxit
Nubila, queis nimbos, immistaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Qua tamen usque potest, vires sibi demere tentat.
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo.
Est aliud levius fulmen; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ, flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela secunda vocant Superi. Capit illa: domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale, tumultus
Non tulit æthereos: donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum)
Insuitur femori; maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat. Inde datum Nymphæ Nyseïdes antris
Occulèrè suis: lactisque alimenta dedère.
4. Dumque ea per terras fatali lege geruntur;
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:

Forte

Forte Jovem memorant diffuſum nectare curas
Sepoſuiſſe graves, vacuaque agitaſſe remiſſos
Cum Junone jocos: &, Major veſtra profecto
Quam quæ contigerit maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit quæ ſit ſententia docti
Quærere Tireſiæ: Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia ſylva
Corpora ſerpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) fœmina, ſeptem
Egerat autumnos. Octavo rurſus eoſdem
Vidit: &, eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam. Percuſſis anguibus iſdem
Forma prior rediit: genitivaque venit imago.
Arbiter hic igitur ſumptus de lite jocoſa:
Dicta Jovis firmat. Gravius Saturnia juſto,
Nec pro materia fertur doluiſſe: ſuique
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit: pœnamque levavit honore.
Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti
Prima fide vociſque ratæ tentamina ſumpſit
Cærula Liriope: quam quondam flumine curvo
Implicuit; clauſæque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit. Enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphis, jam tunc qui poſſet amari,
Narciſſumque vocat. De quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ:
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit
Vana diu viſa eſt vox auguris. Exitus illam,
Reſque probat, letique genus, noviraſque furoris.
Namque ter ad quinos unum Cephiſius annum
Addiderat: poteratque puer, juveniſque videri,

Mul

Multi illum juvenes, multæ cupiêre puellæ :
Sed fuit in tenera tam dira ſuperbia forma,
Nulli illum juvenes, nullæ tetigêre puellæ.
Aſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe ; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox : & tamen uſum
Garrula non alium, quam nunc habet, oris habebat ;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno. Quia cum deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes ;
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſtquam Saturnia ſenſit ;
Hujus, ait, linguæ, qua ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſque breviſſimus uſus.
Reque minas firmat. Tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces : auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narciſſum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit ; ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur ; flamma propiore caleſcit.
Non aliter, quam cum ſummis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia ſulfura flammam.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et mollis adhibere preces ! natura repugnat ;
Nec ſinit incipiat. Sed quos ſinit, illa parata eſt,
Exſpectare ſonos, ad quos ſua verba remittat.
Forte puer comitum ſeductus ab agmine fido
Dixerat, Ecquis adeſt ? & Adeſt, reſponderat Echo.
Hic ſtupet, utque aciem partes dimittit in omnes ;
Voce, Veni, magna clamat. Vocat illa vocantem.
Reſpicit, & rurſus nullo veniente, Quid, inquit,
Me fugis ? & totidem, quot dixit, verba recepit.
Præſtat ; & alternæ deceptus imagine vocis ;
Huc coëamus, ait : nullique libentius unquam
Reſponſura ſono, Coëamus rettulit Echo :

Et verbis favet ipſa ſuis ; egreſſaque ſylva
Ibat, ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit : fugienſque manus complexibus aufert.
Ante, ait, emoriar, quam ſit tibi copia noſtri.
Rettulit illa nihil, niſi, Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet ſylvis : pudibundaque frondibus ora
Protegit. Et ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor ; creſcitque dolore repulſæ,
Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ :
Adducitque cutem macies ; & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit. Vox tantum, atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet. Oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet ſylvis : nulloque in monte videtur ;
Omnibus auditur. Sonus eſt, qui vivit in illa.
6. Sic hanc, ſic alias undis aut montibus ortas
Luſerat hic Nymphas ; ſic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens,
Sic, amet ipſe licet, ſic non potiatur amato,
Dixerat. Aſſenſit precibus Rhamnuſia juſtis.
Fons erat illimis nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus : quem nulla volucris,
Nec fera turbarat, nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat :
Sylvaque, ſole locum paſſura tepeſcere nullo.
Hic puer, & ſtudio venandi laſſus & æſtu
Procubuit ; faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque ſitim ſedare cupit ; ſitis altera crevit.
Dumque bibit, viſæ correptus imagine formæ, (eſt
Spem ſine corpore amat : corpus putat eſſe, quod umbra
Adſtupet ipſe ſibi : vultuque immotus eodem
Hæret, ut è Pario formatum marmore ſignum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, ſidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines,
Impubeſque genas, & eburnea colla, decuſque

Oris

Oris, & in niveo miſtum candore ruborem :
Cunctaqua miratur ; quibus eſt mirabilis ipſe.
Se cupit imprudens ; & qui probat, ipſe probatur.
Dumque,petit, petitur: pariterque accendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti !
In medi's quoties viſum captantia collum
Brachia merſit aquis ; nec ſe deprehendit in illis!
Quid videat neſcit. Sed quod videt, uritur illo :
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra ſimulacra fugacia captas?
Quod petis eſt nuſquam : quod amas, avertere,perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt,
Nil habet iſta ſui. Tecum venitque, manetque :
Tecum diſcedat ; ſi tu diſcedere poſſis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt. Sed opaca fuſus in herba !
Spectat inexpleto mendacem lumine formam :
Perque oculos perit ipſe ſuos, paulumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia ſylvas ;
Ecquis lo ſylvæ crudelius, inquit, amavit ?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis,)
Ecquem, cum veſtræ tot agantur ſæcula vitæ.
Qui ſic tabuerit, longo meminiſtis in ævo ?
Et placet, & video : ſed quod videoque, placetque,
Non tamen invenio. Tantus tenet error amantem.
Quoque magis doleam ; nec nos mare ſeparat ingens
Nec via, nec montes, nec clauſis mœnia portis.
Exigua prohibemur aqua. Cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis ;
Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi. Minimum eſt quod amantibus obſtat.
Quiſquis es, huc exi. Quid me, puer unice, fallis?
Quove petitus abis ? Certe nec forma nec ætas
Eſt mihi, quam fugias:& amarunt me quoq;Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico :

Cumque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro.
Cum riſi, arrides. Lacrymas quoque ſæpe notavi
Me lacrymante tuas. Nutu quoque ſigna remittis:
Et quantum motu formoſi ſuſpicor oris,
Verba refers aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum: ſenſi. Nec me mea fallit imago.
Uror amore mei. Flammas moveoque, feroque.
Quid faciam? Roger, anne rogem? Quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt. Inopem me copia fecit.
O utinam noſtro ſecedere corpore poſſem! (ſet.
Votum in amante novum. Vellem, quod amamus, abeſ-
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant. Primoque extinguor in ævo.
Nec mihi mors gravis eſt, poſituro morte dolores:
Hic, qui diligitur, veliem diuturnior eſſet.
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit male ſanus eandem;
Et lacrymis turbavit aquas. Obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt: quam cum vidiſſet abire;
Quo fugis? oro, mane; nec me crudelis amantem
Deſere; clamavit. Liceat, quod tangere non eſt,
Aſpicere, & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet: ſumma veſtem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percuſſit pectora palmis;
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.
Non aliter, quam poma ſolent, quæ candida parte,
Parte rubent. Aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.
Quæ ſimul aſpexit liquefacta rurſus in unda;
Non tulit ulterius: ſed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente ſolent, ſic attenuatus amore
Liquitur, & cæco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt miſto candore rubori;
Nec vigor, & vires, & quæ modo viſa placebant:

Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata, memorque,
Indoluit; quotieſque puer miſerabilis, Eheu,
Dixerat; hæc retonis iterabat vocibus, Eheu.
Cumque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos;
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eundem.
Ultima vox ſolitam ſuit hæc ſpectantis in undam,
Heu fruſtra dilecte puer; totidemque remiſit
Verba locus. Dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi teſſum ſubmiſit in herba.
Lumina nox clauſit domini mirantia formam,
Tum quoque ſe, poſtquam eſt inferna ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aqua. Planxêre ſorores
Naïades; & ſectos fratri impoſuere capillos.
Planxerunt Dryades. Plangentibus aſſonat Echo.
Jamque rogum quaſſaſque faces, feretrumque parabant.
Nuſquam corpus erat; croceum pro corpore florem
Inveniunt; foliis medium cingentibus albis.

7. Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam; nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemptor ſuperûm Pentheus; præſagaque ridet
Verba ſenis; tenebraſque & cladem lucis ademptæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis,
Quam felix eſſes. Si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres; ne Bacchica ſacra videres.
Namque dies aderit; quam non procul auguror eſſe;
Qua novus huc veniat proles Semeleïa Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore;
Mille lacer ſpargêre locis; & ſanguine ſylvas
Fœdabis, matremque tuam matriſque ſorores.
Evenient. (Neque enim dignabere numen honore)
Meque ſub his tenebris nimium vidiſſe quereris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur; reſponſaque vatis aguntur.

Liber adeſt: feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt; miſtæque viris, matreſque nurusque,
Vulguſque, procereſque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor Anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait. Ærane tantum
Ære repulſa valent? Et adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? Ut quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Voſne, ſenes, mirer? Qui longa per æquora vecti
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc finitis ſine Marte capi? Voſne, acrior ætas.
O juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere
Non thyrſos; galeaque tegi, non fronde decebat?
Eſte, precor, memores, qua ſitis ſtirpe creati;
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit. At vos pro fama pellite veſtra.
Ille dedit leto fortes; vos vincite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetârant
Stare diu Thebas; utinam tormenta, virique
Mœnia diruerent; ferrumque igniſque ſonarent;
Eſſemus miſeri ſine crimine. Sorſque querenda
Non celanda foret; lacrymæque pudore carerent.
At nunc à puero Thebæ capientur inermi;
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrha crinis, molleſque coronæ,
Purpuraque & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtiti) cogam
Aſſumptumque patrem commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acriſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicis venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducemque

Attrahite huc vinctum. Juſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum,
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retentu,
Et creſcit rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Lenius, & modico ſtrepitu decurrere vidi.
At, quacunque trabes, obſtructaque ſaxa tenebant;
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixêre, tamen comitem, famulumque ſacrorum,
Cepimus, & tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſecutum.
8. Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: & quanquam pœnæ vix tempora differt;
O periture tuaque aliis documenta dature
Morte ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam: moriſque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes;
Patria Mœonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent pater arva juvenci,
Lanigeroſve greges, non ulla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit, linoque ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces;
Ars illi ſua cenſus erat. Cum traderet artem;
Accipe. Quas habeo ſtudii ſucceſſor, & hæres,
Dixit, opes: morienſque mihi nihil ille reliquit
Præter aquas. Unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iiſdem,
Addidici regimen, dextra moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadaſque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos

Forte petens Delon, Chiæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor littora remis:
Doque leves ſaltus; udæque immittor arenæ.
Nox ubi conſumpta eſt; Aurora rubeſcere primo
Cœperat: exſurgo, laticeſque inferre recentes
Admoneo; monſtroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipſe quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio; comiteſque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit ſociorum primus Opheltes:
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero, ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi. Specto cultum, faciemque, gradumque:
Nil ibi, quod poſſit credi mortale, videbam.
Et ſenſi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto.
Corpore ſit dubito: ſed corpore numen in iſto.
Quiſquis es, ô faveas, noſtriſque laboribus adſis.
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocyor antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus proræ tutela Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus.
Hoc omnes alii. Prædæ tam cœca cupido eſt.
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi: pars hic mihi maxima juris.
Inque aditu obſiſto furit audaciſſimus omni
De numero Lycabas: qui Tuſca pulſus ab urbe
Exſilium, dira pœnam pro cæde, luebat.
Is mihi, dum reſto, juvenili guttura pugno
Rupit. Et excuſſum miſiſſet in æquora; ſi non
Hæſiſſem, quamvis amens, in funе retentus.
9. Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore ſolutus
Sit ſopor: aque mero redeant in pectora ſenſus;

Quid facitis? quis clamor, ait? qua dicite nautæ
Huc ope perveni? quo me deferre paratis?
Pone metum, Proreus, & quos contingere portus
Ede velis, dixit. Terra sistêre petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros.
Illa mihi domus est: vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina jurant;
Sic fore: meque jubent, pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat. Dextra mihi linea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor. inquit Opheltes?
Pro se quisque timet. Lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat: pars, quam velit, aure susurrat.
Obstupui: Capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio sceleriſque artisque removi.
Increpor à cunctis; totumque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion, Tè scilicet omnis in uno.
Nostra salus posita est, ait. Et subit ipse: meumque
Explet opus: Naxoque petit diversa relicta.

10. Tum Deus illudens, tanquam modo denique frau-
Senserit; è puppi pontum prospectat adunca. (dem
Et flenti similis, Non hæc mihi littora nautæ
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est;
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam. Lacrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquore remis.
Per tibi nunc ipsum (nec enim præsentior illo
Est Deus) adjuro, tam me tibi vera referre,
Quam veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quam, si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant;
Velaque deducunt; geminaque ope currere tentant.
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt; & gravidis distringunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circumdatus uvis

Pam-

Pampineis agitat velatam frondibus haſtam.
Quem circa tigres, ſimulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exſiliêre viri (ſive hoc inſania fecit,
Sive timor) primuſque Medon nigreſcere cœpit,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamine flecti
Incipit. Huic Lycabas; In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat; ſquammamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos;
In ſpatium reſilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus; jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore deſiluit. Falcata noviſſima cauda eſt:
Qualia dimidiæ ſinuantur cornua lunæ.
Undique dant ſaltus: multaque aſpergine rorant:
Emerguntque iterum: redeuntque ſub æquora rurſus:
Inque chori ludunt ſpeciem: laſcivaque jactant
Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modo viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Reſtabam ſolus. Pavidum, gelidumque trementi
Corpore: vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Chiamque tene. Delatus in illam
Accenſis aris Baccheïa ſacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit: ut ira mora vires abſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc: cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ dimittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis: & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumque, igneſque parentur;
Sponte ſua patuiſſe fores, lapſaſque lacertis
Sponte ſua fama eſt, nullo ſolvente, catenas.
Perſtat Echionides, nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit,

Vadit, ubi electus facienda ad sacra Cithæron
Cantibus, & clara Bacchantum voce sonabat.
Ut fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen: pugnæque assumit amorem:
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit: & audito clamore recanduit ira.
Monte fere medio est cingentibus ultima sylvis
Purus ab arboribus spectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem sacra profanis
Prima vidit, prima est insano concita motu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: Io, geminæ, clamavit, adeste sorores.
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidumque sequuntur;
Jam trepidum, jam verba minus violenta loquentem
Jam se damnantem, jam se peccasse fatentem.
Saucius ille tamen, Fer opem matertera, dixit,
Antonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quis Actæon nescit; dextramque precanti
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat:
Truncа sed ostendens disjectis corpora membris,
Aspice mater, ait. Visis ululavit Agave;
Collaque jactavit, crinemque per aëra movit.
Avulsumque caput digitis complexa cruentis
Clamat, Io comites, opus hæc victoria nostrum est.
Non citius frondes autumni frigore tactas,
Jamque male hærentes alta rapit arbore ventus;
Quam sunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant:
Thuraque dant, sanctasque colunt Ismenidis aras.

METAMORPHOSEON LIB. IV.

AT non Alcithoë Minyeïas orgia censet
Accipienda Dei: sed adhuc temeraria Bacchus
Progeniem negat esse Jovis: sociasque sorores
Impietatis habet. Festum celebrare sacerdos,
Immunesque operum dominas famulasque suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta coma, manibus frondentes sumere thyrsos,
Jusserat: & sævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque, nurusque;
Telasque, Calathosque, infectaque pensa reponunt:
Thuraque dant: Bacchumque vocant, Bromiumque,
(Lyæumque,
Ignigenamque satumque iterum, solumque bimatrem.
Additur his, Nyseus, indetonsusque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nycteliusque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Evan:
Et quæ præterea per Grajas plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconsumpta juventus,
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cœlo: tibi, cum sine cornibus adstas,
Virgineum caput est: Oriens tibi victus, aduscque
Discolor extremo qua cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum
Sacrilegos mactas: Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frænis
Colla premis Lyncum: Bacche, Satyrique sequuntur,
Quique senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet: & pando non fortiter hæret asello.
Quacunque ingrederis; clamor juvenilis, & una
Fœmineæ voces, impulsaque tympana palmis,
Concavaque æra sonant, longoque foramine buxus.
Pacatus, mitisque, rogant Ismenides, adsis:
Justaque sacra colunt. Solæ Minyeïdes intus
Intempestivis

Intempestiva turbantes festa Minerva,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum,
Dum cessant aliæ, commentaque sacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas melior Dea detinet, inquit,
Utile opus manuum vario sermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare sorores,
Illa, quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat; & dubia est, de te Babylonia narret
Derceti, quam versa squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt celebrasse figura:
An magis ut sumptis illius filia pennis,
Extremos albis in turribus egerit annos.
Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora pisces;
Donec idem passa est. An quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor.
Hoc placet: hanc, (quoniam vulgaris fabula non est.)
4. Talibus orsa modis, lana sua fila sequente:
Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis;
Contiguas tenuêre domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor. Tædæ quoque jure coïssent;
Sed vetuêre patres; quod non potuêre vetare.
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest. Nutu, signisque loquuntur,
Quoque magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rima, quam duxerat olim,
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum;

(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter: tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.
Sæpe ubi conſtiterant, hinc Thisbe. Pyramus illinc;
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſineres nos toto corpore jungi!
Aut, hoc ſi nimium; vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati. Tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt votis ad amicas tranſitus aures.
Talia diverſa nequicquam ſede locuti;
Sub noctem dixêre Vale: partique dedêre
Oſcula quiſque ſuæ, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes.
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum coïêre locum: tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ſub nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribuſque excedere tentent:
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant:
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo;
Conveniant ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi niveïs uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent, &, lux tarde diſcedere viſa,
Præcipitatur aquis, & aquis nox ſurgit ab iſdem:
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum
Pervenit ad tumulum; dictaque ſub arbore ſedit,
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus;
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum timido pede fugit in antrum.
Dumque fugit; tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſæva ſitim multa compeſcuit unda;

Dum redit in ſylvas; inventos forte ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Serius egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, toroque expalluit ore
Pyramus. Ut vero veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit: Una duos, nox, inquit, perdet amantes,
E quibus illa fuit longa digniſſima vita.
Noſtra nocens anima eſt, ego, te miſeranda, peremi;
In loca plena metus qui juſſi nocte venires,
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O quicunque ſub hac habitatis rupe leones!
Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus.
Quoque erat accinctus, dimiſit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit,
Et jacuit reſupinus humi. Cruor emicat alte,
Non aliter, quam cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues ſtridente foramine longe
Ejaculatur aquas; atque ictibus aëra rumpit.
Arborei fœtus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit, juvenemque oculis, animoque requirit,
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam;
Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc ſit.
Dum dubitat; tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum; retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, æquoris inſtar,
Quod fremit, exigua cum ſummum ſtringitur aura.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amores;

Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrymis: fletumque cruori
Miſcuit, & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde. Tua te, cariſſima Thisbe
Nominat. Exaudi: vultuſque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos jam morte gravatos
Pyramus erexit, viſaque recondidit illa.
Quæ poſtquam veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque
Perdidit infelix. Eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus: eſt & amor, dabit hic in vulnera vires.
Proſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſſa comeſque tui. Quique à me morte revelli
Heu ſola poteras; poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeri meus illiuſque parentes,
Ut quos certus amor, quos hora noviſſima junxit;
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius; mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pulloſque, & luctibus aptos
Semper habe fœtus: gemini monumenta cruoris,
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro; quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis ſupereſt, una requieſcit in urna.
5. Deſierat: mediumque ſubit breve tempus: & orſa
Dicere Leucothöe. Vocem tenuère ſorores.
Hunc quoque ſiderea qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus. Videt hic Deus omnia, primus.

In-

Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monstravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit. Extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non summo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva sequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat apte
Ut venere torum conjux & adulter in unum;
Arte viri, vinclisque nova ratione paratis;
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas:
Admissique Deos. Illi jacuêre ligati
Turpiter: atque aliquis de Dis non tristibus, optet
Sic fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cælo.
Exigit indicii memorem Cythereïa pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma, colorque tibi, radiataque lumina prosunt:
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas: & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modo surgis Eoo
Temporius cœlo: modo serius incidis undis;
Spectandique mora brumales porrigis horas.
Deficis interdum. Vitiumque in lumina mentis
Transit, & obscurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obstiterit, palles. Facit hunc amor iste colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodosque,
Nec tenet Æææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus; ipsoque illo grave vulnus habebas

Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit:
Gentis odoriferæ quam formosissima partu
Edidit Eurynome. Sed postquam filia crevit;
Quam mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus: isque
Septimus à prisci numeratur origine Beli.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum,
Ambrosiam pro gramine habent. Ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit, thalamos Deus intrat amatos,
Versus in Eurynomas faciem genetricis: & inter
Bis sex Leucothoën famulas ad lumina cernit
Levia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, caræ dedit oscula natæ;
Res, ait, arcana est: famulæ discedite: neve
Eripite arbitrium matri secreta loquendi.
Paruerunt: thalamoque Deus sine teste relicto,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus:
Mundi oculus, mihi crede, places. Pavet illa, metuque,
Et colus, & fusus digitis cecidere remissis.
Ipse timor decuit. Nec longius ille moratus
In veram rediit faciem, solitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore Dei, posita vim passa querela est.
Invidit Clytie (neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat) stimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium: diffamatumque parenti
Indicat. Ille ferox immansuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: cumulumque super gravis addit arenæ.
Dissipat hunc radiis Hyperione natus: iterque
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.

Nec tu jam poteras enectum pondere terræ.
Tollere Nympha caput : corpuſque exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.
Sed quoniam tantis fatum conatibus obſtat ;
Nectare odorato ſpargit corpuſque, locumque :
Multaque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore ;
Virgaque per glebas ſenſim radicibus actis
Thurea ſurrexit ; tumulumque cacumine rupit.

6. At Clytien, quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat ; non amplius auctor
Lucis adit : Veneriſque modum ſibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus uſta
Nympharum impatiens : & ſub Jove nocte dieque
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis.
Perque novem luces expers undæque cibique,
Rore mero, lacrymiſque ſuis jejunia pavit.
Nec ſe movit humo. Tantum ſpectabat euntis
Ora Dei : vultuſque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo : partemque coloris.
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor, violæque ſimillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad ſolem : mutataque ſervat amorem.

7. Dixerat : & factum mirabile ceperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant ; pars omnia veros
Poſſe Deos memorant : ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſtquam ſiluêre ſorores :
Quæ radio ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicisira

Contulit in ſaxum. Tantus dolor urit amantes.
8. Nec loquar, ut quondam naturæ jure novato
Ambiguùs fuerit modo vir, modo fœmina, Scython.
9. Te quoque nunc adamas, quondam fidiſſime parvo.
Celme Jovi, largoque ſatos Curetas ab imbri.
10. Et Crocon in parvos verſum cum Smilace flores,
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.
11. Unde ſit infamis; quare male fortibus undis
Salmacis enervet, tactoſque remolliat artus;
Diſcite. Cauſa latet; vis eſt notiſſima fontis.
Mercurio puerum diva Cythereïde natum
Naïades Idæis enutrivêre ſub antris.
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Agnoſci poſſent; nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primum fecit quinquennia; montes
Deſeruit patrios; Idaque altrice relicta
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. Videt hic ſtagnum lucentis ad imum
Uſque ſolum lymphæ. Non illic canna paluſtris,
Nec ſteriles ulvæ, nec acuta cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt. Stagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis
Nympha colit. Sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores;
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras.
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modo fonte ſuo formoſos perluit artus;
Sæpe Cytoriaco deducit pectine crines.
Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas. Nunc

Nunc pellucenti circumdata corpus amictu
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores. Et tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit ; visumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quam se composuit, quam circumspexit amictus
Et finxit vultum ; & meruit formosa videri.
Tunc sic orsa loqui ; Puer ô dignissime credi
Esse Deus. Seu tu Deus es ; potes esse Cupido ;
Sive es mortalis ; qui te genuere beati ;
Et frater felix, & fortunata profecto
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longe cunctis, longeque potentior illa,
Si qua tibi sponsa est ; si quam dignabere tæda.
Hæc tibi sibi aliqua est ; mea sit furtiva voluptas ;
Seu nulla est ; ego sim ; thalamumque ineamus eundem.
Naïs ab his tacuit ; pueri rubor ora notavit.
Nescit enim quid amor ; sed & erubuisse decebat.
Hic color aprica pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto est, aut sub candore rubenti,
Cum frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine, sororia saltem
Oscula, jamque manus ad eburnea colla ferenti.
Desinis ? Au fugio, tecumque, ait, ista relinquo ?
Salmacis extimuit. Locaque hæc tibi libera trado
Hospes, ait ; simulatque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens, fruticumque recondita sylva
Delituit ; flexumque genu summisit. At ille
Ut puer, ut vacuus, ut inobservatus, in herbis
Huc it, & hinc illuc. Et in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora, temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.
Tum vero obstupuit ; nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit. Flagrant quoque lumina Nymphes

Non aliter, quam cum puro nitidiſſimus orbe
Appoſita ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jame ſe male continet amens.
Ille cavis velox applauſo corpore palmis,
Deſilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis. Ut eburnea ſi quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus eſt, exclamat Naïs: & omni
Veſte procul jacta, mediis immittitur undis:
Pugnantemque tenet: luctantiaque oſcula carpit:
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac juveni, nunc circumfunditur illac.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales;
Sublimemque rapit. Pendens caput illa, pedeſque
Alligat: & cauda ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos,
Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimiſſis parte flagellis;
Perſtat Atlantiades: ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat: Illa premit: commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita Dî jubeatis, & iſtum
Nulla dies à me, nec me ſeducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos. Nam miſta duorum
Corpora junguntur: facieſque inducitur illis
Una. Velut ſi quis conducta cortice ramos;
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat.
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, ſed forma duplex, nec fœmina dici,
Nec puer ut poſſit. Neutrumque, & utrumque videtur.
Ergo ubi ſe liquidas, quo vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed jam non voce virili

Her-

Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti:
Quiſquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir; & tactis ſubito molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

12. Finis erat dictis, & adhuc Minyëia proles
Urget opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat:
Tympana cum ſubito non apparentia raucis
Obſtrepuêre ſonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra ſonant: redolent myrrhæque, crocique:
Reſque fide major, cœpêre vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis:
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuêre
Palmite mutantur. De ſtamine pampinus exit.
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempuſque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec poſſis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pingueſque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucêre ignibus ædes:
Falſaque fævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jamdudum latitant per tecta ſorores:
Diverſæque locis, ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt tenebras; parvos membrana per artus
Porrigitur, tenueſque inducunt brachia pennæ.
Nec qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Suſtinuêre tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui: minimam pro corpore vocem
Emittunt: peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non ſylvas celebrant. Lucemque peroſæ
Nocte volant: ſeroque trahunt à veſpere nomen.

13. Tum vero totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat, magnaſque novi matertera vires

Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, niſi quem fecêre ſorores,
Aſpicit hanc natis, thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumno numine Juno;
Nec tulit. Et ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et lacerranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyëidas alis:
Nil poterit Juno, niſi inultos flere dolores?
Idque mihi fatis eſt? Hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. Fas eſt & ab hoſte doceri.
Quidque furor valeat, Penthea cæde ſatiſque
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur? Eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis funeſta nubila taxo:
Ducit ad infernas per muta ſilentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Deſcendunt illac, ſimulacraque functa ſepulchris.
Pallor Hyemſque tenent late loca ſenta: novique,
Qua ſit iter, manes, Stygiam qua ducat ad urbem,
Ignorant: ubi ſit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbes habet utque fretum de tota flumina terra:
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues ſine corpore & oſſibus umbræ:
Parſque forum celebrant, pars imi tecta tyranni:
Pars alias artes antiquæ imitamina vitæ
Suſtinet ire illuc cœleſti ſede relicta,
(Tantum odiis iræque dabat) Saturnia Juno.
Quo ſimul intravit, ſacroque à corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora:
Et tres latratus ſimul edidit. Illa ſorores
Nocte vocat genitas, grave, & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant:

De.

Deque ſuos atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnorunt inter calignis umbras;
Surrexêre Deæ. Sedes ſcelerata vocatur,
Viſcera præbebat Tityos lanianda; novemque
Jugeribus diſtentus erat. Tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Siſyphe, ſaxum,
Volvitur Ixion: & ſe ſequiturque, fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſæ,
Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas,
Quos omnes acie poſtquam Saturnia torva
Vidit, & ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens, Cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas, Athamanta ſuperbum
Régia dives habet; qui me cum conjuge ſemper
Sprevit? Et exponit cauſſas odiique, viæque,
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret: & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas. Sic hæc Junone locuta,
Tiſiphone canas, ut erat turbata, capillos
Movit: & obſtantes rejecit ab ore colubras,
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, inſit.
Facta puta, quæcumque jubes. Inamabile regnum
Deſere: teque refer cœli melioris ad auras.
Læta redit Juno: quam cœlum intrare parentem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora; Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem; fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angui.
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Inſania vultu,
Limine conſtiterat. Poſtes tremuiſſe feruntur
Æolii, pallorque fores infecit eburnas.
Solque locum fugit. Monſtris exterrita conjux,

Ter-

Territus eſt Athamas : tectoque exire parabant:
Obſtitit infelix aditumque obſedit Erinnys :
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Cæſariem excuſſit. Motæ ſonuêre colubræ.
Parſque jacent humeris ; pars circum tempora lapſæ,
Sibila dant. Saniemque vomunt, linguaſque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues ;
Peſtiferaque manu raptos immiſit : at illi
Inooſque ſinus Athamanteoſque pererrant,
Inſpirantque graves animas, nec vulnera membris
Ulla ferunt. Mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ ;
Erroreſque vagos, cœcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemque, & cædis amorem;
Omnia trita ſimul : quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo viridi verſata cicuta,
Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum præcordiaque intima movit.
Tum face jactata per eundem ſæpius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis : ſumptumque recingitur anguem.
Protinus Æolides media furibundus in aula
Clamat, Iö comites, his retia pandite ſylvis :
Hic modo cum gemina viſa eſt mihi prole leæna.
Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens ;
Deque ſinu matris ridentem & parva Learchum
Brachia tendentem, rapit, & bis terque per auras
More rotat fundæ : rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. Tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparſi cauſa veneni,
Exululat : paſſiſque fugit male ſana capillis.
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Riſit :

Riſit; &, Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus. Pars ima cavatur
Fluctibus, &, tectas defendit ab imbribus undas;
Summa riget, frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc (vires inſania fecerat) Ino;
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onuſque ſuum. Percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt; O numen aquarum,
Proxima cui cœlo ceſſit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco; ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenſo;
Et Dis adde tuis. Aliqua & mihi gratia ponto;
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus, & abſtulit illis
Quod mortale fuit, majeſtatemque verendam
Impoſuit. Nomenque ſimul, faciemque novavit;
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

14. Sidoniæ comites, quantum valuêre, ſecutæ
Signa pedum, primo vidêre noviſſima ſaxo;
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis
Deplanxêre domum; ſciſſæ cum veſte capillos.
Utque parum juſtæ nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecêre Deæ. Convicia Juno
Non tulit; &, Faciam vos ipſas maxima dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
Nam quæ præcipue fuerat pia, Proſequar, inquit,
In freta reginam. Saltumque datura, moveri
Haud uſquam potuit; ſcopuloque affixa cohæſit.
Altera dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora; tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas;
Saxea facta manus in eaſdem porrigit undas;
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem;

Duratos ſubito digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenſa eſt, hæſit in illo.
Pars volucres factæ ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſummis Minyeïdes alis.
15. Neſcit Agenorides, natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu, ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe ſua ; tanquam fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret : longiſque erratibus actus
Contigit Illyricos profuga cum conjuge fines.
Jamque malis anniſque graves, dum prima retractant
Fata domus, releguntque ſuos ſermone labores ;
Num ſacer ille mea trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus, ait, fuerat, tum, cum Sidone profectus
Vipereos ſparſi per humum nova ſemina dentes ?
Quem ſi cura Deûm tam certa vindicat ira,
Ipſe precor ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit : &, ut ſerpens, in longam tenditur alvum.
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cœruleis variari corpora guttis :
In pectuſque cadit pronus : commiſſaque in unum
Paulatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant : quæ reſtant brachia tendit ;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ô conjux, accede, miſerrima, dixit :
Dumque aliquid ſupereſt de me; me tange: manumque
Accipe, dum manus eſt, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui : ſed lingua repente
In partes eſt fiſſa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt : quotieſque aliquos parat edere queſtus ;
Sibilat, hanc illi vocem natura relinquit.
Nuda manu feriens exclamat pectora conjux,
Cadme, mane : teque his infelix exue monſtris.
Cadme, quid hoc ? ubi pes ? ubi ſunt humerique, ma-
(nuſque ?
Et

Et color, & facies, & dum loquor, omnia? Cur non
Me quoque cœleſtes in eundem vertitis anguem?
Dixerat. Ille ſuæ lambebat conjugis ora:
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret; ibat:
Et dabat amplexus: aſſuetaque colla petebat.
Quiſquis adeſt (aderant comites) terretur. At illi
Lubrica perlucent criſtati collo dracones.
Et ſubito duo ſunt; junctoque volumine ſerpunt;
Donec in appoſiti nemoris ſubiêre latebras.
Nunc quoq;nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidque prius fuerint, placidi meminêre dracones.

16. Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat: quem debellata colebat
India: quem poſitis celebrabat Achaïa templis;
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acriſius ſupereſt: qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ; contraque Deum ferat arma: genuſque
Non putet eſſe Deum (neque enim Jovis eſſe putabat)
Perſea: quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acriſium (tanta eſt præſentia veri)
Tam violaſſe Deum, quam non agnoſſe nepotem
Pœnitet. Impoſitus jam cœlo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aëra carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cumque ſuper Libycas victor penderet arenas;
Gorgonei capitis gutta cecidêre cruentæ:
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt infectaque terra colubris.

17. Inde per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nobis aquoſæ
Fertur: & ex alto ſeductas æthere longe
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit:
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus,
Jamque cadente die veritus ſe credere nocti

Con-

Conſtitit Heſperio regnis Atlantis in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ; curſus Aurora diurnos,
Hic hominum cunctis ingenti corpore præſtans
Japetionides Atlas fuit. Ultima tellus
Rege ſub hoc & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni: generis mihi Jupiter auctor:
Sive es mirator rerum: mirabere noſtras.
Hoſpitium, requiemque peto. Memor ille vetuſtæ
Sortis erat. Themis hanc dederat Parnaſſia ſortem:
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro
Arbor, & huuc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens, ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus, & vaſto dederat ſervanda draconi:
Arcebatque ſuis externos finibus omnes.
Huic quoque, Vade procul, ne longe gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Jupiter abſit.
Vimque minis addit: manibuſque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior (quis enim par eſſet Atlantis
Viribus?) At quoniam parvi tibi gloria noſtra eſt;
Accipe munus, ait: lævaque à parte Meduſæ
Ipſe retroverſus ſquallentia prodidit ora.
Quantus erat, mons factus Atlas; nam barba comæque,
In ſylvas abeunt. Juga ſunt humerique, manuſque.
Quod caput ante fuit, ſummo eſt in monte cacumen.
Oſſa lapis fiunt. Tum partes altus in omnes
Crevit in immenſum (ſic Di ſtatuiſtis,) & omne
Cum tot ſideribus cœlum requievit in illo.

18. Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos,
Admonitorque operum cœlo clariſſimus alto
Luciſer ortus erat. Pennis ligat ille reſumptis
Parte ab utraque pedes: teloque accingitur unco,
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cepheïa deſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injuſtas juſſerat Ammon.
Quam ſimul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; niſi quod levis aura capillos
Moverat; & tepido manabant lumina fletu;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes:
Et ſtupet: & viſæ correptus imagine formæ.
Pæne ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.
Ut ſtetit, O, dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque, tuumque,
Et cur vincla geras. Primo ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibuſque modeſtos
Celaſſet vultus; ſi non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis,
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur; nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ
Indicat. Et nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit. Venienſque immenſo bellua ponto
Eminet: & latum ſub pectore poſſidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & una
Mater adeſt; ambo miſeri, ſed juſtius illa:
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in pectore adhærent.
Cum ſic hoſpes ait: Lacrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam eſt.

Hanc

Hanc ego ſi peterem Perſeus Jove natus, & illa
Quam clauſum implevit fœcundo Jupiter auro.
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Æthereas auſus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certe gener, addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento,
Ut mea ſit, ſervata mea virtute, paciſcor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) & orant;
Promittuntque ſuper regnum dotale parentes.
Ecce velut navis præfixo concita roſtro
Sulcat aquas juvenum ſudantibus acta lacertis;
Sic fera dimotis impulſu pectoris undis
Tantum aberat ſcopulis, quantum balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cœli;
Cum ſubito juvenis pedibus tellure repulſa
Arduus in nubes abiit. Ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem;
Occupat averſum; neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues;
Sic celeri miſſus præpes per inane volatu
Terga feræ preſſit, dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa gravi, modo ſe ſublimis in auras
Attolit; modo ſubdit aquis; modo more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis;
Quaque patet, nunc terga cavis ſuper obſita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc qua tenuiſſima cauda
Deſinit in piſcem, falcato vulnerat enſe.
Bellua puniceo miſtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. Maduère graves aſpergine pennæ:
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere; conſpexit ſcopulum; qui vertice ſummo

Stan-

Stantibus extat aquis ; operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupiſque tenens juga prima ſiniſtra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plauſu clamor ſuperaſque Deorum
Implevêre domos. Gaudent, generumque ſalutant:
Auxiliumque domûs ſervatoremque fatentur
Caſſiope, Cepheuſque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo ; pretiumque & cauſſa laboris.
Ipſe manus hauſta victrices abluit unda :
Anguiferumque caput dura ne lædat arena ;
Mollit humum foliis : natuſque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulaque etiam nunc viva medulla
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus :
Præcepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis ; & idem contingere gaudent.
Seminaque ex illis iterant, jactata per undas.
Nunc quoque coraliis eadem natura remanſit :
Duritiem tacto capiant ut ab aëre ; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

19. Dîs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit ;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, Bellica virgo ;
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ ;
Alipedi vitulus : taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedam & tanti præmia facti
Indotata rapit. Tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt. Largis ſatiantur odoribus ignes :
Sertaque dependent tectis. Lotique lyræque,
Tibiaque, & cantus animi felicia læti
Argumenta ſonant. Reſeratis aurea valvis
Atria tota patent : pulchro inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſtquam epulis functi generoſi munere Bacchi
Diffudêre animos : cultuſque genuſque locorum

Quærit

Quærit Abantiades: quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresque, habitusque virorum.
Quæ simul edocuit. Nunc, ô fortissime, dixit,
Fare, precor, Perseu, quanta virtute, quibusque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides: gelido sub Atlante jacentem
Esse locum, solidæ tutum munimine molis:
Cujus in introïtu geminas habitasse sorores,
Phorcydas; unius partitas luminis usum:
Id se solerti furtim dum traditur astu
Supposita cepisse manu: perque abdita longe,
Deviaque, & sylvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos: passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra, ferarumque
In silicem ex ipsis visa conversa Medusa;
Se tamen horrendæ clypei, quod læva gerebat,
Ære repercusso formam aspexisse Medusæ.
Dumque gravis somnus colubrasque, ipsamque teneret
Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
Pegason, & fratrem matris de sanguine natos.
Addidit & longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ jactatis tetigisset sidera pennis.
Ante exspectatum tacuit. Tamen excipit unus
Ex numero procerum, quærens, Cur sola sororum
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes, ait, quoniam scitaris digna relatu;
Accipe quæsiti caussam. Clarissima forma,
Multorumque fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit. Inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur. Aversa est, & castos ægide vultus
Nata Jovis texit. Neve hoc impune fuisset;
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

Nunc

Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hoſtes ;
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

METAMORPHOSEON LIB V.

1. DUmque ea Cephenum medio Danaeïus heros
Agmine commemorat: fremuit regalia turbæ
Atria complentur : nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor: ſed qui fera nunciet arma.
Inque repentinos convivia verſa tumultus.
Aſſimilare freto poſſis: quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius auctor
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam ;
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Jupiter, eripient. Conanti mittere, Cepheus,
Quid facis ? Exclamat : quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus? Meritiſne hæc gratia tantis
Redditur ? Hac vitam ſervatam dote rependis ?
Quam tibi non Perſeus, verum ſi quæris, ademit :
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore adempta
Quo peritura fuit. Niſi ſi crudelis idipſum
Exigis ut pereat, luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod te ſpectante revincta ;
Et nullam quod opem patruus ſponſuſve tuliſti :
Inſuper à quoquam quod ſit ſervata dolebis,
Præmiaque eripies ? Quæ ſi tibi magna videntur ;
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes:
Nunc ſine, qui petiit, per quem non orba ſenectus.
Ferre, quod, & meritis & voce eſt pactus: eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.

Ille

Ille nihil contra: ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans; petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatuſque brevi contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea miſit.
Ut ſtetit illa toro; ſtratis tum denique Perſeus
Exſiluit: teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet; niſi poſt altaria Phineus
Iſſet, & (indignum) ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Recœti non irrita cuſpis adhæſit.
Qui poſtquam cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt
Calcitrat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum vero indomitas ardeſcit vulgus in iras:
Telaque conjiciunt. Et ſunt qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus juſque, fidemque,
Hoſpitiique Deos; ea ſe prohibente moveri.
Bellica Pallas adeſt: & protegit ægide fratrem;
Datque animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gangi
Edita Lemniace vitreis peperiſſe ſub undis
Creditur; egregius forma: quam divite cultu
Augebat bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus. Ornabant aurata monilia collum;
Ferebant madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo quamvis diſtantia miſſo:
Figere doctus erat: ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perſeus
Stipite, qui media poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;
Poſtquam exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Atyn; quos ille tetenderat arcus,
Arripit: &, Mecum tibi ſint certamina, dixit:

Nec

Nec longum pueri ſato lætabere ; quo plus
Invidiæ quam laudis habes. Hæc omnia nondum
Dixerat : emicuit nervo penetrabile telum :
Vitatumque, tamen ſinuoſa veſte pependit.
Vertit in hunc harpen ſpectatam cæde Meduſæ
Acriſioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens oculis ſub nocte natantibus atra,
Circumſpexit Atyn : ſequi inclinavit ad illum :
Et tulit ad manes junctæ ſolatia morti.
Ecce Syenites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo tellus late madefacta tepebat,
Conciderant lapſi. Surgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe : ſed altis
Exſtantem ſignis, multæque in pondere maſſæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus :
Inſligitque viro, rutilum vomit ille cruorem :
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucaſeumque Abarin, Sperchionidenque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegiamque, Clytumque
Sternit : & extructos morientum calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti,
Intorquet jaculum : quod detulit error in Idan ;
Expertem fruſtra belli, & neutra arma ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abſtrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem ; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hinc quoque Cephenum poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni : Protenora perculit Hypſeus :
Hypſea Lyncides. Fuit & grandævus in illis

Emathion, æqui cultor, timiduſque Deorum :
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat ; & inceſſit : ſceleratâque devovet arma
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Demetit enſe caput ; quod protinus incidit aræ :
Atque ibi ſemianimi verba exſecrantia lingua
Edidit : & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteaſque, & cæſtibus Ammon
Invicti, vinci ſi poſſent cæſtibus enſes ;
Phinea cecidere manu : Cereriſque ſacerdos
Amphycus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Japetide non hos adhibendus in uſus ;
Sed qui pacis opus citharam cum voce moveres ;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus irridens, Stygiis cane cætera, dixit
Manibus, & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ : caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas :
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti,
Oſſibus illidit mediæ cervicis. At ille
Procubuit terræ mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinypheus Pelates. Tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Coriti : lignoque cohæſit.
Hærenti latus hauſit Abas ; nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens è poſte pependit.
Sternitur & Melaneus Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorilas ditiſſimus agri ;
Dives agri Dorilas : quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum ;
(Lethifer ille locus) quem poſtquam vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius

Bactrius Halcyoneus, Hoc quod premis, inquit habeto
De tot agris terræ : corpuſque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades ; media quæ nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum fortuna juvat, Clytiumque, Claninque
Matre ſatus una, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque gravi librata lacerto
Fraxinus acta femur ; jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadon Mindeſius : occidit Aſtreus
Matre Palæſtina, dubio genitore creatus.
Echionque ſagax quondam ventura videre ;
Nunc ave deceptus falſa : regiſque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt; namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro cauſſa meritum impugnante, fidemque
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice, favent, ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat. Gemituſque cadentum
Polluteſque ſemel multo Bellona penates
Sanguine prefundit : renovataque prælia miſcet.
Circuëunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea, tela volant hiberna grandina plura
Præter utrumque latus, præterque & lumen,& aures,
Applicat hic humeros ad magnæ ſaxa columnæ :
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus
Suſtinet inſtantes. Inſtabant parte ſiniſtra
Chaonius Molpeus, dextra Nabathæus Ethemon:
Tigris ut auditis diverſa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum ;
Neſcit utro potius ruat ; & ruere ardet utroque :
Sic dubius Perſeus, dextra lævane feratur,
Molpea trajecti ſummovit vulnere cruris ;
Contentuſque fuga. Neque enim dat tempus Ethemon;

Sed furit: & cupiens alto dare vulnera collo;
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit. Et extrema percuſſæ parte columnæ
Lamina diſſiluit: dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum cauſſas ſatis illa valentes
Plaga dedit. Trepidum Perſeus, & inermia fruſtrà
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit;
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipſi,
Dixit, ab hoſte petam: vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt, & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus. Utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæſit ſignum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx animi pleniſſima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit. Inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat; clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælaverat auro;
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis:
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro. Pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt. Adapertaque velle
Ora loqui credas, nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos, Vitioque animi, non viribus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx. Incurrite mecum,
Et proſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat. Tenuit veſtigia tellus:
Immotuſque ſilex armataque manſit imago.
Hi tamen ex merito pœnas ſubiêre. Sed unus
Miles erat Perſei. Pro quo dum pugnat Aconteus,
Gorgone conſpecta ſaxo concrevit oborto
Quem ratus Aſtyages etiam num vivere, longo
Enſe ferit. Sonuit tinnitibus enſis acutis.

Dum ſtupet Aſtyages; naturam traxit eandem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt media de plebe virorum
Dicere. Bis centum reſtabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora viſa.
Pœnitet injuſti tum denique Phinea belli.
Sed quid agat? ſimulacra videt diverſa figuris;
Agnoſcitque ſuos. Et nomine quemque vocatum
Poſcit opem. Credenſque parum, ſibi proxima tangit
Corpora, marmor erant. Avertitur, atque ita ſupplex,
Confeſſaſque manus, obliquaque brachia tendens.
Vincis, ait, Perſeu. Remove fera monſtra: tuæque
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Meduſæ.
Tolle precor. Non nos odium regnive cupido
Compulit ad bellum, pro conjuge movimus arma.
Cauſſa fuit meritis melior tua; tempore noſtra.
Non ceſſiſſe piget. Nihil, ô fortiſſime, præter
Hanc animam concede mihi; tua cætera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod ait, timidiſſime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti;
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum,
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri;
Ut mea ſe ſponſi ſoletur imagine conjux.
Dixit, & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conanti ſua flectere lumina, cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultuſque in marmore ſupplex,
Summiſſæque manus, facieſque obnoxia manſit.

2. Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat: & immeritæ vindex ultorque parentis,
Aggreditur Prœton. Nam fratre per arma fugato
Acriſioneas Prœtus poſſederat arces,

Sednec ope armorum, nec, quam male ceperat, arce
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.
3. Te tamen, ô parvæ rector Polydecta Serephi,
Nec juvenis virtus per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant: ſed inexorabile durus
Exerces odium. Nec iniqua finis in ira eſt.
Detrectas etiam laudes: fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri;
Parcite luminibus, Perſeus ait; oraque regis
Ore Meduſæo ſilicem ſine ſanguine fecit.
4. Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit. Inde cava circumdata nube Seriphon
Deſerit; à dextra Scyro Gyaroque relictis.
Quaque ſuper pontum via viſa breviſſima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit; quo monte potita
Conſtitit: & doctas ſic eſt affata ſorores:
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures;
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi cauſſa viæ. Volui mirabile factum
Cernere. Vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie: Quæcunque eſt cauſa videndi
Has tibi, Diva, domus, animo gratiſſima noſtro;
Vera tamen fama eſt: & Pegaſus hujus origo
Fontis. Et ad latices deduxit Pallada ſacros
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Sylvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtincta floribus herbas:
Feliceſque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. Quam ſic affata eſt una ſororum:
O, niſi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers: meritoque probas arteſque, locumque:
Et gratam ſortem, tutæ modo ſimus, habemus
Sed (vetitum eſt adeo ſceleri nihil) omnia terrent
Et Virgineas mentes: diruſque ante ora Pyreneus

Vertitur,& nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnaſſia. Vidit euntes:
Noſtraque fallaci veneratus numina cultu:
Mnemonides (cognorat enim) conſiſtite dixit:
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus, & imbrem
(Imber erat) vitare meo: ſubiêre minores
Sæpe caſas ſuperi. Dictis & tempore motæ
Annuimuſque viro, primaſque intravimus ædes.
Deſierant imbres; victoque Aquilonibus Auſtro
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit. Claudit ſua tecta Pyreneus;
Vimque parat: quam non ſumptis effugimus alis.
Ipe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce:
Quaque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eadem.
Seque jacit vecors è ſummi culmine tecti:
Et cadit in vultus, diſcuſſique oſſibus oris
Tundit humum moriens ſcelerato ſanguine tinctam.

5. Muſa loquebatur. Pennæ ſonuêre per auras:
Voxque ſalutantum ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguæ quærit tam certa loquentes
Unde ſonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erat, numeroque novem ſua fata querentes
Inſtiterant ramis imitantes omnia picæ.
Mirante ſic orſa Deæ Dea: Nuper & iſtæ.
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Evippe mater fuit. Illa potentem
Lucinam novies, novies paritura vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum:
Perque tot Æmonias, & per tot Achaïdas urbes
Huc venit: & tali committit prælia voce:
Deſinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere. Nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,

Theſpiades

Theſpiades certate Deæ. Nec voce, nec arte
Vincemur, totidemque ſumus. Vel cedite victæ
Fonte Meduſæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas uſque nivoſos
Cedamus campis. Dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat; ſed cedere viſum
Turpius. Electæ jurant per flumina Nymphæ,
Factaque de vivo preſſêre ſedilia ſaxo.
Tunc ſine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit ſuperûm: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum,
Emiſſumque ima de ſede Typhoëa terræ
Cœlitibus feciſſe metum: cunctoſque dediſſe
Terga fugæ. Donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus:
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,
Et ſe mentitis Superos cælaſſe figuris:
Duxque gregis, dixit, ſit Jupiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Am-
(mon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phœbi, nivea Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.
Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Poſcimur Aonides. Sed forſitan otia non ſint:
Nec noſtris præbere vacet tibi cantibus aures.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſque levi conſedit in umbra.
Muſa refert; Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hedera collecta capillos
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hæc percuſſis ſubjungit carmina nervis.
6. Prima Ceres unco glebam dimovit aratro,
Prima dedit fruges, alimentaque mitia terris,
Prima dedit leges. Cereris ſunt omnia munus.

Illa canenda mihi eſt. Utinam modo dicere poſſim
Carmina digna Dea: certe Dea carmine digna.
Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem; pugnatque reſurgere ſæpe.
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro:
Læva, Pachyne, tibi: Lilybæo crura premuntur:
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhoëus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidaque, & magnos devolvere corpore montes.
Inde tremit tellus, & rex pavet ipſe ſilentum;
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſuſque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſa ſede tyrannus
Exierat, curruque atrorum vectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſtquam exploratum ſatis eſt, loca nulla labare,
Depoſitique metus; videt hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem
Arma, manuſque meæ, Mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido,
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas;
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu ſuperos, ipſumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque, regit qui numina terræ.
Tartara quid ceſſant? cur non matriſque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo (quæ jam patientia noſtra eſt)
Spernimur: ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides jaculatricemque Dianam
Abſceſſiſſe mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiemur, erit: nam ſpes affectat eaſdem.
At tu, pro ſocio ſi qua eſt tibi gratia, regno:

Junge

Junge Deam patruo. Dixit Venus. Ille pharetram
Solvit: & arbitrio matris de mille ſagittis
Unam ſepoſuit. Sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamata percuſſit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus eſt à mœnibus altæ,
Nomine Pergus, aquæ. Non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Sylva coronat aquas, cingens latus omne; ſuiſque
Frondibus, ut velo, Phœbeos ſummovet ignes
Frigora dant rami, varios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumque puellari ſtudio, calathoſque ſinumque
Implet, & æquales certat ſuperare legendo;
Pæne ſimul viſa eſt, dilectaque, raptaque Diti:
Uſque adeo properatus amor. Dea territa mœſto
Et matrem, & comites, ſed matrem ſæpius, ore
Clamat: & ut ſumma veſtem laniarat ab ora;
Collecti flores tunicis cecidère remiſſis.
Tantaque ſimplicitas pueribus adfuit annis:
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem,
Raptor agit currus; & nomine quemque vocando
Exhortatur equos. Quorum per colla jubaſque
Excutit obſcura tinctas ferrugine habenas,
Perque lacus altos, & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum rupta ferventia terra:
Et qua Bacchiadæ bimari gens orta Corintho,
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus,
Eſt medium Cyanes, & Piſææ Arethuſæ,
Quod coït anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hic fuit, à cujus ſtagnum quoque nomine dictum,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio ſumma tenus exſtitit alvo;

Agno-

Agnovitque Deum : Nec longius ibitis, inquit :
Non potes invitæ Cereris gener esse. Roganda
Non rapienda fuit. Quod si componere magnis
Parva mihi fas est ; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita, nupsi.
Dixit : & in partes diversas brachia tendens,
Obstitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram :
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit :
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita ; lacrymisque absumitur omnis :
Et quarum fuerat magnum modo numen ; in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres :
Ossa pati flexus : ungues posuisse rigorem ;
Primaque de tota tenuissima quæque liquescunt ;
Cærulei crines, digitique, & crura, pedesque ;
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est. Post hæc humeri, tergumque, latusque
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit ; restatque nihil quod prendere possis.
7. Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus. Illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna ;
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies hebetarat sidera ; natam
Solis ad occasus, solis quærebat ab ortu.
Fessa labore sitem collegerat ; oraque nulli
Colluerant fontes. Cum tectam stramine vidit
Forte casum, parvasque fores pulsavit, At inde

Prodit

Prodit anus, divamque videt: lymphamque rogant
Dulce dedit, tosta quod coxerat ante, polenta.
Dum bibit illa datum; duri puer oris, & audax,
Constitit ante Deam, risitque avidamque vocavit.
Offensa est, neque adhuc epota parte, loquentem
Cum liquido mista perfudit diva polenta.
Combibit os maculas; & qua modo brachia gessit
Crura gerit. Cauda est mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi;
Contrahitur: parvaque minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemque & tangere monstra parantem
Fugit anum; latebramque petit, aptumque colori
Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.
8. Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Longa referre mora est. Quærenti defuit orbis,
Sicaniam repetit: dumque omnia lustrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuisset,
Omnia narrasset. Sed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant: nec quo loqueretur habebat.
Signa tamen manifesta dedit, notamque parenti
Illo forte loco dilapsam gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam dum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit Diva capillos,
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit, terras tamen increpat omnes,
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas.
Trinacriam ante alias, in qua vestigia damni
Repperit. Ergo illic sæva vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos,
Ruricolasque boves letho dedit, arvaque jussit
Fallere deposítum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ tum vulgata per orbem
Falsa jacet: primis segetes moriuntur in herbis.
Et modo sol nimius, nimius modo corripit imber:
Sideraque,

Sideraque, ventique nocent ; avidæque volucres
Semina jacta legunt : lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Cum caput Eleis Alpheïas extulit undis :
Roranteſque comas à fronte removit ad aures,
Atque ait : O toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix ; immenſos ſiſte labores,
Neve tibi fidæ volenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit ; patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex, huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt: & ab Elide ducimus ortus.
Sicaniam peregrina colo : ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſola eſt. Hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem ; quam tu, mitiſſima, ſerva.
Mota loco cur ſim ; tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam ; veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis : cum tu curiſque levata,
Et vultus melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter, ſubterque imas ablata cavernas
Hic caput attollo : deſuetaque ſidera cerno.
Ergo dum Stygio ſub terris gurgite labor ;
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultus,
Sed regina tamen ; ſed opaci maxima mundi ;
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces :
Attonitæque diu ſimilis fuit. Utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia ; curribus auras
Exit in æthereas : ibi torvo nubila vultu
Ante Jovem paſſis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi Jupiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla eſt gratia matris ;
Nata patrem moveat : neu ſi tibi cura precamur
Vilior illius ; quod noſtro eſt edita partu.
En quæſita diu tandem mihi nata reperta eſt :

Si reperire vocas, amittere certius; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas quod rapta, feremus;
Dummodo reddat eam. Neque enim prædone mari
Filia digna tua est; si jam mea filia non est.
Jupiter excepit: Commune est pignus, onusque
Nata mihi tecum. Sed, si modo nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verum amor est: neque enim nobis gener ille pudor
Tu modo Diva velis. Ut desint cætera, quantum e
Esse Jovis fratrem? quid, quod nec cætera desunt?
Nec cedit nisi sorte mihi. Sed tanta cupido
Si tibi discidii; repetat Proserpina cœlum:
Lege tamen certa, si nullos contigit illic
Ore cibos. Nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt. Quoniam jejunia virgo
Solverat, &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curva decerpserat arbore pomum:
Sumptaque pallenti septem de cortice grana
Presserat ore suo. Solusque ex omnibus illud
Viderat Ascalaphus, quem quondam dicitur Orphn
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanam
Fecit avem, sparsumque caput Phlegethontide lymph
In rostrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus, fulvis amicitur ab alis:
Inque caput crescit; longosque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
9. Hic tamen indicio pœnam linguaque videri
Commeruisse potest. Vobis Acheloïdes unde
Pluma pedesque avium, cum virginis ora geratis?

An quia cum legeret vernos Proſerpina flores;
In comitum numero doctæ Sirenes eratis?
Quam poſtquam toto ſruſtra quæſiſtis in orbe,
Protinus, ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum inſiſtere remis
Optaſtis: facilesque Deos habuiſtis: & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remanſit.
10. At medius fratriſque ſui mœſtæque ſororis
Jupiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes.
Vertitur extemplo facies, & mentis, & oris,
Nam modo quæ poterat Diti quoque mœſta videri;
Læta Deæ frons eſt: ut ſol, qui tectus aquoſis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.
Exigit alma Ceres, nata ſecura reperta,
Quæ tibi cauſſa fugæ? cur ſis, Arethuſa, ſacer fons?
Conticuêre undæ: quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput; virideſque manu ſiccata capillos
Fluminis Elei veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudioſius altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudioſius altera caſſes.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram; formoſæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata juvabat:
Quaque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide ſylva:
Æſtus erat, magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio ſine vortice aquas, ſine murmure euntes,
Perſpicuaſque ad humum, per quas numerabilis alte

Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi: primumque pedis vestigia tinxi.
Poplite deinde tenus, neque eo contenta, recingor:
Mollique impono salici velamina curvæ:
Nudaque mergor aquis, quas dum ferioque trahoque
Mille modis labens, excussaque brachia jacto;
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur,
Territaque insisto propioris margine ripæ
Quo properas Arethusa? suis Alpheus ab undis
Quo properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sic ut eram fugio sine vestibus (altera vestes
Ripa meas habuit) tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui; sum visa paratior illi.
Sic ego currebam; sic me ferus ille premebat,
Ut fugere accipitrem penna trepidante columbæ,
Ut solet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque sub Orchomenon, Psophidaque, Cyllenenque,
Mænaliosque sinus, gelidumque Erimanthon, & Eli
Currere sustinui. Nec me velocior ille;
Sed tollerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram, longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque, & rupes, & qua via nulla, cucurri.
Sol erat à tergo: vidi præcedere longam
Ante pedes umbram; nisi si timor illa videbat.
Sed certe sonitusque pedum terrebat; & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam
Armigeræ Dictynna tuæ: cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaque tela pharetra.
Mota Dea est; spissisque ferens è nubibus unam
Me super injecit. Lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.

Biſque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit:
Et bis Iô Arethuſa, Iô Arethuſa vocavit.
Quid mihi tunc animi miſere fuit? anne quod agnæ,
Siqua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nulloſque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit: neque enim veſtigia cernit
Longius ulla pedum, ſervat nubemque, locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus;
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quaque pedem movi, manat lacus, éque capillis
Ros cadit: & citius, quam nunc tibi facta renarro,
In latices mutor. Sed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumpſerat, ore;
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rupit humum: cœciſque ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam. Quæ me cognomine Divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.

11. Hac Arethuſa tenus geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit; fræniſque coërcuit ora,
Et medium cœli terræque per aëra vecta eſt,
Atque levem currum Tritonida miſit in arcem.
Triptolemo; partimque rudi data ſemina juſſit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis, & Aſida terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat. Regis ſubit ille penates.
Qua veniat, cauſſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam, Patria eſt claræ mihi dixit, Athenæ,
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris; latos quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor

Ipſe ſit, hoſpitio recipit : ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit, rurſuſque per aëra miſit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.
12. Finierat dictos è nobis maxima cantus.
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono. Convicia victæ
Cum jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpa
Additis, & non eſt patientia libera nobis ;
Ibimus in pœnas ; & qua vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba ;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis :
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucreſque novas accedere ſylvis.
Dumque volunt plangi ; per brachia mota levatæ,
Aëre pendebant nemorum convicia picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

METAMORPHOSEON LIB. VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures ;
Carminaque Aonidum, juſtamq; probaverat iram.
Tum ſecum, Laudare parum eſt ; laudemur & ipſæ :
Numina nec ſperni ſine pœna noſtra ſinamus.
Mæoniæque animum ſatis intendit Arachnes :
Quam ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, neque origine gentis
Clara, ſed arte fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater. Sed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua

Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruêre ſui Nymphæ vineta Tymoli:
Deſeruêre ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolum veſtes ſpectare juvabat;
Tum quoque cum fierent: tantus decor affuit arti.
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis ſubigebat opus; repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Seu lævi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires à Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantaque offenſa magiſtra,
Certet, ait, mecum; nihil eſt quod victa recuſem.
Pallas anum ſimulat, falſoque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus:
Tum ſic orſa loqui: Non omnia grandior ætas
Quæ fugiamus habet. Seris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum: tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ: veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga. Veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis, inceptaque fila relinquit:
Vixque manus retinens, confeſſaque vultibus iram;
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis:
Mentis inops, longaque venis confecta ſenecta,
Et nimium vixiſſe diu, nocet. Audiat iſtas,
Si qua tibi nurus eſt, ſi quæ tibi filia, voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi. Neve monendo
Profeciſſe putes; eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit; cur hæc certamina vitat?
Tum Dea, Venit, ait: formamque removit anilem:
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſque nurus. Sola eſt non territa virgo.

Sed tamen erubuit. Subituſque invita notavit
Ora rubor, rurſuſque evanuit. Ut ſolet aër
Purpureus fieri : cum primum Aurora movetur ;
Et breve poſt tempus candeſcere ſolis ab ictu.
Perſtat in incepto, ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. Neque enim Jove nata recuſat :
Nec monet ulterius. Nec jam certamina differt.
Haud mora ; conſtituunt diverſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt, ſtamen ſecernit arundo :
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis ;
Quod digiti expediunt, atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinant, cinctæque ad pectora veſtes,
Brachia docta movent ; ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit aënum,
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ,
Qualis ab imbre ſolet percuſſis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum :
In quo diverſi niteant cum mille colores ;
Tranſitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit.
Uſque adeo quod tangit idem, tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

4. Cecropia Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex cœleſtes medio Jove ſedibus altis
Auguſta gravitate ſedent. Sua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago,
Stare Deum Pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque è vulnere ſaxi
Exſiluiſſe ferum : quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam,
Dat galeam capiti ; defenditur ægide pectus :
Percuſſamque ſua ſimulat de cuſpide terram

Prodere cum baccis fœtum canentis olivæ:
Mirarique Deos. Operis victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis;
Quatuor in partes certamina quatuor addit;
Clara colore suo, brevibus distincta sigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus, & Hæmon
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina summorum sibi qui tribuêre Deorum.
Altera Pygmææ fatum miserabile matris
Pars habet. Hanc Juno victam certamine jussit
Esse gruem, populisque suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Jovis; quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, sumptis quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui supersest solus Cinyran capit angulus orbum,
Isque gradus templi natarum membra suarum
Amplectens, saxoque jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus est; operisque sua facit arbore finem.
XX. Mæonis elusam designat imagine tauri
Europen, verum taurum, freta vera putares.
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumque vereri
Assilientis aquæ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Asterien aquila luctante teneri,
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis:
Addidit, ut Satyri celatus imagine, pulchram
Jupiter implerit gemino Nycteïda fœtu:
Amphitryon fuerit, cum te Tirynthia cepit;
Aureus ut Danaen, Asopida luserit igneus.
Mnemosynen pastor, varius Deïoda serpens.
Te quoque mutatum torvo, Neptune, juvenco

Virgine in Æolia posuit. Tu visus Enipeus
Gignis Aloïdas; aries Bisaltida fallis,
Et te flava comas, frugum mitissima mater,
Sensit equum. Te sensit avem crinita colubris
Mater equi volucris: sensit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque suam faciemque locorum
Reddidit. Est illic aggrestis imagine Phœbus.
Utque modo accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit: ut pastor Macareïda luserit Issen.
Liber ut Erigonen falsa deceperit uva:
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
2. Non illud Pallas, non illud carpere livor
Possit opus. Doluit successu flava virago:
Et rupit pictas cœlestia crimina vestes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat;
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix: laqueoque animosa ligavit
Guttura. Pendentem Pallas miserata levavit:
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit:
Lexque eadem pœnæ, ne sis secura futuri,
Dicta tuo generi, serisque nepotibus esto.
Post ea discedens succis Hecateïdos herbæ
Spargit. Et extemplo tristi medicamine tactæ
Defluxêre comæ: cumque his & naris, & auris.
Fitque caput minimum. Toto quoq; corpore parva est
In latere exiles digiti pro cruribus hærent,
Cætera venter habet. De quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.
3. Lydia tota tremit: Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tunc cum Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes

Cedere

Cedere cœlitibus, verbiſque minoribus uti.
Multa dabant animos : ſed enim nec conjugis arces,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuêre illi ; quamvis ea cuncta placerent ;
Ut ſua progenies : & feliciſſima matrum
Dicta foret Niobe ; ſi non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſia venturi præſcia Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigeniſque duobus,
Cum prece thura pia ; lauroque innectite crinem.
Ore meo Latona jubet. Paretur, & omnes
Thebaïdes juſſis ſua tempora frondibus ornant;
Thuraque dant ſanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro,
Et, quantum ira ſinit, formoſa ; movenſque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumq; capillos,
Conſtitit : utque oculos circumtulit alta ſuperbos ;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes ? aut cur colitur Latona per aras ?
Numen adhuc ſine thure meum? mihi Tantalus auctor;
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genitrix mihi, maximus Atlas
Eſt avus ; æthereum qui fert cervicibus axem.
Jupiter alter avus : ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ, me regia Cadmi
Sub domina eſt, fidibuſque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis à meque viroque reguntur.
In quamcumque domus adverti lumina partem ;
Immenſæ ſpectantur opes. accedit eodem
Digna Dea facies. Huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes, & mox generoſque nuruſque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam.
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cæo,

Latonam præferre mihi, cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt:
Exul erat mundi; donec miſerata vagantem,
Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis,
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens, uteri pars eſt hæc ſeptima noſtri.
Sum, felix, quis enim neget hoc? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet? tutam me copia fecit.
Major ſum, quam cui poſſit fortuna nocere.
Multaque ut eripiat; multo mihi plura relinquet.
Exceſſêre metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Num tamen ad numerum redigat ſpoliata duorum
Latonæ; turba quæ quantum diſtat ab orba,
Ite ſacris, properate ſacris, laurumque capillis
Ponite. Deponunt, inſectaque ſacra relinquunt:
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt, ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et niſi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea ſim dubitor: perque omnia ſæcula cultis
Arceor, ô nati, niſi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus; diro convicia facto
Tantalis adjecit: voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis, & me, quod in ipſam recidat orbam.
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait, (pœnæ mora longa) querela eſt.
Dixit idem Phœbe; celerique per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens prope mœnia campus.
Aſſiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas.

Pars

Pars ibi de ſeptem genitis Amphione, fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet;
Hei mihi conclamat, medioque in pectore fixus
Tela gerit, frænique manu moriente remiſſis
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito ſonitu per inane pharetræ,
Fræna dabat Sipylus, veluti cum præſcius imbris
Nube fugit viſa, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit, ne qua levis effluat aura.
Fræna tamen dantem, non evitabile telum
Conſequitur; ſummaque tremens cervice ſagitta
Hæſit, & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa, jubaſque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, & aviti nominis hæres
Tantalus, ut ſolito finem impoſuêre labori;
Tranſierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ;
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus. Cum tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuêre ſimul: ſimul incurvata dolore
Membra ſolo poſuêre: ſimul ſuprema jacentes
Lumina versârunt, animam ſimul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat; ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. Nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod ſimul eductum; pars eſt pulmonis in hamis
Eruta, cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum ſimplex Damaſitona vulnus
Afficit. Ictus erat qua crus eſſe incipit, & qua

Mollia nervoſus facit internodia poples:
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum;
Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis, ſeque ejaculatus in altum
Emicat; & longe terrebrata proſilit aura.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat. Dique ô communiter omnes
Dixerat; ignarus non omnes eſſe rogandos;
Parcite. Motus erat, cum jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. Minimo tamen occidit ille
Vulnere; non alta percuſſo corde ſagitta.
Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecêre ruinæ;
Mirantem potuiſſe. Iraſcentemque, quod auſi
Hoc eſſent ſuperi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum Niobe, Niobe diſtabat ab illa;
Quæ modo Latoïs populum ſummoverat aris,
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem
Invidioſa ſuis: at nunc miſeranda vel hoſti,
Corporibus gelidis incumbit. Et ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Paſcere crudelis noſtro, Latona dolore,
Paſcere, ait; ſatiaque meo tua pectora luctu:
Corque ferum ſatia, dixit: per funera ſeptem
Efferor. Exulta, victrix inimica triumpha.
Cur autem victrix? miſere mihi plura ſuperſunt.
Quam tibi felici. Poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat: & ſonuit contento nervus ab arcu:
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax. Strabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una trahens hærentia viſcere tela,

Impoſito fratri moribunda relanguit ore.
Altera ſolari miſeram conata parentem ;
Conticuit ſubito ; duplicataque vulnere cœco eſt :
Oraque compreſſit, niſi poſtquam ſpiritus ibat.
Hæc fruſtra fugiens collabitur : illa ſorori
Immoritur, latet hæc. Illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera paſſis,
Ultima reſtabat : quam toto corpore mater,
Tota veſte tegens, Unam, minimamque relinque ;
De multis minimam poſco, clamavit, & unam :
Dumque rogat ; pro qua rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, nataſque, virumque,
Diriguitque malis. Nullos movet aura capillos.
In vultu color eſt ſine ſanguine ; lumina mœſtis
Stant immota genis. Nihil eſt in imagine vivum.
Ipſa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ deſiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus.
Nec pes ire poteſt. Intra quoque viſcera ſaxum.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti ;
In patriam rapta eſt. Ibi fixa cacumine montis
Liquitur ; & lacrymis etiam nunc marmora manant.

4. Tunc vero cuncti manifeſtam numinis iram
Fœmina virque timent ; cultuque impenſius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina divæ.
Utque fit, à facto propiore priora retractant.
E quibus unus ait : Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevêre coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum ;
Mira tamen, vidi præſens, ſtagnumque lacumque
Prodigio notum. Nam me jam grandior ævo,
Impatienſque viæ genitor, deducere lectos
Juſſerat inde boves ; gentiſque illius eunti
Ipſe ducem dederat. Cum quo dum paſcua luſtro ;
Ecce lacûs medio ſacrorum nigra favilla

Ara vetus ſtabat, tremulis circundata cannis.
Reſtitit; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus: & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenæve Dei; cum talia reddidit hoſpes,
Non hæc, ô juvenis, montanum numen in ara.
Illa ſuam vocat hanc; cui quondam regia conjux
Orbe interdixit, quam vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cum levis inſula nabat.
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invita geminos Latona noverca.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur:
Inque ſuo portaſſe ſinu duo numina natos.
Jamque Chimæriferæ, cum ſol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu:
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquæ proſpexit in imis
Vallibus: agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Acceſſit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetat. Dea ſic affata vetantes:
Quid prohibetis aquis? uſus communis aquarum eſt.
Nec ſolem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hic artus laſſataque membra parabam;
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis:
Et fauces arent. Vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit: vitamque fatebor
Accepiſſe; ſimul vitam dederitis in undis.
Hi quoque vos moveant; qui noſtro brachia tendunt
Parva ſinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?

Hi

Hi tamen orantem perſtant prohibere : minaſque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc. Ipſos etiam pedibuſque manuque
Turbavêre lacus : imoque é gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movere maligno.
Diſtulit ira ſitim ; neque enim jam filia Cæi
Supplicat indignis ; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Dea : tollenſque ad ſidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto.
Eveniunt optata Deæ. Juvat eſſe ſub undis :
Et modo tota cava ſummergere membra palude ;
Nunc proferre caput : ſummo modo gurgite nare :
Sæpe ſuper ripam ſtagni conſiſtere, ſæpe
In gelidos reſilire lacus. Sed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas : pulſoque pudore,
Quamvis ſint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant.
Vox quoque jam rauca eſt ; inflataque colla tumeſcunt
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt : colla interceptа videntur ;
Spina viret : venter, pars maxima corporis, albet ;
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

5. Sic ubi neſcio quis Lycia de gente virorum
Rettulit, exitium Satyri reminiſcitur alter :
Quem Tritoniaca Latous arundine victum
Affecit pœna. Quid me mihi detrahis ? inquit.
Ah piget : ah non eſt, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis eſt ſummos direpta per artus :
Nec quicquam niſi vulnus erat. Cruor undique manat,
Detectique patent nervi : trepidæque ſine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera poſſis,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ, ſylvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flêrunt ; &, quiſquis montibus illis
Lanigeroſque greges, armentaque bucera pavit.

Fertilis immaduit ; madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam ; vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

6. Talibus extemplo redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia est. Tamen hanc quoque dicitur unus
Flesse Pelops: humeroque, suas ad pectora postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeusque fuit. Manibus mox cæsa paternis
Membra ferunt junxisse Deos: aliisque repertis,
Qui locus est juguli medius, summique lacerti,
Defuit. Impositum est non comparentis in usum
Partis ebur; factoque Pelops fuit integer illo.

7. Finitimi proceres coëunt; urbesque propinquæ
Oravêre suos ire ad solatia reges,
Argosque, & Sparte. Pelopeïadesque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosque feros, & nobilis ære Corinthos,
Messeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen,
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo.
Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset? solæ cessastis Athenæ.
Obstitit officio bellum; subvectaque ponto.
Barbara Mopsopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Prognes jungit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adest, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuêre faces de funere raptas:

Eume-

Eumenides ſtravêre torum: tectoque profanus
Incubuit bubo. Thalamique in culmine ſedit.
Hac ave conjuncti Progne Tereuſque; parentes
Hac ave ſunt facti. Gratata eſt ſcilicet illis
Thracia; Diſque ipſi grates egêre. Diemque,
Quaque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quaque erat ortus Itys, feſtam juſſêre vocari.
Uſque adeo latet utilitas. Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis;
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Ulla mei eſt, vel me viſendam mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat. Redituram tempore parvo
Promittas ſocero; magni mihi muneris inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Jubet ille carinam
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecropios intrat; Pyræaque littora tangit.
Ut primum ſoceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur; infauſto committitur omine ſermo,
Cœperat, adventus cauſſam, mandata referre
Conjugis, & celeres miſſæ ſpondere recurſus.
Ecce venit magno dives Philomela paratu;
Divitior forma: quales audire ſolemus
Naïdas & Dryades mediis incedere ſylvis:
Si modo des illis cultus, ſimileſque paratus.
Non ſecus exarſit conſpecta virgine Tereus;
Quam ſi quis canis ignem ſupponat ariſtis,
Aut frondem; poſitaſque cremet fœnilibus herbas,
Digna quidem facies. Sed & hunc innata libido
Exſtimulat: pronumque genus regionibus illis
In Venerem. Flagrat vitio gentiſque ſuoque
Impetus eſt illi, comitum corrumpere curam,
Nutriciſque fidem. Nec non ingentibus ipſam
Sollicitare datis: totumque impendere regnum;
Aut rapere, & ſævo raptam defendere bello
Et nihil eſt, quod non, effræno captus amore.

Auſit

Auſit ; nec capiunt incluſas pectora flammas.
Jamque moras male fert ; cupidoque revertitur ore
Mandata ad Prognes ; & agit ſua vota ſub illa.
Facundum faciebat amor, quotieſque rogabat
Ulterius juſto ; Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas , tamquam mandaſſet & illas.
Prô ſuperi, quantum mortalia pectora cœcæ
Noctis habent ! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius : laudemque à crimine ſumit.
Quid quod idem Philomela cupit ? patrioſq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perque ſuam, contraque ſuam, petit uſque ſalutem.
Spectat eam Tereus : præcontrectatque videndo :
Oſculaque, & collo circumdata brachia cernens ;
Omnia pro ſtimulis, facibuſque, ciboque furoris
Accipit ; & quoties amplectitur illa parentem ;
Eſſe parens vellet : neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet, agitque
Illa patri grates : & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infelix ; quod erat lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat : equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur. Hinc placido dantur ſua corpora ſomnò.
At rex Odryſius, quamvis ſeceſſit, in illa
Æſtuat : & repetens faciem, motuſque, manuſque,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit : & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat : & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lacrymis commendat obortis :
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſſa coègit,
Ut voluère ambæ, voluiſti tu quoque, Tereu ;
Do tibi : perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per ſuperos oro ; patrio tuearis amore :
Et mihi ſollicitæ lenimen dulce ſenectæ

Quam primum(omnis erit nobis mora longa)remittas.
Tu quoq;quam primum(satis est procul esse sororem)
Si pietas ulla est ; ad me Philomela redito.
Mandabat ; pariterque suæ dabat oscula natæ :
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant
Utque fide pignus dextras utriusque poposcit ;
Inter seque datas junxit ; natamque nepotemque,
Absentes memori pro se rogat ore salutent :
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit : timuitque suæ præsagia mentis.
At, simul imposita est pictæ Philomela carinæ ;
Admotumque fretum remis, tellusque repulsa est ;
Vicimus, exclamat : mecum mea vota feruntur :
Exsultatque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus ; & nusquam lumen distorquet ab illa.
Non aliter, quam cum pedibus prædator obuncis
Deposuit nido leporem Jovis ales in alto :
Nulla fuga est cap o spectat sua præmia raptor.
Jamque iter effectum ; jamque in sua litora fessis
Puppibus exierant : cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, sylvis obscura vetustis.
Atq;ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem,
Et jam cum lacrymis, ubi sit germana, rogantem,
Includit: fassusque nefas, & virginem, & unam
Vi superat ; frustra clamato sæpe parente,
Sæpe sorore sua, magnis super omnia Divis,
Illa, tremit, velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa lupi, nondum sibi tuta videtur :
Utque columba suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosque timet,quibus hæserit,ungues.
Mox ubi mens rediit ; passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmis, Pro, diris, Barbare, factis,
Pro, crudelis ait ; nec te mandata parentis
Cum lacrymis movère piis, nec cura sororis ;

Nec

Nec mea virginitas, nec conjugialia jura.
Omnia turbasti. Pellex ego facta ſororis:
Tu geminis conjux. Non hæc mihi debita pœna.
Quin animam hanc(ne quod facinus tibi perfide reſt
Eripis? Atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus: vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc ſuperi cernunt; ſi numina Divum
Sunt aliquid; ſi non perierunt omnia mecum;
Quandocunque mihi pœnas dabis. Ipſa pudore
Projecto tua facta loquar. Si copia detur;
In populos veniam: ſi ſylvis clauſa tenebor,
Implebo ſylvas: & conſcia ſaxa movebo.
Audiat hæc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt: cauſſa ſtimulatus utraque
Quo fuit accinctus, vagina liberat enſem:
Arreptamque coma, flexis poſt terga lacertis
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat:
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignantem, & nomen patris uſque vocantem,
Luctantemque loqui, comprenſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. Radix micat ultima linguæ:
Ipe jacet: terræque tremens immurmurat atræ.
Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ:
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpe ſua lacerum reperîſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Prognen poſt talia facta reverti.
Conjuge quæ viſo, germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat:
Et lacrymæ fecêre fidem. Velamina Progne
Diripit ex humeris auro ſulgentia lato:
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit: falſiſque piacula manibus offert:
Et luget non ſic lugendæ fata ſororis.

Signa

Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? Fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice. Grande doloris
Ingenium eſt: miſeriſque venit ſollertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit callida tela:
Purpureaſque notis filis intexuit albis:
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni:
Utque ferat dominæ geſtu rogat. Illa rogata
Pertulit ad Prognen: nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſævi matrona tyranni:
Germanæque ſuæ carmen miſerabile legit.
Et (mirum eſt potuiſſe) ſilet: Dolor ora repreſſit,
Verbaque quærenti ſatis indignantia linguæ
Defuerunt: nec flere vacat. Sed faſque nefaſque
Confuſura ruit: pœnæque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus. Nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte ſua eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur: ſurialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina ſiniſtro.
Vellera dependent. Humero levis incubat haſta.
Concita per ſylvas turba comitante ſuarum
Terribilis Progne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas ſimulat. Venit ad ſtabula avia tandem:
Exululatque, Evoëque ſonat, portaſque refringit:
Germanamque rapit. Raptæque inſignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit
Ut ſenſit tetigiſſe domum Philomela nefandam:
Horruit infelix: totoque expalluit ore.
Nacta locum Progne, ſacrorum pignora demit;
Oraque develat miſeræ pudibunda ſorori:
Amplexuque petit. Sed non attollere contra

Suſti-

Sustinet hæc oculos ; pellex sibi visa sororis :
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti,
Testarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, & iram
Non capit ipsa suam Progne : fletumque sororis
Corripiens, Non est lacrymis hic, inquit, agendum,
Sed ferro, sed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit, In omne nefas ego me germana paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo :
Artificem & mediis immittam Terea flammis :
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pu-
(dorem
Abstulerunt, ferro rapiam : aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum quodcumque
(paravi :
Quod sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Progne ;
Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
Admonita est : oculisque tuens immitibus, Ah quam
Es similis patri, dixit. Nec plura locuta,
Triste parat facinus, tacitaque exæstuat ira.
Ut tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mistaque blanditiis puerilibus oscula junxit,
Mota quidem genitrix: infractaque constitit ira,
Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit : ab hoc iterum est ad vultus versa sororis ;
Inque vicem spectans ambos, Cur admovet, inquit ?
Alter blanditias ? rapta silet altera lingua ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide Pandione nata marito.
Degeneras. Scelus est pietas in conjuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactantem fœtum per sylvas tigris opacas.
Utque domus altæ partem tenuere remotam ;

Ten-

Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Et mater, mater clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Progne, lateri qua pectus adhæret.
Nec vultum vertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit:
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia membra
Dilaniant. Pars inde cavis exſultat aënis:
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea menſis:
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas ſit adire viro, comites, famuloſque removit.
Ipſe ſedens ſolio Tereus ſublimis avito,
Veſcitur: inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt, Ityn huc arceſſite, dixit.
Diſſimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Jamque ſuæ cupiens exſiſtere nuncia cladis,
Intus habes, quem poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque ubi ſit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat ſparſis furiali cæde capillis,
Proſiliit: Ityoſque caput Philomela cruentum
Miſit in ora patris, nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui: & meritis teſtari gaudia dictis.
Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Viperea ſque ciet Stygia de valle ſorores:
Et modo, ſi poſſet, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, ſemeſaque viſcera geſtit:
Flet modo, ſeque vocat buſtum miſerabile nati:
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera ſylvas:
Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Effluxêre notæ, ſignataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem; cui ſtant in vertice criſtæ.
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.

Nomen Epops volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem, longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
8. Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erichtheus;
Justitia dubium, validisne potentior armis.
Quatuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te conjuge felix,
Procri fuit. Boreæ Tereus, Thracesque nocebant:
Dilectaque diu caruit Deus Orythyïa,
Dum rogat, & precibus mavult quam viribus uti.
Ast ubi blanditiis agitur nihil; horridus ira
Quæ solita est illi, nimiumque domestica vento;
Et merito, dixit: quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam & vires, iramque. Animosque minaces,
Admovique preces; quarum me dedecet usus?
Apta mihi vis est. Vi tristia nubila pello:
Vi freta concutio, nodosaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulso.
Idem, ego, cum fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor;
Ut medius nostris concursibus intonet æther:
Exiliantque cavis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cum subii convexa foramina terræ.
Suppositique ferox imis mea terga cavernis;
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem,
Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat mihi, sed faciendus, Erichtheus.
Hæc Boreas aut his non inferiora locutus;
Excussit pennas. Quarum jactatibus omnis
Afflata est tellus: latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu caligine tectus
Orithyian amans fulvis amplectitur alis.

Dum

Dum volat; arſerunt agitati fortius ignes.
Nec prius aërii curſus ſuppreſſit habenas,
Quam Ciconum tenuit populos & mœnia raptor,
Illic egelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt; partus enixa gemellos;
Cætera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has una memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis;
Implumes Calaïſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpêre volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ
Ergo ubi conceſſit tempus puerile juventæ;
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo
Per mare non notum prima petiêre carina.

METAMORPHOSEON LIB. VII.

JAmque fretum Minyæ Pagaſæa puppe ſecabant,
Perpetuaque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juveneſque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugarant;
Multaque perpeſſi claro ſub Iaſone tandem
Contigerant rapidas limoſi Phaſidos undas.
Dumque adeunt regem; Phryxeaque vellera poſcunt;
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum,
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſtquam ratione furorem
Vincere non poterat; fruſtra, Medea, repugnas:
Neſcio quis Deus obſtat, ait. Mirumque quid hoc eſt;
Aut aliquid certe ſimile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimium mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur quem modo denique (vidi.

Ne pereat, timeo? quæ tanti cauſſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix; ſi poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis: aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque;
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite regia virgo
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis? (ille
Hæc quoque terra poteſt, quod ames dare. Vivat, an
Occidat, in Dis eſt. Vivat tamen: idque precari
Vel ſine amore licet: quid enim commiſit Iaſon?
Quem niſi crudelem non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quem non, ut cætera deſint,
Forma movere poteſt? certe mea pectora movit.
At niſi opem tulero; taurorum afflabitur ore:
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis
Hoſtibus: aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego ſi patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculoſque videndo
Conſcelero? cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenaſque feros, inſopitumque Draconem?
Di meliora velint. Quanquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis,
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtra
Ut per me ſoſpes ſine me det lintea ventis,
Virque ſit alterius; pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis;
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. Quid tura times? accingere & omnem
Pelle moram. Tibi ſe debebit ſemper Iaſon
Te face ſolemni junget ſibi, perque Pelaſgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.

Ergo ego germanam, fratremque patremque Deoſque,
Et natale ſolum ventis ablata relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. Non magna relinquam;
Magna ſequar; titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida; quorum
Hic quoque fama viget, cultuſque arteſque virorum:
Quemque ego cum rebus, quas totus poſſidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim. Quo conjuge felix
Et Dis cara ferar, & vertice ſidera tangam,
Quid? quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibuſque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iaſonis (hærens,
Per freta longa ferar? nihil illum amplexa timebo:
Aut ſi quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medea, tuæ? quin aſpice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietaſque pudorque;
Conſtiterant: & victa daba: jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras;
Quas nemus umbroſum, ſecretaque ſylva tegebant.
Et jam fortis erat, fractuſque reſederat ardor;
Cum vidit Æſoniden, extinctaque flamma revixit.
Erubuêre genæ; toroque recanduit ore.
Utque ſolet ventis alimenta aſſumere, quæque
Parva ſub inducta latuit ſcintilla favilla,
Creſcere; & in veteres agitata reſurgere vires:
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarſit.
Et caſu, ſolito formoſior Æſone natus

Illa luce fuit. Posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti nunc denique viso,
Lumina fixa tenet: nec se mortalia demens
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Ut vero cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hospes; & auxilium submissa voce rogavit;
Promisitque torum; Lacrymis ait illa profusis:
Quid faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor. Servabere munere nostro:
Servatus promissa dato, per sacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,
Edidicitque usum: lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes,
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum;
Consistuntque jugis. Medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteïs Vulcanum naribus efflant
Æripides tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque solent pleni resonare camini,
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum,
Pectora sic intus clausas volventia flammas,
Gutturaque usta sonant. Tamen illis Æsone natus
Obvius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro:
Pulvereumque solum pede pulsavêre bisulco:
Fumificisque locum mugitibus implevêre.
Diriguêre metu Minyæ. Subit ille: nec ignes
Sensit anhelatos; tantum medicamina possunt.
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra;
Suppositosque jugo, pondus grave cogit aratri
Ducere; & insuetum ferro proscindere campum:

Mirantur Colchi; Minyæ clamoribus augent,
Adjiciuntque animos. Galea tum ſumit aëna
Vipereos dentes; & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno;
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem materna ſumit in alvo;
Perque ſuos intus numeros componitur infans;
Nec niſi maturus communes exit in auras:
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis; fœto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Æmonii juvenis torquere parantes;
Demiſêre metu vultumque animumque Pelaſgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utque peti vidit juvenem tot ab hoſtibus unum;
Palluit: & ſubito ſine ſanguine frigida ſedit:
Neve parum valeant à ſe data gramina; carmen
Auxiliare canit; ſecretaſque advocat artes.
Ille gravem medios ſilicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres:
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi:
Victoremque tenent: avidiſque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara, velles;
[Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;]
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, effectu tacito lætaris: agiſque
Carminibus grates, & Dîs auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire Draconem:
Qui criſta, linguiſque tribus præſignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arboris aureæ.
Hunc poſtquam ſparſit Lethæi gramine ſucci;
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina ſiſtant.

Som

Somnus in ignotos oculos ubi venit; & auro
Heros Æsonius potitur, spolioque superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.
2. Æmoniæ matres prognatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congestaque flammæ
Thura liquefaciunt; inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abest gratantibus Æson,
Jam propior leto, fessusque senilibus annis.
Cum sic Æsonides: O cui debere salutem
Confiteor conjux, quanquam mihi cuncta dedisti,
Excessitque fidem meritorum summa tuorum;
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina pos-
(sunt?)
Deme meis annis: & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota est pietate rogantis:
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo conjux scelus? ergo ego cuiquam
Posse tuæ videor spatium transcribere vitæ?
Nec sinat hoc Hecate; nec tu petis æqua: sed isto
Quod petis, experiar majus dare munus, Iason,
Arte mea soceri longum tentabimus ævum;
Non amnis revocare tuis. Modo Diva triformis
Adjuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coîrent.
Efficerentque orbem, postquam plenissima fulsit,
Ac solida terras spectavit imagine Luna:
Egreditur tectis vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. Homines, volucresque, feraque
Solverat alta quies: nullo cum murmure sepes
(Sopitæ similis nullo cum murmure serpit:)
Immotæque silent frondes: silet humidus aër:
Sidera sola micant, ad quæ sua brachia tendens;

Ter

Ter ſe convertit, ter ſumptis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis ululatibus ora
Solvit: & in dura ſubmiſſo poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſucceditis ignibus aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris,
Adjutrixque venis, cantuſque, arteſque magorum,
Quæque magos Tellus pollentibus inſtruis herbis,
Auræque, & venti, monteſque, amneſque, lacuſque,
Dique omnes nemorum, Dique omnes noctis adeſte,
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes rediêre ſuos: concuſſaque ſiſto;
Stantia concutio cantu freta, nubila pello;
Nubilaque induco: ventoſque abigoque, vocoque:
Vipereas rumpo, verbis & carmine, tauces:
Vivaque ſaxa, ſua convulſaque robora terra,
Et ſylvas moveo: jubeoque tremiſcere montes:
Et mugire ſolum, maneſque exire ſepulchris:
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant. Currus quoque carmine noſtro
Pallet avi, pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque rudem ſomni ſopiſtis & aurum
Vindice decepto Grajas miſiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis: per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra:
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt: aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit, frænataque colla draconum
Permulſit, manibuſque leves agitavit habenas,
Sublimis rapitur: ſubjectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:

Et

Et quas Oſſa tulit, quaſque altus Pelion herbas,
Othryſque, Pinduſque; & Pindo major Olympus,
Perſpicit: & placita partim radice revellit;
Partim ſuccidit curvamine falcis aënæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphryſi: neque eras immunis Enipeus:
Nec non Peneos, nec non Spercheïdes undæ
Contribuêre aliquid, juncoſaque littora Bœbes.
Carpſit & Euboïco vivax Anthedone gramen;
Nec dum mutato vulgatum corpore Glauci.
Et jam nona dies curru, penniſque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros:
Cum rediit. Neque erant tacti, niſi odore dracones;
Et tamen annoſæ pellem poſuêre ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque, foreſque;
Et tantum cœlo tegitur, refugitque viriles.
Contractus, ſtatuitque aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Juventæ.
Has ubi verbenis, ſylvaque incinxit agreſti;
Haud procul egeſta ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſque in guttura velleris atri
Conjicit: & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carcheſia Bacchi,
Æreaque invergens tepidi carcheſia lactis;
Verba ſimul fundit, terrenaque numina poſcit.
Umbrarumque rogat rapta cum conjuge regem,
Ne properent artus anima fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibuſque, & murmure longo;
Æſonis effœtum proferri corpus ad aras
Juſſit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos
Exanimi ſimilem ſtratis porrexit in herbis
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt juſſi. Paſſis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras:

Multi-

Multifidaſque faces in foſſa ſanguinis atra
Tingit: & infectas geminis accendit in aris.
Terque ſenem flamma, ter aqua, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum poſito medicamen aëno
Fervet & exſultat: ſpumiſque tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle reſectas,
Seminaque, floreſque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit, arenas.
Addit & exceptas luna pernocte pruinas,
Et ſtrigis infames, ipſis cum carnibus, alas,
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui profecta lupi. Nec defuit illis
Squamea Cinypheï tenuis membrana chelydri,
Vivaciſque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora, caputque novem cornicis ſæcula paſſæ.
His & mille aliis poſtquam ſine nomine rebus
Propoſitum inſtruxit mortali barbara munus;
Arenti ramo jampridem mitis olivæ
Omnia confudit; ſummiſque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aëno
Fit viridis primo. Nec longo tempore frondem
Induit: & ſubito gravidis oneratur olivis.
At quacunque cavo ſpumas ejecit aëno
Ignis, & in terram guttæ cecidêre calentes;
Vernat humus: floreſque, & mollia pabula ſurgunt.
Quæ ſimul ac vidit; ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum, veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. Quos poſtquam combibit Æſon
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba, comæque
Canitie poſita nigrum rapuêre colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque, ſituſque,
Adjectoque cavæ ſupplentur ſanguine venæ.
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.

3. Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi; capit hoc à Colchide munus.
4. Neve doli ceſſent; odium cum conjuge falſum
Phaſias aſſimulat: Peliæque ad limina ſupplex
Conſugit. Atque illam (quoniam gravis ipſe ſenectæ)
Excipiunt natæ, quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demptos
Æſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Pelia ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem.
Idque petunt: pretiumque jubent ſine fine paciſci.
Illa brevi ſpatio ſilet: & dubitare videtur:
Suſpenditque animos facta gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo ſit fiducia major
Muneris hujus, ait: qui veſtras maximus ævo
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur flexo circum cava tempora cornu?
Cujus ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra ſimul pecudis, validoſque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus:
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos:
Et tener auditur medio balatus aeno.
Nec mora; balatum mirantibus exſilit agnus:
Laſcivitque fugâ: lactantiaque ubera quærit.
Obſtupuêre ſatæ Belia, promiſſaque poſtquam
Exhibuêre fidem; tum vero impenſius inſtant.
Ter juga Phœbus equis in Ibero gurgite merſis
Dempſerat; & quarta radiantia nocte micabant
Sidera; cum rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & ſine viribus herbas.
Jamque neci ſimilis, reſoluto corpore, regem,

Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ.
Intrarant juſſæ cum Colchide limina natæ :
Ambierantque torum : Quid nunc dubitatis inertes ?
Stringite, ait, gladios : veteremque haurite cruorem;
Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas.
In manibus vita eſt veſtris æraſque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes ;
Officium præſtate patri, teliſque ſenectam
Exigite, & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia eſt, hortatibus, impia prima eſt :
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. Haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt : oculoſque reflectunt :
Cœcaque dant ſævis averſæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens cubito tamen allevat artus :
Semilacerque toro tentat conſurgere : & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens ;
Quid facitis gnatæ ? quid vos in fata parentis
Armat, ait ? cecidere illis animuſque manuſque.
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit ahenis.
5. 6. Quod niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras;
Non exempta foret pœnæ, fugit alta, ſuperque
Pelion umbroſum Philyreïa tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto ;
Deucalioneas effugit inobrutus undas.
7. Æoliam Pitanen à læva parte relinquit.
Factaque de ſaxo longi ſimulacra Draconis.
Idæumque nemus : quo, nati furta, juvencum,
Occuluit Liber falſi ſub imagine cervi :
8. Quaque pater Coryti parva tumulatus arena :
9. Et quos Mæra novo latratu terruit agros :
10. Eurypylique urbem, qua Coæ cornua matres

Geſſerunt, tum cum diſcederet Herculis agmen:

11. Phœbeamque Rhodon, & Ialyſios Telchinas,
Quorum oculos ipſo vitiantes omnia viſu
Jupiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.

12. Tranſis & antiquæ Cartheïa mœnia Cœæ,
Qua pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.

13. Inde lacus Hyries videt, & Cycneïa Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucreſque, ferumque leonem.
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus
Vicerat; & ſpreto toties iratus amore
Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis.

14. At genitrix Hyrie ſervatum neſcia, flendo
Delicuit: ſtagnumque ſuo de nomine fecit.

15. 16. Adjacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Orphias effugit natorum vulnera Combe.

17. 18. Inde Calaureæ Latoïdos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, fævarum more ferarum.

19. Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit in tumidam Phocen ab Apolline verſi,
Eumelique domum lugentis in aëre natam.

20. Tandem vipereïs Ephyreu Pirenida pennis
Contigit. Hic ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.

21. Sed poſtquam Colchis arſit nova nupta venenis;
Flagrantemque domum regis male vidit; utrumque
Sanguine natorum perfunditur impius enſis:
Ukaque ſe male mater, Iaſonis effugit arma.

Hinc

Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces : quæ te, juſtiſſime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter videre volantes,
Onixamque novis neptem Polyphemonis alis.
22. Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitio, thalami quoque fœdere jungit.
Amque aderat Theſeus proles ignara parenti :
Cui virtute ſua bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medea, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorante è dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu.
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radioſque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit ; rabida qui concitus ira
Implevit pariter ternis latratibus auras :
Et ſparſit virides ſpumis albentibus agros.
Quas concrèſſe putant ; nactaſque alimenta feracis
Secundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ quia naſcuntur dura vivacia cautè,
Agreſtes Aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Miſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Impſerat ignara Theſeus data pocula dextra ;
Cum pater in capulo gladii cognovit eburno,
Signa ſui generis : facinuſque excuſſit ab ore.
Fugit illa necem, nebulis per carmina motis.
23. At genitor quanquam lætatur ſoſpite nato ;
Attonitus tamen eſt, ingens diſcrimine parvo
Commicti potuiſſe neſas. Fovet ignibus aras,
Muneribuſque Deos implet : feriuntque ſecures
Illa toroſa boum vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Luxiſſe dies. Agitant convivia patres,
Medium vulgus : nec non & carmina, vino

Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine Tauri :
Quodque ſuam ſecurus arat Cromyona colonus ;
Munus, opuſque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem ,
Vidit & immitem Cephiſias ora Procruſten :
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleuſin.
Occidit ille Sinis ; magnis male viribus uſus ,
Qui poterat curvare trabes ; & agebat ab alto
Ad terram late ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën Lelegeïa mœnia limes
Compoſito Scirone patet : ſparſique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat oſſibus unda :
Quæ jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos; ſcopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annoſque tuos numerare velimus ;
Facta premant annos : pro te, fortiſſime, vota
Publica ſuſcipimus : Bacchi tibi ſumimus hauſtus,
Conſonat aſſenſu populi, precibuſque faventum
Regia : nec tota triſtis locus ullus in urbe.
24. Nec tamen (uſque adeo nulli ſincera voluptas
Solicitumque aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamqua
Claſſe valet ; patria tamen eſt firmiſſimus ira :
Androgeïque necem juſtis ulciſcitur armis.
Ante tamen bellum vires acquirit amicas :
Quaque patent aditus volucrifreta claſſe pererras.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleïa regna ;
Promiſſis Anaphen, reg a Aſtypaleïa bello.
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Ser
phon,
Marmoreamque Paron, quaque impia prodidit ar
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro

Muta

Mutata eſt in avem: quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem; nigris velata monedula pennis.
25. At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas juvêre rates: latere inde ſiniſtro,
Oenopiam Minos petit, Æacideïa regna.
Oenopiam veteres appellavêre: ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit. Occurrunt illi, Talamonque minorque
Quam Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus
Ipſe quoque egreditur tardus gravitate ſenili
Æacus: & quæ ſit veniendi cauſſa requirit.
Admonitus patrii luctus, ſuſpirat: & illi
Dicta refert rector populorum talia centum:
Arma juves oro prognato ſumpta, piæque
Pars ſis militiæ. Tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades. Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus. Ea fœdera nobis.
Triſtis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quam gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopiis etiam num Lyctia muris
Spectari poterat; cum pleno concita velo
Artica puppis adeſt; & portus intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæque ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovêre tamen Cephalum: dextraſque dedêre.
Inque patris duxëre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam num pignora formæ,
Ingreditur; ramumque tenens popularis olivæ:
A dextra lævaque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten Pallante creatos.
Poſtquam congreſſu primo ſua verba tulerunt

Cecropidæ, Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium: fœduſque refert, & jura parentum:
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia cauſſam;
Æacus in capulo regni nitente ſiniſtra,
Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiæ vires, quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti
Gratia Dis, felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit Cephalus, creſcat tua civibus opto
Res, ait. Adveniens equidem modo gaudia cæpi;
Cum tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia proceſſit, multos tamen inde requiro.
Quos quondam vidi veſtra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit: triſtique ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare: ſine ullo
Ordine nunc repetam neu longa ambage morer vos;
Oſſa, ciniſque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periêre mearum?
Dira lues ira populis Junonis iniquæ
Incidit exoſæ dictas à pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantæque latebat
Cauſſa nocens cladis; pugnatum eſt arte medendi.
Exitium ſuperabat opem; quæ victa jacebat,
Principio cœlum ſpiſſa caligine terras
Preſſit & ignavos incluſit nubibus æſtus.
Dumque quater junctis explevit cornibus orbem
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat, & in fontes vitium veniſſe, lacuſque;
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe; atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum primo, volucrumque, oviumque, boumq
Inque

Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros; medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus ægros,
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in pulvere famæ,
Degenerat palmas: veterumque oblitus honorum,
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit; non fidere curſu
Cerva: nec armentis incurrere fortibus urſi.
Omnia languor habet: ſylviſque, agriſque, viiſque
Corpora fœda jacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor. Non illa canes, avidæque volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapſa liqueſcunt;
Afflatuque nocent: & agunt contagia late.
Pervenit ad miſeros damno graviore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primo: flammæque latentis
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet; tepidiſque arentia venis
Ora patent; auræque graves captantur hiatu
Non ſtratum, non ulla pati velamina poſſunt;
Dura ſed in terra ponunt præcordia; nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore ſervet.
Nec moderator adeſt. Inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades: obſuntque auctoribus artes
Quo propior quiſque eſt, ſervitque fidelius ægro;
In partem leti citius venit; utque ſalutis
Spes abiit; finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis; & nulla, quid utile, cura eſt.
(Utile enim nihil eſt) paſſim, poſitoque pudore
Fontibus, & fluviis, puteiſque capacibus hærent.
Nec ſitis eſt exſtincta prius, quam vita, bidendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere; & ipſis
Immoriuntur aquis. Aliquis tamen haurit & illas.

Tantaque ſunt miſeris inviſi tædia lecti,
Proſiliunt; aut, ſi prohibent conſiſtere vires;
Corpora devolvunt in humum: fugiuntque penates
Quiſque ſuos. Sua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet; locus eſt in crimine notus.
Semianimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terraque jacentes;
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu.
Membraque pendentis tendunt ad ſidera cœli,
Hic, illic ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? aut quid debuit eſſe,
Ni vitam odiſſem & cuperem pars eſſe meorum.
Quo ſecumque acies oculorum flexerat; illic
Vulgus erat ſtratum: veluti cum Punica motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis,
Jùpiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita thura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inque manu thuris pars inconſumpta reperta eſt.
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum;
Haud exſpectato ceciderunt vulnere tauri?
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriaque, tribuſque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubito collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Libra quoque ægra notas viri, monituſque Deorum
Perdiderat. Triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes.
Ante ipſas, quo mors foret invidioſior, aras,
Pars animam laqueo claudunt; mortiſque timorem
Morte fugant: utroque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur

Fune-

Funeribus; neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla eſt;
Deque rogis pugnant: alieniſque ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt; indefletæque vagantur
Natorumque virumque, animæ, juvenumque, ſenumq;
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Jupiter ô, dixi, ſi te non falſa loquuntur
Iſſe ſub amplexus Aſopidos Æginai
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta, precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi; quod das mihi pigneror omen.
Forte fuit juxta patulis rariſſima ramis
Sacra Jovi quercus de ſemine Dodonæo.
His nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.
Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives; & inania mœnia reple.
Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra tremore
Horruerant, ſtabantque comæ. Tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi; nec me ſperare fatebar;
Sperabam tamen; atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit; & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt; parilique tremiſcere motu;
Graniferumque agmen ſubjectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubito, & majus, majuſque videri
Ac ſe tollere humo; rectoque aſſiſtere trunco;
Et maciem, numerumque pedum, nigrumque colorem

Ponere; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit. Damno vigilans mea visa; querorque
In superis opis esse nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat; vocesque hominum exaudire videbar;
Jam mihi desuetas, dum suspicor has quoque somni;
Ecce meus Telamon properus; foribusque reclusis,
Speque, fideque, pater, dixit, majora videbis.
Egredere. Egredior. Qualesque in imagine somni
Visus eram vidisse viros, ex ordine tales
Aspicio, noscoque. Adeunt; regemque salutant.
Vota Jovi solvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priscis cultoribus agros;
Myrmidonasque voco: nec origine nomina fraudo.
Corpora vidisti; mores, quos ante gerebant,
Nunc quoque habent. Parcumque genus, patiensque laborum,
Quæsitique tenax, & quod quæsita reservet.
Hi te ad bella, pares annis, animisque sequentur;
Cum primum, qui te feliciter attulit, Eurus,
(Eurus enim attulerat) fuerit mutatus in Austrum.
26. Talibus atque aliis longum sermonibus illi
Implevêre diem. Lucis pars ultima mensæ
Est data, nox somnis. Jubar aureus extulerat sol:
Flabat adhuc Eurus: redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante sati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt. Sed adhuc regem sopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus;
Nam Telamon fraterque viros ad bella legebant;
Phocus in interius spatium pulcrosque recessus
Cecropidas ducit, cum quis simul ipse resedit.
Aspicit Æoliden ignota ex arbore factum
Ferre manu jaculum; cujus fuit aurea cuspis.
Pauca prius mediis sermonibus ille locutus,
Sum nemorum studiosus, ait, cædisque ferinæ.

Qua tamen è ſilva teneas haſtile reciſum,
Jamdudum dubito ; certe, ſi fraxinus eſſet ;
Fulva colore foret : ſi cornus, nodus ineſſet.
Unde ſit ignoro : ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter ; &, Uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur quodcunque petit : fortunaque miſſum
Non regit ; & revolat nullo referente cruentum.
Tum vero juvenis Nereïus omnia quærit;
Cur ſit, & unde datum ; quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert, & cætera nota : pudore,
Qua tulerit mercede, ſilet : tactuſque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrimis ita fatur obortis ;
Hoc me, nate Dea, (quis poſſit credere ?) telum
Flere facit, facietque diu, ſi vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge cara
Perdidit : hoc utinam caruiſſem munere ſemper.
Procris erat ; ſi forte magis pervenit ad aures
Orithyia tuas ; raptæ ſoror Orithyiæ
Si faciem morefque velis conferre duarum ;
Dignior ipſa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit amor. Felix dicebar, eramque
Non ita Dis viſum eſt : ac nunc quoque forſitan eſſem.
Altera agebatur poſt ſacra jugalia menſis ;
Cum me cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulſis Aurora tenebris ,
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre ;
Pace Deæ ; quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis ; ego Procrin amabam ;
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore,
Sacra tori, coïtuſque novos, thalamoſque recentes,
Primaque deſerti referebam fœdera lecti.

Mota Dea eſt. Et, Siſte tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe. dixit. Quod ſi mea provida mens eſt;
Non habuiſſe voles, meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
Eſſe metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. Facies ætaſque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram, ſed & hæc erat unde redibam,
Criminis exemplum, ſed cuncta timemus amantes.
Quærere quo doleam, ſtatuo: domiſque pudicam
Sollicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque mea (videor ſenſiſſe) figuram.
Palladias ineo non cognoſcendus Athenas:
Ingrediorque domum. Culpa domus ipſa carebat;
Caſtaque ſigna dabat: dominoque erat anxia ſapro.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obſtupui: meditataque pæne reliqui
Tentamenta fide: male me, quin vera faterer,
Continui, male quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formoſior illa
Eſſe poteſt triſti; deſiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit; quam ſic dolor ipſe decebat.
Quid referam; quoties tentamina noſtra pudici
Reppulerint mores? Quoties ego, dixerit uni
Servor, ubicunque eſt: uni mea gaudia ſervo.
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus; & in mea pugno
Vulnera: dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo, tandem dubitare coëgi.
Exclamo: male pactus ego: male pactus adulter.
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Inſidioſa malo cum conjuge limina fugit;
Offenſaque mei genus omne peroſa virorum,

Mon-

Montibus errabat ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignes ad oſſa
Pervenit ; orabam veniam ; & peccaſſe fatebar,
Et potuiſſe datis ſimili ſuccumbere culpæ
Me quoque muneribus; ſi munera tanta darentur.
Hæc mihi confeſſo, læſum prius ulta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus : quem cum ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat ſimul & jaculum;manibus quod (cernis) habemus.
27. Muneris alterius quæ ſit fortuna requiris ?
Accipe mirandum. Novitate movebere facti.
Carmina Naïades, non intellecta priorum
Solverat ingeniis; & præcipitata jacebat
Immemor ambagum vates obſcura ſuarum.
Scilicet alma Themis non talia liquit inulta:
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis :
Ceſſit & exitio multis pecorumque ſuoque.
Rurigenæ pavêre feram. Vicina juventus
Venimus ; & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu :
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa ſequentes.
Effugit ; & cœtum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lelapa magno.
(Muneris hoc nomen) jamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat ; nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire; pedum calidus veſtigia pulvis habebat :
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocyor illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis.
Tollor eo, capioque novi ſpectacula curſus :

Quo modo deprendi, modo ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec limite callida recto,
In ſpatium fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic ſequiturque parem: ſimiliſque tenenti
Non tenet; & vacuos exercet in aëra morſus,
Ad jaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea; dum digitos amentis indere tento;
Lumina deflexi, revocataque rurſus eodem
Rettuleram; medio (mirum) duo marmora campo
Aſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine curſus
Eſſe Deus voluit, ſi quis Deus affuit illis.
28. Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipſo
Phocus ait? jaculi ſic crimina reddidit ille.
Gaudia principium noſtri ſint, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Juvat ô meminiſſe beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat:
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non ſi Venus ipſa veniret,
Ulla erat. Æquales urebant pectora flammæ.
Sole fere radiis feriente cacumina primis,
Venatum in ſylvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa ſinebam.
Tutus eram jaculo. Sed cum ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et quæ de gelidis halabat vallibus, auram,
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu:
Auram exſpectabam; requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) venias, cantare ſolebam.
Meque juves, intreſque ſinus gratiſſima noſtros.
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.

Forſitan addiderim (ſic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſim ſolitus: tu me reficiſque foveſque;
Tu facis, ut ſylvas, ut amem loca ſola, meoque
Spiritus iſte tuus ſemper captetur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis: nomenque auræ tam ſæpe vocatum;
Eſſe putat Nymphæ. Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo facti temerarius index
Procrin adit: linguaque refert audita ſuſurra.
Credula res amor eſt. Subito collapſa dolore,
Ut ſibi naratur, cecidit: longoque refecta
Tempore; Se miſeram, ſe fati dixit iniqui.
Deque fide queſta eſt. Et crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit: metuit ſine corpore nomen,
Et dolet infelix veluti de pellice vera.
Sæpe tamen dubitat; ſperatque miſerrima falli:
Indicioque fidem negat; &, niſi viderit ipſa.
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem;
Egredior, ſylvaſque peto: victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubito gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni tamen, optima, dixi,
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caduca,
Sum ratus eſſe feram, telumque volatile miſi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis; ad vocem præceps amenſque cucurri.
Semianimem & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes.
Et ſua (me miſerum) de vulnere dona trahentem
Invenio. Corpuſque meo mihi carius unis
Sontibus attollo: ſciſſaque à pectore veſte
Vulnera ſæva ligo: conorque inhibere cruorem.
Neu me morte ſua ſceleratum deſerat, oro.

Viri-

Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc ſe pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque Deos ſupplex oro, ſuperoſque, meoſque,
Per ſi quid merui de te bene, perque manentem
Nunc quoq; cum pereo, cauſſam mihi mortis amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.
Dixit, & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſenſi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?
Labitur; & parvæ fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt; me ſpectat: & in me
Infelicem animam, noſtroque exhalat in ore,
Sed vultu meliore mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat; & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

METAMORPHOSEON LIB. VIII.

1. JAm nitidum retegente diem, nectiſque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus; & humida ſurgunt
Nubila. Dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis, Cephaloque; quibus feliciter acti
Ante exſpectatum portus tenuere petitos.
Interea Minos Lelegeïa littora vaſtat:
prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro
Inter honoratos medio ſub vertice canos
Crinis inhærebat magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phœbes.
Et pendebat adhuc belli fortuna diuque
Inter utrumque volat dubiis victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris;
In quibus auratam proles Latoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæſit.

Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Niſi ;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo ;
Tum cum pax eſſet. Bello quoque ſæpe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamque, mora belli, procerum quoque nomina norat,
Armaque, equoſque, habituſque, Cydoneaſq; pharetras;
Noverat ante alios faciem ducis Europæi ;
Plus etiam, quam noſſe ſat eſt. Hac judice, Minos,
Seu caput abdiderat criſtata caſſide pennis ;
In galea formoſus erat : ſeu ſumpſerat auro
Fulgentem clypeum ; clypeum ſumpſiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis ;
Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito calamo patulos finuaverat arcus :
Sic Phœbum ſumptis jurabat ſtare ſagittis.
Cum vero faciem dempto nudaverat ære,
Purpureuſque albi ſtratis inſignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora gerebat ;
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſeïa compos
Mentis erat, felix jaculum quod tangeret ille ;
Quæque manu premeret, felicia fræna vocabat
Impetus eſt illi (liceat modo) ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus : eſt impetus illi
Turribus è ſummis in Gnoſſia mittere corpus
Caſtra ; vel æratas hoſti recludere portas :
Vel ſi quid Minos aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis ;
Læter, ait ; doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt. Doleo, quod Minos hoſtis amanti eſt ;
Sed niſi bella forent, nunquid mihi cognitus eſſet ?
Me tamen accepta poterat deponere bellum
Obſide, me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es, ipſa fuit ; merito Deus arſit in illa.
O ego ter felix, ſi pennis lapſa per auras

Gnoſſiaci poſſem caſtris inſiſtere regis:
Faſſaque me, flammaſque meas, qua dote, rogaren
Vellet emi. Tantum patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potius ſperata cubilia, quam ſim
Proditione potens, quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certe pro nato bella perempto:
Et cauſſaque videt, cauſſamque tuentibus armis
Ut puto, vincemur. Qui ſi manet exitus urbem;
Cur ſuus hæc illi reſerabit mœnia Mavors,
Et non noſter amor? melius ſine cæde, moraque,
Impenſaque ſui poterit ſuperare cruoris.
Nam metuo certe, nequis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem niſi neſcius audeat haſtam?
Cœpta placent, & ſtat ſententia: tradere mecum
Dotalem patriam: finemque imponere bello.
Verum velle parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat:
Clauſtraque portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea vota moratur.
Di facerent, ſine patre forem. Sibi quiſque profecto
Fit deus: ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jamdudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcunque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios auſim. Nec in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt. Opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat: qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet. Thalamos taciturna paternos
Intrat: & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat; prædaque potita nefanda

Fert

Fert ſecum ſpolium celeris; progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meritis fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem. Quem ſic affata paventem:
Suaſit amor facinus. Proles ego regia Niſi
Scylla tibi trado patrioſque, meoſque penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris,
Purpureum crinem. Nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput: ſceleratæque dextra
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;
Turbatuſque novi reſpondit imagine facti:
Dî te ſummoveant ô noſtri infamia ſæcli,
Orbe ſuo: telluſque tibi, pontuſque negentur.
Certe ego non patiar Jovis incunabula Creten,
Quæ meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
Dixit: &, ut leges capris juſtiſſimus auctor
Hoſtibus impoſuit; claſſis retinacula ſolvi
Juſſit, & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſtquam diductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia vidit;
Conſumptis precibus violentam tranſit in iram:
Intendenſque manus, paſſis furibunda capillis,
Quo fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quo fugis, immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus, & meritum eſt. Nec te data munera, nec te
Noſter movit amor, nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? nam quo deſerta revertar?
In patriam? ſuperata jacet. Sed finge manere:
Proditione mea clauſa eſt mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi. Cives odêre merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obſtruximus orbem
Terrarum nobis; ut Crete ſola pateret.
Hac quoque ſic prohibes, & nos, ingrate, relinquis;
Non genitrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniæ & tigres, Auſtroque agitata Charybdis.

Nec

Nec Jove tu natus, nec mater imagine tauri
Luſa tua eſt. Generis falſa eſt ea fabula. Verus
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Niſe pater; gaudete malis modo prodita noſtris
Mœnia: nam fateor, merui: & ſum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læſi,
Me perimat. Cur qui vicifti crimine noſtro,
Inſequeris crimen? Scelus hoc patriæque patrique;
Officium tibi ſit. Te vere conjuge digna eſt
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Diſcordemque utero fœtum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt: iidemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi. Tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat: divulſaque remis
Unda ſonat: mecum ſimul ah mea terra recedit.
Nil agis, ó fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum, puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat, inſilit undis,
Conſequiturque rates faciente Cupidine vires:
Gnoſſiacæque hæret comes invidioſa carinæ
Quam pater ut vidit (nam jam pendebat in auras,
Et modo factus erat fulvis Halyætos alis)
Ibat; ut hærentem roſtro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimittit: & aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit. Plumis in avem mutata vocatur
Ciris: & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

2. Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit: ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit; & ſpoliis decorata eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.

Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem :
Multiplicique domo, cæciſque includere tectis.
Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus : turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis
Ludit ; & ambiguo lapſu refluitque fluitque :
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit undas,
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas, ita Dædalus implet
Innumeras errore vias. Vixque ipſe reverti
Ad limen potuit : tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam tauri geminam juveniſque figuram
Clauſit ; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis ;
Utque ope virginea nullis iterata priorum
Janua difficilis filo eſt inventa relecto,
Protinus Ægides, rapta Minoïde, Diam
Vela dedit : comitemque ſuam crudelis in udo
Littore deſtituit. Deſertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit. Utque perenni
Sidere clara foret, ſumptam de fronte coronam
Immiſit cœlo. Tenues volat illa per auras :
Dumque volat ; gemmæ ſubitos vertuntur in ignes :
Conſiſtuntque loco ; ſpecie remanente coronæ :
Qui medius nixique genu eſt, anguemque tenentis.

3. Dædalus interea Creten longumque peroſus
Exilium, tactuſque ſoli natalis amore ;
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat, at cœlum certe patet, ibimus illac.
Omnia poſſideat, non poſſidet aëra Minos.
Dixit & ignotas animum divertit in artes :
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas ; longam breviore ſequenti,
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam

Fiſtulæ

Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit;
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus una
Stabat: & ignarus ſua ſe tractare pericla;
Ore renidenti, modo quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modo pollice ceram
Mollibat; luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſtquam manus ultima cœpto
Impoſita eſt: geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus, motaque pependit in aura.
Inſtruit & natum: Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo. Ne, ſi demiſſior ibis,
Unda gravet pennas; ſi celſior, ignis adurat.
Inter utrumque vola: neu te ſpectare Booten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumque Orionis enſem.
Me duce carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit; & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus, monituſque genæ maduêre ſeniles:
Et patriæ tremuêre manus. Dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo; pennisque levatus
Ante volat: comitique timet, velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem producit in aëra nido.
Hortaturque ſequi: damnoſaſque erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivæve innixus arator,
Vidit, & obſtupuit: quique æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et jam Junonia læva
Parte Samos fuerant, Deloſque, Paroſque relictæ:
Dextra Lebynthos erat, fœcundaque melle Calymne.
Cum puer audaci cœpit gaudere volatu;
Deſeruitque ducem: cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia ſolis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.

Tabuerant ceræ : nudos quatit ille lacertos :
Remigioque carens, non ullas percipit auras :
Oraque cœrulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aqua, quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat : pennas aſpexit in undis.
Devovitque ſuas artes, corpuſque ſepulcro
Condidit. Et tellus à nomine dicta ſepulti.
Hunc miſeri tumulo ponentem corpora nati,
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix :
Et plauſit pennis : teſtataque gaudia cantu ;
Unica tunc volucris ; nec viſa prioribus annis,
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale, crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas,
Traxit in exemplum, ferroque incidit acuto
Perpetuos dentes, & ſerræ repperit uſum.
Primus, & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit ; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret ; pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit ; ſacraque ex arce Minervæ
Præcipitem miſit ; lapſum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas : avemque
Reddidit : & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii quondam velocis, in alas,
Inque pedes abiit. Nomenque quod ante, remanſit.
Non tamen hæc alte volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ramis altoque cacumine nidos ;
Propter humum volitat : ponitque in ſepibus ova :
Antiquique memor metuit ſublimia caſus.

4. Jamque fatigatum tellus Ætnea tenebat
Dædalon : & ſumptis pro ſupplice Cocalus armis

Mitis

Mitis habebatur, jam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſeâ laude tributum.
Templa coronantur ; bellatricemque Minervam
Cum Jove, Diſque vocant aliis : quos ſanguine voto,
Muneribuſque datis, & acerris thuris adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theſeos : & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravêre periclis.
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Sollicita ſupplex petiit prece. Cauſſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus, vîndexque Dianæ.
Oenea namque ferunt pleni ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis ſuperos pervenit ad omnes
Ambitioſus honor : ſolas ſine thure relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus ;
Quæque inhonorate, non & dicimur inultæ,
Inquit, & Oneos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum : quanto majores berbida tauros
Non habet Epiros, ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi riget horrida cervix,
(Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent,)
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſet..
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit : frondes afflatibus ardent.
Is modo creſcenti ſegetes proculcat in herba,
Nec matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes. Non has paſtorve caneſve,

Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec ſe niſi mœnibus urbis
Eſſe putant tutos, donec Meleagros, & una
Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridé gemini, ſpectatus cæſtibus alter.
Alter equo, primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, proleſque Aphareïa Lynceus,
Leucippuſque ferox, jaculoque inſignis Acaſtus,
Et velox Idas, jam & non fœmina Cæneus,
Hippothouſque Dryaſque & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phileus,
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis,
Cumque Pheretiade & Hyantæo Iolao.
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Neritiuſque Lelex, Panopeuſque, Hyleuſque, feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.
Et quos Hyppocoon antiquis miſit Amyclis
Penelopeſque ſocer, cum Parrhaſio Ancæo,
Ampycideſque ſagax, & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemoriſque decus Tegea Lycei.
Raſilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat ſimplex nodum collectus in unum,
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos, arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus: facies, quam dicere vere
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſis.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente Deo: flammaſque latentes
Hauſit, & O felix ſi quem dignabitur inquit,
Ista virum, nec plura ſinit tempuſque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Sylva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas;
Incipit à plano, devexaque proſpicit arva.
Quo poſtquam venêre viri: pars retia tendunt:

Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire periclum.
Concava vallis erat : qua ſe demittere rivi
Aſſuerant pluvialis aquæ, tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longæ parva ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes :
Fertur ut excuſſis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus : & propulſa fragorem
Sylva dat. Exclamant juvenes : prætentaque forti
Tela tenent dextra, lato vibrantia ferro.
Ille ruit ; ſpargitque canes, ut quiſque furenti
Obſtat, & obliquo latrantes diſſipat ictu.
Cuſpis Echionio primum contorta lacerto
Vana fuit : truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima ſi nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito ;
Longius it : auctor teli Pegaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, ſi te coluique, coloque;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Qua potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo
Sed ſine vulnere aper : ferrum Diana volanti
Abſtulerat jacula : lignum ſine acumine venit.
Ira feri mota eſt, nec fulmine lenius arſit.
Emicat ex oculis, ſpirat quoque pectore flamma.
Utque volat moles adducto concita nervo ;
Cum petit aut muros, aut plenas milite turres ;
In juvenes certo ſic impete vulnificus ſus
Fertur : & Eupalamon, Pelagonaque dextra tuentes
Cornua proſternit. Socii rapuêre jacentes.
At non letiferos effugit Enæſimus ictus
Hippocoonte ſatus. Trepidantem, & terga parantem
Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forſitan & Pylius citra Trojana periſſet
Tempora : ſed ſumpto poſita conamine ab haſta,
Arbor

Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitque loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis;
Imminet exitio, fidensque recentibus armis
Orichiæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera feciſſent: nisi setiger inter opacas
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia sylvas.
Persequitur Telamon: studioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa sub aure feri summum distrinxit arundo
Corpus: & exiguo rubefecit sanguine setas.
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quam Meleagros erat. Primus vidisse putatur;
Et primus sociis visum ostendisse cruorem:
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuêre viri. Seque exhortantur; & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis, & quos petit, impedit ictus.
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite fœmineis quam tela virilia præstent
O juvenes, operique meo concedite, dixit:
Ipsa suis licet hunc Latonia protegat armis;
Invita tamen hunc perimet mea dextra Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore,
Ancipitemque manu tollens utraque securim;
Institerat digitis primos suspensus in artus.
Occupat audacem, quaque est via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit inguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataque sanguine multo

Viſcera lapſa fluunt, madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionis hoſtem
Pirithous, valida quatiens venabula dextra.
Cui procul Ægides, O me mihi carior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus, Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit, & ærata torſit grave cuſpide cornu:
Cui bene librato, votique potente futuro
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus,
Miſit & Æſonides jaculum, quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis. Et inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Oenidæ variat. Miſſiſque duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora, dum ſævit, dum corpora verſat in orbem;
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit;
Vulneris auctor adeſt. Hoſtemque irritat ad iram:
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo,
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram:
Immanemque ferum multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant. Neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant, ſed tela tamen ſua quiſque cruentant.
Ipſe pede impoſito caput exitiabile preſſit:
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, juris,
Dixit: & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.
Invidere alii, totoque erat agmine murmur.
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe fœmina noſtros,
Theſtiadæ clamant, neu te fiducia formæ
Decipiat, ne ſit longe tibi captus amore
Auctor. Et huic adimunt munus, jus muneris illi.

Non tulit. Et tumida frendens Mavortius ira,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. Hauſitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem.
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat,
Cum vidit extinctos fratres Althæa referri.
Quæ plangore dato, mœſtis ululatibus urbem
Implet, & auratis mutavit veſtibus atras.
At ſimul eſt auctor necis editus; excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ verſus amorem.
Stipes erat: quem, cum partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuêre ſorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes;
Tempora dixerunt, eadem lignoque tibique,
O modo nate, damus. Quo poſtquam carmine dicto
Exceſsêre Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: ſparſitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis:
Servatuſque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædaſque, & fragmina poni
Imperat: & poſitis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere torrem,
Cœpta quater tenuit. Pugnant materque ſororque;
Et diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri:
Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modo neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modo quem miſereri credere poſſes.
Cumque ferus lacrymas animi ſiccaverat ardor,
Inveniebantur lacrymæ tamen: utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,

Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus ;
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errans :
Inque vices ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente.
Et conſanguineas ut ſanguine leniat umbras;
Impietate pia eſt. Nam poſtquam peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dira lignum fatale tenebat;
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras :
Pœnarumque Deæ triplices feralibus, inquit,
Eumenides ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor facioque nefas. Mors morte pianda eſt,
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus :
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Oeneus nato victore fruetur,
Theſtius orbus erit ? melius lugebitis ambo.
Vos modo fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum, magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi quo rapior ? fratres ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus. Meruiſſe fatemur
Illum cur pereat : mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impune feret, vivuſque & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ ?
Haud equidem patiar. Pereat ſceleratus : & ille
Spemque patris, regnumque trahat, patriæque rui-
(nam.
Mens ubi materna eſt ? ubi ſunt pia jura parentum ?
Et quos ſuſtinui bis menſum quinque labores ?
O utinam primis arſiſſes ignibus infans :
Idque ego paſſa forem. Vixiſti munere noſtro :
Nunc merito moriêre tuo. Cape præmia facti,
Biſque datam, primum partu, mox ſtipite rapto,
Redde animam, vel me fraternis adde ſepulcris

Et cupio, & nequeo. Quid agam? Modo vulnera (fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cædis imago,
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miſeram! male vincetis, ſed vincite fratres:
Dummodo quæ dedero vobis ſolatia, voſque
Ipſa ſequar. Dixit, dextraque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes, & invitis correptus ab ignibus arſit.
Inſcius, atque abſens flamma Meleagros ab illa
Uritur, & cœcis torreri viſcera ſentit
Ignibus, ac magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & ſine ſanguine leto;
Mœret: & Ancæi felicia vulnera dicit,
Grandævumque patrem, fratremque, piaſque ſorores
Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo;
Forſitan & matrem. Creſcunt igniſque, dolorque:
Langueſcuntque iterum. Simul eſt extinctus uterque.
Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras.
Paulatim cana prunam velante favilla,
Alta jacet Calydon. Lugent juveneſque ſeneſque:
Vulguſque, procereſque gemunt: ſciſſæque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor vultuſque ſeniles
Fœdat humi ſuſus: ſpatioſumque increpat ævum.
Nam materna manus, diri ſibi conſcia facti
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi ſi centum Deus ora ſonantia linguis,
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;
Triſtia proſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt;
Dumque manet corpus, corpus reſoventque, tenent- (que:
Oſcula dant ipſi, poſito dant oſcula lecto.

Poſ-

Poſt cinerem, cineres bauſtos ad pectora verſant,
Affuſæque jacent tumulo. Signataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
Quas Parthaoniæ tandem Latonia clade
Exſatiata domus, præter Gorgenque nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit, verſaſque per aëra mittit.
5. Interea Theſeus ſociati parte laboris
Functus, Erecntheas Tritonidos ibat ad arces.
Clauſit iter, fecitque moras Achelous eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait inclyte, tectis
Cecropida: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes ſolidas obliquaque volvere magno
Impete ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies; ſolito dum flumina currant
Limite, dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides: Utarque Acheloë, domoque,
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque.
Pumice multicavo, nec levibus atria tophis
Structa ſubit. Molli tellus erat humida muſco.
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuêre toris Theſeus, comiteſque laborem:
Hac Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex; raris jam ſparſus tempora canis,
Quoſque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tento.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxêre epulis menſas: dapibuſque remotis
In gemma poſuêre merum. Tum maximus heros

Æquora

Æquora prospiciens oculis subjecta, Quis, inquit,
Ille locus: digitoque ostendit, & insula nomen
Quod gerat illa, doce. Quanquam non una videtur,
Amnis ad hæc, Non est, inquit, quod cernitis, unum.
Quinque jacent terræ, spatii discrimine fallunt.
Quoque minus spretæ factum mirêre Dianæ;
Naïades hæ fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
Mactassent, ruriſque Deos ad sacra vocassent;
Immemores nostri festas duxere choreas.
Intumui, quantusque feror, cum plurimus, unquam:
Tantus eram, pariterque animis immanis & undis;
A sylvis sylvas, & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique nostri,
In freta provolvi. Fluctus nosterque, marisque
Continuam diduxit humum; pariterque revellit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis.
6. Ut tamen ipse vides, procul, en procul, una recessit
Insula grata mihi. Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit: inque profundum
Propulit è scopulo parituræ corpora natæ.
Excepi, nantemque ferens, O proxima cœlo
Regna vagæ, dixi, sortite, tridentifer, undæ,
In quo desinimus, quo sacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune precantem.
Huic ego, quam porto, nocui: si mitis, & æquus,
Si pater Hippodamas, aut si minus impius esset;
Debuit illius misereri: ignoscere nobis.
Affer opem; merſæque precor feritate paterna
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipsa licebit,
Hunc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex:
Concussitque suis omnes assensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen, ipse natantis
Pectora tangebam trepido salientia motu:
Dumque ea contrecto, totum durescere sensi

Corpus;

Corpus; & inducta condi præcordia terra
Dum loquor; amplexa est artus nova terra natantes
Et gravis increvit mutatis insula membris.
7. Amnis ab his tacuit, factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentes, utque Deorum
Spretor erat, mentisque ferox Ixione natus,
Ficta refers, nimiumque putas Acheloë potentes,
Esse Deos, dixit, si dant, adimuntque figuras.
Obstupuêre omnes, nec talia dicta probarunt;
Ante omnesque Lelex, animo maturus & ævo;
Sic ait: Immensa est, finemque potentia cœli
Non habet: & quidquid Superi voluere, peractum est
Quoque minus dubites; tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipse locum vidi, nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum; tellus habitabilis olim;
Nunc celebres mergis fulicisque palustribus undæ,
Jupiter huc, specie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiêre; locum, requiemque potentes:
Mille domos clausêre seræ: tamen una recepit;
Parva quidem stipulis, & canna tecta palustri;
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon.
Illa sunt annis juncti juvenilibus, illa
Consenuêre casa: paupertatemque fatendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert, dominos illic, famulosne requiras;
Tota domus, duo sunt: iidem parentque, jubentque
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigêre Penates;
Summissoque humiles intrarunt vertice postes;
Membra senex posito jussit relevare sedili;
Quo super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit; & ignes
Suscitat hesternos; foliisque & cortice sicco

Nutrit;

Nutrit; & ad flammas anima producit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, parvoque admovit aëno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto,
Truncat olus foliis. Furca levat inde bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno:
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas:
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo ſuſpenſus ab anſa:
Is tepidis impletur aquis; artuſque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impoſitus lecto, ſponda, pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant, quas non niſi tempore feſto
Sternere conſuerant: ſed & hæc viliſque vetuſque
Veſtis erat; lecto tamen haud indigna ſaligno.
Accubuêre Dei: menſam ſuccincta tremenſque
Ponit anus: menſæ ſed erat pes tertius impar,
Teſta parem fecit quæ poſtquam ſubdita clivum
Suſtulit; æquatam mentæ terſêre virentes.
Ponitur hic bicolor ſinceræ bacca Minervæ.
Conditaque in liquidâ corna autumnalia fæce,
Intubaque, & radix, & lactis maſſa coacti,
Ovaque, non acri leviter verſata favilla;
Omnia fictilibus. Poſt hæc cælatus eodem
Siſtitur argento crater. Fabricataque fago
Pocula, qua cava ſunt flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt: epulaſque foci misêre calentes,
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ:
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hîc nux, hîc miſta eſt rugoſis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia malo caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus eſt. Super omnia vultus

Acceſsêre

Acceſsêre boni, nec inops, pauperque voluntas!
Interea, toties hauſtum cratera, repleri
Sponte ſua, per ſeque vident ſuccreſcere vina;
Attoniti novitate pavent, manibuſque ſupinis
Concipiunt Bauciſque preces, timiduſque Philemon:
Et veniam dapibus, nulliſque paratibus orant.
Unicus anſer erat; minimæ cuſtodia villæ:
Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant;
Ille, celer penna, tardos ætate fatigat;
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuêre necari;
Diique ſumus, meritaſque luet vicinia pœnas
Impia dixerunt. Vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modo veſtra relinquite tecta;
Ac noſtros comitate gradus: & in ardua montis
Ite ſimul. Parent; & Dis præeuntibus, ambo
Membra levant baculis, tardique ſenilibus annis
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexêre oculos, & merſa palude
Cætera proſpiciunt: tantum ſua tecta manere.
8. 9. Dumque ea mirantur; dum deflent fata ſuorum:
Illa vetus, dominis etiam caſa parva duobus;
Vertitur in templum, furcas ſubiêre columnæ:
Stramina flaveſcunt, auratæque tecta videntur,
Cælataque fores, adopertaque marmore tellus.
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juſte ſenex, & fœmina conjuge juſto
Digna, quod optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Judicium ſuperis aperit commune Philemon:
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus: & quoniam concordes egimus annos:
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Buſta meæ videam: neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur; templi tutela fuêre;

Donec

Donec vita data eſt. Annis ævoque ſoluti;
Ante gradus ſacros cum ſtarent forte, locique
Narrarent caſus; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper geminos creſcente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta, valeque
O conjux dixêre ſimul: ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani (neque erat cur fallere vellent)
Narravêre ſenes. Equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos: ponenſque recentia, dixi,
Cura Deûm Dî ſint, & qui coluêre, colantur.

10. Deſierat: cunctoſque & res, & moverat auctor;
Theſea præcipue; quem facta audire volentem
Mira Deûm, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortiſſime, quorum
Forma ſemel mota eſt, & in hoc renovamine manſit.
Sunt, quibus in plures jus eſt tranſire figuras:
Ut tibi complexi terram maris incola, Proteu,
Nam modo te juvenem, modo te videre leonem.
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigiſſe timerent,
Anguis eras: modo te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.

11. Nec minus Autolyci conjux Eriſichthone nata
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Divûm
Sperneret; & nullos aris adoleret odores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus;
Una nemus, vitæ mediam, memoreſque tabellæ,
Sertaque cingebant; voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxêre choreas:

Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum: menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat. Nec non & cætera tanto
Sylva ſub hac omnis, quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illa.
Abſtinuit; famuloſque jubet ſuccidere ſacrum
Robur. Et ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta ſceleratus verba ſecuri:
Non dilecta Deæ ſolum, ſed & ipſa, licebit,
Sit Dea, jam tangit frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpêre: ac longi ſudore madeſcere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit diſcuſſus ſanguine cortex
Quam ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profuſus.
Obſtupuêre omnes: aliquiſque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamque inhibere bipennim.
Aſpicit hunc, Mentiſque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput, repetitaque robora cædit.
Editus è medio ſonus eſt cum robore talis,
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno,
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens; noſtri ſolatia leti.
Proſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere ſylvam.
Attonitæ Dryades damno nemoriſque ſuoque,
Omnes germanæ, Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt; pœnamque Eriſichthonis orant.
Annuit his. Capitiſque ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros:

Moli-

Moliturque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis;
Peſtifera lacerare Fame: quæ quatenus ipſi
Non adeunda Deæ (neque enim Cereremque Famem-
que (que
Fata coïre ſinunt) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis:
Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus;
Frigus iners illic habitant Pallorque Tremorque,
Et jejuna Fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube. Nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat; accipe currus:
Accipe quos frænis alte moderere dracones.
Et dedit. Illa dato ſubvecta per aëra curru,
Devenit in Scythiam, rigidique cacumine montis,
(Caucaſon appellant) ſerpentum colla levavit:
Quæſitamque Famem lapidoſo vidit in agro;
Unguibus, & raris vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu. Scabræ rubigine fauces,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis:
Ventris erat pro ventre locus. Pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
Orbis, & immodica prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit (neque enim eſt accedere juxta
Auſa) refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longe, quamquam modo venerat
(illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem; retroque dracones
Egit in Æmoniam verſis ſublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria ſemper

Illius eſt operi) peragit ; perque aëra vecta,
Ad juſſam delata domum eſt : & protinus intrat
Sacrilegi thalamos. Altoque ſopore ſolutum
(Noctis erat tempus) geminis amplectitur alis :
Seque viro inſpirat ; fauceſque, & pectus, & ora
Afflat : & in vacuis peragit jejunia venis.
Functaque mandato fœcundum deſerit orbem :
Inque domos inopes aſſueta revertitur antra.
Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni :
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat ;
Exercetque cibo deluſum guttur inani :
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut vero eſt expulſa quies ; furit ardor edendi :
Perque avidas fauces, immenſaque viſcera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit ; & appoſitis queritur jejunia menſis :
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit uni.
Pluſque ſitit, quo plura ſuam dimittit in alvum.
Utque fretum recipit de tota flumina terra ;
Nec ſatiatur aquis ; peregrinoſque ebibit amnes ;
Utque rapax ignis non unquam alimenta recuſat ;
Innumeraſque trabes cremat ; & quo copia major
Eſt data, plura petit. Turbaque voracior ipſa :
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſſa cibi : ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris
Attenuarat opes. Sed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames : implacataque vigebat
Flamma gulæ. Tandem, de miſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente. (cuſat :
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa re-
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,

Eripe

Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat.
Qui prece non ſpreta, quamvis ea viſa ſequenti
Eſſet hero; formamque novat; vultumque virilem
Induit, & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O qui pendentia parvo
Aera cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos;
Quæ modo cum vili turbatis veſte capillis
Littore in hoc ſteterat (nam ſtantem littore vidi)
Dic ubi ſit. Neque enim veſtigia longius exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſenſit: & à ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem:
Quiſquis es, ignoſcas, in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, ſtudioque operatus inhæſi.
Quoque minus dubites, ſic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in iſto,
(Me tamen excepto) nec fœmina conſtitit ulla.
Credidit; & verſo dominus pede preſſit arenam:
Eluſuſque abiit. Illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam transformia corpora ſenſit;
Sæpe pater dominis Tripoëida tradit. At illa
Nunc equa, nunc ales, modo bos, modo cervus abibat:
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſtquam conſumpſerat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, ô juvenes, numero infinita poteſtas.
Nam modo qui nunc ſum videor: modo flector in an-
Armenti modo dux vires in cornua ſumo: (guem:
Cornua dum potui, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. Gemitus ſunt verba ſecuti.

METAMORPHOSEON LIB. IX.

1. QUæ gemitus, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſſa rogat frontis: cum ſic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitis arundine crines:
Triſte petis munus: quis enim ſua prœlia victus
Commemorare velit? Referam tamen ordine; nec tam
Turpe fuit vinci; quam contendiſſe decorum:
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides. Alii ceſsère duobus.
Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus.) Dominum me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantum ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit: & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmena matre creatum;
Jupiter aut falſus pater eſt: aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis, elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem, jamdudum lumine torvo
Spectat; & accenſæ non fortiter imperat iræ:
Verbaque tot reddit, Melior mihi dextera lingua,
Dummodo pugnando ſuperem; tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. Puduit modo magna locutum
Cedere.

Cedere. Rejeci viridem de corpore veſtem ;
Brachiaque oppoſui : tenuique à pectore varas
In ſtatione manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ.
Et modo cervicem, modo crura micantia captat ;
Aut captare putes : omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas, fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant : manet illa ; ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum : rurſuſque ad bella coïmus ;
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere : eratque
Cum pede pes junctus. Totoque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortis vidi concurrere tauros
Cum precium pugnæ toto nitidiſſima ſaltu
Expetitur conjux. Spectant armenta, paventque ;
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides à ſe mea pectora, quarto
Excutit amplexus ; adductaque brachia ſolvit.
Impulſumque manu (certum mihi vera fateri)
Protinus avertit : tergoque oneroſus inhæſit.
Si qua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen inſerui ſudore fluentia multo
Brachia ; vix ſolvi duros à corpore nexus.
Inſtat anhelanti, prohibetque reſumere vires :
Et cervice mea potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt ; & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui poſtquam flexos ſinuavi corpus in orbes ;
Cumque fero movi linguam ſtridore biſulcam ;
Riſit, & illudens noſtras Tirynthius artes ;

Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: & ut vincas alios, Acheloë, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa; nec ullum
De comitum numero caput eſt impune reciſum:
Quin gemino cervix hærede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis è cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui: domitamque peremi.
Quid fore te credas, falſum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ſeu guttura forcipe preſſus,
Pollicibuſque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto, reſtabat tertia tauri
Forma trucis. Tauro mutatus membra rebello.
Induit ille toris à læva parte lacertos,
Admiſſumque trahens ſequitur; depreſſaque dura
Cornua fugit humo; meque alta ſternit arena.
Nec ſatis hoc fuerat: rigidum ſera dextera cornu
Dum tenet, infregit: truncaque à fronte revellit.
Naïdes hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt, diveſque meo bona copia cornu eſt.
Dixerat; at Nymphe ritu ſuccincta Dianæ
Una miniſtrarum fuſis utrimque capillis
Inceſſit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas, felicia poma, ſecundas.
Lux ſubit: & primo feriente cacumina ſole,
Diſcedunt juvenes. Neque enim dum flumina pacem,
Et placidos habeant lapſus, motæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ. Vultus Achelous agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris;
Cætera ſoſpes erat. Capitis quoque, fronde ſaligna,
Aut ſuper impoſita celatur arundine damnum.
2. At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdi-

Perdiderat, volucri trajectum terga sagitta.
Namque nova repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberior solito, nimbisque hyemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum pro se, curam de conjuge agentem,
Nessus adit, membrisque valens, scitusque vadorum,
Officioque meo ripa sistetur in illa
Hæc, ait, Alcide: tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipsumque timentem.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
Mox ut erat pharetraque gravis, spolioque leonis,
(Nam clavam, & curvos trans ripam miserat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat. Nec qua sit clementissimus amnis
Quærit. & obsequio deferri spernit aquarum.
Jamque tenens ripam, missos cum tolleret arcus;
Conjugis agnovit vocem: Nessoque paranti
Fallere depositum, Quod te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente rapit? tibi Nesse biformis
Dicimus, exaudi, nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit; at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies; quamvis ope fidis equina.
Vulnere, non pedibus te consequar. Ultima dicta
Re probat: & missa fugientia terga sagitta
Trajicit. Exstabat ferrum de pectore aduncum.
Quod simul evulsum est: sanguis per utrumque fo-
(ramen
Emicuit, mistus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus. Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ; velut irritamen amoris.
3. Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.

Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Jovi, cum fama loquax præcessit ad aures
Deïanira tuas, quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minima sua per mendacia crescit.
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans: Veneriſque novæ perterrita fama.
Indulsit primo lacrymis: flendoque dolorem
Diffudit miseranda suum. Mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? Pellex lacrymis lætabitur istis:
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidque no-
(vandum est,
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, morerne?
Excedam tectis, an, si nihil amplius, obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memor esse sororem,
Forte paro facinus; quantumque injuria possit,
Fœmineusque dolor, jugulata pellice testor?
In cursus animus varios abit. Omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere; quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lychæ, quid tradat nescia, luctus
Ipsa suos tradit: blandisque miserrima verbis
Dona det illa viro, mandat. Capit inscius heros,
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis, & verba precantia, flammis;
Vinaque marmoreas patera fundebat in aras.
Incaluit vis illa mali: resolutaque flammis
Herculeos abiit late diffusa per artus.
Dum potuit, solita gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam patientia, reppulit aras:
Implevitque suis nemorosum vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur scindere vestem.
Qua trahitur, trahit illa cutem. Fœdumque relatu,
Aut hæret membris frustra tentata revelli;
Et laceros artus, & grandia detegit ossa.

Ipse

Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit, coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt. Sorbent avidæ præcordia flammæ:
Cœruleuſque fluit toto de corpore ſudor
Ambuſtique ſonant nervi. Cœcaque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia paſcere noſtris,
Paſcere, & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto:
Corque ferum ſatia. Vel ſi miſerandus & hoſti;
(Hoſtis enim tibi ſum) diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, auſer.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare, dona noverſcam.

Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex; nec forma triplex tua, Cerbere movit?
Voſne manus validi preſſiſtis cornua tauri?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus? veſtra virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone?
Nec mihi Centauri potuêre reſiſtere, nec mî
Arcadiæ vaſtator aper? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminaſque reſumere viros?
Quid? cum Thracas equos humano ſanguine pingues,
Plenaque corpóribus laceris præſepia vidi,
Viſaque dejeci, dominumque ipſoſque peremi?
His eliſa jacet mòles Nemeæa lacertis,
[His jacet horrendum Tiberino gurgite monſtrum]
Hac cœlum cervice tuli? deſeſſa jubendo
Sæva Jovis conjux, ego ſum indeſeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt, cui nec virtuti reſiſti,
Nec telis, armiſve poteſt. Pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omneis paſcitur artus;

At valet Euryſtheus ; & ſunt qui credere poſſint
Eſſe Deos ? dixit, perque altum ſaucius Oeten
Haud aliter graditur, quam ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe frementem
Sæpe retentantem totas infringere veſtes ;
Sternentemque trabes ; iraſcentemque videres
Montibus aut patrio tendentem brachia cælo.
Ecce Lychan trepidum, & latitantem rupe cavata
Aſpicit : utque dolor rabiem collegerat omnem ;
Tune, Lychia, dixit, feralia dona dediſti ?
Tune meæ necis auctor eris ? tremit ille, paveſque
Pallidus ; & timide verba excuſantia dicit.
Dicentem, genibuſque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides ; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortius, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis ;
Inde nives fieri, nivibus quoque mole rotatis
Attringi, & ſpiſſa glomerari grandine corpus ;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quicquam humoris ha-
(bentem,
In rigidos verſum ſilices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco ſcopulus brevit emicat alte
Gurgite, & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem quaſi ſenſurum nautæ calcare verentur :
Appellantque Lychan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæſis, quas ardua geſſerat Oete,
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pœante ſatum : quo flamma miniſtro
Subdita, dumque avidis comprenditur ignibus agger;
Congeriem ſylvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis : & impoſita clavæ cervice recumbis.

Haud

Haud alio vultu, quam ſi conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
4. Jamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat;
Securoſque artus, contemptoremque petebat,
Flamma ſuum. Timuêre Dei pro vindice terræ.
Quos ita (ſenſit enim) læto Saturnius ore
Jupiter alloquitur: noſtra eſt, timor iſte, voluptas
O ſuperi; totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque:
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam quanquam ipſius datis hoc immanibus actis;
Obligor ipſe tamen: ſed enim ne pectora vano
Fida metu paveant, Oetæas ſpernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes:
Nec niſi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet. Æternum eſt à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullaque domabile flamma:
Idque ego defunctum terra, cœleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Dîs fore confido. Si quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit; data præmia nollet:
Sed meruiſſe dare ſciet; invituſque probabit.
Aſſenſêre Dei. Conjux quoque regia viſa eſt
Cætera non duro. Duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea quodcunque fuit populabile flammæ
Mulciber obſtulerat; nec cognoſcenda remanſit
Herculis effigies, nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſita cum pelle ſenecta,
Luxuriare ſolet; ſquamaque nitere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus;
Parte ſui meliore viget, majorque videri
Cœpit; & auguſta fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,

Qua-

Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
5. Senſit Atlas pondus. Neque adhuc Stheneleïus
(iras
Solverat Euryſtheus; odiumque in prole paternum
Exercebat atrox. At longis anxia curis
Argolis Alcmene queſtus ubi ponat aniles;
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque, animoque receperat Hyllus:
Impleratque uterum generoſo germine; cum ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem:
Corripiantque moras tunc, cum matura vocabis
Præpoſitam tumidis parientibus Ilithyam;
Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cum jam natalis adeſſet.
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum;
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. Nec jam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſque eſt meminiſſe
(doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſque ad cœlum brachia, magno
Lucinam menſura pares clamore vocaram.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni mallet iniquæ.
Utque meos audit gemitus; ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextroque a poplite lævum
Preſſa genu. Digitis inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus. Tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi, cupioque mori; moturaque duros
Verba queror ſilices. Matres Cadmeïdes adſunt:
Votaque

Votaque ſuſcipiunt, exhortanturque dolentem.
Una miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis;
Officiis dilecta ſuis. Ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Sæpe fores; divam reſidentem vidit in ara,
Brachiaque in genibus, digitis connexa, tenentem:
Et, Quæcunque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene: potiturque puerpera voto.
Exſiluit, junctaſque manus patefacta remiſit
Diva potens uteri. Vinclis levor ipſa remiſſis.
6. Numine decepto riſiſſe Galanthida fama eſt,
Ridentem, prenſamque ipſis Dea ſæva capillis
Traxit, & è terra corpus relevare parantem
Arcuit, inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſere ſuum, forma eſt diverſa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore;
Ore parit, noſtraſque domos, ut & ante. frequentat.
7. Dixit: & admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit. Quam ſic nurus eſt affata loquentem:
Te tamen, ô genitrix, alienæ à ſanguine veſtro
Rapta movet facies. Quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymæque dolorque
Impediunt, probibentque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima forma
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem;
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon: & habetur conjuge felix.
Eſt lacus acclivis devexo margine, formam
Littoris effic ens: ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia quoque
Indignêre magis, Nymphis latura coronas.
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus: tepedique ope lactis alebat.

Haud

Haud procul à ſtagno Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerant hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret flores: & idem factura videbar;
Namque aderam, vidi guttas è flore cruentas
Decidere; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes.
Lotos in hanc Nymphe, fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.

8. Neſcierat ſoror hoc; quæ cum perterrita retro
Iret; & oratis vellet diſcedere Nymphis;
Hæſerunt radice pedes, convellere pugnat:
Nec quicquam, niſi ſumma, movet; ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit; conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit: frondes caput omne tene-
(bant.
At puer Amphyſos (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſentit.
Ubera; nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis; opemque,
Non poteram tibi ferre ſoror; quantumque valebam
Creſcentem truncum, ramoſque amplexa, morabar:
Et (fateor) volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus, adſunt:
Et quærunt Dryopen; Dryopen quærentibus illis
Oſtendi Loton. Tepido dant oſcula ligno:
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil, niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. Lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant foliis: ac dum licet oraque præſtant
Vocis iter; tales effundit in aëra queſtus;
Siqua fides miſeris, hoc me per numina juro
Non meruiſſe nefas. Patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ; ſi mentior, arida perdam,

Quas

Quas habeo, frondes: & cæsa securibus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis:
Et data nutrici: nostraque sub arbore sæpe
Lac facitote bibat; nostraque sub arbore ludat.
Cumque loqui poterit; matrem facitote salutet:
Et tristis dicat, Latet hoc in stipite mater.
Stagna tamen timeat; nec carpat ab arbore flores;
Et frutices omnes corpus putet esse Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque;
Quod si qua est pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morsu frondes defendite nostras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non est;
Erigite huc artus, & ad oscula nostra venite,
Dum tangi possunt: parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo. Nam jam per candida mollis
Colla liber serpit: summoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus. Sine munere vestro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul esse: diuque
Corpore mutato rami caluêre recentes.

9. Dumque refert Iole factum miserabile, dumque
Eurytidos lacrymas admoto pollice siccat
Alcmene; (flet & ipsa tamen) compescuit omnem
Res nova tristitiam. Nam limine constitit alto
Pæne puer, dubiaque tegens lanugine malas
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

10. Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe;
Victa viri precibus. Quæ cum jurare pararet
Dona tributuram post hunc se talia nulli;
Non est passa Themis. Nam jam discordia Thebæ
Bella movent, dixit: Capaneusque nisi ab Jove vinci
Haud poterit. Flebuntque pares in vulnera fratres:
Subductaque suos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates: ultrusque parente parentem
Natus, erit facto pius & sceleratus eodem:

At-

Attonituſque malis, exul mentiſque domuſque,
Vultibus Eumenidum, matriſque agitabitur umbris
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phegeïus hauſerit enſis.
Tum demum magno petet hoc Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë; natis infantibus annos
Addat: neve necem ſinat eſſe ultoris inultam.
Jupiter his motus, privignæ vota nuruſque
Præcipiet: facietque viros impubibus annis.
11. Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis: vario Superi ſermone fremebant:
Et cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis
Iaſiona Ceres: repetitam Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos
Cui ſtudeat Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Jupiter ora
Solvit: &, O noſtri ſi qua eſt reverentia, dixit,
Quo ruitis? tantumne aliquis ſibi poſſe videtur.
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos
Quos egit, rediit: fatis juveneſcere debent
Callirhoë geniti; non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quoque hoc animo meliore feratis;
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem;
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni:
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo, qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur; nec, quo prius, ordine regnat.
Dicta Jovis movere Deos; nec ſuſtinet ullus,
Cum videant feſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes,
Tunc erat invalidus; Deionidenque juventæ
Robore

Robore Mileton, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit ; credenſque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere Penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tua ; celerique carina,
Ægæas metiris aquas ; & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, poſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,
Cognita Cyanee, præſtanti corpore Nymphe,
Byblida cum Cauno prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ :
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non ſoror, ut fratrem, nec qua debebat, amavit.
Illa quidem primo nullos intelligit ignes :
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat,
Quod ſua fraterno circundet brachia collo :
Mendacique diu pietatis fallitur umbra.
Paulatim declinat amor ; viſuraque fratrem
Cultra venit ; nimiumque cupit formoſa videri.
Et ſi qua eſt illic formoſior ; invidet illi.
Sed nondum manifeſta ſibi : nullumque ſub illo
Igne facit votum ; veruntamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat : jam nomina ſanguinis odit.
Byblida jam mavult, quam ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcœnas animo dimittere non eſt
Auſa ſuo vigilans : placida reſoluta quiete
Sæpe videt quod amat, viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus ; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit ; ſilet illa diu, repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem ; dubiaque ita mente profatur ;
Me miſeram, tacitæ quid vult ſibi noctis imago ?
Quam nolim rara ſit: Cur hæc ego ſomnia vidi ?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis :
Et placet, & poſſum, ſi non ſit frater, amare :
Et me dignus erat. Verum nocet eſſe ſororem.

Dum modo tale nihil vigilans committere tentem ;
Sæpe licet ſimili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno : nec abeſt imitata voluptas.
Pro Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli ! quam me manifeſta libido
Contigit ! ut jacui totis reſoluta medullis !
Ut meminiſſe juvat ! quamvis brevis illa voluptas,
Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O ego, ſi liceat mutato nomine jungi.
Quam bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti
Quam bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti
Omnia, Di facerent, eſſent communia nobis ;
Præter avos. Tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem.
At mihi, quæ male ſum, quos tu ſortita parentes,
Nil niſi frater eras. Quod obeſt, id habebimus unum
Quid mihi ſignificat ergo mea viſa ? quod autem
Somnia pondus habent ? an habent & ſomnia pondus
Di melius ! Di, nempe, ſuas habuêre ſorores.
Sic Saturnus Opim junctam ſibi ſanguine duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura. Quid ad cœleſtia ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento ?
Aut noſtro veritus de corde fugabitur ardor :
Aut, hoc ſi nequeo, peream precor ante ; toroque
Mortua componar : poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi : ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre ſororum.
Unde ſed hos novi ? cur hæc exempla paravi ?
Quo feror ? obſcœnæ procul hinc diſcedite flammæ
Nec, niſi qua fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore ;
Forſitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem.

Ipſa petam? poteriſne loqui? poteriſne fateri?
Coget amor; potero. vel ſi pudor ora tenebit;
Littera celatos arcana ſatebitur ignes.
Hæc placet: hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur; cubitoque innixa ſiniſtro,
Viderit: inſanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum: vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat; ſcribit, damnatque tabellas;
Et notat, & delet; mutat, culpatque, probatque.
Inque vicem ſumptas ponit; poſitaſque reſumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Diſplicet. In vultu eſt audacia miſta pudori.
Scripta ſoror fuerat: viſum delere ſororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris:
Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah, pudet edere nomen:
Et, ſi quid cupiam; quæris, ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quam ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & cultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſſa ſuſpiria mota latenti,
Et crebri amplexus, & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam;
Quamvis intus erat furor igneus; omnia feci,
(Sunt mihi Di teſtes) ut tandem ſanior eſſem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quam ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur:

Sed

Sed quæ, cum tibi ſic junctiſſima, junctior eſſe
Expetit; & vinculo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint, & quid liceatque, nefaſque
Faſque ſit, inquirant: legumque examina ſervent.
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris:
Quid liceat, neſcimus adhuc. Et cuncta licere
Credimus: & ſequimur magnorum exempla Deorum
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient: tantum abſit cauſſa timendi
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi:
Et damus amplexus; & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt quod deſit? miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, niſi cogeret ultimus ardor:
Neve merere, meo ſubſcribi cauſa ſepulcro,
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummoque in margine verſus adhæſit
Protinus impreſſa ſignat ſua crimina gemma:
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit,
Et pavidum blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro
Dixit, & adjecit longo poſt tempore, fratri.
Cum daret; elapſæ manibus cecidêre tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen. Apta miniſter
Tempora nactus adit; traditque latentia verba.
Attonitus ſubita juvenis Mæandrius ira.
Projicit acceptas lecta ſibi parte tabellas,
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: quod ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum; pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles audita, Bybli, repulſa;
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit; pariter rediere furores:

Linguaque vix tales icto dedit aëre voces:
Et merito. Quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid? quæ celanda fuerunt,
Tam cito commisi properatis verba tabellis?
Ante erat ambiguis animi sententia dictis
Prætentanda mihi, ne non sequeretur euntem,
Parte aliqua veli, qualis foret aura, notasse
Debueram; tutoque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in scopulos igitur, submersaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recursus.
Quid quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo; tunc cum mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit spes nostras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? Deus ipse monebat:
Signaque certa dabat, si non male sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram; præsensque meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quam quæ cepêre tabellæ,
Invito potui circumdare brachia collo:
Amplectique pedes, affusaque poscere vitam.
Et, si rejicerer, potui moritura videri;
Omnia feciſſem. Quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia mentem.
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri.
Non adiit apte, non legit idonea, credo,
Tempora; nec petiit horamque animumque va-
cantem.
Hæc nocuère mihi. Neque enim de tigride natus,
Nec rigidas silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur. Repetendus erit: nec tædia cœpti
Ulla mei capiam; dum spiritus iste manebit.

Nam

Nam primum (ſi facta mihi revocare liceret)
Non cœpiſſe fuit; cœpta expugnare, ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt (ut jam mea vota relinquam)
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum,
Et quia deſierim, leviter voluiſſe videbor:
Aut etiam tentaſſe illum, inſidiiſque petiſſe.
Vel certe non hoc, qui plurimus urit & uſſit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commiſiſſe nefandum.
Et ſcripſi, & petii. Temeraria noſtra voluptas.
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
Dixit: & (incertæ tanta eſt diſcordia mentis.)
Cum pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit, & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt; patriam fugit ille, nefaſque,
Inque peregrina ponit nova mœnia terra.
Tum vero mœſtam tota Miletida mente
Defeciſſe ferunt. Tum vero à pectore veſtem
Diripuit, planxitque ſuos furibunda lacertos.
Jamque palam eſt demens, inconceſſamque fatetur
Spem Veneris. Sine qua patriam, inviſoſque penates
Deſerit; & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ proles Semeleïa thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubaſides vidêre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugum, mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt ſylvæ, cum tu laſſata ſequendo
Procidis: & dura poſitis tellure capillis,
Bybli, jaces; frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe illa Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis

Tollere conantur ; ſæpe ut moderetur amori
Præcipiunt ; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet ; virideſque ſuis terit unguibus herbas
Byblis: & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quæ nunquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt : quid enim dare majus habebant ?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravida manat tellure bitumen ;
Utve ſub adventum ſpirantis lene Favoni
Sole remolleſcit, quæ frigore conſtitit unda ;
Sic lacrymis conſumpta ſuis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ ; nigraque ſub ilice manat.

12. Fama novi centum Cretæas forſitan urbes
Impleſſet monſtri ; ſi non miracula nuper
Iphide mutata Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnoſſiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus, ignotum nomine Ligdum ;
Ingenua de plebe virum ; nec cenſus in illo
Nobilitate ſua major : ſed vita, fideſque
Inculpata fuit. Gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit ; cum jam prope partus adeſſet :
Quæ voveam duo ſunt, minimo ut relevere labore :
Utque marem parias. Oneroſior altera ſors eſt.
Et vires natura negat. Quod abominor ergo,
Edita forte tuo fuerit ſi fœmina partu ;
(Invitus mando pietas ignoſce) necetur.
Dixerat ; & lacrymis vultum lavêre profuſis,
Tam qui mandabat, quam cui mandata dabantur.
Sed tamen uſque ſuum vanis Telethuſa maritum
Sollicitat precibus ; ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia. Jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem ;
Cum medio noctis ſpatio ſub imagine ſomni
Inachis ante torum, pompa comitata ſacrorum,

Aut ſtetit; aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus, cum qua latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variuſque coloribus Apis,
Quique premit vocem, digitoque ſilentia ſuadet.
Siſtraque erant, nunquamque ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Tum, velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem
Sic affata Dea eſt: Pars ô Telethuſa mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti:
Nec dubita, cum te partu Lucina levarit,
Tollere quicquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero, nec te coluiſſe quereris
Ingratum numen. Monuit: thalamoque receſſit.
Læta toro ſurgit, puraſque ad ſidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rara ſint ſua viſa precatur.
Ut dolor increvit; ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro fœmina patri;
Juſſit ali mater puerum mentita, fidemque
Res habuit: neque erat facti niſi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum.
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo,
Indeprenſa pia mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam, ſive puellæ
Sive dares puero; fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus;
Cum pater Iphi tibi flavam deſpondet Ianthen:
Inter Phœſtiadas quæ laudatiſſima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſte.
Par ætas, par forma fuit: primaſque magiſtris
Accepêre artes elementa ætatis ab iſdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus. Et æquum
Vulnus utrique tulit. Sed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactæque exſpectant tempora tædæ;

Quam-

Quamque virum putat esse, suum fore credit Ianthe:
Iphis amat, qua posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrymas, Quis me manet exitus? inquit:
Cognita quam nulli, quam prodigiosa, novæque
Cura tenet Veneris. Si Di mihi parcere vellent;
Perdere debuerant: Si non & perdere vellent;
Naturale malum saltem, de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum,
Urit oves aries, sequitur sua fœmina cervum.
Sic & aves coëunt: interque animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat; taurum dilexit filia Solis:
Fœmina nempe marem. Meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis & imagine vaccæ
Passa bovem est: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet è toto sollertia confluat orbe,
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas, teque ipsa recolligis, Iphi,
Consiliique inopes & stultos excutis ignes?
Quid sis nata vide. Nisi te quoque decipis ipsam:
Et pete quod fas est, & ama, quod fœmina debes.
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amorem,
Hanc tibi res adimit: non te custodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura magistri,
Non patris asperitas: non se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Esse potes felix, ut Dique hominesque laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dique mihi faciles, quidquid valuêre, dederunt.
Quodque ego, vult genitor, vult ipsa socerque futurus:

At non vult Natura; potentior omnibus istis:
Quæ mihi sola nocet. Venit ecce optabile tempus;
Luxque jugalis adest. Et jam mea fiet Ianthe;
Nec mihi continget. Mediis sitiemus in undis.
Pronuba quid Juno? Quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra; quibus qui ducat abest, ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem. Nec lenius altera virgo
Æstuat, utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens, modo tempora (differt:
Nunc ficto languore, moram trahit. Omnia sæpe,
Visaque caussatur. Sed jam consumpserat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Institerant. Unusque dies restabat. At illa
Crinalem capiti vittam natæque sibique
Detrahit: & passis aram complexa capillis;
Isi, Parætonium, Mareoticaque arva, Pharonque
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum;
Fer, pecor (inquit) opem: nostroque medere timori.
Te Dea, te quondam, tuaque hæc insignia vidi;
Cunctaque cognovi; comitesque, faces que, sonumque
Sistrorum: memorique animo tua jussa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipsa:
Consilium, monitumque tuum est; miserere duarum.
Auxilioque juva. Lacrymæ sunt verba secutæ.
Visa Dea est movisse suas (& moverat) aras.
Et templi tremuêre fores. Imitataque Lunam
Cornua fulserunt; crepuitque sonabile sistrum.
Non secura quidem, fausto tamen omine læta
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quam solita est majore gradu; nec candor in ore
Permanet; & vires augentur; & acrior ipse est
Vultus; & incomptis brevior mensura capillis.
Plusque vigoris adest, habuit quam fœmina. Nam quæ
Fœmina nuper eras, puer es. Date munera templis,
Nec

Nec timida gaudete fide. Dant munera templis.
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Dona puer solvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Postera lux radiis latum patefecerat orbem;
Cum Venus, & Juno, socioſque Hymenæus, ad ignes
Conveniunt: potiturque sua puer Iphis Ianthe.

METAMORPHOSEON LIB. X.

1. INde per immensum croceo velatus amictu.
Aëra digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit: & orphea nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: sed nec sollemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoso stridula fumo
Usque fuit: nulloſque invenit motibus ignes.
Exitus auspicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur;
Occidit in talum serpentis dente recepto.
Quam satis ad superas postquam Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras;
Ad Styga Tænaria est ausus descendere porta:
Perque leves populos simulacraque tuncta sepulcris
Persephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum pulsisque ad carmina nervis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem recidimus quicquid mortale creamur;
Si licet, & falsi positis ambagibus oris
Vera loqui sinitis, non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi; vel ut, villoſa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causſa viæ conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit; crescentesque abstulit annos,
Posse pati volui: nec me tentasse negabo.

Vicit Amor. Supera Deus hic bene notus in ora eſt.
An ſit & hic, dubito: ſed & hic tamen auguror eſſe;
Famaque ſi veterem non eſt mentita rapinam,
Vos quoque junxit Amor. Per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique ſilentia regni,
Eurydices oro properata retexite fila.
Omnia debemur vobis: paulumque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad imam.
Tendimus huc omnes: hæc eſt domus ultima. Voſque
Humani generis longiſſima regna tenetis.
Hæc quoque cum juſtos matura peregerit annos;
Juris erit veſtri: pro munere poſcimus uſum.
Quod ſi fata negant veniam pro conjuge, certum
Nolle redire mihi: leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervoſque ad verba moventem,
Exſangues flebant animæ. Nec Tantalus undam
Captavit refugam: ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec volucres carpſere jecur: urniſque vacarunt
Belides: inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primum lacrymis victarum carmine, fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas: nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter: & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul, & legem Rhodopeïus accipit heros;
Ne flectat retro ſua lumina; donec Avernas
Exierit valles, aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per muta ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca.
Nec procul abfuerunt telluris margine ſummæ:
Hic, ne deficeret, metuens, aviduſque videndi,
Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaque intendens, prendique & prendere certans,
Nil niſi cedentes infelix arripit auras.

Jamque iterum moriens, non eſt de conjuge quid-
(quam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit gemina nece conjugis Orpheus;
Quam tria qui timidus medio portante catenas
Colla canis vidit: quem non pavor ante reliquit,
Quam natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe crimen traxit; voluitque videri
Olenos eſſe nocens: tuque ò confiſa figuræ
Infelix Lethæa tuæ; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide,
Orantem, fruſtraque iterum tranſire volentem,
Portitor arcuerat. Septem tamen ille diebus,
Squallidus in ripa Cereris ſine munere ſedit
Cura dolorque animi, lacrymæque alimenta fuêre.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam (mum.
Se recipit Rhodopen pulſumque Aquilonibus Hæ-
Tertius æquoreis incluſum piſcibus annum
Finierat Titan. Omnemque refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem; ſeu quod male ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ador habebat
Jungere ſe vati: multæ doluêre repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam,
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

2. Collis erat, collemque ſuper planiſſima campi
Area: quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat. Qua poſtquam parte reſedit
Dis genitus vates, & fila ſonantia movit;
Umbra loco venit, non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,

Enodiſ-

Enodiſque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexipedes hederæ veniſtis, & una
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus; & lentæ victoris præmia palmæ:
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus;
Grata Deûm matri. Siquidem Cybeleïus Attys
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
3. Affuit huic turbæ metas imitata cupreſſus,
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus,
Namque ſacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla ſuper frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: parileſque ætate nitebant
Auribus è geminis, circum cava tempora, baccæ.
Iſque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi: tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo reſidens, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frænabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediuſque dies: ſoliſque vapore
Concava littorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſa poſuit ſua corpora terra

Cervus: & arborea ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: & ut ſævo morientem vulnere vidit;
Velle mori ſtatuit. Quæ non ſolatia Phœbus
Dixit? & ut leviter, pro materiaque doleret,
Admonuit. Gemit ille tamen: munuſque ſupremum
Hoc petit à Superis; ut tempore lugeat omni.
Jamque per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modo, qui nivea pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumptoque rigore
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit, triſtiſque Deus, Lugebere nobis,
Lugebiſque alios, aderiſque dolentibus, inquit.

4. Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumque ſedebat.
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos: hoc vocem carmine movit;
Ah Jove, Muſa parens, (cedunt Jovis omnia regno)
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta: prius cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyra: pueroſque canamus
Dilectos ſuperis; inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Jupiter eſſe
Quam quod erat, mallet. Nulla tamen alite verti
Dignatur; niſi quæ portet ſua fulmina terræ.
Nec mora; percuſſo mendacibus aëre pennis
Abripit Iliaden. Qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitaque Jovi nectar Junone miniſtrat.

5. Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in ætherePhœbus;
Triſtia ſi ſpatium ponendi fata dediſſent.

Qua

Qua licet, æternus tamen es: quotieſque repellit
Ver hiemen, piſcique aries ſuccedit aquoſo;
Tu toties oreris, vivoque in ceſpite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit: & orbis
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi;
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten; nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ:
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat;
Non tenuiſſe canes; non per juga montis iniqui
Ire comes: longaque alit aſſuetudine flammas.
Jamque fere medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrimque,
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci.
Quem prius aërias libratum Phæbus in auras
Miſit, & oppoſitas disjecit pondere nubes.
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus: & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actuſque cupidine luſus,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſum ſubjecit in aëra tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æque,
Quam puer, ipſe Deus: collapſoſque erigit artus:
Et modo te reſovet; modo triſtia vulnera ſiccat.
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes. Erat immedicabile vulnus.
Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, ſulvis hærentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant: ſpectentque cacumine terram,
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix, humeroque recumbit.
Laberis, Oebalide, prima fraudate juventa,
Phœbus ait, videoque tuum mea crimina vulnus.
Tu dolor es, facinuſque meum. Mea dextera leto

Inſcri-

Inſcribenda tuo eſt. Ego ſum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? niſi ſi luſiſſe, vocari
Culpa poteſt? niſi culpa poteſt, & amaſſe, vocari?
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere: ſed quoniam fatali lege tenemur;
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore,
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erat; quo ſe fortiſſimus heros
Abdat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui ſuſus humi ſignaverat herbam;
Deſinit eſſe cruor. Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia, ſi non
Purpureus color his, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt (is enim fuit auctor honoris)
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit: & ai ai
Flos habet inſcriptum: funeſtaque littera ducta eſt.
Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon. Honorque
Durat in hoc ævi: celebrandaque more priorum
Annua prælatæ redeunt Hyacinthia pompæ.

6. At ſi forte roges fœcundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propœtidas; abnuat æque
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu
Frons erat. Unde etiam nomen traxêre Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam ſi quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet; mactatos crederet illic
Lactantes vitulos, Amathuſiacaſque bidentes,
Hoſpes erat cæſus. Sacris offenſa nefandis
Ipſa ſuas urbes, Ophiuſiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed, quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exſilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel ſi quid medium, mortiſque, fugæque.

Idque

Idque quid eſſe poteſt, niſi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit. Et admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.
7. Sunt tamen obſcœnæ Venerem Propœtides au
Eſſe negare Deam: pro qua ſua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgaſſe feruntur.
Utque pudor ceſſit, ſanguiſque induruit oris;
In rigidum parvo ſilicem diſcrimine verſæ.
8. Quas quia Pygmalion ævum per crimen agen
Viderat, offenſus vitiis, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, ſine conjuge cælebs
Vivebat: thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mira feliciter arte
Sculpſit ebur; formamque dedit, qua fœmina naſci
Nulla poteſt: operiſque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies: quam vivere credas,
Et, ſi non obſtet reverentia velle moveri.
Ars adeo latet arte ſua. Miratur, & haurit
Pectore Pygmalion ſimulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an ſit
Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen eſſe fatetur:
Oſcula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos inſidere membris:
Et metuit, preſſos veniat ne livor in artus.
Et modo blanditias adhibet: modo grata puellis
Munera fert illi conchas, teretesque lapillos.
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque pictaſque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrymas. Ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas; dat longa monilia collo.
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent
Cuncta decent: nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis concha Sidonide tinctis:
Appellatque tori ſociam: acclinataque colla

Mol-

Mollibus in plumis, tanquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneris, tota celeberrima Cypro
Venerat. Et blandis inductæ cornibus aurum
Conciderant ictæ nivea cervice juvencæ;
Thuraque fumabant: cum munere functus ad aras
Conſtitit. Et timide, Si Dî dare cuncta poteſtis:
Sit conjux opto, non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, ſimilis mea, dixit, eburneæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis;
Vota quid illa velint: & amici numinis omen
Flamma ter accenſa eſt, apicemque per aëra duxit.
Ut rediit; ſimulacra ſuæ petit ille puellæ:
Incumbenſque toro dedit oſcula. Viſa tepere.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat.
Tentatum molleſcit ebur, poſitoque rigore
Subſedit, digitis ceditque: ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies; ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, & timide gaudet, fallique veretur;
Rurſus amans, rurſuſque manu ſua vota retractat.
Corpus erat, ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum vero Paphius pleniſſima concipit heros
Verba quibus Veneri grates agat: oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit. Dataque oſcula virgo
Senſit, & erubuit, timidumque ad lumina viſum
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt Dea; jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphon genuit, de quo tenet inſula nomen.

9. Editus hac ille eſt; qui, ſi ſine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam: procul hinc naræ, procul eſte parentes:
Aut mea ſi veſtras mulcebunt carmina mentes;
Deſit in hac mihi parte fides. Nec credite factum:
Vel ſi credetis, facti quoque credite pœnam.

Si tamen admiſſum ſinit hoc natura videri;
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis;
Quæ tantum genuere nefas. Sit dives amomo,
Cinnamaque, coſtumque ſuum, ſudataque ligno
Thura ferat, floreſque alios Panchaïa telſus;
Dum ferat & Myrrham. Tanti nova non fuit arbor.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha: faceſque ſuas à crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio rumidiſque afflavit Echidnis
E tribus una ſoror. Scelus eſt odiſſe parentem:
Hic amor eſt odio majus ſcelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi; dum deſit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit; fœdoque repugnat amori:
Et ſecum, Quo mente feror? quid melior? inquit.
Di, precor, & pietas, ſacrataque jura parentum,
Hoc prohibite nefas; ſcelerique reſiſtite noſtro;
Si tamen hoc ſcelus eſt. Sed enim damnare negatur
Hanc venerem pietas: coëuntque animalia nullo
Cætera dilectu. Nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo; ſit equo ſua filia conjux;
Quaſque creavit, init pecudes caper, ipſaque cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices quibus iſta licent, humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur, & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram, quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunaque loci lædor! quid in iſta revolvor?
Spes interdictæ diſcedite. Dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. Ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ; Cinyræ concumbere poſſem.

Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas. Aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriæque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam retinet malus error amantem,
Ut præſens ſpectem Cinyram, tangamque loquarque,
Oſculaque admoveam, ſi nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes impia virgo!
Nec quot confundas & jura & nomina ſentis?
Tune eris & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metuas atro crinitas angue ſorores;
Quas tacibus ſævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu dum corpore non es
Paſſa, nefas animo ne concipe. Neve potentis
Concubitu vetito Naturæ pollue fœdus.
Facile puta. Res ipſa vetat. Pius ille, memorque
Juris; &, ô vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit; ſcitatur ab ipſa
Nominibus dictis, cujus velit eſſet mariti.
Illa filet primo: patriiſque in vultibus hærens,
Æſtuat, & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat, ſiccatque genas, atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet. Conſultaque qualem
Optet habere virum; Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia virgo.
Noctis erat medium, curaſque, & pectora ſomnus
Solverat. At virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito, furioſaque vota retractat.
Et modo deſperat, modo vult tentare, pudetque,
Incipit, & quid agat non invenit: utque ſecuri
Jacta trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat:

Quo cadat in dubio eſt, omnique à parte timetur,
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque
Nec modus, aut requies, niſi mors, reperitur amoris
Mors placet. Erigitur, laqueoque innectere fauces
Deſtinat: & zona ſummo de poſte revincta,
Care, vale, Cinyra, cauſſamque intellige mortis,
Dixit, & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores, mortiſque paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcindítque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſſam.
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur:
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus, canoſque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas, alimentaque prima precatur;
Ut ſibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Averſata, gemit. Certa eſt exquirere nutrix,
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit; opemque
Me ſine ferre tibi. Non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt; habeo quod carmine ſanet, & herbis.
Sive aliquis nocuit; magico luſtrabere ritu.
Ira Deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? certe fortuna, domuſque
Soſpes ab incurſu: vivunt genitrixque, paterque.
Myrrha patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas: aliquemque tamen præſentit amorem.
Propoſitique tenax, quodcunque ſit, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrymantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Senſimus, inquit; amas: & in hoc mea (pone timorem
Sedulit-

Sedulitas erit apta tibi, nec ſentiet umquam
Hoc pater. Exſiluit gremio furibunda torumque
Ore premens, Diſcede, precor: miſeroque pudori
Parce, ait. Inſtanti, Diſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam. Scelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus, Tremulaſque manus anniſque, metuque
Tendit: & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ:
Et modo blanditur. Modo, ſi non conſcia fiat,
Terret; & indicium laquei, cœptæque minatur
Mortis, & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrymiſque implevit obortis
Pectora nutricis. Conataque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem, pudibundaque veſtibus ora
Texit; & O, dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus, & gemuit. Gelidos nutricis in artus,
Oſſaque (ſenſit enim) penetrat tremor, albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis.
Multaque ut excuteret diros, ſi poſſet, amores;
Addidit. At virgo ſcit ſe non falſa moneri
Certa mori tamen eſt; ſi non potiatur amato.
Vive, ait hæc: potiêre tuo, non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus nivea velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum:
Perque novem noctes Venerem tactuſque viriles
In veritis numerant. Turba Cenchreis in illa
Regis adeſt conjux: arcanaque ſacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus;
Nacta gravem vino Cinyram male ſedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores:
Et faciem laudat. Quæſitis virginis annis,
Par, ait, eſt Myrrhæ. Quam poſtquam adducere juſſa
(eſt,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus.

Vicimus. Infelix non toto corpore ſentit
Lætitiam virgo ; præſagaque pectora mœrent.
Sed tamen & gaudet. Tanta eſt diſcordia mentis.
Tempus erat quo cuncta ſilent : interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes.
Ad facinus venit illa ſuum. Fugit aurea cœlo
Luna : tegunt nigræ latitantia ſidera nubes ;
Nox caret igne ſuo. Primos tegis, Icare, vultus,
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi ſigno eſt revocata : ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen : & tenebræ minuunt, noxque atra pudorem
Nutriciſque manùm læva tenet ; altera motu
Cœcum iter explorat. Thalami jam limina tangit
Jamque fores aperit, jam ducitur intus. At illi
Poplite ſucciduo genua intremuêre, fugitque
Et color, & ſanguis, animuſque relinquit euntem.
Quoque ſuo propior ſceleri, magis horret, & auſi
Pœnitet : & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deducit : & alto
Admotam lecto cum traderet ; Accipe, dixit,
Iſta tua eſt Cinyra : devotaque corpora junxit.
Accipit obſcœno genitor ſua viſcera lecto ;
Virgineoſque metus levat ; hortaturque timentem.
Forſitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat :
Dicat, & illa, Pater ; ſceleri ne nomina deſint,
Plena patris thalamis excedit, & impia diro
Semina fert utero, conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat, nec finis in illa.
Cum tandem Cinyras avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine vidit
Et ſcelus, & natam. Verbiſque dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina liberat enſem.
Myrrha fugit, tenebriſque & cœcæ munere noctis
Intercepta neci eſt: latoſque vagata per agros,

Palmi-

Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit.
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ,
Cum tandem terra requievit fessa Sabæa:
Vixque uteri portabat onus. Tum nescia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ.
Est tales complexa preces: O si qua patetis
Numina confessis, merui: nec triste recuso
Supplicium. Sed ne violem vivosque superstes,
Mortuaque exstinctos; ambobus pellite regnis:
Mutatæque mihi, vitamque necemque, negate.
Numen confessis aliquod patet. Ultima certe
Vota suos habuêre Deos, nam crura loquentis
Terra supervenit, ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci:
Ossaque robur agunt: mediaque manente medulla
Sanguis it in succos; in magnos brachia ramos;
In parvos digiti, duratur cortice pellis.
Jamque gravem crescens uterum præstrinxerat arbor:
Pectoraque obruerat: collumque operire parabat.
Non tulit illa moram, venientique obvia ligno
Subsedit, mersitque suos in cortice vultus:
Quæ quanquam amisit veteres cum corpore sensus,
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Est honor & lacrymis, stillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloque tacebitur ævo.

10. At male conceptus sub robore creverat infans:
Quærebatque viam, qua se genitrice relicta
Exsereret. Media gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem: nec habent sua verba labores:
Nec Lucina potest parientis voce vocari.
Nitenti tamen est similis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrymisque cadentibus humet.
Constitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitque manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas, & fissa cortice, vivum

Reddit onus: vagitque puer. Quem mollibus herbis
Naïdes impoſitum lacrymis unxere parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia namque
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum;
Talis erat. Sed ne faciat diſcrimina cultus;
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occulte, fallitque volatilis ætas:
Et nihil eſt annis velocius. Ille ſorore
Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper;
Nuper erat genitus; modo formoſiſſimus infans,
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo:
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.
Namque pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius, exſtanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea reppulit. Altius actum
Vulnus erat ſpecié: primoque fefellerat ipſam.
Capta viri forma non jam Cythereïa curat
Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, gravidamve Amathunta me-
(tallis.
Abſtinet & cœlo: cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes eſt, aſſuetaque ſemper in umbra
Indulgere ſibi, formamque augere colendo,
Per juga, per ſylvas, dumoſaque ſaxa vagatur
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ;
Hortaturque canes: tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum!
Aut agitat damas, à fortibus abſtinet apris:
Raproreſque lupos, armatoſque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, ſi quid prodeſſe monendo
Poſſit, Adoni, monet. Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit, in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo:
Neve feras, quibus arma dedit natura, laceſſe:

Stet

Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movere, leones,
Setigeroſque ſues, oculoſque, animoſque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus eſt fulvis, & vaſta leonibus ira,
Inviſumque mihi genus eſt. Quæ cauſſa roganti
Dicam, ait, & veteris mónſtrum mirabere culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit: & ecce
Opportuna ſua blanditur populus umbra:
Datque torum ceſpes. Libet hac requieſcere tecum,
Et requievit humo: preſſitque & gramen, & ipſum.
Inque ſinu juvenis poſitâ cervice reclinis
Sic ait, ac mediis interſerit oſcula labris.

11. Forſitan audieris aliquam certamine curſus
Veloces ſuperaſſe viros. Non fabula, rumor
Ille fuit: ſuperabat enim nec dicere poſſis
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge; Conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi. Fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies: teque ipſa viva carebis.
Territa ſorte Dei, per opacas innuba ſylvas
Vivit: & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potiunda, niſi, inquit,
Victa prius curſu, pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur;
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis; ſed tanta potentia formæ.
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſus ſpectator iniqui:
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnarat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, ſi fœmina fias;
Obſtupuit: tollenſque manus, Ignoſcite, dixit,
Quos modo culpavi: nondum mihi præmia nota,

Quæ petieretis, erant, laudando concipit ignem;
Et ne quis juvenum currat velocius optat:
Invidiaque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juvat, dum talia secum
Exigit Hippomenes; passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non secius ire sagittæ
Aonio visa est juveni, tamen ille decoris
Mirator magis est, cursus facit ipse decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergaque jactantur, crines per eburnea, quæque
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quam cum super atria velum
Candida purpureum simulatas inficit umbras,
Dum notat hæc hospes; decursa noviſſima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi, penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum
Constitit in medio. Vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
Mecum confer, ait. Seu me fortuna potentem
Fecerit, à tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Onchestius illi;
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum:
Nec virtus citra genus est. Seu vincar, habebis,
Hippomene victo, magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aspicit: & dubitat, superari, an vincere malit.
Atque ita, Quis Deus hunc formosis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti.
Nec forma tangor: poteram tamen hac quoque tangi.
Quid? quod adhuc puer est. Non me movit ipse, sed

Quid? quod ineſt virtus, & mens interrita leti?
Quid? quod ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat, ſi me fors illi dura negarit?
Dum licet, hoſpes, abi: thalamoſque relinque cruentos,
Conjugium crudele meum. Tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à ſapiente puella.
Cur tamen eſt mihi cura tui tot jam ante peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt. Agiturque in tædia vitæ.
Occidit hic igitur, voluit quia vivere mecum,
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles,
Aut quoniam demens: utinam velocior eſſes.
At quam virgineus puerili vultus in ore eſt.
Ah miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem.
Vivere dignus eras, quod ſi felicior eſſem;
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras cum quo ſociare cubilia vellem.
Dixerat, utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populuſque paterque;
Cum me ſollicita proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes, Cythereïa comprecor, auſis
Adſit, ait, noſtris, & quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaque ſum, fateor. Nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſenum nomine dicunt;
Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi priſci
Sacravêre fenes, templiſque accedere dotem
Hanc juſſere meis. Medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, ſulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria forte mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, niſi ipſi,

Hippomenen adii, docuique, quis uſus in illis:
Signa tubæ dederant; cum carcere pronus uterque
Emicat: & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos ſicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentum, Nunc, nunc incumbere tempus.
Hippomene propera. Nunc viribus utere totus.
Pelle moram, vinces. Dubium Megareïus heros
Gaudeat, an virgo magis his Scheneïa dictis.
O quoties, cum jam poſſet tranſire, morata:
Spectatoſque diu vultus invita relinquit.
Aridus è laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longe. Tum denique de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia miſit.
Obſtupuit virgo: nitidique cupidine pomi
Declinat curſus: aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes. Sonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit:
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur tranſitque virum. Pars ultima curſus
Reſtabat: nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardius illa rediret,
Jecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum.
An peteret virgo viſa eſt dubitare. Coëgi
Tollere; & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate, moraque.
Neve meus ſermo ſit curſu tardior illo;
Præterita eſt virgo. Duxit ſua præmia victor.
Dignane cui grates ageret, cui thuris odorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit:
Nec mihi thura dedit. Subitam convertor in iram;
Contemptuque dolens, ne ſim ſpernenda futuris;
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.

Templa

Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto ; nemorosis abdita sylvis
Transibant ; & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva cupido
Occupat Hippomenen, á numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat prope templa recessus
Speluncæ similis, nativo pumice tectus ;
Relligione sacer prisca, quo vota sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init, & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos : turritaque mater,
An Stygia fontes, dubitavit, mergeret unda.
Pœna levis visa est. Ergo modo levia fulvæ
Colla jubæ velant : digiti curvantur in ungues :
Ex humeris armi fiunt : in pectora totum
Pondus abit : summæ cauda verruntur arenæ.
Iram vultus habet, pro verbis murmura reddunt ;
Pro thalamis celebrant sylvas, aliisque timendi
Dente premunt domito Cybeleïa fræna leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbent,
Effuge. Ne virtus tua sit damnosa duobus.
12. 13. Illa quidem monuit : junctisq; per aëra cygnis
Carpit iter. Sed stat monitis contraria virtus.
Forte suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes : sylvisque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro
Sanguine tincta suo : trepidumque, & tuta petentem
Trux aper insequitur. Tortosque sub inguine dentes
Abdidit ; & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru, medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis,
Agnovit longe gemitus morientis, & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto

Exani-

Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus;
Deſiluit: pariterque ſinus, pariterque capillos
Rupit, & indignis percuſſit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis, At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, dixit. Luctus monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago
Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit? ſic fata cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit, ſic ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. Nec plena longior hora
Facta mora eſt; cum flos de ſanguine concolor ortus;
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent, brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque male hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt iidem, qui præſtant nomina venti.

METAMORPHOSEON LIB. XI.

1. CArmine dum tali ſylvas, animoſque ferarum,
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia ducit
Ecce nurus Ciconum tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor, & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt, qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vociſque lyræque eſt:
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis

Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria crescunt
Bella, modusque abiit, insanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita; sed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaque, plaususque, & Bacchæi ululatus
Obstrepuêre sono citharæ, tum denique saxa
Non exaudiri rubuerunt sanguine Vatis.
Ac primum attonitas etiamnum voce canentis.
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphei titulum rapuêre theatri:
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris:
Et coëunt, ut aves; si quando luce vagantem
Noctis avum cernunt; structoque utrinque theatro
Ut matutino cervus periturus arena
Præda canum. Vatemque petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrsos, non hæc in munera, factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori;
Forte boves presso subigebant vomere terram.
Nec procul hinc multo fructum sudore parantes,
Dura lacertosi sodiebant arva coloni.
Agmine qui viso fugiunt, operisque relinquunt
Arma sui, vacuosque jacent dispersa per agros
Sarculaque, rastrique graves, longique ligones,
Quæ postquam rapuêre feræ, cornuque minaces
Divulsêre boves: ad vatis fata recurrunt;
Tendentemque manus, atque illo tempore primum
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perque os (prô Jupiter) illud
Auditum saxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mœste volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi silices, tua carmina sæpe secutæ
Fleverunt sylvæ, positis te frondibus arbos
Tonsa comam, luxit: lacrymis quoque flumina dicunt

Incre

Increviſſe ſuis, obſcuraque carbaſa pullo
Naïades, & Dryades, paſſoſque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis : caput, Hebre, lyramque
Excipis, & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis : reſpondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit; & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit, & hyemiferos inhiat divellere vultus.
Tandem Phœbus adeſt, morſuſque inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat; & patulos (ut erant) indurat hiatus.
Umbra ſubit terras, & quæ loca viderat ante
Cuncta recognoſcit, quærenſque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidiſque amplectitur ulnis.
Hic modo conjunctis ſpatiantur paſſibus ambo :
Nunc præcedentem ſequitur, nunc prævius anteit ;
Eurydicenque ſuam jam tuto reſpicit Orpheus.
Non impune tamen ſcelus hoc finit eſſe Lyæus,
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in ſylvis matres Edonidas omnes,
Quæ videre nefas, torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum eſt quæque ſecuta
Traxit, & in ſolidam detruſit acumine terram.
Utque ſuum laqueis quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commiſit volucris, ſenſitque teneri,
Plangitur, ac trepidans aſtringit vincula motu :
Sic, quæcunque ſolo defixa cohæſerat harum,
Externata fugam fruſtra tentabat; at illam
Lenta tenet radix, exultantemque coercet,
Dumque ubi ſint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras
Et conata femur mœrenti plangere dextra,

Robora percuſſit ; pectus quoque robora fiunt :
Robora ſunt humeri : longos quoque brachia vera
Eſſe putes ramos : & non fallere putando.
3. Nec ſatis hoc Baccho eſt: ipſos quoq; deſerit agros
Cumque Choro meliore, ſui vineta Tmoli
Pactolonque petit ; quamvis non aureus illo
Tempore ne ccaris erat invidioſus arenis,
Hunc aſſueta cohors Satyri Bacchæque frequentant ;
At Silenus abeſt : titubantem anniſque meroque,
Ruricolæ cepere Phryges ; vinctumque coronis
Ad regem duxere Midam, cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum ;
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coegerat agmen
Lucifer undenus, Lydos cum lætus in agros
Rex venit ; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſed inutile, fecit
Muneris arbitrium ; gaudens altore recepto.
Ille male uſurus donis, ait, Effice, quicquid
Corpore contigero, ſulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis. Nocituraque munera ſolvit
Liber ; & indoluit quod non meliora petiſſet.
Lætus abit ; gaudetque malo Berecynthius heros :
Pollicitique fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam ; virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum : ſaxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam : contactu gleba potenti
Maſſa fit. Arentes Cereris decerpſit ariſtas ;
Aurea meſſis erat. Demptum tenet arbore pomum :
Heſperidas donaſſe putes. Si poſtibus altis
Admovit digitos ; poſtes radiare videntur.

Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis;
Unda fluens palmis Danaên eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit, aurea fingens
Omnia gaudenti mensas posuêre ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes.
Tum vero, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealea dona rigebant.
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes, admoto dente nitebant.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diversque miserque;
Effugere optat opes: & quæ modo voverat, odit.
Copia nulla famem relevat; sitis arida guttur
Urit, & invisо meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoque eripe damno.
Mite Deûm numen Bacchus peccasse fatentem
Restituit, pactique fide data munera solvit.
Neve male optato maneas circumlitus auro;
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, qua plurimus exit;
Subde caput: corpusque simul, simul elue crimen.
Rex jussæ succedit aquæ. Vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque jam veteris præcepto semine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

4. Ille perosus opes, silvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem semper in antris.
Pingue sed ingenium mansit: nocituraque, ut ante,
Rursus erant domino stolidæ præcordia mentis.
Nam freta prospiciens late riget arduus alto

Tmolus in adſcenſu: clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus.
Judice ſub Tmolo certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit; & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantum
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit,
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille;
Barbaricoque Midan (aderat nam forte canenti)
Carmine delinit. Poſt hunc ſacer ora retorſit
Tmolus ad os Phœbi. Vultum ſua ſilva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus
Verrit humum, Tyrio ſaturata murice palla:
Inſtructamque fidem gemmis, & dentibus Indis.
Suſtinet à læva. Tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. Tum ſtamina docto
Pollice ſollicitat, quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſummittere cannas.
Judicium, ſanctique placet ſententia montis
Omnibus. Arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium, villiſque albentibus implet:
Inſtabileſque imo facit; & dat poſſe moveri.
Cætera ſunt hominis: partem damnatur in unam:
Induiturque aures lente gradientis aſelli.

5. Ille quidem celare cupit; turpique pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos,
Viderat hoc famulus. Qui cum nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras;
Nec poſſet reticere tamen, ſecedit: humumque
Effodit.

Effodit, & domini quales aſpexerit aures;
Voce refert parva: terræque immurmerat hauſtæ
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit; & ſcrobibus tacitus ſecedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit. Et ut primum pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Auſtro
Obrura verba refert, dominique coarguit aures.
6. Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
Anguſtum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteis Latoïus adſtitit arvis.
Dextra Sigæi, Rhœtæi læva profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt. Suſcepta magna labore
Creſcere difficili; nec opes expoſcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam: Phrygioque tyranno
Ædificant muros pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur. Et addit
Perfidiæ cumulum falſis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ.
Inque freti formam terras convertit: opeſque
Abſtulit agricolis: & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc ſatis eſt, regis quoque filia monſtro
Poſcitur æquoreo. Quam dura ad ſaxa revinctam
Vindicat Alcides: promiſſaque munera dictos
Poſcit equos: tantique operis mercede negata
Bis perjura capit ſuperatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon ſine honore receſſit:
Heſioneque data potitur. Nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva, nec avi magis ille ſuperbit
Nomine, quam ſoceri. Si quidem Jovis eſſe nepoti
Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.

7. Nam-

7. Namque ſenex Thetidi Proteus, Dea dixerat, udæ,
Concipe, mater eris juvenis qui fortibus actis
Acta patris vincet; majorque vocabitur illo.
Ergo ne quidquam mundus Jove majus haberet;
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes
Jupiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat.
In ſuaque Æaciden ſuccedere vota nepotem
Juſſit: & amplexus in virginis ire marinæ.
Eſt ſinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus,
Brachia procurrunt. Ubi ſi foret altior unda,
Portus erat; ſummis inductum eſt æquor arenis.
Littus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet;
Nec remoretur iter: nec opertum pendeat alga.
Myrtea ſylva ſubeſt bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio; natura factus, an arte,
Ambiguum: magis arte tamen: quo ſæpe venire
Frænato delphine ſedens, Theti nuda, ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas;
Occupat, & quoniam precibus tentata repugnas;
Vim parat, ambobus innectens colla lacertis.
Quod niſi veniſſes variatis ſæpe figuris
Ad ſolitas artes; auſo foret ille potitus.
Sed modo tu volucris, volucrem tamen ille tenebat,
Nunc gravis arbor eras: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis: illa
Territus Æacides, à corpore brachia ſolvit.
Iſque Deus pelagi, vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates
Æacide, dixit, thalamis potiêre petitis.
Tu modo, cum gelido ſopita quieſcet in antro,
Ignaram laqueis, vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quicquid erit, dum quod fuit ante reformet
Dixerat hæc Proteus. Et condidit æquore vultum;

Admi-

Admiſitque ſuos in verba noviſſima fluctus,
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum : cum pulchra relicto
Nereïus ingreditur conſueta cubilia ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus :
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Sentit : & in partes diverſas brachia tendens,
Tum demum ingemuit, Neque ait, ſine numine vincis.
Exhibita eſtque Thetis. Confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentique implet Achille.
8. Felix & nato, felix & conjuge Peleus,
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine fontem,
Expulſumque domo patria Trachinia tellus
Accipit. Hic regnum ſine vi, ſine cæde regebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx ; illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſque ſui, fratrem lugebat ademptum.
Quo poſtquam Æacides, feſſus, curaque, viaque,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem ;
Quoſque greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul à muris ſub opaca valle reliquit ;
Copia cum facta eſt adeundi prima tyranni ;
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoque ſatus memorat. Tantum ſua crimina celat,
Mentituſque fugæ cauſſam : petit urbe, vel agro
Se juvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur : Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu ; nec inhoſpita regna tenemus,
Adjicis huic animo, monumenta potentia, clarum
Nomen, avumque Jovem. Nec tempora perde precando :
Quod petis omne feres ; tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacunque vides, utinam meliora videres.
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſſa dolores,
Peleuſque comiteſque rogant. Quibus ille profatur :

Forſitan

Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit, & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat. Belloque ferox : ad vimque paratus,
Nomine Dædalion, illo genitore creatus ;
Qui vocat Auroram ; cœloque noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt, pacis mihi cura tuendæ,
Conjugiique fuit : fratri fera bella placebant.
Illius virtus reges, gentesque ſubegit :
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione : quæ dotatiſſima forma
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Forte revertentes Phœbus, Majaque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter. Pariter traxêre calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo,
Non tulit ille moras, virgaque movente ſoporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris :
Phœbus anum ſimulat, præceptaque gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter ;
Alipedis de ſtirpe Dei verſuta propago
Naſcitur Autolycus, furtum ingenioſus ad omne :
Qui facere aſſuerat patriæ non degener artis
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namque eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus, citharaque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & Dis placuiſſe duobus ;
Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Eſſe ſatam prodeſt ? an obeſt quoque gloria multis ?
Obfuit huic certe ; quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit, faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota eſt : Factiſque placebimus, inquit.
Nec mora ; curvavit cornu : nervoque ſagittam
Impulit : & meritam trajecit arundine linguam.

Lingua tacet, nec vox, tentataque verba ſequuntur :
Conantemque loqui, cum ſanguine vita reliquit.
Quam miſer (ô pietas !) ego tunc, patruoque dolorem
Corde tuli : fratrique pio ſolamina dixi.
Quæ pater haud aliter quam cautes murmura ponti
Accipit ; & natam delamentatur ademptam.
Ut vero ardentem vidit ; quater impetus illi
In medios fuit ire rogos : quater inde repulſus,
Concita membra fugæ mandat : ſimiliſque juveneo
Spicula crabronum preſſa cervice gerenti,
Qua via nulla ruit : jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt : alaſque pedes ſumpſiſſe putares.
Effugit ergo omnes ; veloxque cupidine leti
Vertice Parnaſſi potitur. Miſeratus Apollo,
Cum ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtinet alis ;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc Accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sævit aves, aliiſque dolens fit cauſſa dolendi.

9. Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo, curſu feſtinus anhelo,
Advolat armenti cuſtos Phocæus Anetor.
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adſum
Cladis, ait. Quodcunque ferat, jubet edere Peleus :
Pendet & ipſe metu trepidat Trachinius heros.
Ille refert ; Feſſos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum ſol altiſſimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret ;
Parſque boum fulvis genua inclinarat arenis.
Latarumque jacens campos ſpectabat aquarum :
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc ;
Nant alii, celſoque exſtant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.

Nereïdes

Nereïdes Nereuſque tenent. Hos navita, templi
Edidit eſſe Deos, dum retia littore ſiccat.
Juncta palus huic eſt denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravis ſtrepitans loca proxima terret
Bellua vaſta, lupus, ſylviſque paluſtribus exit.
Oblitus & ſpumis & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos, rubra ſuffuſus lumina flamma.
Qui, quanquam ſævit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie. Neque enim jejunia curat
Cæde boum diramque famam ſatiare, ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſta ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data. Sanguine littus
Undaque prima rubet, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coêamus & arma:
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus.
Dixerat agreſtis, nec Pelea damna movebant:
Sed memor admiſſi Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias exſtincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Oetæus, cum queis ſimul ipſe parabat
Ire. Sed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, & nondum tortos ornata capillos;
Disjicit hos ipſos: colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium ſine ſe, verbiſque precatur,
Et lacrymis; animaſque duas conſervet in una.
Æacides illi, Pulchros, Regina, pioſque
Pone metus. Plena eſt promiſſi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri.
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris;
Arce loci ſumma; feſſis loca grata carinis.
Aſcendunt illuc, ſtratoſque in littore tauros
Cum gemitu aſpiciunt; vaſtatoremque cruento

Ore ferum, longoſque infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat ; opemque ferat. Nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam. Sed enim irrevocatus ab acri
Cæde, lupus perſtat dulcedine ſanguinis aſper,
Donec inhærenti laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit corpus, præterque colorem
Omnia ſervavit: lapidis color indicat illum
Jam non eſſe ferum, jam non debere timeri:
Nec tamen hac profugum conſiſtere Pelea terra
Fata ſinunt: Magnetas adit vagus exſul, & illic
Sumit ab Hæmonia purgamina cædis Acaſto.
10. Interea fratriſque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Ceyx,
Conſulat ut ſacras hominum oblectamina ſortes;
Ad Clarium parat ire Deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Conſilii tamen ante ſui fidiſſima certam
Te facit, Halcyone: cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt; buxoque ſimillimus ora
Pallor obit; lacrymiſque genæ maduêre profuſis.
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, chariſſime, mentem
Vertit? ubi, quæ cura mei prius eſſe ſolebat?
Jam potes Halcyone ſecurus abeſſe relicta?
Jam via longa placet? jam ſum tibi carior abſens?
At puto per terras iter eſt, tantumque dolebo,
Non etiam metuam, curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago:
Et laceras nuper tabulas in littore vidi:
Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.

Neve tuum fallax animum fiducia tangat;
Quod ſocer Hippotades tibi ſit; qui carcere fortes
Contineat ventos, & cum velit, æquora placet.
Cum ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt: incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;
Excutiuntque ſeris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi (nam novi: & ſæpe paterna
Parva domo vidi) magis hoc reor eſſe timendos.
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis,
Care, poteſt, conjux, nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle ſimul. Certe jactabimur una:
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterque feremus
Quicquid erat: pariter ſuper æquora lata feremur
Talibus Æolidos dictis lacrymiſque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus;
Nec vult Halcyonen in partem adhibere periclí:
Multaque reſpondit timidum ſolantia pectus.
Non tamen idcireo cauſſam probat, addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem,
Longa quidem nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes (ſi me modo fata remittant)
Ante reverſurum, quam Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus;
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præiaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrymaſque emiſit obortas:
Amplexuſque dedit, triſtique miſerrima tandem,
Ore, Vale, dixit; collapſaque corpore tota eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos:
Æqualique ictu findunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurva,

Concuſſaque manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima vidit, redditque notas, ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat ſpatio ſummota videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt; vacuum petit anxia lectum:
Seque toro ſternit. Renovat lectuſque, locuſque
Halcyonæ lacrymas: & quæ pars admonet abſit:
Portubus exierant; & moverat aura rudentes;
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuaque in ſumma locat arbore; totaque malo
Carbaſa deducit: venienteſque excipit auras.
Aut minus, aut certe medium non amplius æquor
Puppe ſecabatur, longeque erat utraque tellus;
Cum mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit.
Fluctibus, & præceps ſpirare valentius Eurus.
Ardua jamjudum demittite cornua rector
Clamat; & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet; impediunt adverſæ juſſa procellæ,
Nec ſinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant, alii ſubducere remos;
Pars munire latus; pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor,
Hic rapit antennas. Quæ dum ſine lege geruntur;
Aſpera creſcit hyems, omnique è parte feroces
Bella gerunt venti; fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet, nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector, nec quid jubeatve, vetetve.
Tanta mali moles, totaque potentior arte eſt.
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur
Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes.
Et modo, cum fulvas ex imo verrit arenas;

Concolor eſt illis; Stygia modo nigrior unda:
Sternitur interdum; ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et modo ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles imumque Acheronta videtur:
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec levius pulſata ſonat, quam ferreus olim
Cum laceras aries, balliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumptis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela leones;
Sic ubi ſe ventis admiſerat unda coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres:
Inque fretum credas totum deſcendere cœlum:
Inque plagas cœli tumefactum ſcandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cæleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ: caret ignibus æther,
Cæcaque nox premitur tenebris hyemiſque, ſuiſque.
Diſcutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus. Et ut miles numero præſtantior omni
Cum ſæpe aſſiluit deſenſæ mœnibus urbis;
Spe potitur tandem; laudiſque accenſus amore
Inter mille viros, murum tamen occupat unus:
Sic ubi pulſarunt celſi latera ardua fluctus;
Vaſtius inſurgens decimæ ruit impetus undæ:
Nec prius abſiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quam velut in captæ deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tendebat adhuc invadere pinum;
Pars maris intus erat. Trepidant haud ſegnius omnes;

Quam ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars, animique cadunt; totidemque videntur,
Quot veniant fluctus, ruere, atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas, ſtupet hic, vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tendens
Poſcit opem; ſubeunt illi fratreſque, parenſque;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuique reli-
(ctum eſt:
Halcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla niſi Halcyone eſt, & cum deſideret unam;
Gaudet abeſſe tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus.
Verum ubi ſit neſcit; tanta vertigine pontus
Fervet: & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum: duplicataque noctis imago.
Frangitur incurſu nimboſi turbinis arbos,
Frangitur & regimen: ſpoliiſque animoſa ſuperbit
Unda, velut victrix: ſinuataque deſpicit undas.
Nec levius, quam ſi quis Athon, Pindumve revulſos
Sede ſua totos in apertum everterit æquor;
Præcipitata ruit, pariterque & pondere, & ictu,
Mergit in ima ratem. Cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes, & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Ceyx, ſocerumque, patremque
Invocat (heu) fruſtra. Sed plurima nantis in ore
Halcyone conjux: illam meminitque, refertque;
Illius ante oculos, ut agant ſua corpora fluctus,
Optat, ut exanimis manibus tumuletur amicis,
Dum natat, abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen: ipſiſque immurmurat undis.
Ecce ſuper medios fluctus niger arcus aquarum

Frangitur, & rupta merſum caput obruit unda.
Luciter obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illa nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes; & jam quas, induat ille,
Feſtinat veſtes, jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat. Redituſque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem ſuperis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat, nullamque ſibi præferret: at illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Suſtinet, utque manus funeſtas arceat aris;
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam;
Extinctique jube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen veros narrantia caſus.
Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris, & arcuato cœlum curvamine ſignans
Tecta petit juſſi ſub rupe latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quo nunquam radiis oriens, mediuſve, cadenſve
Phœbus adire poteſt. Nebulæ caligine miſtæ
Exhalantur humo: dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Evocat auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Sollicitive canes, canibuſve ſagacior anſer,
(Garrula nec Progne ſtertentia pectora mulcet.)
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Muta quies habitat, ſaxo tamen exit ab imo

Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labens
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræque herbæ quarum de lacte ſoporem
Nox legit; & ſpargit per opacas humida terras.
Janua ne verſo ſtridorem cardine reddat;
Nulla domo tota, cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt ebeno ſublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis:
Hunc circa paſſim varias imitantia formas
Somnia vana jacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Sylva gerit frondes, ejectas littus arenas.
Quo ſimul intravit, manibuſque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus; tardaque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens; iterumque iterumque relabens
Summaque percutiens nutanti pectora mento;
Excuſſit tandem ſibi ſe: cubitoque levatus
Quid veniat (cognorat enim) ſcitatur. At illa,
Somne quies rerum, placidiſſime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui membra diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparaſque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas;
Herculea Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant, ſimulacraque naufraga fingant:
Imperat hoc Juno. Poſtquam mandata peregit
Iris; abit: neque enim ulterius tolerare ſoporis
Vim poterat; labique ut ſomnum ſenſit in artus;
Effugit; & remeat, per quos modo venerat arcus.
At pater è populo natorum mille ſuorum
Excitat artificem, ſimulatoremque figuræ
Morphea. Non illo juſſos ſollertius alter.
Exprimit inceſſus, vultumque ſonumque loquendi,
Adjicit & veſtes, & conſuetiſſima cuique

Verba.

Verba. Sed hic ſolos homines imitatur, at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos: ille in humum, ſaxumque, undamque
(trabemque
Quæque vacant anima fallaciter omnia tranſit.
Regibus hi, ducibuſque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii, plebemque pererrant.
Prætérit hos ſenior. Cunctiſque è fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita. Somnus
Eligit: & rurſus molli languore ſolutus
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis.
Per tenebras. Intraque moræ breve tempus in urbem
Pervenit Hæmoniam: poſitiſque è corpore pennis
In faciem Ceycis abit, ſumptaque figura
Luridus, exſangui ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit; uda videtur
Barba viri, madidiſque gravis fluere unda capillis.
Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora profuſo,
Hæc ait: Agnoſcis Ceyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? reſpice, noſces:
Invenieſque tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Halcyone nobis tua vota tulerunt.
Occidimus. Falſo tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit:
Oraque noſtra tuum fruſtra clamantia nomen
Implerunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis.
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrymas; lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus; quam conjugis illa
Cre-

Crederet esse sui. Fletus quoque fundere veros
Visus erat, gestumque manus Ceycis habebant,
Ingemit Halcyone. Lacrymas movet, atque lacertos
Per somnum, corpusque petens amplectitur auras:
Exclamatque, Mane, quo te rapis? ibimus una.
Voce sui, specieque viri turbata. Soporem
Excutit; & primo si sit circumspicit illic,
Qui modo visus erat. (Nam moti voce ministri
Intulerant lumen) postquam non invenit usquam;
Perculit ora manu: laniatque à pectore vestes:
Pectoraque ipsa ferit. Nec crinem solvere curat;
Scindit; & altrici quæ luctus caussa roganti,
Nulla est Halcyone, nulla est, ait; occidit una
Cum Ceyce suo. Solantia tollite verba;
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manusque
Ad discedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: sed & umbra tamen manifesta, virique
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
Assuetos vultus, nec quo prius ore nitebat.
Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo
Infelix vidi. Stetit hoc miserabilis ipso
Ecce loco: & quærit vestigia si qua supersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos sequerere, rogabam.
At certe vellem, quoniam periturus abibas;
Me quoque duxisses. Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi. Neque enim de vitæ tempore quidquam
Non simul egissem: nec mors discreta fuisset.
Nunc absens pereo, jactor quoque fluctibus absens;
Et sine me, me pontus habet. Crudelior ipso
Sit mihi mens pelago; si vitam ducere nitar
Longius; & tanto pugnem supereſſe dolori.
Sed neque pugnabo: nec te, miserande, relinquam:
Et tibi nunc saltem veniam comes; inque sepulchro
Si non urna, tamen junget nos litera, si non

Ossibus ossa meis; at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet; verboque intervenit omni
Plangor, & attonito gemitus à corde trahuntur.
Mane erat, egreditur tectis ad littus: & illum
Mœsta locum repetit; de quo spectarat euntem.
Dumque moratur ibi, dumque, Hinc retinacula solvit.
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dicit.
Dumque notata oculis reminiscitur acta, fretumque
Prospicit; in liquida spatio distante tuetur
Nescio quid quasi corpus, aqua. Primoque quid illud
Esset, erat dubium postquam paulum appulit unda;
Et, quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat;
Quis foret, ignorans, quia naufragus, omine mota,
Et tamquam ignoto lacrymam daret, Heu miser,
(inquit,
Quisquis es, & si qua est conjux tibi! fluctibus actum
Fit propius corpus. Quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus, & minus est mentis sua: jamque pro-
(pinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit, erat conjux. Ille est, exclamat: & unà
Ora, comas, vestem lacerat: tendensque trementes
Ad Ceyca, manus, Sic, ô carissime conjux.
Sic ad me, miserande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles: quæ primas æquoris iras
Frangit: & incursus quæ prædelassat aquarum.
Insilit huc. Mirumque fuit potuisse; volabat;
Percutiensque levem modo natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas.
Dumque volat; mœsto similem, plenumque querelæ
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro.
Ut vero tetigit mutum, & sine sanguine corpus;
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ

Tollere

Tollere ſit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. Et tandem ſuperis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius iſdem.
Tunc quoque manſit amor, nec conjugiale ſolutum eſt
Fœdus in alitibus. Coëunt, fiuntque parentes;
Perque dies placidos hiberno tempore ſeptem
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu: præſtatque nepotibus æquor.
11. Hos aliquis ſenior circum freta lata volantes
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, ſi fors tulit, hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem ſubſtrictaque crura gerentem
Aſpicis (oſtendens ſpatioſum in guttura mergum)
Regia pogenies. Et, ſi deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus, & Aſſaracus, raptuſque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamuſque noviſſima Trojæ
Tempora ſortitus, Frater fuit Hectoris iſte:
Qui niſi ſenſiſſet prima nova fata juventa;
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis,
Æſacon umbroſa furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alyxothoe Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes: nitidaque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura: nec Iliacos cœtus, niſi rarus adibat
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, ſylvas captatam ſæpe per omnes
Aſpicit Heſperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris ſiccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longeque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas. Quam Trojus heros
Inſequitur: celeremque metu, celer urget amore.

Ecce

Ecce latens herba coluber fugientis adunco
Dente pedem ſtringit : viruſque in corpore linquit.
Cum vita ſuppreſſa fuga eſt, amplectitur amens
Exanimem : clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum,
Sed non hoc timui, nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo. Vulnus ab angue,
A me cauſſa data eſt. Ego ſum ſceleratior illo.
Qui tibi morte mea mortis ſolatia mittam.
Dixit : & è ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit : nantemque per æquora pennis
Texit : & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi ;
Obſtarique animæ miſera de ſede volenti
Exire. Utque novas humeris aſſumpſerat alas,
Subvolat : atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma levat caſus, furit Æſacos : inque profundum
Pronus abit, letique viam ſine fine retentat.
Fecit amor maciem : longa internodia crurum ;
Longa manet cervix ; caput eſt à corpore longe.
Ægnor amat : nomenque tenet, quia mergitur illo.

METAMORPHOSEON LIB. XII.

1. NEſcius aſſumptis Priamus pater Æſacon alis
Vivere, lugebat, tumulo quoque nomen ha-
(beni
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti :
Poſt modo qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam ; conjuratæque ſequuntur
Mille rates, gentiſque ſimul commune Pelaſgæ.
Nec dilata foret vindicta ; niſi æquora ſævi
Invia feciſſent venti ; Bœotaque tellus

Aulide piſcoſa puppes tenuiſſet ituras.
Hic patrio de more Jovi cum ſacra paraſſent ;
Ut vetus accenſis incanduit ignibus ara ;
Serpere cæruleum Danaï vidêre draconem
In platanum : cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quattuor arbore ſumma.
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem
Corripuit ſerpens : avidaque recondidit alvo.
Obſtupuêre omnes. At veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait : gaudete, Pelaſgi.
Troja cadet ; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille ut erat virides amplexus in arbore ramos ;
Fit lapis, & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
2. Permanet Aoniis Nereus violentus in undis :
Velaque non transfert : & ſunt qui parcere Trojæ
Neptunum credant ; quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides : neque enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. Poſtquam pietatem publica cauſſa,
Rexque patrem vicit ; caſtumque datura cruorem
Flentibus ante aram ſtetit Iphigenia miniſtris.
Victa Dea eſt : nubemque oculis objectat : & inter
Officium, turbamque ſacri, voceſque precantum,
Suppoſita fertur mutaſſe Mycenida cerva.
Ergo ubi, qua decuit lenita eſt cæde Diana ;
Et pariter Phœbus, pariter maris ira receſſit :
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ :
Multaque perpeſſæ Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas, triplicis confinia mundi ;
Unde quod eſt uſquam, quamvis regionibus abſit,
Inſpicitur ; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce :
Innumeroſque additus, ac mille foramina tectis
Addidit,

Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte, dieque patet: tota eſt ex ære ſonanti:
Tota fremit: voceſque refert: iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (ſi quis procul audiat) undis
Eſſe ſolent: qualemve ſonum, cum Jupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitura reddunt.
Atria turba tenent: veniunt leve vulgus; euntque.
Miſtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum; confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus auras;
Hi narrata ferunt aliis: menſuraque ficti
Creſcit; & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque repens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur
Et tellure videt; totumque inquirit in orbem.

5. Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates; neque inexſpectatus in armis
Hoſtis adeſt: prohibent aditis, littuſque tuentur
Troës: & Hectorea primus fataliter haſta
Proteſilaë cadis: commiſſaque prœlia magno
Stant Danaïs; forteſque animæ, neque cognitus Hector.
Nec Phryges, exiguo quid Achaïa dextera poſſit
Sanguine ſenſerunt. & jam Sigæa rubebant
Littora; jam leto proles Neptunia Cygnus
Mille viros dederat: jam curru ſtabat Achilles:
Totaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perque acies aut Cygnum, aut Hectora (quærens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem:

Concutienſque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quiſquis es, ô juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Æmonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides. Vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed quamquam certa nullus fuit error in haſta;
Nil tamen emiſſi profecit acumine ferri:
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Dea (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abeſſe?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulva jubis, caſſis, neque onus cava parma ſiniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.
Mars quoque ob hoc capere arma ſolet. Removebi-
(tur omne
Tegminis officium; tamen indiſtrictus abibo.
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereïde, ſed qui
Nereaque, & natas & torum temperet æquor,
Dixit: & hæſurum clypei curvamine telum
Miſit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum; decimo tamen orbe moratum
Excutit hoc heros; rurſuſque trementia forti
Tela manu torſit, rurſus ſine vulnere corpus,
Sincerumque fuit, nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit diſtringere Cygnum.
Haud ſecus exarſit, quam circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas veſtes eluſaque vulnera ſentit.
Num tamen excideſit ferrum conſidera: haſtæ.
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quaſque, ait, ante habuit vires effudit in uno.
Nam certe valuit, vel cum Lyrneſia primus
Mœnia disjeci; vel cum Tenedonque, ſuoque
Eetioneas implevi ſanguine Thebas.
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opuſque meæ bis ſenſit Telephus haſtæ.

Hic

Hic quoque tot cæſis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit; & ante actis veluti male crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Meneten;
Loricamque ſimul, ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum;
Atque ait; Hæc manus eſt, hæc, qua modo vicimus, (haſta
Utar in hunc iſdem: ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit; nec fraxinus errat,
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde velut muro, ſolidave à caute repulſa eſt.
Quæ tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cygnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menetæ.
Tum vero præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit, & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit alterius, gladiique adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.
Cedentique ſequens inſtat: turbatque, ruitque.
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum:
Ante oculoſque natant tenebræ: retroque ferenti
Averſos paſſus, medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multa vertit, terræque affixit Achilles.
Tum clypeo, genibuſque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ. Quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces: & reſpiramen, iterque
Eripiunt animæ. Victum ſpoliare parabat.
Arma relicta videt: corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem; cujus modo nomen habebat.
4.5. Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum.

Attulit; & positis pars utraque substitit armis.
Dumque vigil Phrygios servat custodia muros,
Et vigil Argolicas servat custodia fossas,
Festa dies aderat; qua Cygni victor Achilles
Palladia mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit profecta calentibus aris,
Et Dis acceptus penetravit in æthera nidor,
Sacra tulêre suam, pars est data cætera mensis.
Discubuêre toris proceres; & corpora tosta
Carne replent, vinoque levant curasque sitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longave multitori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone trahunt; virtusque loquendi
Materia est, pugnam referunt notique suamque
Inque vices, adita, atque exhausta pericula sæpe
Commemorare juvat. Quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achilem?
Proxima præcipue domito victoria Cygno
In sermone fuit. Visum mirabile cunctis;
Quod juvenis nullo corpus penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat: ferrumque terebat.
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi;
Cum sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nulloque forabilis ictu
Cygnus. At ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum; qui tactis inclytus, Othryn
Incoluit; quoque id mirum magis esset in illo;
Fœmina natus erat. Monstri novitate moventur,
Quisquis adest; narrerque rogant. Quos inter Achilles,
Dic age (nam cunctis eadem est audire voluptas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria versus;
Qua tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus, à quo sit victus, si victus ab ullo est.

Tum

Tum ſenior. Quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas;
Multaque me fugiant primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini; nec quæ magis hæreat, ulla
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta rot. Ac ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles Elateïa Cænis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas
Perque tuas urbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos;
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupſit thalamos; ſecretaque littora carpens
Æquorei vim paſſa Dei eſt. Ita fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ,
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati jam poſſe nihil da fœmina ne ſim:
Omnia præſtiteris. Graviore noviſſima dixit
Verba ſono; poteratque viri vox illa videri;
Sicut erat. Nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper, ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit; ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:
Nubigenaſque feros, poſitis ex ordine menſis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Æmonii proceres aderant; aderamus & ipſi:
Feſtaque confuſa reſonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon: & ignibus atria fumant:
Cinctaque adeſt virgo; matrum nuruumque caterva,

Præſignis facie. Felicem diximus illa
Conjuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſæviſſime Centaurorum
Euryte, quam vino pectus, tam virgine viſa
Ardet; & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ;
Raptaturque comis per vim nova nupta prehenſis.
Eurytus Hippodamen, alii, quam quiſque probabant,
Aut poterant, rapiunt. Captæque erat urbis imago.
Fœmineo clamore ſonat domus. Ocyus omnes
Surgimus; & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait: qui me vivente laceſſas
Pirithoum; violeſque duos ignarus in uno?
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros;
Summovet inſtantes, raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra. Neque enem defendere verbis
Talia facta poteſt, ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta ſignis exſtantibus aſper
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Ægides: adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, me-
(rumque
Vulnere & ore vomens, madida reſupinus arena
Calcitrat. Ardeſcunt germani cæde bimembres:
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma loquuntur.
Vina dabant animos; & prima pocula pugna
Miſſa volant, fragileſque cadi, curvique lebetes:
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; & primus ab æde
Lampadibns denſum rapuit tumale coruſcis:
Elatumque alte, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrifica molitur colla ſecuri;
Illiſit Lapithæ fronti Celadontis: & oſſa

Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exſiluêre oculi; disjectiſque oſſibus oris
Acta retro naris, medioque affixa palato.
Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, dejecto in pectora mento:
Cumque atro miſtos ſpumantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?
Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen;
Oppreſſitque duos, Brotean, & Orion. Orio
Mater erat Mycale; quam deduxiſſe canendo
Sæpe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
Non impune feres, teli modo copia detur;
Dixerat Exadius; telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus ſua lumina ramo:
Eruiturque oculos. Quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem; dextraque à parte Charaxi
Tempora perfringit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti ſeges arida, flamma
Arſerunt crines, & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curva
Cum faber eduxit, lacubus demittit. At illud
Stridet; & in tepida ſubmerſum ſibilat unda.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulſum
Tollit, onus paluſtri; quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. Socium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometen.
Gaudia nec retinet Rhœtus; Sic comprecor, inquit,

Cætera ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus:
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corytumque, Dryantaque, tranſit.
E quibus ut prima tectus lanugine malas
Procubuit Corytus; Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Evagros ait. Nec dicere Rhœtus
Plura ſinit: rutilaſque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os in pectora, flammas.
Te quoque, ſæve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur; ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus; aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
Qua juncta eſt humero cervix ſude figis obuſta.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus, & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit,
Fugit & Orneus, Lycabaſque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Thaumas,
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros; accepto nunc vulnere tardius ibat:
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum,
Quique ſuis truſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos. Ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge, ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomus, Lycidaſque, & Araæos, & Imbreus
Effugêre necem. Quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. Adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Cænee, tuliſti.
Nam grave reſpiciens inter duo lumina ferrum,
Qua naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis ſine fine jacebat.
Sopitus venis, & inexperrectus Aphidas:
Languentique manu carcheſia miſta tenebat
Fuſus in Oſſææ villoſis pellibus urſæ:
Quem procul ut vidit truſtra nulla arma moventem

Inſe-

Inſerit amento digitos, Miſcendaque, dixit,
Cum Styge vina bibas, Phorbas. Nec plura moratus,
In juvenem torſit jaculum, ferrataque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta.
Mors caruit ſenſu, plenoque è gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carcheſia ſanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum; quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc, illuc, labefactaque robora pulſat,
Lancea Pirithoi coſtis immiſſa Petræi.
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidiſſe Lycum virtute ferebant;
Pirithoi virtute Chromin: ſed uterque minorem
Victori titulum, quam Dictys Helopſque, tulerunt,
Fixus Helops jaculo: quod pervia tempora fecit;
Et miſſum à dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum;
Decidit in præceps & pondere corporis ornum
Ingentem fregit; ſuaque induit ilia fractæ
Ultor adeſt Phareus, ſaxumque è monte revulſum
Mittere conatur. Nitentem ſtipite querno
Occupat Ægides; cubitique ingentia fregit
Oſſa; nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat; tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quemquam portare niſi ipſum;
Oppoſuitque genu coſtis: prenſamque ſiniſtra
Cæſariem retinens, vultum, minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora, fregit,
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycetum
Sternit, & immiſſa protectum pectora barba
Hippaſon, & ſummis exſtantem Riphea ſylvis,
Tereaque, Hæmoniis qui prenſos montibus urſos
Ferre domum vivos, indignanteſque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnæ ſucceſſibus ultra

Theſea Demoleon : ſolidoque revellere dumo
Annoſam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit ; præfractam miſit in hoſtem.
Sed procul à telo Theſeus veniente receſſit
Pallados admonitu. (Credi ſic ipſe volebat)
Non tamen arbor iners cecidit, nam Crantoris alti
Abſcidit jugulo pectuſque humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille :
Quem Dolopum rector bello ſuperatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignuſque, fidemque.
Hunc procul ut fædo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratiſſime Crantor,
Accipe, ait. Validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam miſit, mentis quoque viribus, haſtam.
Quæ laterum cratem perrupit ; & oſſibus hærens
Intremuit. Trahit ille manu ſine cuſpide lignum ;
Id quoque vix ſequitur. Cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat. Æger in hoſtem
Erigitur ; pedibuſque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galea, clypeoque ſonantes.
Defenſatque humeros ; præſentaque ſuſtinet arma.
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon, & Hylen
Eminus ; Hiphinoum collato Marte, Glanimque.
Additur his Dorylas : qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro :
Et jaculum torſi. Quod cum vitare nequiret ;
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti ;
Affixa eſt cum fronte manus. Fit clamor ; at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit enſe ſub alvum.
Proſiluit, terraque ferox ſua viſcera traxit

Tracta-

Tractaque calcavit: calcataque rupit, & extis
Crura quoque impediit; & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modo naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens, barbæ color aureus: aurea
Ex humeris medios coma dependebat in armos;
Gratus in ore vigor; cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis,
Et qua parte vir est, nec equi mendosa sub illo
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque;
Castore dignus erit. Sic tergum sessile, sic sunt
Pectora celsa toris: totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiêre sua de gente; sed una
Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina sylvis.
Hæc & blanditiis & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet, cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris; ut sit coma pectine lævis:
Ut modo rore maris, modo se violare, rosave
Implicet: interdum candentia lilia gestet:
Bisque die lapsis Pagasææ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat:
Nec, nisi quæ deceant electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo
Par amor est illis: errant in montibus una.
Antra simul subeunt: & tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto: Jaculum de parte sinistra
Venit, & inferius, quam collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læsum
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes suscipit artus:
Impositaque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obsistere tentat.

Ut videt exſtinctum : dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo quod inhæſerat illi
Incubuit : morienſque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtat & ille meos : qui ſena leonum
Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis
Phæocomes hominemque ſimul protectus, equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden à ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latiſſima, perque os,
Perque cavas nares oculoſque aureſque cerebrum
Molle fluit ; veluti concretum vimine querno
Lac ſolet, utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat ; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis ſpoliare jacentem ;
(Sit tuus hoc genitor) gladium ſpoliantis in ima
Ilia dimiſi. Chthonius quoque, Teloboaſque
Enſe jacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat : hic jaculum. Jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides : apparet adhuc vetus ecce cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti :
Tunc poteram magni ſi non ſuperare, morari
Hectoris arma meis. Illo ſed tempore nullus,
Aut puer Hector erat. Nunc me mea deficit ætas,
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti ;
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum ſine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum. Memini & venabula condi
Inguine Neſſei manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisſe futura
Ampyciden Mopſon. Mopſo jaculante biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit Oditis,
Ad mentum lingua, mentoque ad guttura fixo
Quinque neci Cæneus dederat, Stiphelumque, Bromumque,

Anti-

Antimachumque. Helinumq; ſecuriferumq; Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum, nomenque notavi.
Provolat Emathii ſpoliis armatus Alæſi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus. Huic ætas inter juvenemque, ſenemque;
Vis juvenilis erat, variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeaque, Macedoniaque fariſſa
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque:
Armaque concuſſit, certumque equitavit in orbem:
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras:
Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina ſemper,
Tu mihi Cænis eris, nec te natalis origo
Continuit; mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quaque viri falſam ſpeciem mercede pararis?
Vel quid nata vide, vel quid ſis paſſa: columque,
I, cape cum calathis: & ſtamina pollice torque:
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſſa latus eruit haſta,
Qua vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore:
Nudaque Phyllei juvenis ferit ora fariſſa.
Non ſecus hæc reſilit. Quam tecti à culmine grando:
Aut ſi quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur: laterique recondere duro
Luctatur gladium. Gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit; & in latus (enſem
Obliquat: longaque amplectitur ilia dextra.
Plaga facit gemitus ceu corpore marmoris icti;
Fractaque diſſiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus; capuloque tenus dimiſit in armos.
Enſem fatiferum: cœcamque in viſcera movit,
Verſavitque manum: vulnuſque in vulnere fecit,

Ecce ruunt vaſto rapidi clamore bimembres ;
Telaque in hunc omnes unum, mittuntque, ferunque.
Tela retuſa cadunt. Manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res. Heu dedecus ingens,
Monychus exclamat. Populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro.Quamquam ille vir eſt;nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille ſumus.Quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires ? & quod fortiſſima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit ?
Nec nos matre Dea, nec nos Ixiona natos
Eſſe reor ; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet. Nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabeſque ſuper, totoſque involvite montes ;
Vivaceinque animam miſſis elidite ſylvis.
Sylva premat ſauces ; & erit pro vulnere pondus.
Dixit : & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus ; validum conjecit in hoſtem.
Exemplumque fuit : parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat. Nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo : congeſtaque robora duris
Fert humeris. Sed enim poſtquam ſuper ora,caputque
Crevit onus ; nec habet quas ducat ſpiritus auras ;
Deficit interdum ; modo ſe ſuper aëra fruſtra
Tollere conatur ; jactaſque evolvere ſylvas.
Interdumque movet : veluti quam cernimus, ecce
Ardua, ſi terræ quatiatur motibus, Ide.
Exitus in dubio eſt : alii ſub inania corpus
Tartara detruſum ſylvarum mole ferebant.
Abnuit Ampycides, medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras ;
Quæ mihi tunc primum,tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clangore ſonantem

Aſpexit,

Aſpexit, pariterque animo eſt oculiſque ſecutus?
O ſalve dixit, Lapithææ gloria gentis,
Maxime vir quondam, ſed avis nunc unica Cæneu.
Credita res auctore ſuo eſt: dolor addidit iram,
Oppreſſumque ægre tulimus tot ab hoſtibus unum:
Nec prius abſtitimus ferro exercere dolorem,
Quam data pars læto, partem fuga, noxque diremit.
6. Hæc inter Lapithas, & ſemihomines Centauros
Prælia Tlepolemus, Pylio referente dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait, Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior; certe mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos à ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pyleus: quid me meminiſſe malorum
Cogis: & obductos annis reſcindere luctus?
Inque tuum genitorem odium, offenſaſque fateri?
Ille quidem majora fide quoque geſſit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem poſſe negari.
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus, quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elynque, Pylonque
Diruit, inque meos ferrum, ſtammamque penates
Impulit: utqne alios taceam, quos ille peremit,
Bis ſex Neleidæ fuimus conſpecta juventus.
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus, atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt:
Mira Periclymeni mors eſt; cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſuſque reponere ſumptas
Neptunus dederat, Nelei ſanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divum gratiſſima regi.
Viribus uſus avis, pennis, roſtroque redunco,
Hamatiſque viri laniaverat unguibus ora.

Tendit

Tendit in hunc nimium certos Tirynthius arcus :
Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri qua jungitur ala.
Nec grave vulnus erat ; ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt. Motumque negant, vireſque volandi.
Decidit in terram ; non concipientibus auras
Infirmis pennis ; & qua levis hæſerat alæ.
Corporis affixi preſſa eſt gravitate ſagitta ,
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime claſſis ?
Ne tamen ulterius quam fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres ; ſolida eſt mihi gratia tecum.
Hæc poſtquam dulci Neleïus edidit ore ;
A ſermone ſenis repetito munere Bacchi,
Surrexêre toris. Nox eſt data cætera ſomno.
7. At Deus æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Phaëthontida verſum
Mente dolet patria : fævumque peroſus Achillem,
Exercet memores plus quam civiliter, iras.
Jamque fere tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis ;
O mihi de fratris longe gratiſſime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis ? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles ? ecquid (ne perſequar omnes(
Hectoris umbra ſubit circum ſua Pergama tracti ?
Cum tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo
Vivit adhuc noſtrique operis populator Achilles.
Det mihi ſe, faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiet. At quoniam concurrere comminus hoſti
Non datur ; occulta nec opinum prode ſagitta.
Annuit ; atque animo pariter patruique, tuoque
Delius indulgens, nebula velatus, in agmen

Pervenit Iliacum, mediaque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſuſque Deum, quid ſpicula perdis
Sanguine plebis, ait? ſi qua eſt tibi cura tuorum;
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum:
Certaque letifera direxit ſpicula dextra.
Quo Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Grajæ raptore maritæ.
At ſi fœmineo fuerat tibi Marte cadendum;
Thermodontiaca malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelaſgi
Nominis Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armarat Deus idem, idemque cremarat.
Jam cinis eſt, & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ gloria compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet. Et hæc eſt
Par tibi Pelide. Nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere poſſis;
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo,
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato,
Laërtaque fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit:
Argolicoſque duces mediis conſidere caſtris
Juſſit: & arbitrium litis trajecit in omnes.

METAMORPHOSEON LIB. XIII.

Conſedêre Duces, & vulgi ſtante corona,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax:
Utque erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Littora reſpexit, claſſemque in littore vultu:
Intendenſque manus, Agimus, prô Jupiter, inquit,
Ante rates cauſſam; & mecum conferrur Ulyſſes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis:
Quas ego ſuſtinui, quas hæc à claſſe fugavi.
Tutius eſt igitur fictis contendere verbis,
Quam bellare manu. Sed nec mihi dicere promptum
Nec facere eſt iſti. Quantumque ego Marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelaſgi,
Eſſe reor. (Vidiſtis enim) ſua narret Ulyſſes;
Quæ ſine teſte gerit. Quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor: ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. Non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens quidquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus;
Quod cum victus erit, mecum certaſſe feretur.
Aſt ego, ſi virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus,
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit:
Littoraque intravit Pagaſæa Colcha carina.
Æacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus umbris
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget:
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Jupiter eſſe ſuam. Sic à Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſſa profit, Achivi;
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterno peto. Quid ſanguine cretus

Suppaio,

Siſyphio, furtiſque, & fraude ſimillimus illi,
Inſeris Æacidis alienæ nomina gentis?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorque videbitur illis,
Ultima qui cepit; detrectavitque furore
Militiam ficto: donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi: vitaraque traxit in arma?
Optima num ſumat, qui ſumere nolluit ulla:
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus quia nos ad prima pericula, ſimus?
Atque utinam, aut verus ille furor, aut creditus eſſet;
Nec comes hic Phrygias unquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum. Non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet:
Qui nunc (ut memorant) ſylveſtribus abditus antris.
Saxa moves gemitu: Laërtiadæque precaris,
Quæ meruit; quæ (ſi Dî ſunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma;
Heu, pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Venaturque, aliturque avibus: volucreſque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit: quia non comitavit Ulyſſem.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus:
Viveret; aut certe letum ſine crimine haberet.
Quem, male convicti nimium memor iſte furoris,
Prodere rem Danaam finxit: fictumque probavit
Crimen. Et oſtendit, quod jam præfoderat, aurum,
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis.
Aut nece. Sic pugnat, ſic eſt metuendus Ulyſſes.
Qui licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat;
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum. Qui cum imploraret Ulyſſen
Vulnere tardus equi, feſſuſque ſenilibus annis;

Prodi-

Proditus à ſocio. Non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides: qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit: trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis ſuperi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit, utque reliquit.
Sic linquendus erat. Legem ſibi dixerat iſtam.
Conclamat ſocios. Adſum, videoque trementem,
Pallentemque metu, & trepidantem morte futura.
Oppoſui molem clypei: texique jacentem:
Servavique animam (minimum eſt hic laudis) inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus ad illum:
Redde hoſtes, vulnuſque tuum, ſolitumque timorem:
Poſt clypeumque late; & mecum contende ſub illo.
At poſtquam eripui, cui ſtandi vulnera vires
Non dederant nullo tardatus vulnere ſupit,
Hector adeſt, ſecumque Deos in prœlia ducit.
Quaque ruit, non tu tantum terreris Ulyſſe,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem
Cominus ingenti reſupinum pondere ſudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui. Sortemque meam voviſtis Achivi:
Et veſtræ valuêre preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non ſum ſuperatus ab illo.
Ecce ferunt Troës ferrumque, igneſque, Jovemque
In Danaas claſſes. Ubi nunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes;
Spem veſtri reditus. Date tot pro navibus arma.
Quod ſi vera licet mihi dicere, quæritur iſtis,
Quam mihi major honos: conjunctaq; gloria noſtra eſt
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum rapta cum Pallade captum.
Luce nihil geſtum, nihil eſt Diomede remoto.
Si tamen iſta datis meritis tam vilibus arma;

Divi-

Dividite: & pars sit major Diomedis in illis.
Quo tamen hæc Ithaco? qui clam, qui semper inermis
Rem gerit: & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet manifestabitque latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret. Nec non onerosa gravisque
Pelias esse potest imbellibus hasta lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, natæque ad furta sinistræ,
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur spolieris, erit; non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, qua sola cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi est gestamina tanta trahenti.
Adde quod iste tuus tam raro prælia passus,
Integer est clypeus. Nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus. Vulgique secutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
Adstitit: atque oculos paulum tellure moratos
Sustulit ad proceres, exspectatoque resolvit
Ora sono. Neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota, Pelasgi;
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres.
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam non æqua mihi vobisque negarunt
Fata, (manuque simul veluti lacrymantia tersit
Lumina) quis magno melius succedat Achilli;
Quam per quem magnus Danaïs successit Achilles?
Huic modo ne prosit, quod ut est, hebes esse videtur.
Neve mihi noceat, quod vobis semper Achivi

Profuit

Profuit ingenium: meaque hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta,
Invidia careat: bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi;
Vix ea noſtra voco. Sed enim quia rettulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos; noſtri quoque ſanguinis auctor
Jupiter eſt; totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi,
Jupiter huic: neque in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu;
Nec mihi quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons;
Propoſita arma peto: meritis expendite cauſſam.
Dummodo quod fratres Telamon, Peleuſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit; nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas primuſque requiritur hæres;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci? Phthiam, Scyronve ferantur.
Nec minus eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen? num ſperat ut auferat arma
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur;
Plura quidem feci, quam quæ comprendere dictis
In promptu mihi ſint. Rerum tamen ordine ducar.
Præſcia venturi genitrix Nereïa leti
Diſſimulat cultu natum: deceperat omnes,
(In quibus Ajacem) ſumptæ fallacia veſtis.
Arma ego fœmineis animum moturа virilem
Mercibus inſerui. Neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cum parmam haſtamque tenenti,
Nate Dea, dixi: tibi ſe peritura reſervant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum: fortemque ad fortia miſi.
Ergo opera illius, mea ſunt. Ego Telephon haſta

Pugnan-

Pugnantem domui : victum, orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidêre meum eſt. Me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenque & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe. Mea concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrneſſia mœnia dextra.
Utque alias taceam, qui ſævum perdere poſſet
Hectorea, nempe dedi. Per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto, Vivo dederam, poſt fata repoſco,
Ut dolor unius Danaos pervenit ad omnes ;
Aulidaque Euboïcam complerunt mille carinæ ;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria claſſi
Flamina ſunt, duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, diviſque iraſcitur ipſis :
Atque in rege, tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides ;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſſam.
Hunc tamen utilitas populi fraterque datique
Summa movet ſceptri, laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem : quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit. Quo ſi Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces :
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ.
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi
Quam mihi mandarat communis Græcia cauſſam.
Accuſoque Parin ; prædamque, Helenamque repoſco
Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuêre ſub illo,
Vix tenuêre manus (ſcis hoc Menelae) nefandas,
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ conſilioque manuque
Utiliter feci ſpatioſi tempore belli.

Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuêre diu : nec aperti copia Martis
Ulla fuit. Decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil niſi prœlia noſti ?
Quis tuus uſus erat ? nam ſi mea facta requiras ;
Hoſtibus inſidior : foſſas munimine cingo :
Conſolor ſocios ; ut longi tædia belli
Mente ferant placida : doceo quo ſimus alendi,
Armandique modo ; mittor quo poſtulat uſus:
Ecce Jovis monitu deceptus imagine ſomni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille poteſt auctore ſuam defendere vocem.
Non ſinat hoc Ajax : delendaque Pergama poſcat ;
Quodque poteſt pugnet. Cur non remoratur ituros ?
Cur non arma capit ? dat quod vaga turba ſequatur ?
Non erat hoc nimium, nunquam niſi magna loquenti.
Quid quod & ipſe fugis ? vidi, puduitque videre ;
Cum tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis ? quæ vos dementia dixi,
Concitat, ô ſocii, captam dimittere Trojam ?
Quidve domum fertis decimo niſi dedecus anno ?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat ; averſos profuga de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes ;
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quidquam
Auſus ; at auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites ; etiam per me haud impune, protervis.
Erigor & trepidos cives exhortor in hoſtem ;
Amiſſamque mea virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc quodcunque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt ; qui dantem terga retraxi.
Denique de Danais quis te laudatve petitve ?
At ſua Tydides mecum communicat acta ;
Me probat, & ſocio ſemper confidit Ulyſſi.
Eſt aliquid de tot Grajorum millibus, unum

A Diomede legi. Nec me ſors ire jubebat ;
Sic tamen & ſpreto noctiſque, hoſtiſque periclo,
Auſum eadem quæ nos, Phrygia de gente Dolona
Interimo : non ante tamen, quam cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram : nec, quod ſpecularer, habebam
Et jam præmiſſa poteram cum laude reverti.
Haud contentus eo, petii tentoria Rheſi ;
Inque ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi ;
Atque ita, captivo victor votiſque potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos.
Cujus equos pretium pro nocte popoſcerat hoſtis ;
Arma negare mihi. Fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina terro
Devaſtata meo ? cum multo ſanguine fudi
Cœranon, Iphitidenque, Alaſtoraque, Chromiumque,
Alcandrumque, Haliumque, Noëmonaque, Prytanim-
(que,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum :
Quique minus celebres noſtra ſub mœnibus urbis
Procubuere manu, iunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco. Nec vanis credite verbis.
Aſpicite en (veſtemque manu deducit) & hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios : & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert ; ſi ſe pro claſſe Pelaſga
Arma tuliſſe refert contra Troaſque, Jovemque ?
Confiteorque, tulit ; neque enim beneſacta maligne
Detrectare meum eſt ; ſed ne communia ſolus
Occupet, aut aliquem vobis quoque reddat honorem.
Reppulit Actorides ſub imagine tutus Achillis
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti

Se putat; oblitus regiſque, ducumque, meique;
Nonus in officio & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius: quo Grajûm murus Achilles
Procubuit. Nec me lacrymæ luctuſve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem.
His humeris: his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus veſtros certe ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ rudis, & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cœlo,
Pleïadaſque, Hyadaſque, immunemque æquoris Arcton,
Diverſaſque urbes, nitidumque Oriónis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocat crimen; ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux; pia mater Achillem;
Primaque ſunt illis data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen;
Cum tanto commune viro: deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falſo Palamedem crimine turpe
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,

Tamque

Tamque patens valuit : nec vos audiſtis in illo
Crimina. Vidiſtis : pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. Factum defendite veſtrum :
(Conſenſiſtis enim) nec me ſuaſiſſe negabo ;
Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, & vivit. Non hæc ſententia tantum
Fida, ſed & felix ; cum ſit ſatis, eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt ;
Ne mandate mihi : melius Telamonius ibit :
Eloquioque virum morbiſque iraque frementem
Molliet : aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet ; & ſine frondibus Ide
Stabit & auxilium promittet Achaïa Trojæ ;
Quam ceſſante meo pro veſtris pectore rebus
Ajacis ſtolidi Danaïs ſollertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete ; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput ; cupiaſque dolenti
Me tibi forte dari ; noſtrumque haurire cruorem ;
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri :
Te tamen aggrediar ; mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faveat fortuna) ſagittis ;
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus.
Quam reſponſa Deúm, Trojanaque fata retexi :
Quam rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è mediis. Et ſe mihi comparat Ajax ?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax ? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri ? cur hic metuis ? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias ? & ſe committere noctì ?
Perque feros enſes ; non tantum mœnia Troum,
Verum etiam ſummas arces intrare ; ſuaque
Eripere æde Deam : raptamque auferre per hoſtes ?

Quæ niſi feciſſem: fruſtra Telamone creatus
Guſtaſſet læva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tunc vici; cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden, vultuque, & murmure nobis
Oſtentare meum. Pars eſt ſua laudis in illo.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas;
Solus eras; tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ;
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſque ferox, claroque Andremone natus;
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ:
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſsêre meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium, quod eget moderamine noſtro
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſint potiora manu. Vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia veſtro;
Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. Obſtantia fata removi:
Altaque poſſe capi faciendo Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis,
Eſſe mei memores: aut ſi mihi non datis arma;

Huic date, & oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: & quid facundia poſſit,
Re patuit; fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, igneſque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. Arripit enſem:
Et, Meus hic certe eſt: an & hunc ſibi poſcat Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit, & in pectus, tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor: rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cæſpite florem:
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis illa querelæ.
2. Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Grajos domino comitante revexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello,
Troja ſimul, Priamuſque cadunt. Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam:
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat (neque adhuc conſederat ignis)
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: tractata comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna Deorum
Dum licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores præmia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus; unde

Pugnantem

Pugnantem pro ſe proavatique regna tuentem,
Sæpe videre patrem monſtratum à matre ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas : flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant ; jubet uti navita ventis.
Troja, vale, rapimur, clamant dantque oſcula terræ
Troades : & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem, miſerabile viſu,
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxêre manus. Tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem
Inferias inopes, crinem lacrymaſque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat : cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater; Phrygiiſque removit abarmis.
Conſilium ſapiens : ſceleris niſi præmia, magnas
Adjeciſſet opes ; animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum , juguloque ſui defigit alumni :
Et tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Littore Threicio claſſem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet
Hic ſubito, quantus cum viveret eſſe ſolebat ;
Exit humo late rupta ; ſimiliſque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles ;
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoreſque mei diſceditis, inquit Achivi.
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ ?
Ne facite. Utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit ; & immiti ſociis parentibus umbræ
Rapta ſinu matris quam jam prope ſola fovebat ;
Fortis,

Fortis, & infelix, & pluſquam fœmina, virgo,
Ducitur ad tumulum: diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſentitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuos vidit figentem lumina vultus,
Utere jamdudum generoſo ſanguine dixit:
Nulla mora eſt. Aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo; jugulumque ſimul, pectuſque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitis ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet:
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia; quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis;
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris, Priami vos filia regis,
Nunc captiva rogat; genitrici corpus inemptum
Reddite, neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrymis. Tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lacrymas, quas ipſa tenebat,
Non tenet, ipſe etiam flens, invituſque ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratoſque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo, teque ô modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes

Eſſe

Eſſe ſuam nollet, niſi quod tamen Hectora partu
Ediderit, Dominum matri vix repperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſque, viroque,
Huic quoque dat lacrymas; lacrymas in vulnera fundit;
Oſculaque ore legit: conſuetaque pectora plangit;
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc laniato pectore dixit:
Nata tuæ (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri?
Nata, jaces; videoque tuum mea vulnera pectus.
Et ne perdiderim quemquam ſine cæde meorum;
Tu quoque vulnus habes. At te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidiſti & fœmina ferro.
Torque tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, noſtrique orbator Achilles.
At poſtquam cecidit Paridis Phœbique ſagittis;
Nunc certe, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erat. Cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit: tumulo quoque ſenſimus hoſtem:
Æacidæ fœcunda fuit. Jacet Ilion ingens,
Eventuque gravi finita eſt publica clades:
Si finita tamen. Soli mihi Pergama reſtant:
In curſuque meus dolor eſt. Modo maxima rerum,
Tot generis, natiſque potens, nuribuſque, viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus. Quæ me data penſa trahentem
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens: hæc eſt, dicet, Priameïa conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. Quo ferrea reſto?
Quidve moror? quo me ſervas, damnoſa ſenectus?
Quo, Dî crudeles, niſi uti nova funera cernam.
Vivacem differtis anum? quis poſſe putaret
Felicem Priamum poſt diruta Pergama dici?

Felix morte ſua: nec te, mea nata, peremptam
Aſpicit: & vitam pariter, regnumque reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo:
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt fortuna domus; tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus: ſupereſt cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratiſſima matri
Nunc ſolus quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus:
Factaque Threiciis ingentia vulnera teliis.
Troades exclamant: obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymaſque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor. Duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adverſæ figit modo lumina terræ;
Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus:
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera nati;
Vulnera præcipue: ſeque armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit, pœnæque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna:
Signaque nacta pedum ſequitur, quem non videt, ho-
(ſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram;
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis:
Colloquiumque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amori,

In

In ſecreta venit. Tum blando callidus ore
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem: tumidaque exæſtuat ira.
Atque ita correpto captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Expilatque genis oculos (facit ira valentem)
Immergitque manus: fœdataque ſanguine ſonti
Non lumen (neque enim ſupereſt) loca luminis haurit,
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit. At hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit conata loqui, locus exſtat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum.
Tum quoque Sithonios ululavit mœſta per agros.
Illius, Troaſque ſuos, hoſteſque Pelaſgos,
Illius fortuna Deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque, ſororque,
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.
3. Non vacat Auroræ, quamquam iiſdem ſaverat (armis;
Cladibus, & caſu Trojæque, Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctuſque domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achillea pereuntem cuſpide mater.
Vidit. Et ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrymiſque has addere voces:
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diva

Diva tamen venio ; non ut delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, calituraſque ignibus aras :
Si tamen aſpicias quantum tibi fœmina præſtem ;
Tum cum luce nova, noctis confinia ſervo ;
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei, venio. Qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo ; primiſque ſub annis
Occidit à forti (ſic vos voluiſtis) Achille.
Da, precor, huic aliquem, ſolatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector ; maternaque vulnera leni.
Jupiter annuerat ; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus ; nigrique volumina fumi
Infecêre diem. Veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra favilla volat ; glomerataque corpus in unum
Denſatur : faciemque capit : ſumitque calorem
Atque animam ex igni. Levitas ſua præbuit alas.
Et primo ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis. Pariter ſonuêre ſorores
Innumeræ ; quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant : & conſonus exit in auras
Ter clangor. Quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diverſa populi de parte feroces.
Bella gerunt. Roſtriſque & aduncis unguibus iras
Exercent : alaſque, adverſaque pectore laſſant.
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora ; ſeque viro forti meminêre creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor ; ab illo
Memnonides dictæ, cum Sol duodena peregit
Signa ; parentali perituræ more rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum ;
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta. Piaſque
Nunc quoque dat lacrymas ; & toto rorat in orbe.

5. Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe

Spem quoque fata ſinunt. Sacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros:
De tantis opibus prædam pius eligit illam;
Aſcaniumque ſuum. Profugaque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratæque limina Thracum,
Et Polydoreo manantem ſanguine terram
Linquit. Et utilibus ventis, æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam ſociis comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebatur, temploque domoque recepit:
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duaſque
Latona quondam ſtirpes parente retentas.
Thure dato flammis, vinoque in thura profuſo,
Cæſarumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt! poſtique tapetibus altis
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O Phœbi lecte Sacerdos,
Fallor? an & natum, cum primum hæc mœnia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc (tanta homines rerum inconſtantia ver-
(ſat)
Pæne vides orbum: quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem:
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Fœmineæ ſorti voto majora, fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: diveſque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua veſtram ſenſiſſe procellam
Vos quoque parte putes) armorum viribus uſus
Abſtrahit

Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quæque poteſt; Eubœa duabus,
Et totiden natis Andros fraterna petita.
Miles adeſt: & ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas, conſortia pectora pœnæ
Dedidit: & timido poſſis ignoſcere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat: per quos decimum duraſtis in annum!
Jamque parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater, fer opem, dixêre: tulitque
Muneris auctor opem, (ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.
Summa mali nota eſt, pennas ſumpsêre, tuæque
Conjugis in volucrem niveas abiêre columbas.

5. Talibus, atque aliis poſtquam convivia dictis
Implerunt; menſa ſomnum petiêre remota.
Cumque die ſurgunt: adeuntque oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Littora. Proſequitur rex: & dat munus ituris:
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem, pharetramque nepoti:
Cratera Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc Therſes: illi fabricaverat Alcon
Myleus: & longo cæleverat argumento
Urbs erat: & ſeptem poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant, & quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exſequiæ, tumulique, igneſque, rogique,
Effuſæque comas & apertæ pectora matres
Significant luctum. Nymphæ quoque flere videntur;
Siccatoſque queri fontes. Sine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis natas ab Orione Thebis,

Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto ;
Illam dimisso per fortia vulnera telo
Pro populo cecidisse suo ; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari :
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes (quos fama Coronas
Nominat,) & cineri materno ducere pompam.

6. 7. Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt.
Dantque sacerdoti custodem thuris acerram :
Dant pateram, claramque auro, gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros à sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuêre ; locique
Ferre diu nequiêre Jovem. Centumque relictis
Urbibus ; Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatque viros : Strophadumque receptos
Portubus insidiis exterruit ales Aello.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samonque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyssei,
Præter erant vecti, certatam lite deorum
Ambraciam, versique vident sub imagine saxum
Judicis ; Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,
Vocalemque sua terram Dodonida quercu,
Chaonioque sinus. Ubi nati rege Molosso
Impia subvectis fugêre incendia pennis.

8. Proxima Phæacum felicibus obsita pomis
Rura petunt. Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam : tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos obversa Pachynos ad Austros ;
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon : ad Arctos
Æquoris expertes spectat, Boreamque, Peloros.

Hanc

Hanc ſubeunt Teucri ; remiſque, æſtuque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæa claſſis arena.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtant. Vorat hæc raptas, revomitque carinas :
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum ;
Virginis ora ferens. Et (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt) aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiêre proci, quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat ; & eluſos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos;
Talibus alloquitur repetens ſuſpiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit ; utque facis, potes his impune negari.
At mihi cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt ; quæ ſum turba quoque tuta ſororum ;
Non niſi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere ; & lacrymæ vocem impediêre loquentis:
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo ;
Et ſolata Deam ; Refer, ô cariſſima dixit,
Neve tui cauſſam tege (ſum tibi fida) doloris.
Nereïs his contra reſecuta Cratæïde natam.
Acis erat Fauno, Nymphaque Simæthide cretus,
Magna quidem patriſque ſui, matriſque voluptas,
Noſtra tamen major. Nam me ſibi junxerat uni
Pulcher ; & octonis iterum natalibus actis
Signarat dubia teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat:
Nec ſi quæſieris odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præſentior, edam.
Par utrumque fuit. Prô quanta potentia regni
Eſt Venus alma tui ! nempe ille immitis, & ipſis
Horrendus ſylvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Dîs contemptor Olympi ;
Quid ſit amor ſentit : noſtrique cupidine captus
Uritur ;

Uritur; oblitus pecorum, antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formæ, jamque eſt tibi cura placendi:
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos:
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam:
Et ſpectare feros in aqua, & componere vultus.
Cædis amor, feritaſque, ſitiſque immenſa cruoris
Ceſſant: & tutæ veniunt, abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales;
Terribilem Polyphemon adit; lumenque quod unum
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Ulyſſes.
Riſit, & O vatum ſtolidiſſime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. Sic fruſtra vera monentem
Spernit. Et aut gradiens ingenti littora paſſu
Degravat: aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus adſcendit Cyclops: medioque reſedit;
Lanigeræ pecudes nullo ducente ſecutæ.
Cui poſtquam pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Sumptaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum;
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes:
Senſerunt undæ. Latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio reſidens, procul auribus hauſi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi:
Candidior nivei folio, Galatea, liguſtri,
Floridior pratis, longa procerior alno,
Splendidior vitro, tenero laſcivior hædo,
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis,
Solibus hibernis, æſtiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conſpectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto,
Et ſi non fugias, riguo formoſior horto.

Sævior

Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annoſa quercu, fallacior undis,
Lentior & ſalicis virgis & vitibus albis,
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pavone ſuperbior, acrior igni,
Aſperior tribulis, fera truculentior urſa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et, quod præcipue, vellem tibi demere poſſem,
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verum etiam ventis, volucrique fugacior aura.
At, bene ſi noris, pigeat fugiſſe; moraſque
Ipſa tuas damnes; & me retinere labores.
Sunt mihi pars montis vivo pendentia ſaxo
Antra; quibus nec ſol medio ſentitur in æſtu,
Nec ſentitur hyems: ſunt poma gravantia ramos:
Sunt auro ſimiles longis mihi vitibus uvæ;
Sunt & purpureæ, tibi & has ſervamus, & illas.
Ipſa tuis manibus ſylveſtri nata ſub umbra
Mollia fraga leges, ipſa autumnalia corna,
Prunaque non ſolum nigro liventia ſucco,
Verum etiam generoſa, novaſque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus. Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum: multæ quoque vallibus errant
Multas ſylva tegit; multæ ſtabulantur in antris.
Nec, ſi forte roges, poſſim tibi dicere, quot ſint:
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum. Pars inde bibenda
Servatur; partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantum
Munera contingent, damæ, leporeſque, capræque,

Parva columbarum, demptuſve cacumine nidus:
Inveni geminos, qui tecum ludere poſſint,
Inter ſe ſimiles, vix ut dignoſcere poſſis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni: & dixi, Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modo cæruleo nitidum caput exſere ponto,
Jam, Galatea, veni: nec munera deſpice noſtra.
Certe ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitque mihi mea forma videnti.
Aſpice ſim quantus. Non eſt hoc corpore major
Jupiter in cœlo, (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humeroſque, ut lucus, obumbrat,
Nec mihi quod rigidis horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta. Turpis ſine frondibus arbos:
Turpis equus, niſi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori.
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei. Quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum. Tantum miſerere, preceſque
Supplicis exaudi. Tibi enim ſuccumbimus uni.
Quique Jovem & cælum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemptus eſſem patientior hujus;
Si fugeres omnes. Sed cur Cyclope repulſo,
Acin amas? præferſque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque ſibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatea, tibi, modo copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam, ſic ſe tibi miſceat, undas.
Uror enim: læſuſque exæſtuat acrius ignis:

Cumque

Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo. Nec tu, Galatea, moveris.
Talia nequicquam queſtus (nam cuncta videbam)
Surgit. Et, ut taurus vacca furibundus adempta,
Stare nequit : ſylvaque & notis ſaltibus errat.
Cum ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt, atque Acin: Videoque exclamat : & iſta
Ultima ſit, faciam, Veneris concordia veſtræ.
Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros :
Et fer opem, Galatea, precor, mihi; ferte parentes,
Dixerat: & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops, partemque è monte revulſam
Mittit, & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos quod fieri ſolum per fata licebat,
Fecimus ; ut vires aſſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat : & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit.
Fitque color primo turbati fluminis imbre :
Purgaturque mora, tum moles jacta dehiſcit :
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo ;
Oſque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis ;
Miraque res, ſubito media tenus exſtitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, niſi quod major, quod toto cærulus ore eſt ;
Acis erat. Et ſic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus, & antiquum tenuerunt flumina nomen.

9. Deſierat Galatea loqui : cœtuque ſoluto
Diſcedunt, placidiſque natant Nereïdes undis.
Scylla redit, neque enim medio ſe credere ponto
Audet : & aut bibula ſine veſtibus errat arena ;
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus

Gurgitis, incluſa ſua membra refrigerat unda.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti
Nuper in Euboïca verſis Anthedone membris
Glaucus adeſt : viſæque cupidine virginis ardet :
Et quæcunque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert : fugit illa tamen : veloxque timore
Pervenit in ſummum poſiti prope littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem collectus in unum
Longa ſub arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit & hic : & tuta loco, monſtrumne, Deuſne
Ille ſit ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros, ſubjectaque terga tegentem,
Ultimaque excipiat, quod tortilis inguina piſcis.
Senſit : & innitens, quæ ſtabat proxima moli,
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo,
Sum Deus,inquit, aquæ : nec magis in æquore Proteus
Jus habet, & Triton, Athamantiadeſque Palæmon.
Ante tamen mortalis eram : ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modo ducebam ducentia retia piſces,
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis :
Quas neque cornigeræ morſu læsêre juvencæ :
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores,
Non data ſunt capiti genialia ſerta : nec unquam
Falciferæ ſecuêre manus. Ego primus in illo
Ceſpite concedi, dum linâ madentia ſicco,
Utque recenſerem captivos ordine piſces ;
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis fictæ : ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus ; terraque ut in æquore niti.

Dumque

Dumque moror, mirorque ſimul, fugit omnis in undas
Turba ſuas: dominumque novum, littuſque relinquunt.
Obſtupui: dubiuſque diu, quæ cauſſa requiro,
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quas tamen hæc, inquam, vires habet herba? manuque
Pabula decerpſi, decerptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos:
Cum ſubito trepidare intus præcordia ſenſi;
Alteriuſque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare diu, repetendaque nunquam
Terra, vale, dixi, corpuſque ſub æquora merſi.
Dî maris exceptum ſocio dignantur honore:
Utque mihi quæcunque feram mortalia demant,
Oceanum, Tethynque rogant. Ego luſtror ab illis
Et purgante nefas novies mihi carmine dicto
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora, diverſis lapſi de fontibus amnes
Totaque verguntur ſupra caput æquora noſtrum.
Hactenus acta tibi poſſum memoranda referre,
Hactenus & memini, nec mens mea cætera ſenſit.
Quæ poſtquam rediit; alium me corpore toto
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hanc ego tum primum viridi ferrugine barbam,
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingenteſque humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata noviſſima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies, quid Dîs placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, ſi tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla Deum. Furit ille, irritatuſque repulſa
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

METAMORPHOSEON LIB. XIV.

1. JAmque giganteis injectam ſaucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quidquam junctis debentia bubus.
Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, adverſaque mœnia Rhegi,
Navifragumque freturn, gemino quod littore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit; dicta, acceptaque ſalute.
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, (videar modo dignus) amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli
Quam mihi cognitius; qui ſum mutatus ab illis.
Neve mei non nota tibi ſit cauſſa furoris;
Littora in Italico Meſſenia mœnia contra
Scylla mihi viſa eſt. Pudor eſt promiſſa, preceſque,
Blanditiaſque meas, contemptaque verba referre.
At tu ſive aliquod regnum eſt in carmine; carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſaneſque hæc vulnera mando:
Fineque nil opus eſt; partem ferat illa caloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium, ſeu cauſſa eſt hujus in ipſa:
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno)
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras; ultro poteras certeque rogari:
Et ſi ſpem dederis; mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites: adſitque tuæ fiducia formæ.

En ego cum Dea ſim, nitidi cum filia Solis;
Carmine cum tantum, tantum quoque gramine poſſim;
Ut tua ſim, voveo. Spernentem ſperne: ſequenti
Redde vices: unoque duas ulciſcere facto.
Talia tentanti, Prius inquit in æquore frondes,
Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ;
Soſpite quam Scylla noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt: & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans; iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt. Veneriſque offenſa repulſa,
Protinus horrendis infamia gramina ſuccis
Conterit: & tritis Hecateïa carmina miſcet,
Cærulaque induitur velamina; perque ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppoſitumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion ingreditur, ferventes æſtibus undas:
In quibus, ut ſolida ponit veſtigia ripa.
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora ſiccis.
Parvus erat gurges curvos ſinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quo ſe referebat ab æſtu
Et maris & cœli, medio cum plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras;
Hunc Dea prævitiat: portentificiſque venenis
Inquinat. Hic preſſos latices radice nocenti
Spargit: & obſcurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit; mediaque tenus deſcenderat alvo;
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit. Ac primo non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. Sed quos fugit, attrahit una.
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Stratque canum rabies: ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque exſtante cohærent.

9. Flevit amans Glaucus, nimiumque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco manſit, cumque eſt data copia primum,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.
Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas;
Ni prius in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret. Scopulum quoque navita vitat.
3. Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicêre rates; cum jam prope littus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis. Inque pyra ſacri ſub imagine ficti
Incubuit ferro, deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad ſedes Erycis, fidumque relatus Aceſten
Sacrificat, tumulumque ſui genitoris honorat.
Quaſque rates Iris Junonia pæne cremarat.
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraſque calenti
Sulfure fumantes, Acheloïadumque relinquit
Sirenum ſcopulos. Orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantum nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentiſque admiſſa doloſæ;
In deforme viros animal mutavit, ut idem
Diſſimiles homini poſſent, ſimileſque videri.
Membraque contraxit; nareſque à fronte remiſſas
Contudit, & rugis pererravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes. Nec non prius abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantum rauco ſtridore reliquit.
4. Has ubi præteriit, & Parthenopeïa dextra
Mœnia deſéruit; læva de parte canori

Æoli-

Æolidæ tumulum, loca fœta paluſtribus ulvis
Littora Cumarum, vivaciſque antra Sibyllæ
Intrat: &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandemque Deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum: potiere petitis.
Elyſiaſque domos, & regna noviſſima mundi
Me duce cognoſces, ſimulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. Dixit, & auro
Fulgentem ramum ſylva Junonis Avernæ
Monſtravit; juſſitque ſuo divellere trunco.
Paruit Æneas. Et formidabilis Orci.
Vidit opes, atavoſque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ didicit quoque jura locorum;
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæa fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit;
Seu Dea tu præſens, ſeu Diis gratiſſima, dixit;
Numinis inſtar eris ſemper mihi: meque fatebor
Munus habere tuum quæ me loca mortis adire,
Qua loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras,
Templa tibi ſtatuam: tribuam tibi thuris honorem.
Reſpicit hunc vates, & ſuſpiratibus hauſtis,
Nec Dea ſum, dixit, nec ſacri thuris honore
Humanum dignare caput. Neu neſcius erres;
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit; Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes:
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,

Tot

Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit optarem juvenes quoque protinus annos.
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si Venerem paterer. Contempto munere Phœbi
Innuba permaneo sed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra senectus;
Quæ patienda diu est. Nam jam mihi sæcula septem
Acta vides: supereſt, numeros ut pulveris æquem,
Tercentum messes, tercentum musta videre.
Tempus erit, cum me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: consumptaque membra senecta,
Ad minimum redigantur onus. Nec amata videbor,
Nec placuisse Deo. Phœbus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Usque adeo mutata ferar; nullique videnda,
Voce tamen noscar. Vocem mihi fata relinquent.
5. Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Æneas; sacrisque è more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Ulyssei.
Desertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noscit Achæmeniden: improvisoque repertum
Vivere miratus, qui te casusve, Deusve
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur quæ vestræ terra carinæ?
Talia quærenti, jam non hirsutus amictu,
Jam suus, & spinis concerto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: Iterum Polyphemon, & illos
Aspiciam fluidos humano sanguine rictus;
Hæc mihi ni potior domus est, Ithacique carina;
Si minus Æneam veneror genitore. Nec unquam
Esse satis potero, præstem licet omnia gratus.
Quod loquor, & spiro; cœlumque, & sidera Solis
Respicio.

Reſpicio. (poſſimne ingratus, & immemor eſſe?)
Ille dedit. Quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam;
Ut tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, niſi ſi timor abſtulit omnem
Senſum animumque, fuit; cum vos petere alta relictus
Æquora conſpexi? volui inclamare, ſed hoſti
Prodere me timui: veſtræ quoque clamor Ulyſſis
Pæne rati nocuit. Vidi cum monte revulſo
Immanem ſcopulum medias permiſit in undas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vaſta giganteo jaculantem ſaxa lacerto.
Et ne deprimeret fluctuſve lapiſve carinam,
Pertimui. Jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut vero fuga vos ab acerba morte removit:
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu ſylvas. Et luminis orbus
Rupibus incurſat: fœdaraque brachia rabo,
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O ſi quis referat mihi caſus Ulyſſem,
Aut aliquem è ſociis, in quem mea ſæviat ira,
Viſcera cujus edam, cujus vivacia dextra
Membra mea laneam, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & eliſi trepident ſub dentibus artus;
Quam nullum, aut leve ſit damnum mihi lucis ademptæ!
Hæc & plura ferox. Me luridus occupat horror;
Spectantem vultus, etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum:
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum; mentique hærebat imago
Temporis illius quo vidi bina meorum
Ter quater affligi ſociorum corpora terræ.

Quæ

Quæ ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, & carnes, cumque albis oſſa medullis,
Semianimeſque artus avidam condebat in alvum,
Me tremor invaſit, ſtabam ſine ſanguine mœſtus,
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes. Et fruſtra mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perque dies multos latitans, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupiduſque mori
Glande famem pellens, & miſta frondibus herba;
Solus, inops, exſpes, leto pœnæque relictus.
Hanc procul adſpexi longo poſt tempore navim:
Oravique fugam geſtu, ad littuſque cucurri:
Et movi, Grajumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto.
Æolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem; ſtatuque ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam:
Proxima poſt nonam cum ſeſe Aurora moveret;
Invidia ſocios prædæque cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis;
Cum quibus iſſe retro, per quas modo venerat unda
Æloiique ratem portus repetiſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum
Vixque fuga quæſita ſalus, comitique, mihique.
Tertius è nobis Læſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo, fugientibus inſtat, & agmen
Concitat Antiphates. Coëunt, & ſaxa trabeſque
Conjiciunt, merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos ipſumque vehebat Ulyſſen,

Effug

Effugit. Amiſſa ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti, terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc, tibi (cerne) videnda
Inſula viſa mihi. Tuque, ô juſtiſſime Troum,
Nate Dea (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es, Ænea) moneo, fuge littora Circes.
Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores; immanſuetique Cyclopis,
Ire negabamus; ignotaque tecta ſubire
Sorte ſumus lecti. Sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque ſimul, nimiique Elpenora vini,
Biſque novem ſocios Circæ ad mœnia miſit.
Quæ ſimul attigimus, ſtetimuſque in limine tecti;
Mille lupi, miſtæque lupis urſæque leæque
Occurſu fecêre metum, ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus:
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia, donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta
Ad Dominam ducunt. Pulcro ſedet illa receſſu
Solemni ſolio; pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes, Nymphæque ſimul; quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt, ſparſoſque ſine ordine flores
Secernunt calathis, variaſque coloribus herbas.
Ipſa quod hæ faciunt opus exigit; ipſa quis uſus
Quoque ſit in folio, quæ ſit concordia miſtis
Novit, & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta, acceptaque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora, miſceri toſti jubet hordea grani,
Mellaque vimque meri, cum lacte coagula paſſo.
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos.
Adjicit. Accipimus ſacra data pocula dextra.

Quæ ſimul arenti ſitientes hauſimus ore,
Et tetigit ſummos virga Dea dira capillos;
Et pudet, & referam: ſetis horreſcere cœpi:
Nec jam poſſe loqui; pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu;
Oſque meum pando ſenſi occalleſcere roſtro;
Colla tumere toris, & qua moda pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illa veſtigia feci.
Cumque eadem paſſis tantum medicamina poſſunt,
Claudor hara, ſolumque ſuis caruiſſe figura
Vidimus Eurylochum: ſolus data pocula fugit.
Quæ niſi vitaſſet, pecoris pars una maneret.
Nunc quoque ſetigeri, nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniſſet Ulyſſes.
Pacifer huic florem dederatCyllenius album;
Moly vocant Superi, nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitiſque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes; & ad inſidioſa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræque datæ: thalamoque receptus
Conjugii dotem ſociorum corpora poſcit.
6. Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ:
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur: ſetæque cadunt, biſidoſque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri, ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes complectimur illum:
Hæremuſque ducis collo. Nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quam nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaque præſens
Tempore tam longo vidi; multa auribus hauſi.
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quattuor è famulis, ad talia ſacra paratis.

Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore ſignum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice Picum,
Æde ſacra poſitum, multiſque inſigne coronis.
Quis foret, & quare ſacra coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu; dominæque potentia quæ ſit
Hinc quoque diſce meæ. Tu dictis adjice mentem.
7. Picus in Auſoniis proles Saturnia terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat. Licet ipſe decorem
Aſpicias, fictaque probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc ſpectaſſe tot annos
Quinquennem poterat Grajam quater edere pugnam.
Ille ſuos Dryades Latiis in montibus ortas
Verterat in vultus, illum fontana petebant
Numina Naïades. Quas Albula, quaſque Numici,
Quas Anienis aquæ, curſuque breviſſimus Almo,
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus umbræ,
Quæque colunt Scythicæ ſtagnum nemorale Dianæ,
Finitimoſque lacus. Spretis tamen omnibus, unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam colle Palati
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Jano.
Hæc ubi nubilibus primum maturuit annis;
Præpoſito cunctis Lurenti tradita Pico:
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi;
Unde Canens dicta eſt. Sylvas, & ſaxa movere
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum fœminea modulatur carmina voce;
Exierat tecto Laurentes Picus in agros;
Indigenas fixurus apros, tergumque premebat
Acris equi; lævaque haſtilia bina ferebat,
Phœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in ſylvas & filia Solis eaſdem.

Utque

Utque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit;
Obstupuit. Cecidêre sinu, quas legerat, herbæ:
Flammaque per totas visa est errare medullas.
Ut primum valido mentem collegit ab æstu;
Quid cuperet, sassura fuit. Ne posset adire
Cursus equi fecit, circumfususque satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modo me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, & me mea carmina fallunt;
Dixit. Et effigiem nullo cum corpore falsi
Finxit apri, præterque oculos transcurrere regis
Jussit, & in densum trabibus nemus ire videri;
Plurima qua sylva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuo prædæ petit insçius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit.
Spemque sequens vanam, sylva pedes errat in alta.
Concipit illa preces; & verba venefica dicit:
Ignotosque Deos ignoto carmine adorat,
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tum quoque cantato densetur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus (cœciscque vagantur
Limitibus comites. Et abest custodia regi
Nacta locum tempusque, Per ô tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perque hanc, pulcherrime, formam
Quæ facit ut supplex tibi sim Dea; consule nostris
Ignibus: & socerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe. Nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat; ille ferox, ipsamque, precesque repellit:
Et, Quæcunque es, ait, non sum tuus. Altera captum
Me tenet, & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externa socialia fœdera lædam;
Dum mihi Janigenam servabunt fata Canentem,

pe retentatis precibus Titania fruſtra,
on impune feres, neque, ait, reddêre Canenti:
ſaque quid faciat, quid amas, quid fœmina, diſces
bus, ait, ſed amans, & læſa, & fœmina Circe.
m bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortus:
r juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit,
e fugit. Sed ſe ſolito velocius ipſe
rrere miratus; pennas in corpore vidit.
que novam ſubito Latiis accedere ſylvis
dignatus avem, duro ferra robora roſtro
git; & iratus longis dat vulnera truncis.
rpureum chlamydis pennæ traxêre colorem.
bula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum;
uma fit: & fulvo cervix præcingitur auro:
ec quidquam antiqui Pico, niſi nomina, reſtat.
8. Interea comites clamato ſæpe per agros
equicquam Pico, nullaque in parte reperto,
veniunt Circen (nam jam tenuaverat auras,
ſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi)
riminibuſque premunt veris, regemque repoſcunt,
imque ferunt: ſæviſque parant inceſſere telis.
la nocens ſpargit virus, ſuccoſque veneni:
t noctem, noctiſque Deos, Ereboque, Chaoque
onvocat: & magicis Hecaten ululatibus orat.
xiluêre loco (dictu mirabile) ſylvæ
ngemuitque ſolum, vicinaque palluit arbor,
parſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis;
t lapides viſi mugitus edere raucos;
t latrare canes: & humus ſerpentibus atris
squallere; & tenues animæ volitare ſilentum.
ttonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventum
ora venenata tetigit mirantia virga;
Cujus ab attactu variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt nulli ſua manſit imago.
9. Preſſerat occiduus Tarteſſia littora Phœbus:

Et

Se putat; oblitus regiſque, ducumque, meique;
Nonus in officio & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius: quo Grajûm murus Achilles
Procubuit. Nec me lacrymæ luctuſve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem.
His humeris: his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus veſtros certe ſenſurus honores.
Scilicet idcirco pro nato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ rudis, & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina novit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cœlo,
Pleïadaſque, Hyadaſque, immunemque æquoris Arcton,
Diverſaſque urbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit arma.
Quid? quod me duri fugientem munera belli
Arguit incepto ſerum acceſſiſſe labori?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocat crimen; ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt; ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux; pia mater Achillem;
Primaque ſunt illis data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen;
Cum tanto commune viro: deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objicit. An falſo Palamedem crimine turpe
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,

Tamque

Tamque patens valuit : nec vos audiſtis in illo
Crimina. Vidiſtis : pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui. Factum defendite veſtrum :
(Conſenſiſtis enim) nec me ſuaſiſſe negabo ;
Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, & vivit. Non hæc ſententia tantum
Fida, ſed & felix ; cum ſit ſatis, eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt ;
Ne mandate mihi : melius Telamonius ibit :
Eloquioque virum morbiſque iraque frementem
Molliet : aut aliqua producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet ; & ſine frondibus Ide
Stabit & auxilium promittet Achaïa Trojæ ;
Quam ceſſante meo pro veſtris pectore rebus
Ajacis ſtolidi Danaïs ſollertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete ; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput ; cupiaſque dolenti
Me tibi forte dari ; noſtrumque haurire cruorem ;
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri :
Te tamen aggrediar ; mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar (faveat fortuna) ſagittis ;
Quam ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus,
Quam reſponſa Deúm, Trojanaque fata retexi :
Quam rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus è mediis. Et ſe mihi comparat Ajax ?
Nempe capi Trojam prohibebant fata ſine illo.
Fortis ubi eſt Ajax ? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri ? cur hic metuis ? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias ? & ſe committere noctì ?
Perque feros enſes ; non tantum mœnia Troum,
Verum etiam ſummas arces intrare ; ſuaque
Eripere æde Deam : rapiamque auferre per hoſtes ?

Quæ niſi feciſſem: fruſtra Telamone creatus
Guſtaſſet læva taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tunc vici; cum vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden, vultuque, & murmure nobis
Oſtentare meum. Pars eſt ſua laudis in illo.
Nec tu, cum ſocia clypeum pro claſſe tenebas;
Solus eras; tibi turba comes, mihi contigit unus.
Qui niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ;
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypiluſque ferox, claroque Andremone natus;
Nec minus Idomeneus, patriaque creatus eadem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ:
Quippe manu fortes (nec ſunt tibi Marte ſecundi)
Conſiliis ceſsêre meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium, quod eget moderamine noſtro
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo. Quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium, quanto dux milite major;
Tanto ego te ſupero. Nec non in corpore noſtro
Pectora ſint potiora manu. Vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia veſtro;
Proque tot annorum cura, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt. Obſtantia fata removi:
Altaque poſſe capi faciendo Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis,
Eſſe mei memores: aut ſi mihi non datis arma;

Huic date, & oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: & quid facundia poſſit,
Re patuit; fortiſque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, igneſque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram:
Invictumque virum vincit dolor. Arripit enſem:
Et, Meus hic certe eſt: an & hunc ſibi poſcat Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quiſquam Ajacem poſſit ſuperare, niſi Ajax.
Dixit, & in pectus, tum demum vulnera paſſum,
Qua patuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipſe cruor: rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cæſpite florem:
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus.
Littera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis illa querelæ.
2. Victor ad Hypſipyles patriam, clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Vela dat; ut referat Tirynthia tela ſagittas.
Quæ poſtquam ad Grajos domino comitante revexit;
Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello,
Troja ſimul, Priamuſque cadunt. Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis poſt omnia formam:
Externaſque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum qua clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat (neque adhuc conſederat ignis)
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat: tractata comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum ſigna Deorum
Dum licet amplexas, ſuccenſaque templa tenentes
Invidioſa trahunt victores præmia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus; unde

Pugnantem

Pugnantem pro ſe proavatique regna tuentem,
Sæpe videre patrem monſtratum à matre ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas : flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant ; jubet uti navita ventis.
Troja, vale, rapimur, clamant dantque oſcula terræ
Troades : & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem, miſerabile viſu,
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxêre manus. Tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem
Inferias inopes, crinem lacrymaſque relinquit.
Eſt, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat : cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater; Phrygiiſque removit ab armis.
Conſilium ſapiens : ſceleris niſi præmia, magnas
Adjeciſſet opes ; animi irritamen avari.
Ut cecidit fortuna Phrygum, capit impius enſem
Rex Thracum , juguloque ſui defigit alumni :
Et tanquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Littore Threicio claſſem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet
Hic ſubito, quantus cum viveret eſſe ſolebat ;
Exit humo late rupta ; ſimiliſque minanti
Temporis illius vultum referebat Achilles ;
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoreſque mei diſceditis, inquit Achivi.
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ ?
Ne facite. Utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achilleos mactata Polyxena manes.
Dixit ; & immiti ſociis parentibus umbræ
Rapta ſinu matris quam jam prope ſola fovebat ;

Fortis, & infelix, & pluſquam fœmina, virgo,
Ducitur ad tumulum: diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui poſtquam crudelibus aris
Admota eſt; ſentitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuos vidit figentem lumina vultus,
Uſere jamdudum generoſo ſanguine dixit:
Nulla mora eſt. Aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo; jugulumque ſimul, pectuſque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polyxena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabilis ullum.
Mors tantum vellem matrem mea fallere poſſet:
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia; quamvis
Non mea mors illi, verum ſua vita gemenda eſt.
Vos modo, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis;
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris, Priami vos filia regis,
Nunc captiva rogat; genitrici corpus inemptum
Reddite, neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrymis. Tunc, cum poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lacrymas, quas ipſa tenebat,
Non tenet, ipſe etiam flens, invituſque ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cum caderet; caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratoſque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris.
Teque gemunt, virgo, teque ô modo regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes

Eſſe

Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli populuſque per omnes
Diſcurrunt ſylvas : atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem (facit hæc tamen omnia) ſeque
Proripit ; ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, qua fors ducebat, euntem,
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viaque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipſos modulata dolores,
Verba ſono tenui mœrens fundebat ; ut olim
Carmina jam moriens canit exſequialia Cygnus.
Luctibus extremum tenues liquefacta medullas
Tabuit : inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen ſignata loco : quem rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixere coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. Reſides & deſuetudine tardi
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur.
Ancipiteſque vias, & inter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactuſque hoc littus adhæſi.

10. Finierat Macareus. Urnaque Æneïa nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat :
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis ;
Et procul inſidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ ; lucoſque petunt, ubi nubilus umbra
In mare cum flava proſumpit Tibris arena.
Faunigenæque domo potitur, nataque Latini ;
Non ſine Marte tamen bellum cum gente feroci
Suſcipitur : pactaque furit pro conjuge Turnus:

Con-

Concurrit Latio Tyrrhenia tota : diuque
Ardua ſolliciti victoria quæritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires ;
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra. Neque Æneas Evandri ad limina fruſtra,
At Venulus magnum profugi Diomedis ad urbem
Venerat. Ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat ; dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus, Turni poſtquam mandata peregit,
Auxiliumque petit ; vires Ætolius heros
Excuſat. Nec ſe ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos ; nec quos è gente ſuorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis ;
(Admonitu quamquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata eſt
Ilion ; & Danaas paverunt Pergama flammas ;
Naritiuſque heros à virgine, virgine rapta,
Quam meruit ſolus pœnam, digeſſit in omnes ;
Spargimur : & ventis inimica per æquora rapti
Fulgura, noctem, imbres, iram cœlique mariſque
Perpetimur Danaï cumulumque Capharea cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus ;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit. Patriis ſed rurſus ab agris
Pellor : & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus : tantoſque per alta labores
Æquora ſuſtinui, tantos terreſtribus armis ;
Ut mihi felices ſint illi ſæpe vocati,
Quos communis hyems, importuniſque Caphareus
Merſit aquis, vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam paſſi comites, bellòque, fretoque,
Deficiunt : finemque rogant erroris. At Agmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus aſper,

Quid ſupereſt, quod jam patientia veſtra recuſet
Ferre, viri? dixit. Quid habet Cytherea, quod ultra
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur;
Eſt in vota locus: fors autem ubi peſſima rerum;
Sub pedibus timor eſt, ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet; licet, ut facit, oderit omneis
Sub Diomede viros; odium tamen illius omnes
Spernimus, & parvo ſtat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem, Pleuronius Agmon,
Inſtimulat verbis: veteremque reſuſcitat iram
Dicta placent paucis: numeri majoris amici
Agmona corripimus. Cui reſpondere paranti
Vox pariter, vociſque via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt. Plumis nova colla teguntur,
Pectoraque, & tergum: majores brachia pennas
Accipiunt; cubitique leves ſinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat: oraque cornu
Indurata rigent: finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas, & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: & dum mirantur; eandem
Accipiunt faciem: numeruſque ex agmine major
Subvolat, & remos plauſis circumvolat alis,
Si volucrum quæ ſit dubiarum forma requiris;
Ut non cygnorum, ſic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, & lapygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.

11. Hactenus Oenides. Venulus Calydonia regna,
Peucetioſque ſinus, Meſſapiaque arva relinquit.
In quibus antra videt: quæ multa nubila ſylva,
Et levibus cannis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illa paſtor regione fugatas
Terruit; & primo ſubita formidine movit:
Mox, ubi mens rediit, & contempſêre ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxêre choreas.

Impro-

Improbat has paſtor, ſaltuque imitatus agreſti
Addidit obſcœnis convicia ruſtica dictis.
Nec prius obticuit; quam guttura condidit arbor:
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet. Aſperitas verborum ceſſit in illas.

12. Hinc ubi legati redîêre negata ferentes
Arma Ætola ſibi; Rutuli ſine viribus illis
Bella infauſta gerunt. Multum ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces, igneſque timent quibus unda pepercit;
Jamque picem,& ceras, alimentaque cætera flammæ
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat, & incurvæ fumabant tranſtra carinæ,
Cum memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta Deûm genitrix, tinnitibus aëra pulſi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves domitis invecta leonibus aras:
Irrita ſacrilega jactas incendia dextra
Turne, ait, eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax, nemorum partes & membra meorum.
Intonuit dicente Dea: tonitrumque ſecuti
Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi.
Aëraque, & ſubitis tumidum concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prœlia, fratres.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærumpit Phrygiæ retinacula claſſis:
Fertque rates pronas; medioque ſub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi:
Quodque ſinus fuerit, latus eſt. Mediiſque carina
Subditat navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt. Quaſque ante timebant.

Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïdes æquoreæ. Duriſque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant : nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quam multa pericula ſævo
Pertulerint pelago jactatis ſæpe carinis
Suppoſuêre manus : niſi ſi qua vehebat Achivos.
13. Cladis adhuc Phrygiæ memores; odêre Pelaſgos:
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus & lætis vidêre rigeſcere puppim
Vultibus Alcinoi ; ſaxumque increſcere ligno.
Spes erat in Nymphas animata claſſe marinas
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat, habetque Deos pars utraque : quodque Deo-
(rum eſt
Inſtar, habent animos, nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo ;
Sed viciſſe petunt : deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt : Turnuſque cadit ; cadit Ardea, Turno
Soſpite dicta potens. Quam poſtquam barbarus ignis
Abſtulit, & tepida latuerunt tecta favilla ;
Congerie è media tum primum cognita præpes
Subvolat : & cineres plauſis everberat alis.
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia, captam
Quæ deceant urbem ; nomen quoque manſit in illa
Urbis, & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
15. Jamque Deos omnes, ipſamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras :
Cum bene fundatis opibus creſcentis Iuli,
Tempeſtivus erat cœlo Cythereïus heros,
Ambieratque Venus Superos ; colloque parentis
Circumfuſa ſui, Nunquam mihi, dixerat, ullo
Tempore dure pater, nunc ſis mitiſſimus oro ;
Æneæque meo, qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen ;
Dum

Dum modo des aliquod, Satis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel ; Stygios ſemel iſſe per amnes.
Aſſenſere Dei : nec conjux regia vultus
Immotos tenuit ; placatoque annuit ore.
Tum pater, Eſtis, ait, cœleſti munere digni :
Quæque petis, pro quoque petis, cape, nata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, grateſque agit illa parenti :
Perque leves auras junctis invecta columbis
Littus adit Laurens ; ubi tectus arundine ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunque obnoxia morti
Abluere ; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exſequitur Veneris mandata : ſuiſque,
Quicquid in Ænea fuerat mortale, repurgat,
Et reſpergit aquis. Pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit, & ambroſia cum dulci nectare miſta
Contigit os : fecitque Deum : quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem : temploque, ariſque recepit.

16 Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba
Reſque Latina fuit ; ſuccedit Sylvius illi :
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro : clarus ſubit Alba Latino ;
Epitus ex illo. Poſt hunc Caperuſque, Capyſque ;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit : & in Tuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ : de quo Remuluſque feroxque
Acrota ſunt geniti : Remulus maturior annis
Fulmineo periit imitator fulminis ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino : qui quo regnarat, eodem
Monte jacet poſitus : tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomona fuit : qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertius hortos,

Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Unde tenet nomen. Nec ſylvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed adunca dextera falce:
Qua modo luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſa modo cortice, virgam
Inſerit: & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur; bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus; & acceſſus prohibet, refugitque viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanuſque ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures, vel falce, vel inguine terret,
Ut poterentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit: verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſare videri.
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat; ut illum
Juraſſes feſſos modo disjunxiſſe juvencos.
Falce data frondator erat, vitiſque putator.
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumpta,
Denique per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſperatæ gaudia formæ.
Ille etiam picta redimitus tempora mitra,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Aſſimilavit anum. Cultoſque intravit in hortos;
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit:
Paucaque laudatæ dedit oſcula; qualia numquam
Vera dediſſet anus: glebaque incurva reſedit,

Suſpi-

uſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra ſpatioſa tumentibus uvis:
Quam ſocia poſtquam pariter cum vite probavit;
At ſi ſtaret, ait, cælebs ſine palmite truncus;
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ juncta vitis requieſcit in ulmo,
Si non juncta foret; terræ inclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus;
Concubituſque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles. Helene non pluribus eſſet
Sollicitata procis; nec quæ Lapitheïa movit
Prœlia, nec conjux timidis audacis Ulyſſei.
Nunc quoque cum fugias averſeriſque petentes;
Mille proci cupiunt, & ſemideique, Deique,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, ſi ſapias, ſi te bene jungere, anumque
Hanc audire velis, quæ te plus omnibus illis,
Plus quam credis, amo; vulgares rejice tædas:
Vertumnumque tori ſocium tibi ſelige: pro quo
Me quoq; pignus habe. Neque enim ſibi notior ille eſt;
Quam mihi. Nec toto paſſim vagus errat in orbe:
Hæc loca magna colit. Nec uti pars magna procorum,
Quas modo vidit, amat. Tu primus, & ultimus illi
Ardor eris; ſolique ſuos tibi devovet annos:
Adde quod eſt juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formaſque apte fingetur in omnes:
Et quod erit juſſus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod quæ tibi poma coluntur
Primus habet, lætaque tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus deſiderat arbore demptos,
Nec quas hortus alit cum ſuccis mitibus herbas;
Nec quicquam, niſi te. Miſerere ardentis: & ipſum
Quod petit, ore meo præſentem crede precari
Ultoreſque Deos, & pectora dura peroſam.
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.

Quoque magis caveas, (etenim mihi multa vetusti
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta, quibus flecti facile, & mitescere possis.
17. Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus.
Viderat; & totis perceperat ossibus æstum.
Luctatusque diu, postquam ratione furorem.
Vincere non potuit; supplex ad limina venit.
Et modo nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ.
Et modo de multis blanditus cuique ministris,
Sollicita petiit propensum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis:
Interdum madidas lacrymarum rore coronas.
Postibus intendit, posuitque in limine duro
Molle latus: tristisque seræ convicia fecit.
Surdior illa freto surgente cadentibus hædis;
Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis;
Et saxo quod adhuc viva radice tenetur;
Spernit & irridet, factisque immitibus addit
Verba superba ferox; & spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis: & ante fores hæc verba novissima dixit:
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem,
Ulla ferenda mei. Lætos molire triumphos,
Et Pæana voca; nitidaque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens, age, ferrea, gaude.
Certe aliquid laudare mei cogêris; eritque
Quo tibi sim gratus; meritumque fatebere nostrum.
Non tamen ante tui curam excessisse memento;
Quam vitam: geminaque simul mihi luce carendum.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia leti;
Ipse ego, ne dubites, adero, præsensque videbor;
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen, ô Superi, mortalia facta videtis;

te mei memores (nihil ultra lingua precari
ıstinet) & longo facite ut narremur in ævo ;
: quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
ixit & ad postes ornatos sæpe coronis
umentes oculos & pallida brachia tendens,
um foribus laquei religaret vincula summis ;
æc tibi serta placent, crudelis, & impia, dixit :
nseruitque caput. Sed tum quoque versus ad illam :
tque onus infelix elisa fauce pependit.
Eta pedum moru, trepidantem & multa gementem
'isa dedisse sonum est, adapertaque janua, factum
'rodidit. Exclamant famuli, frustraque levatum
Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu : complexaque frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit ; & matrum miserarum facta peregit ;
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem ;
Luridaque arsuro portantur membra feretro.
Forte viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit : duræque sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes : quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miserabile funus :
Et patulis iniit tectum sublime fenestris.
Vixque bene impositum lecto prospexerat Iphin ;
Diriguêre oculi : calliduque è corpore sanguis
Inducto pallore fugit ; conataque retro
Ferre pedes, hæsit : conataque vertere vultus,
Hoc quoque non potuit. Paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jam pridem pectore, saxum.
Neve ea ficta putes, Dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis : Veneris quoque nomine
templum (
Prospicientis habet. Quorum memor, optima, lentos
Pone, precor, fastus ; & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat

Poma

Poma, nec excutiant rapidi florantia venti.
Hæc ubi nequicquam formam Deus aptus in omn
Edidit; in juvenem rediit: & anilia demit
Instrumenta sibi. Talisque apparuit illi.
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaque obstante reluxit:
Vimque parat. Sed vi non est opus. Inque figura
Capta Dei Nymphe est: & mutua vulnera sentit.
18. Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorque senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisque Parilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatiusque patresque Sabini
Bella gerunt: arcisque via Tarpeja recluſa
Digna animam pœna congestis exuit armis.
Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Invadunt, portasque petunt: quas objice firmo
Clauserat Iliades. Unam tamen ipsa recludit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit; nisi quod rescindere nunquam
Dis licet acta Deûm. Janoloca juncta tenebant
Naïdes Ausoniæ gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium, nec Nymphæ justa petentem
Sustinuêre Deam: venasque, & flumina fontis
Elicuêre sui. Nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, nec iter præcluserat unda.
Lurida supponunt fœcundo sulfura fonti,
Incenduntque cavas fumante bitumine venas.
Viribus his aliisque, vapor penetravit ad ima
Fontis: & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis aquæ, non cedilis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portaque nequicquam rigidis permissa Sabinis
Fonte fuit præstructa novo; dum Martius arma

Indu-

dueret miles. Quam poſtquam Romulus ultro
rtulit, & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
rporibus; ſtrataque ſuis: generique cruorem
nguine cum ſoceri permiſcuit impius enſis.
ce tamen ſiſti bellum nec in ultima ferro
certare placet: Tatiumque accedere regno.

19. Occiderat Tatius, populiſque æquata duobus,
omule, jura dabas: poſita cum caſſide Mavors
alibus affatur divûmque hominumque potentem;
empus adeſt genitor (quoniam fundamine magno
es Romana valet, & præſide pendet ab uno)
æmia jam promiſſa mihi, dignoque nepoti
lvere; & ablatum terris imponere cœlo,
u mihi concilio quondam præſente Deorum
Jam memoro, memorique animo pia verba notavi)
nus erit, quem tu tolles in cærula cœli;
ixiſti. Rata ſit verborum ſumma tuorum.
nnuit omnipotens; & nubibus aëra cœcis
cculuit, tonitruque & fulgure terruit urbem.
uæ ſibi promiſſæ ſenſit rata ſigna rapinæ,
nnixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
mpavidus conſcendit equos Gradivus; & ictu
erberis increpuit: pronumque per aëra lapſus
onſtitit in ſummo nemoroſi colle Palati;
eddentemque ſuo nunc regia jura Quiriti
bſtulit Iliaden copus mortale per auras
ilapſum tenues: ceu lata plumbea funda
iſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
ulchra ſubit facies: & pulvinaribus altis
ignior eſt; qualis trabeati forma Quirini.
lebat ut amiſſum conjux; cum regia Junо
rin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
mperat: & viduæ ſua ſic mandata referre.

20. O & de Latio, ô & de gente Sabina
ræcipuum matrona decus; digniſſima tanti

Ante

Ante fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini;
Siſte tuos fletus: & ſi tibi cura videndi
Conjugis; en duce me lucum pete, collo Quirino;
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O Dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum
Et liquet eſſe Deam) duc, ô duc, inquit: & offer
Conjugis ora mihi. Quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint; cœlum aſpectaſſe fatebor.
Nec mora, Romuleos cum virgine Thaumantæa
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum
Decidit in terras; à cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſidere ceſſit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat Oramque vocat, quæ nunc Dea juncta Quirino

METAMORPHOSEON LIB. XV.

I. QUæritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentes habet ritus. Animo majora capaci
Concipit: & quæ ſit rerum natura requirit:
Hujus amor curæ, patria, Curibuſque relictis
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graja quis Anſoniis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti ſic è ſenioribus unus
Rettulit indigenis, veteris non inſcius ævi:
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Littora felici tenuiſſe Lacinia curſu

Fertur;

ertur : &, armento teneras errante per herbas,
pſe domum magni, nec inhoſpita tecta Crotonis
ntraſſe, & requie longum relevaſſe laborem ;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hic locus urbis erit ; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dis acceptiſſimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur : patrias, age, deſere ſedes.
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Poſt ea diſcedunt pariter ſomnuſque Deuſque.
Surgit Alemonides, tacitaque recentia mente
Viſa refert : pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet : prohibent diſcedere leges :
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol,
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox ;
Viſus adeſſe idem Deus eſt, eademque monere ;
Et, niſi paruerit, plura, & graviora minari.
Pertimuit : patriumque ſimul transferre parabat.
In ſedes penetrale novas. Fit murmur in urbe :
Spretarumque agitur legum reus : utque peracta
Cauſſa prior, crimenque patens ſine teſte probatum.
Squalidus ad ſuperos tollens reus ora, manuſque,
O cujus cœlum bis ſex fecêre labores.
Fer, precor, inquit, opem : nam tu mihi criminis
(auctor
Mos erat antiquus, niveis atriſque lapillis,
His damnare reos, illis obſolvere, culpæ.
Nunc quoque ſic lata eſt ſententia triſtis : & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ ſimul effudit numerandos verſa lapillos ;
Omnibus ê nigro color eſt mutatus in album :
Candidaque Herculeo ſententia munere facta

Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ, ventiſque faventibus æquor
Navigat lonium: Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit, & Sybarin, Salentinumque Neæthum
Thurinoſque ſinus, Temeſenque & lapygis arva.
Vixque pererratis quæ ſpectant littora terris,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora.
Nec procul hinc tumulum, ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus. Juſſaque ibi mœnia terra
Condidit, & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certa primordia fama
Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis,
2. Vir fuit hic ortu Samius: ſed fugerat una:
Et Samon, & dominos; odioque tyrannidis exſul
Sponte erat. Iſque licet cœli regione remotos
Mente Deos adiit: &, quæ natura negabat
Viſibus humanis; oculis ea pectoris hauſit.
Cumque animo, & vigili perſpexerat omnia cura,
In medium diſcenda dabat, cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum; magni primordia mundi,
Et rerum cauſſas, & quid natura, docebat:
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis eſſet origo:
Jupiter, an venti diſcuſſa nube tonarent:
Quid quateret terras; qua ſydera lege mearent;
Et quodcunque latet, primuſque animalia menſis
Arcuit imponi; primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita, verbis:
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges; ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces: ſunt quæ miteſcere flamma,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit, atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet.

Carne feræ ſedant jejunia : nec tamen omnes.
Quippe equus,& pecudes, armentaq; gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent,
Heu quantum ſcelus eſt in viſcera viſcera condi,
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus ;
Alteriuſque animantem animantis vivere leto !
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere fævo
Vulnera dente juvat, rituſque referre Cyclopum ?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et mali morati poteris jejunia ventris ?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen ;
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis,
Fortunata fuit : nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutas movere per aëra pennas,
Et lepus impavidus mediis erravit in arvis :
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis erant. Poſtquam non utilis auctor
Victibus invidit, (quiſquis fuit ille virorum)
Corporeaſque dapes avidam demerſit in alvum ;
Fecit iter ſceleri : primoque è cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum ;
(Idque ſatis fuerat) noſtrumque perentia letum
Corpora miſſa neci, ſalva pietate fatemur :
Sed quam danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longius inde nefas abiit. Et prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori ; quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite caper roſa Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris. Nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis, oves, placidum pecus, inque tegendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar ?

Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitaque magis, quam morte juvatis:
Quid meruêre boves, animal ſine fraude doliſque
Innocuum, ſimplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum; nec frugum munere dignus,
Qui potuit curvi dempto modo pondere aratri
Ruricolam mactare ſuum; qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes: percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri. Numenque ſuprenum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis, & auro,
Siſtitur ante aras; auditque ignara precantem:
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit fruges percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida prævisos forſitan unda.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt: menteſque Deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus ô mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris:
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato;
Mandere vos veſtros ſcite, & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet; ſequar ora moventem
Rite Deum, Delphoſque meos, ipſumque recludam
Æthera, & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis inveſtigata priorum,
Quæque diu latuêre, canam, juvat ire per alta
Aſtra; juvat terris, & inerti ſede relictis,
Nube vehi, validique humeris inſiſtere Atlantis:
Palanteſque animos paſſim, ac rationis egentes
Deſpectare procul, trepidoſque, obitumque timentes
Sic exhortari; ſeriemque revolvere fati.

3. O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, quid numina vana timetis,
Materiem vatum, falsique piacula mundi?
Corpora sive rogus flamma, seu tabe vetustas
Abstulerint, mala posse pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: semperque priore relicta
Sede, novis domibus vivunt, habitantque receptæ:
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
Nuper Abanteïs templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipse eadem est; animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (vaticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas: nec sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore. Plenaque ventis
Vela dedi; nihil est quod toto perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago.
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu
Non secus ac flumen, neque enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Urgeturque eadem veniens, urgetque priorem;
Tempora sic fugiunt pariter, pariterque sequuntur:
Et nova sunt semper, nam quod fuit ante, relictum est:
Fitque quod haud fuerat. Momentaque cuncta novantur.
Cernis

Cernis & emeritas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cœlo cum laſſa quiete
Cuncta jacent media: cumque albo Luciſer exit
Clarus equo; rurſumque alius, cum prævia lucis
Tradendum Phœbo Palantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terra cum tollitur ima,
Mane rubet: terraque, rubet, cum conditur ima;
Candidus in ſummo eſt. Melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par ut eadem nocturnæ forma Dianæ
Eſſe poteſt unquam. Semperque hodierna, ſequenti
Si creſcet, minor eſt. Major, ſi contrahit orbem.
Quid? non in ſpecies ſuccedere quatruor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lacteus, puerique ſimillimus ævo
Vere novo eſt. Tunc herba recens, & roboris expers
Turget. Et inſolida eſt: & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, robuſtior annus:
Fitque valens juvenis. Neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior; nec, quæ magis ardeat, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ,
Maturus, mitiſque inter juvenemque, ſenemque;
Temperie medius, ſparſus quoque tempora canis.
Inde ſenilis Hyems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ulla
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve,
Cras erimus. Fuit illa dies, qua ſemina tantum,
Speſque hominum primæ materna habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit: & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit. Eque domo vacuas emiſit in auras.

Editus

Editus in lucem jacuit ſine viribus infans:
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum:
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit: adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens, veloxque fuit: ſpatiumque juventæ
Tranſit, & emeritis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive ſenectæ.
Subruit, hæc ævi demoliturque prioris
Robora; fletque Milon ſenior, cum ſpectat inanes
Illos, qui fuerant ſolidorum mole tororum
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles,
Tyndaris; & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis; vitiataque dentibus ævi,
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.
Hæc quoque non perſtant, quæ nos elementa vo-
(camus.
Quaſque vices peragant, animos adhibete, docebo.
4. Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus, atque unda, feruntur;
Et totidem gravitate carent; nulloque premente
Alta petunt, aër, utque aëre purior ignis.
Quæ quanquam ſpatio diſtant; tamen omnia fiunt
Ex ipſis; & in ipſa cadunt. Reſolutaque tellus
In liquidas roreſcit aquas. Tenuatus in auras,
Aëraque humor abit. Dempto quoque pondere rur-
(ſus
In Superos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt; idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit.
Hinc in aquas. Tellus glomerata cogitur unda.
Nec ſpecies ſua cuique manet. Rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.

Nec perit in tanto quidquam (mihi credite) mundo;
Sed variat, faciemque novat. Naſcique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quam quod fuit ante: morique,
Deſinere illud idem. Cum ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſumma tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eadem
Crediderim. Sic ad ferrum veniſtis ab auro
Sæcula, ſic toties verſa eſt fortuna locorum
Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidiſſima tellus;
Eſſe fretum, vidi factas ex æquore terras;
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ;
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit & eluvie mons eſt deductus in æquor.
Eque paludoſa ſiccis humus aret arenis;
Quæque ſitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hic fontes natura novos emiſit, at illic
Clauſit, & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina proſiliunt: aut excœcata reſidunt.
5. Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu;
Exſiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
6. Sic modo combibitur; tacito modo gurgite (lapſus
Redditur Argolicis ingens Eraſinus in arvis.
7. Et Myſum capitiſque ſui, ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt; alia nunc ire Caycum.
8. Nec non Sicanias volvens Amaſenus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppreſſis fontibus aret.
9. Ante bibebatur; nunc quas contingere nolis
Fundit Anigros aquas: poſtquam (niſi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
10. Quid! non & Scythicis Hypanis de montibus (ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris?
11. Fluctu-

11. Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharosque,
Et Phœnissa Tyros: quarum nunc insula nulla est.
12. Leucada continuam veteres habuêre coloni:
Nunc freta circuëunt. Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ; donec confinia pontus
Abstulit; & media tellurem reppulit unda.
13. Si quæras Helicen, & Burin, Achaïdas urbes;
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
14. Est prope Pittheam tumulus Trœzena sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cœcis incluſa cavernis,
Exspirare aliqua cupiens, luctataque frustra
Liberiore frui cœlo, cum carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset;
Extentam tumefecit humum: ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicorni
Terga capro. Tumor ille loci permansit, & alti
Collis habet speciem: longoque induruit ævo.
15. Plurima cum subeant audita aut cognita vobis;
Pauca super referam, quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida est, ortuque, obituque calescit
16. Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur; minimos cum Luna recessit in orbes.
17. Flumen habent Cicones: quod potum saxea (reddit
Viscera; quod tactis inducit marmora rebus.
18. Crathis, & huic Sybaris nostris conterminus (arvis
Electro similes faciunt auroque capillos.
19. Quodque magis mirum, sunt qui non corpora (tantum
Verum animos etiam valeant mutare liquores.

Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis undæ ?
20. Æthiopeſque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit;
Aut furit; aut mirum patitur gravitate ſoporem.
21. Clitorio quicumque ſitim de fonte levarit;
Vina fugit: gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furiis; purgamina mentis, in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
21. Huic fluit effectu diſpar Lyuceſtius amnis.
Quem quicunque parum moderato gutture traxit;
Haud aliter titubat: quam ſi mera vina bibiſſet.
23. Eſt lacus Arcadiæ, Phenon dixêre priores;
Ambiguis ſuſpectus aquis, quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
24. Sic alias, aliaſque, lacus, & flumina, vires
Concipiunt. Tempuſque fuit, quo navit in undis;
Nunc ſedet Ortygie. Timuit concurſibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſque reſiſtunt.
25. Nec quæ ſulfureis ardet fornacibus Ætne;
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal tellus; & vivit; habetque
Spiramenta locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotieſque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas;
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiem jactant, ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis:
Sive bitumineæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos, alimentaque pinguia flammæ,
Non dabit, abſumptis per longum viribus ævum,

Natu-

Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci:
Non feret illa ſamem: deſertaque deſeret ignes.
26. Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene:
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis;
Cum Tritoniacam novies ſubiêre paludem.
27. Haud equidem credo: ſparſæ quoque mem-
(bra veneno.
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
28. Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis;
Nonne videa quæcunque mora fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
I quoque: delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res uſu) de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes. Quæ more parentum
Rura colunt: operique favent; in ſpemque laborant.
29. Preſſus humo bellator equus crabronis origo.
30. Concava littoreo ſi demas brachia cancro;
Cætera ſupponas terræ; de parte ſepulta
Scorpius exiliet: caudaque minabitur unca.
31. Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ (res obſervata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
32. Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus, mox apta natando
Crura dat. Utque eadem ſint longis ſaltibus apta:
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
33. Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed male viva caro, lambendo mater in artus
Fugit: & in formam, quantum capit ipſa, reducit.
34. Nonne vides, quos cera tegit ſexangula fœtus,
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
35. Junonis volucrem, quæ cauda ſydera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereïadaſque columbas,
Et genus omne avium, mediis è partibus ovi

Ni ſciret fieri, quis naſci poſſe putaret?

36. Sunt qui cum clauſo putrefacta eſt ſpina ſe-
(pulcro;
Mutari credant humanas angue medullas.

37. Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus:
Una eſt, quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet ales.
Aſſyrii Phœnica vocant. Nec fruge, neque herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quinque ſuæ complevit ſæcula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrha;
Se ſuper imponit: finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos;
Corpore de patrio parvum Phœnica renaſci.
Cum dedit huic ætas vires; onerique ferendo eſt;
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertque pius, cunaſque ſuas, patriumque ſepulcrum.
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.

38. Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis,
Alternare vices, & quæ modo fœmina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur Hyænam

39. Id quoque, quod ventis animal nutritur & aura;
Protinus aſſimulat, tactu quoſcunque colores.

40. Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus, ut memorant, quidquid veſica remiſit,
Vertitur in lapides; & congelat aëre tacto.

41. Sic & Coralium, quo primum contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.

42. Deſeret, ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos; quam conſequar omnia dictis;
In ſpecies tranſlata novas, ſic omnia verti
Cernimus: atque illas aſſumere robora gentes;

Con-

Concidere has. Sic magna fuit, cenſuque, viriſque:
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas;
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
[Clara fuit Sparte: magnæ viguere Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arçes.
Vile ſolum Sparte eſt: altæ cecidere Mycenæ.
Oedipodioniæ quid ſunt niſi nomina Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant niſi nomen Athenæ?]
43. Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere (Romam:
Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat; & olim
Immenſi caput orbis erit. Sic dicere vates,
Faticinaſque ferunt ſortes: quantumque recordor,
Dixerat Æneæ, cum res Trojana labaret,
Priamides Helenus flenti, dubioque ſalutis:
Nate Dea, ſi nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes; non tota cadet, te ſoſpite, Troja.
Flamma tibi, ferrumque dabunt iter, ibis; & una
Pergama rapta feres: donec Trojæque, tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem etiam cerno Phrygios debere nepotes;
Quanta nec eſt, nec erit: nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſæcula longa potentem,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iuli
Efficiet. Quo cum tellus erit uſa; fruentur
Æthereæ ſedes: cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognataque mœnia lætor
Creſcere, & utiliter Phrygibus viciſſe Pelaſgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longe
Exſpatiemur equis; cœlum, & quodcunque ſub illo,
Immutat formas, telluſque, & quidquid in illa.

Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolum,
Verum etiam volucres animæ ſumus, inque ferinas
Poſſumus ire domos, pecudumque in pectora condi)
Corpora quæ poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo junctorum fœdere nobis,
Aut hominum certe, tuta eſſe, & honeſta ſinamus:
Neve Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis.
Quam male conſuevit, quam ſe parat ille cruori
Impius humano; vituli qui guttura cultro
Rumpit; & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hædum
Edentem jugulare poteſt: aut alite veſci,
Cui dedit ipſe cibos! quantum quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quam tranſitus inde paratus!
Bos aret; aut mortem ſenioribus imputet annis:
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ,
Retia cum pedicis, laqueoſque, arteſque doloſas
Tollite; nec volucrem viſcata fallite virga:
Nec formidatis cervos eludite pennis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, ſiqua nocent. Verum quoque perdite tantum:
Ora vacent epulis; alimentaque mitia carpant.

44. Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis;
In patriam remeaſſe ferunt. Utroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nympha, ducibuſque Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentemque feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Quem, poſtquam ſenior regnumque ævumque peregit;
Exſtinctum, Latiæque nurus, populuſque, patreſque,
Deflevêre Numam, nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſylvis:
Sacraque Oreſtææ gemitu queſtuque Dianæ
Impedit. Ah quoties Nymphæ nemoriſque lacuſque,

Ne

Ne faceret, monuêre ! & consolantia verba
Dixerunt? quoties flenti Theseïus heros,
Siste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est. Similes aliorum respice casus:
Mitius ista feres. Utinamque exempla dolentem,
Non mea te possint relevare: sed & mea possint.
45. Fando aliquem Hippolytum, vestras puto con-
(tigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ fraude novercæ
Occubuisse neci, mirabere, vixque probabo.
Sed tamen ille ego sum. Me Pasiphaeïa quondam
Tentatum frustra, patrium temerasse cubile,
[Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,]
(Indiciine metu magis offensane repulsæ)
Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe.
Hostilique caput prece detestatur euntis;
Pittheam profugo curru Trœzena petebam.
Jamque Corinthiaci carpebam littora ponti.
Cum mare surrexit; cumulusque immanis aquarum
In montis speciem curvari, & crescere visus;
Et dare mugitus; summoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus, & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum. Mihi mens interrita mansit,
Exsiliis contenta suis. Cum colla feroces
Ad freta convertunt, arrectisque auribus horrent
Quadrupedes; monstrique metu turbantur; & altis
Præcipitant currum scopulis. Ego ducere vana
Fræna manu, spumis albentibus oblita luctor;
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum;
Ni rota, perpetuum qua circumvertitur axem;
Stipitis occursu, fracta ac disjecta fuisset.
Excutior curru; lorisque tenentibus artus

Viscer-

Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, teſſamque videres
Exhalari animam ; nullaſque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha; tuam, vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum ſovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret, quam poſtquam fortibus herbis
Atque ope Pæonia Dite indignante recepi;
Tum mihi, ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam ; denſas objecit Cynthia nubes:
Utque forem tutus ; poſſemque impune videri;
Addidit ætatem : nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon. Delo Creteque relictis
Hic poſuit. Nomenque ſimul quod poſſit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo. De Dîſque minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo: atque accenſior illi,
46. Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent : montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas, donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit: & æternas artus tenuavit in undas.
47. At Nymphas tetigit nova res. Et Amazone (natus
Haud aliter ſtupuit, quam cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in arvis,
Sponte ſua primum, nulloque agitante moveri:
Sumere mox hominis, terræque amittere formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen qui primus Etruſcam
Edocuit

Edocuit gentem caſus aperire futuros.
48. Utve Palatinis hærentem collibus olim,
Cum ſubito vidit frondeſcere Romulus haſtam ;
Quæ radice nova, non ferro ſtabat adacto.
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non exſpectatas dabat admirantibus umbras.
49. Aut ſua fluminea cum vidit Cippus in unda
Cornua (vidit enim) falſamque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis
Quæ vidit, tetigit. Nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut domito victor veniebat ab hoſte.
Ad cœlumque oculos, & eodem cornua tollens,
Quicquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt, patriæ lætum populoque Quiriti :
Sive minax ; mihi ſit, viridique è ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras :
Vinaque dat pateris, mactatarumque bidentum
Quid ſibi ſignificent trepidantia conſulit exta
Quæ ſimul inſpexit Tyrrhenæ gentis haruſpex ;
Magna quidem rerum molimina vidit in illis ;
Nec manifeſta tamen, cum vero ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen ;
Rex, ait, ô ſalve, tibi enim, tibi, Cippe, tuiſque
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modo rumpe moram : portaſque intrare patentes
Adpropera : ſic fata jubent, namque urbe receptus
Rex eris, & ſceptro tutus potière perenni.
Rettulit ille pedem : torvamque à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul, ô procul, omina, dixit,
Talia Dî pellant : multoque ego juſtius ævum
Exſul agam ; quam me videant Capitolia regem.
Dixit : & extemplo, populumque, gravemq; Senatum
Convocat, ante tamen pacalia cornua lauro
Velat : & aggeribus factis à milite forti
Inſiſtit : priſcoſque Deos de more precatus,

En

En, ait, hic unus, quem vos niſi pellitis urbe,
Rex erit; is qui ſit, ſigno, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit, quem vobis indicat augur,
Si Romam intrarit, famularia jura daturum,
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;
Sed nos obſtitimus: quamvis conjunctior illo
Nemo mihi. Vos urbe virum prohibete Quirites.
Vel, ſi dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia Peliacis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt, ſi quis procul audiat illos;
Tale ſonat populus. Sed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille?
Et ſpectant frontes: prædictaque cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cippus, Quem poſcitis, inquit, habebis
Et dempta capiti populo prohibente coronâ
Exhibuit gemino præſignia tempora cornu.
Demisêre oculos omnes, gemitumque dedêre:
Atque illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Ulterius paſſi, feſtam impoſuêre coronam.
At proceres, quoniam muros intrare vetaris:
Ruris honorati tantum tibi, Cippe, dedêre,
Quantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
Complecti poſſes, ad finem ſolis ab ortu.
Cornuaque auratis miram referentia formam
Poſtibus inſculpunt; longum manſura per ævum.
50. Pandite nunc, Muſæ, præſentia numina vatum
(Scitis enim, nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas)
Unde Coronidem circumflua Tibridis alti
Inſula Romuleæ ſacris adſciverit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras,
Pallidaque exſangui ſquallebant corpora tabo.
Funeribus feſſi poſtquam mortalia cernunt

Tentamenta nihil, nihil artes posse medentum;
Auxilium cœleste petunt: mediamque tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Itque salutifera miseris succurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet illa, pharetræ,
Intremuêre simul, cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem: pavefactaque pectora movit:
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petisses;
Et pete nunc propiore loco, nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus est; sed Apolline nato.
Ite bonis avibus: prolemque accersite nostram.
Jussa Dei prudens postquam accepêre Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeïus urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora mittunt.
Quæ simul incurva missi tetigêre carina;
Concilium Grajosque patres adiêre: darentque
Oravêre Deum; qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ, certas ita dicere sortes.
Dissidet, & variat sententia: parsque negandum
Non putat auxilium. Multi, retinere, suamque
Non emittere opem, nec numina tradere suadent.
Dum dubitant; seram pepulêre crepuscula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi;
Cum Deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum; sed qualis in æde
Esse solet: baculumque tenens agreste sinistra
Cæsariem longæ dextra deducere barbæ:
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus, veniam; simulacraque nostra relinquam,
Hunc modo serpentem, baculum qui nexibus ambit;
Perspice: & usque nota; visu ut cognoscere possis.
Vertar in hunc, sed major ero, tantusque videbor;
In quantum verti cœlestia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque

Somnus

Somnus abit, ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes :
Incerti quid agant proceres ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei. Quaque ipſe morari
Sede velit, ſignis cœleſtibus indicet, orant.
Vix bene deſierant ; cum criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia ſibila miſit :
Adventuque ſuo, ſignumque, araſque foreſque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit.
Pectoribuſque tenus media ſublimis in æde
Conſtitit : atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet, cognovit numina caſtos
Evinctus vitta crines albente ſacerdos.
Et Deus en, Deus en ; animis, linguiſque favete,
Quiſquis ades, dixit. Sis, ô pulcherrime, viſus
Utiliter : populoſque juves tua ſacra colentes.
Quiſquis adeſt, juſſum veneratur numen ; & omne
Verba ſacerdotis referunt geminata, piumque
Æneadæ præſtant & mente & voce favorem.
Annuit his : motiſque Deus rata pignora criſtis,
Ter repetita dedit vibrata ſibila lingua.
Tum gradibus nitidis delabitur ; oraque retro
Flectit : & antiquas abiturus reſpicit aras :
Aſſuetaſque Domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum ; flectitque ſinus : mediamque per urbem
Tendit ad incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hic : agmenque ſuum, turbæque ſequentis
Officium, placido viſus dimittere vultu ;
Corpus in Auſonia poſuit rate, numinis illa
Senſit onus : preſſaque Dei gravitate carina.
Æneadæ gaudent : cæſoque in littore tauro
Torta coronatæ ſolvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem. Deus eminet alte :
Impoſitaque premens puppim cervice recurvam,

Cæruleas

æruleas despectat aquas, modicisque per æquor
nium Zephyris sexto Pallantidos ortu
aliam tenuit, præterque Lacinia templa
obilitata Dea Scyllæaque littora fertur.
inquit Japygiam, lævisque Amphrysia remis
axa fugit : dextra prærupta Ceraunia parte
omechiumque legit, Caulonaque, Naritiamque,
vincitque fretum, Siculique angusta Pelori,
lippotadæque domos regis, Themesesque metalla.
eucosiamque petit, tepidique rosaria Pæsti.
nde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
t Surrentino generosos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque & in otia natam
arthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentisciferumque tenetur
internum, multamque trahens sub gurgite arenam
ulturnus, niveisque frequens Sinuessa colubris :
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
ntiphatæque Domus, Trachasque obsessa palude,
t tellus Circæa, & spissi littoris Antium.
Huc ubi veliteram nautæ advertêre carinam ;
Asper enim jam pontus erat) Deus expiicat orbes
Perque sinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia littus.
Æquore pacato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hospitio juncti sibi numinis usus
Littoream tractu squamæ crepitantis arenam
Sulcat : & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput posuit, donec Castrumque, sacrasque
Lavini sedes, Tiberinaque ad ostia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque, patrumque
Obvia turba ruit ; quæque ignes Troïca servant,
Vesta tuos : lætoque Deum clamore salutant.
Quaque per adversas navis cita ducitur undas,
Thura super ripas, aris ex ordine factis,

Parte

Parte ab utraque ſonant & odorant aëra ſumis.
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque caput rerum, Romanam intraverat urbem
Erigitur ſerpens, ſummoque acclinia malo
Colla movet: ſedeſque ſibi circumſpicit aptas.
Sciditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet; laterumque à parte duorum
Porrigit æquales media telluſe lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeïus anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit; venitque ſalutifer urbi.
Hic tamen acceſſit delubris advena noſtris,
Cæſar in urbe ſua Deus eſt, quem Marte, togaque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſque domi geſtæ, properataque gloria rerum
In ſydus vertêre novum, ſtellamque comantem,
Quam ſua progenies nec enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quam quod pater exſtitit hujus,
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos,
Perque papyriferi ſeptem flua flumina Nili
Victrices egiſſe rates. Numidaſque rebelles,
Cyniphiumque Jubam, Mithridateiſque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe triumphos;
Quam tantum genuiſſe virum quo præſide rerum
Humano generi ſuperi faviſtis abunde
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus;
Ille Deus faciendus erat quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoque triſte parari
Pontifici letum; & conjurata arma moveri,
Palluit. Et cunctis, ut cuique erat obvia, divis,
Aſpice, dicebat, quanta mihi moie parentur
Inſidiæ: quantaque caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo.
Solane ſemper ero juſtis exercita curis,

uam modo Tydidæ Calydonia vulneret haſta,
unc male defenſæ conſundant mœnia Trojæ:
uæ videam natum longis erroribus actum,
actarique freto, ſedeſque intrare ſilentum;
ellaque cum Turno gerere; aut, ſi vera fatemur,
um Junone magis. Quid nunc antiqua recordor
amna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
on ſinit, in me acui ſceleratos cernitis enſes,
uos prohibete, precor: facinuſque repellite, neve
æde ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
erba jacit, ſuperoſque movet. Qui rumpere quan-
(quam
errea non poſſunt veterum decreta ſororum,
igna tamen luctus dant haud incerta futuri.
rma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſque tubas, auditaque cornua cœlo
ræmonuiſſe nefas. Phœbi quoque triſtis imago
Lurida ſolicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces viſæ mediis ardere ſub aſtris:
Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparſus erat: ſparſi Lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omnia bubo;
Mille locis lacrymavit ebur: cantuſque feruntur
Auditi, ſanctis & verba minacia lucis.
Victima nulla litat: magnoſque inſtare tumultus
Fibra monet, cæſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa deorum
Nocturnos ululaſſe canes; umbraſque ſilentum
Erraviſſe ferunt: motamque tremoribus urbem.
Non tamen inſidias venturaque vincere fata
Præmonitus potuêre deûm: ſtrictique feruntur
In templum gladii. Nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, diramque placet, niſi curia, cædem.

Tum

Tum vero Cytherea manu percuſſit utraque
Pectus, & ætherea molitur condere nube;
Qua prius infeſto Paris eſt ereptus Atridæ;
Et Dlomedeos Æneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor: Sola inſuperabile fatum
Nata movere paras? intres licet ipſa ſororum
Tecta trium; cernes illic molimine vaſto
Ex ære, & ſolido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concuſſum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas, tuta atque æterna, ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipſe; animoque notavi;
Et referam: ne ſis etiamum ignara futuri.
Hic ſua complevit, pro quo Cytherea laboras
Tempora; perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templiſque colatur,
Tu facies, natuſque ſuus, qui nominis hæres,
Impoſitum feret unus onus; cæſique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharſalia ſentiet illum,
Æmathiique iterum madefient cæde Philippi,
Et Magnum Siculis nomen ſuperabitur undis:
Romaniqve ducis conjux Ægyptia tedæ
Non bene fiſa cadet, fruſtraque erit illa minata
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi barbariæ gentes ab utroque jacentes
Oceano numerem? quodcumque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit, pontus quoque ſerviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legeſque feret juſtiſſimus auctor:
Exemploque ſuo mores reget. Inque futuri
Temporis ætatem venturorumque nepotum
Proſpiciens, prolem ſancta de conjuge natam,
Ferre ſimul nomenque ſuum curaſque jubebit.

Nec,

Nec, nisi cum senior similes æquaverit annos;
Æthereas sedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea cæso de corpore raptam
Fac jubar, ut semper Capitolia nostra, forumque
Divus ab excelsa prospectet Julius æde.
Vix ea fatus erat; media cum sede Senatûs
Constitit alma Venus; nulli cernenda: suique
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris
Dumque tulit; lumen capere atque ignescere sensit,
Emisitque sinu. Luna volat altius illa:
Flamiferumque trahens spatioso limite crinem
Stella micat, natique videns benefacta; fatetur
Esse suis majora, & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quamquam verat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert; unaque in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique ut exemplis ipsos æquantibus utar;
Sic & Saturnus minor est Jove. Jupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna triformis:
Terra sub Augusto, pater est & rector uterque.
Di, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Cesserunt, Diique indigetes, genitorque, Quirini,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Vestaque Cæsareos inter sacrata Penates,
Et cum Cæsarea tua, Phœbe domestice, Vesta,
Quique tenes altus Tarpeias Jupiter arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quem temperat; orbe relicto
Accedat cœlo: faveatque precantibus absens.

PERORATIO.

JAmque opus exegi: quod nec Jovis ira, nec ignis,
Nec poterunt ferrum, nec edax abolere vetuſtas,
Cum volet illa dies quæ nil niſi corporis hujus
Jus habet; incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi; perque omnia ſæcula fama,
Si quid habent veri vatum præſagia, vivam.

FINIS.

TRANS-

TRANSFORMATIONUM OVIDII *Series compendio excerpta, a* GULIELMO CANTERO, *Novarum Lectionum Lib.* I. *Cap. xx.*

EXISTIMO equidem multis, cum Ovidii Transformationes legunt, idem quod mihi sæpe contingere: ut perpetuam illam & nunquam interruptam narrationum tam variarum connexionem satis mirari nequeant: quodque in hoc opere Poëta tam convenienter proposito suo, à prima mundi origine ad sua usque tempora, perpetuum carmen artificiosissime deducat. Quæ quidem res ita me semper delectavit, ut temperare mihi tandem non potuerim, quin Opere toto semel pervoluto, ordinis rationem per singulas fabellas considerarem, atque adeo totum Opus, quasi in Epitomen quandam redigerem: ut quam ex partibus singulis olim voluptatem ceperam, eam tunc è toto poëmate breviter sub oculos posito, longe pleniorem perciperem: & Poëtæ ingenium cum in aliis rebus multis, tum in hac præcipue non vulgare fuisse deprehenderem. Hujus porro voluptatis fructum ut cum aliis etiam, nec invitis fortasse, communicemus; visum est hoc loco transformationes Ovidii, quam brevissime fieri potuit excerptas, Lectori, tanquam in tabella, spectandas proponere: earumque methodum omnem velut digito commonstrare. Eæ autem sic habent.

LIBER I. Principio Chaos in elementa quatuor distinguitur. Quibus cum sui darentur singulis incolæ; homo ex terra & aqua creatus est. Secutæ

sunt ætates hominum quatuor. In quarum postrem de Gigantum sanguine nati sunt homines. Qui cu essent impii, Jupiter, quamvis antea Lycaonem i lupum muatasset, generali nihilominus supplicio di luvium inducens, omnia in aquam convertit. Hi soli relinquuntur superstites, Deucalion & Pyrrha Qui post redditam terram, jactis post terga lapidibus humanum repararunt genus. Nam reliqua quidem animalia, sponte sua ex humore & calore prodierunt. Interque ea & Pytho serpens. Quem cum Apollo interemisset, Pythios ludos in rei memoriam instituit. In quibus victores esculea corona donabantur. Nondum enim extiterat laurus, donec in eam Daphne puella fuit conversa. Quod cum accidisset, tum ad patrem ejus Peneum, cum reliqui fluvii sive congratulandi, sive etiam consolandi gratia convenissent; solus desideratus est Inachus, quod de filia sua Ione sollicitus esset, quam Jupiter post stuprum in juvencam mutarat. Ea cum ab Argo custodiretur, Mercurius eum, narrata prius Nymphæ Siringis in arundinem transformatione, occidit; cujus oculi deinde à Junone in pavonem collati fuerunt. Tum Io pristina mulieris forma recepta, Epaphum parit.

LIBER II. Qui cum aliquando Phaëthonti Apollinem, ut falsum ac suppositicium patrem, objeciset; ille currus Solaris imperium ad diem unum à patre in pignus veræ stirpis petiit. Quo impetrato, terra ab eo tota accenditur, & inter cætera nigrescunt Æthiopes. Phaëthontem deinde fulmine percussum dum lugent sorores, & una cognatus Cygnus; illæ in arbores, hic in cygnum mutatur. Tum Jupiter lustrato terrarum orbe, ac pristino vigori restituto, in Calliston incidit, eamque sumpta Dianæ forma stupravit. Ob id irata Juno, Calliston in ursam convertit: quam postea Arcas filius transfixurus fuerat,

rat, nisi utrumque Jupiter inter sidera retulisset. Qua de re cum apud Oceanum Juno conquesta esset, in cœlum relata fuit humeris pavonum, qui nuper variegati fuerant: sicut & corvus nuper ex albo niger erat redditus, cum Cornicis monitis, quæ illi tum suam in cornicem, tum Nyctimenes in noctuam mutationem explicarat, non obtemperasset, sed audacter Coronidis adulterium ad Apollinem detulisset. Ejus deinde filio, Æsculapio, cum futura prædiceret Ocyroë, in aquam ira divina vertitur. Tum Chiron pater, Apollinis auxilium frustra invocavit: quod ille jam inde Elide pastor factus, aliud ageret, neglectis etiam bubus. Id quod Mercurio illos furandi occasionem dedit. Qui deinde Batti, cum is solus esset furti conscius, perfidia se commutando deprehensa, in indicem lapidem eum convertit. Inde in Atticam ingressus Herse, Cecropis filia potitur. Cui dum invidet soror Aglauros, in saxum obrigescit. Postea Jupiter, cum ipsum boves Agenoris ad litus advertere jussisset, sumpta tauri specie, Europam per mare in Cretam transvexit.

LIBER III. Hic Agenor, Cadmum jubet filiam amissam investigare. Quod dum Ille facit, è dentibus draconis occisi, in terra satis, enascuntur homines: cum quibus ille deinde Thebas condidit. Huic primum valde luctuosa fuit nepotis Acteonis in cervum mutati dilaceratio: quamvis Junoni gratia fuerit, quæ Semelen pellicem oderat. Ideoque ad ipsam sub facie Beroës nutricis accedens, mortem illi procuravit. Paulo post Jupiter cum Junone disputans, utra Venus esset suavior, Tiresiam adhibet arbitrum: quandoquidem sexum utrumque fuerat expertus. Is lata contra Junonem sententia, ab illa quidem visu privatus, à Jove autem vaticinandi scientiam consecutus est. Primum autem ejus oraculum in Narcisso com-

probatum fuit: qui cum puellas omnes, inter quas & Echo præ amoris impatientia in vocem fuerat conversa, contempsisset; sui ipsius denique amore consumbescens; in florem mutatus est. Pentheus tamen vatem hunc irridebat, quamquam & ipsi vera prædixerat. Nam cum Bacchi celebrarentur Orgia, ille iamulum quendam sacrorum, postquam nautas in pisces fuisse transformatos ab eo intellexerat, in vincula conjecit: & inde à Bachis fuit discerptus. Id quod magnam apud omnes fidem sacris conciliavit.

LIBER IV. Alcithoë tamen, una cum sororibus, constanter ea contemnebat. Adeo ut in festo variarum colum historias illæ sibi invicem narrare cœperint. Partim de moris denigratis, partim de Apolline in Eurynomen verso, ut cum Leucothoë concumberet: quamobrem Clytie zelotypa in Heliotropium fuerit mutata: partim etiam de Hermaphrodito & Salmacide nympha, in unum corpus concretis. Quo facto, sorores ipsæ in vespertiliones, earumque telæ in vitem & pampinos transformatæ sunt. Hac de re cum Agave lætaretur, magnus ei dolor oblatus est: quando Ino & Athamas in mare per insaniam prosiluerunt, & sacti sunt Dii marini. Quos dum mulieres Thebanæ pro mortuis deplorant, in saxa & volucres commutantur. Cadmus quoque hac calamitate commotus, relictis Thebis, in Illyriam cum uxore profectus est, ubi uterque anguineam formam accepit. Solus itaque restabat Bacchi contemptoribus Acrisius, avus Persei, qui Gorgonis caput amputavit. E cujus guttis in terram delapsis angues exorti sunt: & Atlantem in montem, virgasque, post Andromedam liberatam, in lapides convertit. Orto deinde in nuptiis tumultu, Phineum cum suis, unaque Prætum & Polydecten, saxeos reddidit.

LIBER V. Tum Pallas, quæ illi hactenus comes fuerat.

ierat. Ipso relicto in Heliconem se confert, ut Hy-
ocrenen inspiciat. Ibi narrant illi Musæ de Pyreneo,
et Pieridibus in picas conversis. Postquam cantu de
ariis transformationibus instituto, cum ipsis con-
endissent.

LIBER VI. Quo exemplo mota Dea, anum
e fecit. Itaque inito cum Arachne texendi certa-
mine, postquam utriusque tela varias transformationes
repræsentavit, ipsam in araneam mutavit. Nihil ta-
men hoc Nioben movit, quo minus amissis liberis in
saxum obdurescceret. Quo quidem cognito, vulgus
Lycios rusticos in ranas à Diana versos, & Marsyam
ab Apolline excoriatum, in memoriam revocavit.
Cum vero ad consolandos Thebanos urbes finitimæ
convenissent, soli defuerunt Athenienses: quoniam à
Tereo Rege infestabantur. Qui deinde stuprata Phi-
lomela, in upupam transformatus fuit: quemadmo-
dum & Philomela in lusciniam, ac Progne in hirun-
dinem. Quæ res Pandioni socero intellecta, mortem
attulit. Huic in regna successit Erechtheus, è cujus
filia Orithyia, Boreas Calaim procreavit & Zethen.
Qui in Argonautarum numero quondam fuerunt; cum
Jason, seminatis serpentis dentibus, è quibus homi-
nes armati prodierunt: & dracone sopito, vellus au-
reum retulit.

LIBER VII. Is postquam domum cum Medea
rediit, Æsoni illa juventutem reddidit. Eandemque &
Peliæ pollicita, præmisso arietis in agnum reformati
specimine, dolo eum occidit. Inde per varia loca
multis insignia transformationibus delata; post occi-
sos liberos, Ægeo nupsit. Contra hunc postea bellum
movit Minos; collectis undique copiis ut & è Paro.
Quam cum Arne quondam prodidisset, in monedulam
fuerat conversa. Æacus verò ab Ægeo stetit, & ad
eum Myrmidones suos, è formicis ortos, auxilio

mis-

miſit, duce Cephalo: qui aliquando uxorem ſuam mutata ſibi forma, in adulterium pellexerat, canemque ſuum ſimul cum vulpe in ſaxa converti viderat.

LIBER VIII. Minos interim Alcathoën obſidet, qua capta, Niſus in haliæetum & Scylla in cirin fuerunt tranſlati. Hinc in Cretam ille reverſus eſt, ubi Minotaurus labyrintho erat incluſus, quem cum Theſeus deinde de medio ſuſtuliſſet, cum Ariadne in patriam rediens, eam in itinere dereliquit. Hinc eam Bacchus aſſumpſit, ejuſque coronam inter ſidera collocavit. Icarus vero, cum ex inſula conaretur poſt patrem evolare, ſubmerſus eſt: ejuſque exſequias celebrantem patrem vidit perdix, è Talo nuper transformata. Theſeus interea cum valde celebris jam eſſet, ad aprum Calydonium, cujus interfectore ſublato, ſorores ejus in Meleagrides aves mutatæ ſunt, fuit convocatus. Inde ad Acheloum divertitur, & Echinades inſulas conſpicit, in quas Naïades erant converſæ. Quod ita fieri potuiſſe, Lelex primum Baucidis & Philemonis probat exemplo, qui in arbores fuerint commutati: ſicut & domus ipſorum in templum, ac pagus ipſe in ſtagnum. Achelous deinde Protei & Meſtræ transformationes adjicit, ac ſuas denique, quibus uſus quondam fuerat, cum ipſum premeret Hercules, gratia Deianiræ.

LIBER IX. Hæc illi poſtea veſtem miſit, qua periit (poſtquam Lichas in ſcopulum fuit tranſlatus) & in cœlum traductus eſt. Tum verò Alcmena ad Iolen ſe contulit: eique Galanthidem in muſtelam, & illa viciſſim ſororem ſuam in arborem converſam narravit. Interim ſupervenit ipſis Iolaus, reparata per Heben juventute. Id quod non poſſe omnibus contingere, Jupiter Æaci exemplo docet. Hunc fugiens Miletus, in Aſiam diſceſſit, & Byblidem procreavit atque Caunum: cujus illa amore tabefacta, in fontem [illegible] periit. Quæ quidem res magis mira omnibus viſa

aioiE

fuiſſet;

aioiE

fuiſſet; niſi paulo ante Iphis, ipſo nuptiarum die, virilem ſexum accepiſſet.

LIBER X. His porro nuptiis qui interfuerat Hymenæus, ad Orpheum inde ſe contulit; ſed malo omine, quandoquidem mox obiit Eurydice, & poſtea ſecundo. Cum quidem non aliter obſtupuit Orpheus, quàm qui Cerbero conſpecto ſaxeus eſt effectus. Poſtea cum in monte quondam varias transformationes lyra exprimeret, accurrerunt ad eum arbores omnes, & inter cæteras pinus ex Aty, & cupreſſus è Cypariſſo mutata.

LIBER XI. Hinc cum Thraciæ mulieres illum diſcerpſiſſent, in arbores mutatæ ſunt. Tum Bacchus Thracia receſſit, & Midæ pro Sileno reſtituto auri copiam fecit cujus cum illum pœniteret in Pactolo lotus, arenas ejus aureus reddidit. Poſtea Phœbus pro iniquo judicio aures illi aſininas tribuit. Quo facto, Troiæ mœnia, humanam indutus formam, exſtruxit. Hanc urbem poſtquam cepit Hercules, Heſionem Telamoni uxorem dedit: quandoquidem Peleus jam Thetidem poſt multas ejus transformationes duxerat: & ad Ceycem poſtea profectus, Dædalionem in accipitrem, & lupum in lapidem converſum, partim intellexerat, partim ipſe viderat. Accidit deinde, ut Alcyone, marito poſt naufragium ſub Morphei figura per ſomnum conſpecto, in avem, ſicut & maritus, mutaretur. Quos in aëre volantes cum animadvertiſſent quidam, Æſacum quondam in mergum qui tum forte aderat, meminerunt transformatum.

LIBER XII. Huic tum Priamus pater, tanquam mortuo, exequias fecit una cum filiis, excepto tamen Paride, qui in Græciam profectus erat: quemque deinde perſecuti Græci, draconem Aulide lapideum viderunt redditum. Inde Cygnus ab Achille occiſus in avem vertitur, cum in vulnerabilis fuiſſet. Sic ut &

Cænis

Cænis olim in Cæneum, & postea in avem, commutata. Quod cum narrasset Nestor, Periclymenus quoque transformationes adjunxit.

LIBER XIII. Neptunus deinde Achilli mortem procurat. De cujus armis Ajax & Ulysses post mortem contendunt. Ajace vero hac de causa mortuo, sanguis ejus in hyacinthum convertitur. Capta postea Troja, Hecuba in canem mutata est. Cujus fortunam cum dii omnes deplorarent, Aurora sola Memnonem duntaxat, avem jam factum, lugebat. Æneas autem profugus ad Anium, cujus filiæ in columbas erant conversæ, aliaque deinceps loca transformationibus celebrata delatus est. In Latium denique ut venit, bellum cum Turno suscepit.

LIBER XIV. Is cum per Venulum peteret auxilium à Diomede, cujus socii in aves fuerant mutati, repulsam passus est; redeunte Venulo per ea loca in quibus pastor quondam in oleastrum erat conversus. Postea naves Æneæ in prælio Nymphæ fiunt. Sicut & Ardea post occisum Turnum, avis. Atque Æneas ipse, Indiges. Successerunt huic Reges alii. Quorum inter cæteros sub Proca floruit Pomona. Quam cum amaret Vertumnus, sumpta primum anus forma, & Anaxaretes in saxum conversæ exemplo usurpato: deinde rursum juvenis factus, voto potitur. Inde sub Numitore aquæ frigidæ redduntur calidæ. Cui qui successit Romulus, factus est Quirinus: ejusque uxor Ora, dea.

LIBER XV. Secutus est Numa: qui cum de originibus Crotonis inquireret, nigros calculos quondam in albos fuisse commutatos comperit, & Pythagoram de perpetuis rerum transformationibus disputantem audivit. Mortuum deinde Numam deflens Ægeria, nec Hippolyti, qui suas ipsi conversiones proponebat, consolationem

blationem admittens, in fontem liqueſcit. Id quod non minus fuit mirandum; quam quod Romuli ancea arbor, aut Cippus, factus eſt cornutus. Julius Cæſar denique in ſtellam poſt mortem commutatus fuit.

FINIS.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Ovidius Naso, Publius,

Metamorphoseon sive Transformationum libri XV

Edinburgum 1713
A.lat.a. 1202
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10242194-8